

Sara Imas

Vô Cùng

TÀI NHẬN

Vô Cùng

YÊU THƯƠNG

Phương pháp dạy con của người Do Thái
& bài học về tình yêu thương được đặt đúng chỗ

books

Thông tin ebook

Tác giả: Sara Imas

Vô Cùng Tàn Nhẫn Vô Cùng Yêu Thương - A Mother's Rigorous Love

Phạm Thị Thanh Vân dịch - AlphaBook & Nhà Xuất Bản Dân Trí Thực

hiên Ebook: Hanhdb

www.rainbows.vn

Lời giới thiệu

Tôi tin rằng làm cha mẹ chưa bao giờ là điều dễ dàng.

Và tôi cũng tin chắc rằng tình yêu thương của cha mẹ dành cho con cái, dù ở đâu, khi nào, sắc tộc nào và trong hoàn cảnh nào thì cũng là vô bờ bến, không thể đong đếm. Tình yêu thương đó, có chăng, chỉ khác nhau ở cách thể hiện, và sự khác nhau đó phản ánh rõ nét tính cách, lịch sử phát triển và văn hóa của mỗi dân tộc. Chính vì vậy, cuốn sách “Vô cùng tàn nhẫn, vô cùng yêu thương” mà bạn đang cầm trên tay thú vị ở chỗ nó ghi lại những trải nghiệm sống động của một bà mẹ đã nuôi dạy con trong hai nền văn hóa khác nhau: Do Thái và Trung Quốc.

Tôi vô cùng yêu thích cuốn sách này, bởi tôi có thể tìm thấy được rất nhiều điểm tương đồng, thấu hiểu được những khó khăn trong việc nuôi dạy con cái mà tác giả Sara Imas, và cả những người phụ nữ xung quanh tôi phải trải qua. Thật trùng hợp, tôi và tác giả cùng có ba người con: hai cậu con trai lớn và một cô con gái út. Sara Imas là hậu duệ của những người Do Thái đã đến định cư lâu đời tại Thượng Hải. Sau khi quan hệ Trung Quốc – Israel được xác lập, trước tiếng gọi trở về cố hương, Sara đã từ bỏ cuộc sống phồn hoa ở Thượng Hải, mang theo ba đứa con trở về Israel – nơi đồng bào của bà đang ngày ngày phải chịu đựng khói lửa chiến tranh, bắt đầu một trải nghiệm giáo dục “xuyên quốc gia” đặc biệt của mình. Với những điều mắt thấy tai nghe về các câu chuyện giáo dục con cái trong gia đình ở môi trường “mới” này, bà đã quyết tâm từ bỏ hình ảnh của một “bà mẹ Trung Quốc” để trở thành một “bà mẹ Do Thái” chính cống. Hình ảnh của “bà mẹ Do Thái” này khiến không ít người cho rằng đó là cách giáo dục khá tàn nhẫn, thế nhưng những gì mà bà mang lại cho các con đã thực sự khiến chúng ta mở mang thêm một tầm nhìn mới về cách thể hiện tình yêu thương đối với con cái. Sarah Imas đã đúc kết: “Tình yêu đối với con cái của một số cha mẹ Trung Quốc giống như hình tử cung, họ luôn muốn bao bọc lấy chúng trong tình yêu thương vô điều kiện của mình suốt cuộc đời. Còn tình yêu của các bậc cha mẹ Do Thái đối với con cái thì tựa như hình một đồng lửa, tình yêu đó được dẫn sâu trong lòng, dưới biểu lộ sắt đá và cứng cỏi, họ chỉ làm một ngọn lửa rực sáng, soi rọi con đường phía trước cho con cái, để chúng có thể tự học cách sinh tồn, vươn lên trong cuộc đời.”

Đọc những câu chuyện tác giả chia sẻ, có những lúc tôi như thấy hình ảnh của chính mình trong đó. Cuốn sách như một tấm gương để những bà mẹ như tôi nhìn vào, những lỗi mòn trong tư duy, những nhược điểm cố hữu trong cách nuôi dạy con cái mà hàng ngày vẫn đang vấp phải, luôn thôi thúc tôi khát khao học hỏi để tìm ra phương pháp giáo dục thích hợp nhất cho từng đứa con của mình. Lối kể chuyện tự nhiên, chân thật nhưng vẫn nồng

đượm tình yêu thương của tác giả gợi cho tôi nhớ lại rất nhiều những ký ức đáng quý, giữa mẹ và tôi trong quá khứ, giữa tôi và các con trong hiện tại. Hy vọng rằng, mỗi bậc cha mẹ Việt Nam khi đọc xong cuốn sách này, sẽ rút ra được những bài học bổ ích và phù hợp cho quá trình nuôi dưỡng tâm hồn, phát triển nhân cách của con mình. Mỗi phương pháp đều có những ưu điểm riêng, và đều thể hiện những nỗ lực tuyệt vời của các gia đình trong công việc đầy thử thách này.

Tuy nhiên, gia đình không phải là nguyên nhân duy nhất cho sự thành công hay thất bại, hạnh phúc hay bất hạnh của mỗi cá nhân. Các yếu tố giáo dục ngoại vi và môi trường xã hội cũng đóng vai trò ngày càng quan trọng trong quá trình hình thành nhân cách của thế hệ tương lai. Chính bởi vậy, tại nơi tôi đang làm việc, môi trường giáo dục FPT, chúng tôi mong muốn mang lại không chỉ kiến thức mà cả những trải nghiệm sống tự lập, góp phần nuôi dưỡng ước mơ và khát vọng của các em. Mới đây nhất, chúng tôi quyết định phát triển thêm một sản phẩm giáo dục mới dành cho trẻ em, ứng dụng công nghệ và phương pháp giáo dục của Israel, áp dụng đầu tiên cho môn tiếng Anh. Hy vọng, sản phẩm này sẽ mang lại trải nghiệm học tập đầy say mê và thay đổi tích cực khả năng sử dụng ngoại ngữ của học sinh Việt Nam trong tương lai.

Có thể thấy môi trường gia đình, trường học và xã hội là những yếu tố quyết định rất lớn đến sự thành bại trong cuộc sống của mỗi cá nhân. Và ngược lại, sự thành công hay thất bại của một người nhân rộng lên lại quyết định đến sự hưng thịnh hay suy thoái của cả một dân tộc. Chính vì vậy, tôi rất mong các phụ huynh hãy bớt chút thì giờ trong cuộc sống mưu sinh bận rộn của mình để đọc cuốn sách thiết thực này, cũng như rất nhiều những cuốn sách chia sẻ về những kinh nghiệm và kỹ năng nuôi dạy con khác mà Alpha Books đã, đang và sẽ xuất bản. Bởi điều này không chỉ giúp ích cho quá trình làm cha mẹ của chúng ta trở nên đáng giá hơn, con cái của chúng ta sống tích cực và có cơ hội thành đạt cao hơn, mà còn vì đây là gốc rễ cho sự phát triển mạnh mẽ của thế hệ người Việt chúng ta trong tương lai.

Phó tổng giám đốc tập đoàn FPT

Chu Thị Thanh Hà

Chương I. Vô Cùng Tàn Nhẫn, Vô Cùng Yêu Thương

Phương pháp giáo dục giúp con đạt được giấc mơ triệu phú đô-la

Tìm cuốn sách quý dạy cách yêu con đã bị thất lạc

Vào những năm 1930 của thế kỷ trước, Leiwi Imas - người cha kính yêu của tôi đã rời khỏi Liên Xô, lưu lạc đến Thượng Hải, Trung Quốc. Sau khi chiến tranh thế giới thứ hai kết thúc, chưa có người Do Thái thứ hai nào ở quê hương tôi đặt chân đến nơi đây.

Dựa vào chính tính cách bền bỉ, chịu khó cùng với sự từng trải của một người Do Thái điển hình, cha tôi đã sống trong sung túc, bình an suốt hơn hai mươi năm làm khách trên đất Thượng Hải. Trong mớ ký ức hỗn độn thời thơ ấu, tôi còn nhớ nhà mình ở giữa một cái sân đẹp như vườn hoa, xung quanh là bãi cỏ xanh mướt, phía trên điểm xuyết những bông hoa dại nhỏ xíu. Tôi thường tung tăng hái hoa đuổi bướm cả ngày trong sân và hay đội lên đầu những vòng hoa giống như thiếu nữ Hy Lạp xa xưa. Nền giáo dục pha trộn là những gì tôi được tiếp nhận khi đó. Ở trường, tôi và những người bạn của mình được dạy theo phương pháp giáo dục tiểu học của chủ nghĩa xã hội, tôn thờ chủ nghĩa cộng sản, chúng tôi nói được tiếng phổ thông, tiếng Thượng Hải, thậm chí cả tiếng Tô Bắc. Còn ở nhà, những người tôi tiếp xúc đều là người Do Thái thuộc Hội Liên hiệp người Do Thái, tôi giao tiếp với họ bằng tiếng Anh. Cha tôi thường dạy tôi một số lễ nghi phong tục và tín ngưỡng tôn giáo của quê hương, ông còn dạy tôi tiếng Hebrew cổ.

Bức ảnh chụp chung quý giá của hai cha con tôi lúc ông cụ còn sống. Năm tôi mười hai tuổi, cha đột ngột qua đời, tuổi thơ ngọt ngào của tôi bỗng chốc tan biến. Họa vô đơn chí, vì là con cháu của người Do Thái nên tôi không thoát khỏi kiếp nạn “Đại cách mạng văn hóa” năm 1967. Tôi bị người ta đuổi ra khỏi nhà, bị cắt mất mái tóc xoắn tự nhiên, những bức thư do chính phủ Israel gửi tới cũng bị kiểm tra và tịch thu, ngay đến mộ phần của cha ngoài nghĩa trang Cát An, Thanh Phố, tôi cũng không giữ được. Cũng vì “Đại cách mạng văn hóa”, tôi chỉ học đến cấp hai rồi buộc phải nghỉ học mưu sinh.

Năm 1971, tôi tìm được việc làm bán sức nuôi miệng trong khu xưởng đồng tại Thượng Hải. Dù rất vất vả nhưng tôi vẫn cảm thấy vui vì đã có thể sống được bằng sức lao động của chính mình.

Thời gian trôi qua, tôi cũng lấy chồng, sinh con như bao cô gái Trung Quốc khác. Ba đứa con của tôi sinh ra vào cuối những năm 1970, đầu những năm 1980 của thế kỷ XX: Cậu con trai cả là Dĩ Hoa, cậu con trai thứ Huy Huy và cô con gái út là Muội Muội.

Đầu thập kỷ 90, Trung Quốc và Israel chính thức thiết lập quan hệ ngoại giao. Tôi muốn về thăm Israel, nơi mà lúc sinh thành cha tôi từng ngày đêm mong nhớ. Ngoài ra, tôi còn ấp ủ một suy nghĩ khác, quan điểm giáo dục của người Do Thái vốn được cả thế giới ca tụng, vì vậy, tôi muốn trở về để tìm bí quyết nuôi dạy các con. Khi đó, tôi vừa ly hôn, dù đã trở thành một người vợ thất bại, nhưng tôi muốn làm một người mẹ thành công. Và như thế, tôi dắt díu ba đứa con thơ của mình rời Thượng Hải tới Israel, cả quãng thời

gian niên thiếu của bọn trẻ kéo dài hơn mười năm đều diễn ra ở đây. Ngoảnh đầu nhìn lại, tôi vô cùng biết ơn Trung Quốc và Israel, nhờ quãng thời gian tiếp xúc với hai dân tộc có nền văn hóa lâu đời và nổi tiếng yêu thương con cái này mà tôi đã đúc kết được những kinh nghiệm riêng trong phương pháp giáo dục xuyên quốc gia, và hơn hết là hiểu được giá trị đích thực của tình mẫu tử.

Năm đó, tôi là hậu duệ đầu tiên của người Do Thái từ Trung Quốc trở về, nên được diện kiến Thủ tướng Israel đương thời - ông Yitzhak Rabin.

Thủ tướng Rabin nói với tôi: “Người Do Thái cũng yêu thương con cái giống như người Trung Quốc, đều nổi tiếng thế giới.” Ông làm tôi tin rằng, tôi sẽ tìm được cuốn sách quý dạy cách thương yêu con cái tại quê hương mình.

Vậy cuốn sách quý dạy cách thương yêu con cái của Israel là gì?

Xin thưa đó không phải là một cuốn cẩm nang đặc biệt của riêng người Israel, mà thật ra nó đã ẩn tàng ngay tại Trung Quốc từ xa xưa. Sự biến thiên của thời đại khiến chúng ta vô tình đánh mất cuốn sách quý ấy, cho nên các bậc cha mẹ Trung Quốc thời chúng tôi và các bậc cha mẹ thời hiện tại mới gặp nhiều khó khăn trong cách giáo dục con cái như vậy. Có thể nói, phụ huynh chúng ta là những người cha người mẹ giàu đức hy sinh nhất, yêu thương con cái một cách vô tư nhất trong lịch sử Trung Quốc, tuy nhiên cách giáo dục của chúng ta cũng mắc phải nhiều sai lầm nhất. Những cụm từ như “thế hệ ăn bám”, “gia tộc dâu tây”, “nô lệ của con” đã và đang trở thành một vấn nạn xã hội tiềm tàng. Trong từ điển của Mỹ, cụm từ “Bà mẹ Trung Quốc” ám chỉ những bà mẹ thích ôm đồm mọi việc, chăm sóc và bao bọc con đến tận chân tơ kẽ tóc.

Nếu tôi không tìm được cuốn sách trong truyện thuyết kia, nếu vào năm thứ bốn mươi bốn của đời mình, cách nhìn nhận về sự thương yêu con cái của tôi vẫn chưa thay đổi, có lẽ bây giờ tôi vẫn là một bà mẹ “nồi cơm điện”, “máy giặt”, “cần câu” thích bao đồng giống trước đây. Còn ba đứa con Dĩ Hoa, Huy Huy và Muội Muội của tôi cũng không thể có những sự lột xác kỳ diệu đến vậy: Năm 2001, sau khi hoàn thành nghĩa vụ quân sự, Dĩ Hoa được nhận vào Bộ Lao động Israel, hiện đang công tác tại Hong Kong. Cũng sau ba năm tham gia quân ngũ ở Israel, Huy Huy đã trở thành một thương nhân kim cương. Riêng cô con gái út Muội Muội thì sắp bước vào đại học, ước mơ của nó là học chuyên ngành kinh tế chính trị và trở thành một nhà ngoại giao trong tương lai.

Vậy là, hai cậu con trai của tôi đều đã trở thành triệu phú. Còn tôi, là mẹ của triệu phú.

Các con cho tôi ba chiếc chìa khóa

Trên vạm dậm đường dài của đời người, tình cha mẹ luôn thiết tha và âm áp. Giờ ba đứa con của tôi đều đã trưởng thành, giỏi giang hơn cả những gì tôi mừng tượng.

Dĩ Hoa và Huy Huy thuộc thế hệ 7x, còn cô út Muội Muội thuộc thế hệ 8x. Năm mười sáu mười bảy tuổi, lúc nào mấy đứa cũng líu ríu vây quanh chân tôi, thỏ thẻ như thể đã bàn bạc trước với nhau: “Mẹ ạ, mẹ đã trao cho anh em con ba chiếc chìa khóa là kiên cường, tự tin và khoan dung. Nay chúng con sẽ tặng lại mẹ ba chiếc chìa khóa!”

Dĩ Hoa nói: “Mẹ, con sẽ tặng mẹ chiếc chìa khóa ô tô, vì chân của mẹ hay bị đau nhức, sau này con không để mẹ phải cực khổ nữa.”

Huy Huy nói: “Mẹ, con sẽ tặng mẹ chiếc chìa khóa tòa biệt thự! Để cả nhà mình có thể sống bên nhau!”

Muội Muội bé nhất nhà cũng chen vào nói: “Con là con gái, nhất định con sẽ tặng mẹ một chiếc chìa khóa kết sắt, bên trong chứa đầy trang sức, châu báu!”

Điều làm tôi cảm động là cả ba đứa con của mình đều có ước mơ để theo đuổi và quyết tâm thực hiện bằng được ước mơ ấy. Có được những đứa con như vậy cũng là một niềm tự hào mà người làm mẹ như tôi đây không muốn giấu giếm.

Năm 2002, Huy Huy giao cho tôi chiếc chìa khóa của căn biệt thự nằm trên đường Trương Dương, thành phố Thượng Hải khi nó vừa tròn hai mươi ba tuổi. Thăng bé mua căn biệt thự bằng khoản tiền đầu tiên nó tự kiếm được trên con đường lập nghiệp.

Cuộc đời và tính cách Huy Huy rất thú vị, nó thực sự là một thiếu niên anh hùng và luôn tự mình phấn đấu. Chúng ta hãy để nó tự viết riêng một cuốn tự truyện thì hay hơn. Huy Huy từng được Bộ trưởng Bộ Quốc phòng Israel trước đây rất coi trọng, ông ấy đã tiến cử nó vào làm việc tại Cơ quan Tình

báo; sau đó, Huy Huy tự mình vượt qua trùng trùng sát hạch, và cuối cùng nhận được lời mời cộng tác của ông chủ một hãng kim cương nổi tiếng nhất tại Tel Aviv – thủ đô kim cương của thế giới. Thời đại học, Huy Huy được mệnh danh là “chàng trai kim cương Do Thái” sáng giá tại Thượng Hải. Ngay sau khi tốt nghiệp, nó vận dụng những kiến thức đã tích lũy được từ thời tiểu học, tự mình lập nghiệp, trở thành một trong số ít bạn hàng của những công ty chế tác kim cương nổi tiếng thế giới, thiết lập các chi nhánh ở hơn hai mươi quốc gia, mở rộng mạng lưới hợp tác khắp toàn cầu. Trước ba mươi tuổi, Huy Huy đã thực hiện được ước mơ trở thành triệu phú thế giới.

Dĩ Hoa hứa tặng tôi chiếc chìa khóa ô tô. Nó biết tôi luôn nhiệt tình với công tác xã hội, nên muốn tôi dùng xe hơi để đi lại đỡ vất vả. Dĩ Hoa có tính cách hướng nội, ngày nay gọi là “người đàn ông thích ở nhà.” Theo phương pháp giáo dục gia đình của người Do Thái, tôi trở thành “cô giáo” dạy môn giao tiếp xã hội của Dĩ Hoa, mô phỏng cách đối nhân xử thế từ những bài học ứng xử trong gia đình. Kết quả, Dĩ Hoa khiến chúng tôi được mở rộng tầm mắt, nó tự mở cuộc tọa đàm “Đến với Trung Quốc” ở trường, những người bạn học mua vé vào cửa đều được ăn nem rán Trung Quốc miễn phí, thằng bé đã tiếp thị công việc bán nem rán của gia đình bằng ý tưởng marketing độc đáo của mình như thế đấy. Dĩ Hoa tốt nghiệp Đại học ngoại ngữ Thượng Hải, nó không những có thành tích học tập xuất sắc nhất mà tư chất đạo đức cũng được mọi người đánh giá rất cao. Trong thời gian đi lính ở Israel, năm nào nó cũng được nhận bằng khen chiến sĩ gương mẫu. Sau khi ra quân, Dĩ Hoa vượt qua các vòng thi viết và phỏng vấn, trở thành cán bộ của Bộ Lao động Israel. Đối với thanh niên Trung Quốc, đây là việc không hề dễ dàng. Năm 2007, Dĩ Hoa tròn ba mươi tuổi, nó muốn tạo ra một thử thách mới trong cuộc đời của mình nên đã chọn lĩnh vực kim cương. Cho đến nay, với sự đón nhận nồng nhiệt của thị trường đối với sản phẩm của mình, có thể nói rằng tiền đồ của Dĩ Hoa đang rộng mở trước mắt.

Cô con gái Muội Muội hứa tặng tôi chiếc chìa khóa két sắt chứa đầy vàng bạc châu báu, hiện vẫn đang trong quá trình tôi rèn. Nhưng tôi nghĩ rằng, ngày tôi được cầm chiếc chìa khóa này chẳng còn xa nữa.

Lòng biết ơn của các con khiến tôi vô cùng cảm động. Nhưng đối với tôi mà nói, tôi không cần chúng tặng tôi biệt thự, ô tô hay châu báu, nếu như tất cả những người làm con trên thế gian này đều hiểu được tâm nguyện và đối xử hiếu thuận với cha mẹ mình, thiết nghĩ, đó đã là nguồn vui và niềm an ủi lớn nhất của những người làm cha làm mẹ rồi.

Bạn bè thường bảo tôi: “Tôi thật sự ngưỡng mộ chị, không phải là tôi ngưỡng mộ con cái của chị là triệu phú, mua được biệt thự, mua được ô tô, mà tôi ngưỡng mộ cách chị nuôi dạy được những đứa con luôn làm người khác thấy yên lòng!”

Những lúc như vậy, tôi đều chia sẻ với họ bí quyết của mình. Khi làm khách

mời chương trình *Cuộc hẹn với Lỗ Dư*, tôi có nói với tất cả các bậc cha mẹ rằng: “Không phải tôi sinh ra đã là mẹ của triệu phú hay thiên tài, chính phương pháp giáo dục gia đình tốt đẹp đã giúp con tôi đạt được giấc mơ của mình. Hơn hết, điều khiến tôi mãn nguyện nhất là các con tôi không coi tiền bạc là mục tiêu, mà chúng coi trọng trí tuệ và sự từng trải trong cuộc sống.”

Nhận ra điểm khác biệt trong nền giáo dục đa quốc gia

Vào sinh nhật lần thứ sáu mươi của mình, các con có nói một câu làm tôi rất hài lòng: “Cuộc đời giống như chiếc cầu thang xoắn ốc, nếu đảo ngược vị trí ban đầu, mẹ sẽ phát hiện ra độ cao nơi mình đang đứng đã thay đổi. Không thể đem quá khứ so sánh với hiện tại. Từ Israel trở về Trung Quốc hay từ Trung Quốc rời đến Israel cũng vậy. Tất cả những thành quả chúng con có được như ngày hôm nay đều là nhờ tình yêu thương sáng suốt, lý trí của mẹ dạy cho chúng con biết làm người, biết chịu trách nhiệm và biết tồn tại, mang đến cho chúng con nhiều điều bổ ích trên bước đường trưởng thành. Chúng con xin cảm ơn mẹ!”

Cảm xúc chân thành của bọn trẻ cũng khúc xạ ra sự khác biệt trong cách yêu thương con cái của tôi. Mười năm sống ở nước ngoài, mười năm tiếp cận nền giáo dục đa quốc gia, khiến tôi hiểu rõ tôn chỉ của cuốn sách quý dạy cách thương yêu con: *Tình thương dành cho con cái là một môn khoa học và là cả một nghệ thuật, tình yêu ấy cần phải có ý nghĩa, có giá trị và có thành tựu!*

1. Cần học cách yêu con – Theo đuổi tình yêu chất lượng cao

Nửa thế kỷ trước, đại văn hào Lỗ Tấn từng kiến nghị, cùng với việc mở trường sư phạm, chúng ta cần mở “Trường phụ phạm”. Điều này cho thấy tầm nhìn xa trông rộng của ông. Yêu con cũng là một môn học, các bậc phụ huynh chỉ có thân phận thôi là chưa đủ, họ cần phải có chức danh.

Yêu thương con là một loại tình cảm, đó bản năng trời sinh của các bậc cha mẹ, đồng thời nó cũng là cả một môn nghệ thuật. Giống như y học, bạn không thể sinh ra đã là bác sĩ, mà phải thông qua một quá trình học tập gian khổ mới có thể trở thành một vị bác sĩ thực thụ. Mỗi người cha, người mẹ cũng phải học tập và nỗ lực hết mình mới mong hiểu được chân lý và những mẹo riêng để thể hiện tình cảm đó. Trong giáo dục gia đình, yêu thương là nền tảng và tiền đề của giáo dục con cái, những đứa trẻ không được hưởng đầy đủ tình yêu thương của cha mẹ khi lớn lên thường có khiếm khuyết ẩn hiện về mặt nhân cách. Song, yêu thương cũng là một thủ thuật giáo dục, mục đích và phương pháp không giống nhau sẽ dẫn đến hiệu quả hoàn toàn khác biệt.

2. Cha mẹ là “nô lệ”, là “trực thăng” của con cái – Yêu con một cách cố chấp

Trong cuộc sống có biết bao sự tổn thương được xuất phát từ danh nghĩa “yêu thương”, đặc biệt là yêu thương con cái. Tục ngữ có câu “sai một li, đi một dặm.” Một chút bất cẩn cũng có thể để lại những hậu quả khôn lường.

Hiện nay, Trung Quốc vẫn chưa trở thành một cường quốc kinh tế, rất nhiều gia đình vẫn luân quần bên ngoài ngưỡng cửa của tầng lớp trung lưu nhưng họ lại có quan niệm nuông chiều con cái, chi tiêu xa xỉ cho chúng ngay từ lúc gia đình chưa lấy gì là giàu có. Rất nhiều nhà trẻ quý tộc trong nước đã quảng cáo: “Không sinh ra với chiếc chìa khóa bạc, thì hãy dùng nó để sống.” Âu cũng là một nhận thức sai lầm về mô hình giáo dục quý tộc. Cách nuôi dạy con cái theo

kiểu cha mẹ là “nô lệ” của con không thể bồi dưỡng con trẻ trở thành quý tộc thật sự, mà chỉ biến chúng thành những kẻ “ăn bám” cha mẹ suốt đời.

Món quà đáng sợ nhất các bậc cha mẹ “trực thăng” trao tặng con cái dưới danh nghĩa tình yêu, đó là những sinh linh với tâm hồn như bọt bong bóng mỏng manh, dễ vỡ. Thuật ngữ “cha mẹ trực thăng” chỉ những bậc phụ huynh luôn bay lượn trên đầu con cái giống như máy bay trực thăng, bay ngày càng nhanh, quản ngày càng chặt, một khi giảm tốc độ họ sẽ phá hủy cuộc đời của con cái và của chính mình. Họ thường nảy sinh những ý nghĩ tiêu cực như vui mừng, đau buồn quá mức chỉ vì một chút thành công hay thất bại của con. Họ coi sự nhiệt tình và chăm sóc thái quá của mình là món quà tặng con, tình yêu thương họ dành cho con cái ngày càng trở nên nghiêm trọng, cô chấp, thậm chí mù quáng.

Mọi người thường nói, tôi là cha, tôi là mẹ nên phải nhường mọi thứ cho con, hy sinh tất cả cho con, kể cả hạnh phúc của mình, như vậy mới là yêu thương con cái. Thật ra, đó chỉ là tình yêu quá trớn, hoàn toàn làm hại con. Nó khiến cho con trẻ trở thành một kẻ tàn phế suốt đời về mặt tư tưởng, tinh thần và nhân cách. Makarenko, nhà giáo dục nổi tiếng từng so sánh: “Nếu bạn muốn con mình chết vì ngộ độc, hãy cho nó uống một liều thuốc mà bạn gọi là hạnh phúc.”

3. Tìm bí quyết dạy con – Thời khắc cha mẹ tự kiểm nghiệm

Thương yêu con, điều đáng sợ nhất là các bậc cha mẹ nuôi dạy chúng bằng hạnh phúc của mình. Tôi tin bất cứ bậc cha mẹ lý trí nào cũng không muốn tặng con “món quà đáng sợ nhất”, càng không muốn “con chết vì ngộ độc” và bản thân họ cũng không muốn làm “nhà giáo dục tồi tệ nhất”.

Các nước khác đưa cụm từ “bà mẹ trực thăng” của Trung Quốc vào từ điển, không hề có ý bôi nhọ danh dự của các bà mẹ Trung Quốc, họ chỉ có ý tốt nhắc nhở các “bà mẹ trực thăng” mà thôi. Trong quá trình sống cùng các bậc phụ huynh Israel, tôi thấy, nhìn từ góc độ của họ, trẻ em Trung Quốc cũng có rất nhiều ưu điểm như: thông minh, hiếu học, khả năng tiếp thu tốt, có kiến thức nền vững chắc, hiếu thảo với cha mẹ. Nhưng chúng đều có chung khuyết điểm là thiếu kỹ năng mưu sinh, thiếu kỹ năng phán đoán đúng sai, tinh thần trách nhiệm không cao, không biết hợp tác với người khác, tâm lý chấp nhận khó khăn kém cùng với thói quen ăn bám cha mẹ. Đó là hệ quả tất yếu của cách yêu con sai lầm của chúng ta và cũng là tiêu chí đánh giá tình

yêu chất lượng thấp.

Trước sau chúng ta luôn tin rằng, tất cả những gì chúng ta làm đều vì muốn tốt cho con, đều xuất phát từ tình yêu thương vô bờ bến đối với con. Nhưng chúng ta hoàn toàn không biết, cách yêu con của chúng ta chỉ là nông cạn.

Bao nhiêu người tốt nghiệp thạc sĩ, tiến sĩ nhưng vẫn không tìm được công việc phù hợp, bao nhiêu người đã ngoài ba mươi tuổi mà vẫn phải mua nhà, kết hôn bằng đồng tiền tích góp cả đời của cha mẹ. Tôi có đôi lời muốn nói với tất cả các bậc làm cha làm mẹ trong thiên hạ, song cổ họng như nghẹn lại. Chúng ta không thể hoàn toàn đổ lỗi chuyện con cái khó bám rễ trong xã hội cho môi trường cạnh tranh khốc liệt. Thử nghĩ, đôi tay đưa nôi kia của bạn có thể nhen nhóm những kỹ năng và tố chất vào sâu thẳm con người con hay không? Giáo dục gia đình có vì những thứ bạn gọi là vĩ đại nhất, dang hiến nhất, bao bọc nhất không, hay trái lại là phụ lòng tin nhiệm và ủy thác của con?

Chúng ta không lo những người làm cha làm mẹ không yêu thương con cái của mình, chỉ lo họ không biết cách yêu con, dạy con như thế nào! Khi tình yêu bạn dành cho con giống như bột bia, luôn có xu hướng trào lên phía trên, trong khi quan điểm và phương thức yêu con của bạn vẫn dừng lại ở giai đoạn lạc hậu, mù quáng thì bạn chính là người cha, người mẹ đáng thương nhất, thất bại nhất chứ không phải một ai khác.

Thế giới vui vẻ của con trai tôi và các bạn nhỏ Israel.

Cha mẹ ngày nay nên yêu thương con cái ra sao? Làm thế nào để tình yêu đó trở nên giá trị, có ý nghĩa và thành tựu? Đó là những câu hỏi các bậc cha mẹ Trung Quốc lúc nào cũng cần tự kiểm nghiệm!

4. Lấy gì yêu con – Gợi ý về cách yêu con của phụ huynh Do Thái

Cuộc sống có đau khổ, mệt mỏi đến mấy, nhìn thấy con cái trưởng thành đã

là niềm an ủi và cũng là hy vọng của mỗi chúng ta, tất cả vinh hoa, phú quý trên cõi đời này làm sao sánh được bằng con cái. Chính vì con cái quan trọng với chúng ta như vậy nên yêu con như thế nào đã trở thành một môn học cực kỳ học búa. Các bậc phụ huynh đều trần trở với câu hỏi: “Minh phải yêu con như thế nào đây?”

Dù không phải là một người có trình độ học vấn cao nhưng về cơ bản tôi cũng được coi là một người mẹ tri thức.

Khi mới di dân về Israel, tôi cũng giống như các bà mẹ Trung Quốc khác, hầu hạ con cái từng li từng tí, yêu cầu duy nhất của tôi là: Chỉ cần các con đỗ đại học thì thế nào cũng được. Hiện giờ vẫn có rất nhiều phụ huynh cũng nghĩ như tôi hồi ấy, nhưng có thể một số phụ huynh đã nhìn ra vấn đề: Một ngày nào đó con cái bước ra ngoài xã hội, việc thiếu kỹ năng sinh tồn từ thuở nhỏ sẽ ảnh hưởng tới công việc, sự nghiệp và cả cuộc sống hôn nhân sau này của chúng.

Lời phê bình thẳng thắn của chị hàng xóm người Do Thái như một que diêm vụt cháy làm tôi bừng tỉnh, chị nói: “Đừng mang phương pháp giáo dục lạc hậu của em đến Israel, đừng cho rằng em đẻ ra con thì biết cách nuôi con, gà mái còn biết đẻ con nữa là, nuôi con lại là việc khác!”

Qua mười năm sống tại quê nhà, tôi nhận thấy, tài sản của rất nhiều gia tộc đều được truyền từ đời này sang đời khác, người Do Thái không chỉ truyền lại của cải vật chất, mà còn truyền lại tố chất và kỹ năng tạo ra của cải cho con cháu mình, những thứ đó còn có giá trị hơn tiền bạc. Và thứ giá trị ấy không đến từ thừa kế, nó đến từ phương pháp yêu con chất lượng cao của các bậc phụ huynh người Do Thái.

Có thể nói, người Do Thái là khuôn mẫu về phương pháp giáo dục gia đình tiên bộ mà nhân loại đang tìm kiếm. Mặc dù họ chỉ chiếm 0,2% - 0,3% dân số thế giới, nhưng không thể kể hết được tên những người Do Thái đã và đang thao túng nền kinh tế toàn cầu. Họ không chỉ là chuyên gia của các doanh nghiệp như Rockefeller, Hammer, mà còn là ông trùm tài chính như Soros, Greenspan; 20% giáo sư trong các trường đại học ở Mỹ là người Do Thái, những nhân vật nổi bật trong ngành luật sư, bác sĩ, người Do Thái cũng không nằm ngoài; trong số những người Mỹ từng đoạt giải Nobel có tới 31% là người gốc Do Thái.

Phụ huynh Do Thái có một phương pháp yêu con khá đặc biệt:

Tình yêu thương của các bậc cha mẹ Do Thái nhằm vào mục đích đem lại lợi ích suốt đời cho con, chứ họ không đáp ứng nhu cầu tạm thời của con. Họ thực hiện “cơ chế thị trường, không bồi dưỡng ra thế hệ ăn bám cha mẹ”, “phát huy tố chất triệu phú của mỗi đứa trẻ”, “nắm bắt kỹ năng quản lý từ nhỏ”, “trì hoãn thỏa mãn của con để cho chúng hiểu cha mẹ”, “tham quan một ngày của cha mẹ”, “phụ huynh 100 điểm không bằng phụ huynh 80 điểm”, “phụ huynh rút về hậu phương thôi thúc con ‘hứng thú’ và ‘ao ước’

học tập”, “cha mẹ làm quân sự quan sát, tham mưu, nhắc nhở con, không đào tạo con thành một kẻ tầm thường”... Nghệ thuật yêu con sâu sắc của người Do Thái không chỉ phát huy tác dụng quan trọng trong bước ngoặt cuộc đời của các con tôi, ngay đến bản thân tôi cũng nhận được lợi ích là làm một bà mẹ yêu con có thành tựu. Từ Vạn Lý Trường Thành đến dãy Alps, tôi cảm ơn sự giao thoa giáo dục giữa hai quốc gia Trung Quốc và Israel làm tôi tỉnh ngộ: Đừng vì chúng ta không biết cách yêu thương con mà biến chúng thành những kẻ tầm thường và khiếm khuyết.

Muội Muội là chiếc áo bông nhỏ của tôi.

5. Nâng cao tình mẫu tử

Khi kinh tế gia đình trở nên khấm khá, cách dạy con của các bậc cha mẹ cần đạt đến “cảnh giới” cao hơn.

Trong quá trình trưởng thành của hai cậu con trai, điều kiện kinh tế gia đình chỉ đạt mức trung bình, nên hai anh em chúng đủ hiểu sự vất vả của mẹ. Những ảnh hưởng từ giáo dục sinh tồn và quản lý tài sản của Israel càng giúp chúng hiểu mỗi người đều phải có ước mơ để theo đuổi và phải quyết tâm thực hiện ước mơ ấy một cách tốt nhất!

Thời kỳ trưởng thành của cô con gái út lại khác với hai anh trai, kinh tế gia đình khấm khá, cộng thêm châm ngôn “nghèo nuôi con trai, giàu nuôi con gái” đã cho tôi có được nút thắt trong cách dạy dỗ con bé. Một nhà công tác giáo dục Do Thái nói với tôi rằng: “Nuôi con gái trong giàu sang, đến khi lớn lên nó cũng sẽ gặp khó khăn trắc trở trong cuộc sống. Cho nên các bậc cha mẹ yêu thương con gái càng cần phải có con mắt nhìn xa.”

Vào sinh nhật lần thứ mười sáu của Muội Muội, tôi đưa con bé đi ăn mì Ajisen ở Thượng Hải, vì nó thích ăn mì sợi nấu với nước xương ở đây. Khi

nhân viên phục vụ vừa mới mang trà lúa mạch miễn phí lên cho chúng tôi, con bé liền giơ bàn tay nhỏ nhắn vẫy nhân viên phục vụ lại, yêu cầu họ mang thêm cho mình một ly nước cam. Bấy giờ điều kiện kinh tế của tôi rất tốt, vậy mà tôi đã nhẫn tâm nói “không” với con bé. Tôi muốn nó hiểu, thứ đáng quý nhất không phải là những món quà đẹp đẽ, mà là người thân, là niềm vui và là yêu thương.

Thật sự mà nói, yêu thương con trong điều kiện kinh tế khá giả, các bậc cha mẹ cần phải sáng suốt và can đảm hơn. Một khi cha mẹ nắm vững nghệ thuật dạy con, bọn trẻ sẽ nhận được lợi ích suốt đời. Ở Israel không có câu châm ngôn nào tương tự như câu “Không ai giàu ba họ” của người Trung Quốc. Vì đời chúng ta giàu nên cứ nghĩ con cháu mình ngày sau cũng giàu sang, nào ngờ thế hệ sau cậy thế ăn chơi trác táng, không quá ba đời toàn bộ của cải trong nhà đều đội nón ra đi. Còn người Do Thái giáo dục con em nhà giàu: Muốn tiêu tiền thì hãy tự kiếm tiền! Con cháu ắt có phúc của con cháu!

6. Yêu thương con cũng cần có kỹ xảo và nghệ thuật

Chúng ta không thể đưa ra câu trả lời theo khuôn mẫu cố định hay công thức nhiệm màu nào cho câu hỏi: Cha mẹ nên yêu thương con như thế nào. Nhưng sự thật là con cái của những bậc cha mẹ biết cách yêu thương con đều phát triển tốt trên mọi phương diện như, trẻ không có thói quen ăn bám cha mẹ, có tính độc lập cao, tư duy khoáng đạt, tự tin, có kỹ năng giải quyết các vấn đề, tâm lý chịu đựng tốt, biết giao tiếp ứng xử, nhanh chóng thích nghi với hoàn cảnh, dễ rút ra bài học kinh nghiệm cho bản thân, đồng thời trẻ cũng cảm thấy an toàn, không cần cha mẹ lo lắng quá nhiều, chúng tập trung vào việc phát triển bản thân và biết cách điều chỉnh tâm trạng của mình.

Số người hiểu được tình yêu thương bao la và sự hy sinh vô bờ bến các bậc cha mẹ Trung Quốc dành cho con cái là rất ít, xưa nay vẫn vậy. Dầu sự vất vả và công lao không xung đột với nhau, sự sâu sắc và nghệ thuật không đối lập nhau, sự hy sinh và sáng suốt cũng không mâu thuẫn với nhau, nhưng nếu cha mẹ chỉ cần nhiệt tình không cần lý trí, một mực hy sinh không chú ý đến sự sáng suốt, quen thói bao đồng không chịu rút lui, thì họ chỉ chuốc lấy vất vả mà chẳng thấy được niềm vui. Song điều đáng lo là không ít bậc phụ huynh lún sâu vào sai lầm trong cách yêu thương con lại không hề nhận ra, bản thân họ chính là người mang đến cho con món quà đáng sợ nhất.

Cuối cùng, tôi muốn nói với các bậc phụ huynh: Dù bạn có đem toàn bộ tính mạng, của cải, địa vị, thời gian, tinh thần và sức lực cho con thì con bạn cũng không thể hạnh phúc cả đời. Chỉ có dạy con biết mưu sinh, biết theo đuổi mục tiêu của mình, biết hưởng thụ cảm giác hạnh phúc và thỏa mãn sau khi đạt được mục tiêu thì đến cuối đời bạn mới ung dung nhàn nhã và con bạn mới có thể thành công trong cuộc sống.

Tôi từng là một bà mẹ Trung Quốc điển hình

Tôi từng là một bà mẹ Trung Quốc điển hình, hôn nhân đem đến cho tôi nhiều hy vọng và mong ước, khi ấy tôi như người đứng ở bờ biển ngắm mặt trời mọc từ đường chân trời. Mười giờ ba mươi phút trưa ngày 24 tháng 1 năm 1978, Dĩ Hoa, cậu con trai đầu lòng của tôi chào đời. Khi tôi biết một sinh mệnh vừa đến với mình, cả tâm hồn tôi ngập tràn trong hạnh phúc, xúc động và mơ ước. Ông trời ban cho tôi một món quà tuyệt vời, tôi thầm cầu nguyện: “Xin ngài hãy ban cho con trai con sức khỏe, niềm vui.” Tôi đặt tên thằng bé là Dĩ Hoa, ngụ ý dòng máu chảy trong người nó là của Trung Quốc và Israel.

Thật trùng hợp, mười bốn năm sau, vào đúng ngày 24 tháng 1, Trung Quốc và Israel thiết lập quan hệ ngoại giao. Người Do Thái có câu nói rất hay: “Bất cứ thứ gì Đức Chúa Trời ban cho bạn đều là phước lành.”

Sau Dĩ Hoa, con trai Huy Huy và con gái Muội Muội của tôi lần lượt chào đời. Các bà mẹ trên thế giới yêu thương con bao nhiêu? Họ có thể hy sinh cho con bao nhiêu? Đó là những câu hỏi không bao giờ có lời giải đáp. Tôi thầm quyết tâm, nhất định phải dùng cả cuộc đời sưởi ấm ba đứa con, nhất định phải dốc toàn bộ tâm huyết vào các con, tạo sức mạnh cho các con.

Thuở nhỏ, cha kể cho tôi nghe câu chuyện: Mỗi cô gái đều là một thiên thần tự làm gãy đôi cánh của mình để đến bên hoàng tử mà cô yêu quý. Nếu một ngày nào đó hoàng tử không còn yêu cô nữa thì cô cũng không thể trở về bầu trời, vì cô đã là thiên thần gãy cánh.

Năm 1992, tôi chấm dứt cuộc hôn nhân không mấy hạnh phúc của mình, mang ba đứa con về Israel, bắt đầu cuộc sống mới. Lúc đó, đứa con lớn nhất của tôi mười bốn tuổi, còn đứa nhỏ nhất mới ba tuổi. Làm sao cho ba đứa trẻ lớn lên một cách toàn diện trong một gia đình không hoàn chỉnh là vấn đề quan trọng nhất trước mắt, vì vậy tôi không để những bất hạnh trong hôn nhân ảnh hưởng tới sự trưởng thành của các con.

Trước khi tới Israel, cách yêu con của tôi giống như phần lớn các bậc cha mẹ Trung Quốc, trước sau luôn tuân theo nguyên tắc, mình có khổ thế khổ nữa cũng không được để cho con cái khổ. Khi mới di cư về Israel, tôi vẫn là bà mẹ 100 điểm trước đây. Các con của tôi không phải gấp chăn, không phải đun nước, càng không phải nấu cơm vì đã có tôi là “nồi cơm điện”, là “máy giặt”, là “cần cầu” của chúng. Đi học về, buông cặp sách ra là bọn trẻ ngồi ngay vào bàn học, bất luận bận rộn, mệt mỏi đến đâu, tôi cũng không khiến chúng động tay vào việc nhà, thành tích học tập của chúng là hy vọng màu xanh của tôi.

Những ngày đầu tại Israel, cuộc sống của mẹ con tôi gặp nhiều khó khăn hơn những gì tôi tưởng.

Thủ tướng Rabin có cảm tình với Thượng Hải, biết tôi di cư từ Trung Quốc về, lại từng ở Thượng Hải nên ông rất muốn gặp tôi.

Khi được diện kiến Thủ tướng, tôi rất rụt rè, e ngại. Ông không biết tôi biết tiếng Hebrew nên nói chuyện với tôi bằng tiếng Anh: “Chị có bất cứ vấn đề gì thì cứ đến tìm tôi, tôi sẽ cố gắng hết sức để giúp chị.” Tôi đáp lại bằng tiếng Hebrew: “Tôi không cần ngài giúp đỡ, tự tôi cũng có tay.” “Ồ! Chị thật giỏi!” – Thủ tướng ngạc nhiên. Quả thật, trong suốt thời gian sau này ở Israel, tôi chưa bao giờ nhờ cậy sự giúp đỡ của ai.

Tôi kiên trì, từng bước vượt lên khó khăn. Trước tiên, tôi khắc phục những vấn đề về ngôn ngữ. Bốn mươi hai tuổi, tôi khổ công học tiếng Hebrew, tôi chuyên tìm người già nói chuyện, vì họ nhàn rỗi lại sợ cô đơn, nói chuyện cùng họ giúp tôi luyện khẩu ngữ rất tốt. Chưa đến nửa năm, tôi đã nắm được những từ ngữ thường được sử dụng trong tiếng Hebrew. Không những vậy, trong thời gian ngắn học tiếng Hebrew, tôi còn học nhiều tiếng địa phương, tiếng Tứ Xuyên, tiếng Quảng Đông, tiếng Tô Bắc, tiếng Ninh Ba, tôi đều có thể nói lưu loát. Kỹ năng học ngôn ngữ của tôi là tự mình rèn luyện. Ví dụ, khi cần mua muối, tôi hỏi hàng xóm từ “muối” nói như thế nào, sau đó tôi vừa đi vừa lẩm nhẩm đọc cho tới cửa hàng bán muối.

Sau khi thông thạo ngôn ngữ, tôi bắt đầu nghĩ cách tăng thu nhập cho gia đình. Tôi chợt nhớ tới cách người ta làm bánh đa nem trong chợ thực phẩm ở Thượng Hải, thế là tôi tự làm mò hòa bột làm bánh đa nem. Sau khi làm hỏng đến bốn năm cân bột mì, cuối cùng tôi cũng làm ra chiếc bánh đa nem đầu tiên. Lúc đó tôi mừng đến rớt nước mắt, bởi ước muốn lớn nhất của tôi là nỗ lực kiếm tiền nuôi các con ăn học để cho chúng lớn lên trong vui vẻ.

Cuộc sống mỗi ngày của chúng tôi trôi qua như sau: Buổi sáng, tôi đưa bọn trẻ tới trường học trước, sau đó tôi ra cửa hàng bán nem rán. Buổi chiều tan học, bọn trẻ tới cửa hàng tìm tôi. Tôi sắp xếp cho chúng ổn thỏa, đợi đến giờ ăn, tôi đóng cửa hàng lại, nấu hoành thánh, mì sợi và sủi cảo cho các con trên cái bếp lò nhỏ. Buổi tối, sau một ngày làm việc mệt mỏi, tôi chong đèn dùng tranh chữ tự chế, dạy các con tiếng Hebrew. Tất cả mọi việc trong nhà từ A đến Z đều do tôi bao trọn, còn bọn trẻ chỉ có nhiệm vụ học tập.

Ở Israel, từ tháng mười một hằng năm đến tháng tư năm sau là mùa mưa, có khi mưa tầm tã cả tháng trời. Hồi mới về Israel, vì chưa có tiền mua xe, mà cũng không biết mua giày đi mưa ở đâu nên bọn trẻ phải đi giày thể thao. Tôi sợ chúng đi giày ướt đến trường sẽ bị ốm, nên ngày nào tôi cũng che ô đưa Dĩ Hoa và Huy Huy đến trường ngôn ngữ. Ở trước cửa lớp học, tôi cởi đôi giày ướt chúng đang đi, bỏ vào túi nilong, sau đó lấy từ trong túi xách ra đôi giày khô đã được chuẩn bị trước, chúng luân phiên bầu vào vai tôi, thay giày khô rồi vào lớp học.

Sau khi nhìn bọn trẻ đi vào lớp học, tôi lại cầm đôi giày ướt nhách vội vã chạy về nhà. Mùa mưa kéo dài, thường không biết đến khi nào mới kết thúc,

ngày nào tôi cũng lặp đi lặp lại chuỗi hoạt động mang giày khô cho các con đi học, rồi lại trở về nhà lấy máy sấy tóc sấy khô đôi giày ướt, vì hôm sau bọn trẻ lại cần đi.

Dù mệt mỏi nhưng tôi cảm thấy hạnh phúc. Các bậc cha mẹ Trung Quốc là những người yêu con nhất nhì trên thế giới. Từ khi con cái vào nhà trẻ, tiểu học, trung học, đại học, đến khi tìm việc, kết hôn, sinh con, không lúc nào là cha mẹ không lo lắng cho các con, cho dù con cái có làm họ đau lòng thì họ cũng không một lời oán thán.

Đừng đem kiểu giáo dục đó đến Israel

Cuộc sống vẫn lặng lẽ trôi qua từng ngày như vậy, ba đứa con vây quanh bếp lò ấm áp chờ tôi nấu cơm. Cho tới một hôm, chị hàng xóm sang nhà tôi chơi, trông thấy tôi làm luôn chân luôn tay, nấu nướng xong xuôi lại cẩn thận xới từng bát cơm đầy ắp cho bọn trẻ, đặt lên bàn ăn, chị không vừa mắt, thẳng thắn góp ý: “Các cháu lớn cả rồi, sao vẫn như khách quý như vậy, nhìn mẹ vất vả như thế mà không xắn tay giúp? Tại sao các cháu có thể ngồi ì ra đợi mẹ hầu như thế?”

Tiếp đến, chị hàng xóm quay sang mắng tôi: “Em đừng đem kiểu giáo dục đó đến Israel, đừng nghĩ em đẻ con ra có nghĩa em là mẹ của chúng. Chẳng có người cha người mẹ nào là không yêu con cái, chỉ có điều chúng ta cần phải biết yêu con có chừng mực, có nguyên tắc và có phương pháp.”

Lời nói bộc trực của chị hàng xóm làm tổn thương lòng tự trọng của người khác, ba đứa con của tôi đều rất khó chịu. Tôi an ủi bọn trẻ: “Không sao đâu, các con đừng để bụng chuyện này, mẹ chịu đựng được, mẹ thích chăm sóc các con, mẹ không hề mệt chút nào. Các con còn nhỏ, cố gắng học tập tốt là ngoan nhất rồi.”

Chị hàng xóm thấy chướng mắt vì tôi ôm đồm mọi việc, hầu hạ bọn trẻ từng li từng tí, ngay cả khi chúng đã hơn mười bốn tuổi. Cũng khó trách, sau khi đến Israel, tôi mới phát hiện ra, không có một đứa trẻ nào trong các gia đình Israel không làm việc nhà, vả lại trẻ em nhà càng giàu càng bị cha mẹ đẩy ra ngoài xã hội. Người Israel không có câu “Không ai giàu ba họ”, trong quan điểm của chúng tôi, giàu hoàn toàn có thể giàu ba họ, quan trọng là cha mẹ thể hiện cách yêu thương con cái như thế nào.

Người Trung Quốc phân biệt rạch ròi yêu là yêu, dạy là dạy, còn người Do Thái cho rằng yêu cũng là một cách dạy con. Cho nên, tôi đã sớm có sự chuẩn bị tâm lý trước lời phê bình của chị hàng xóm, chỉ không ngờ chị lại nói thẳng băng như vậy.

Chị chẳng kiêng nể gì, nói rằng: “Sara, em làm vậy không phải là yêu con mà là hại con. Em sợ bọn trẻ làm việc nhà sẽ tốn thời gian học tập của chúng, nên tự nghiên rảnh gánh hết mọi việc. Nhưng em cần phải cho bọn trẻ ý thức được, chúng cũng là thành viên trong nhà nên phải có trách nhiệm với gia đình. Chúng phải san sẻ gánh nặng của người lớn trong khả năng cho phép của mình. Như vậy tuyệt đối không làm ảnh hưởng đến việc học của chúng. Ngược lại, khi bọn trẻ tìm được cảm giác giá trị và tôn trọng, chúng sẽ chủ động học tập, hiển nhiên hiệu quả học tập cũng cao hơn. Còn khi chúng không có cảm giác trách nhiệm, không có cảm giác giá trị, dẫu ngồi vào bàn học thì chúng cũng chỉ nghĩ ngợi lung tung, không tập trung học được.”

Dân tộc Do Thái là dân tộc vô cùng coi trọng tri thức, người chưa có trình độ học vấn cao cũng đọc rất nhiều sách. Tuy chị hàng xóm của tôi không phải là giáo sư, tiến sĩ gì, nhưng những lời chị nói làm tôi thức tỉnh, nó vẫn có ý nghĩa sâu xa cho đến tận ngày hôm nay.

“Sara à, cha mẹ có thể cho con cái rất nhiều tình thương, nhưng không thể trưởng thành thay con. Mỗi người làm cha, làm mẹ đều rất mực yêu thương con cái của mình, nhưng tình yêu ấy cần có chất lượng. Có tình yêu giống như dòng nước mát, sau khi làm thỏa mãn cơn khát trong cổ họng của con, nó không để lại dấu vết gì; có tình yêu lại giống như giọt máu đào đi vào thể chất và tinh thần của con, suốt đời chảy trong con, ban cho con sức mạnh.”

Chị hàng xóm còn kể cho tôi nghe một câu chuyện thấm thía.

Về sau tôi cũng thường chia sẻ câu chuyện này với các bà mẹ:

Một con sư tử mẹ dạy sư tử con săn mồi. Sư tử mẹ bảo hai sư tử con: “Các con nghe này, bây giờ mẹ sẽ dạy các con săn mồi. Nào, Simba, Kovu chúng ta đi bắt thỏ nhé!”

Sư tử mẹ vừa dứt lời, hai chú sư tử con liền chạy băng băng trên đồng cỏ. Đột nhiên, sư tử anh vì chạy quá nhanh mà ngã lăn quay. Sư tử mẹ xót xa: “Từ sau con không cần đi săn mồi nữa.”

Con trai cả Dĩ Hoa, một thiếu niên
khôi ngô.

Hằng ngày, sư tử mẹ đều đưa sư tử em đi săn, sau khi sư tử em ăn no, nó sẽ mang phần thịt còn lại về cho sư tử anh. Từ đó, sư tử anh sống vô cùng sung sướng.

Ngày này qua ngày khác, năm này qua năm khác, sư tử anh và sư tử em đều đã trưởng thành. Một hôm, sư tử mẹ bị bệnh rồi qua đời, hai con sư tử tự đi săn mồi. Chúng mãi miết chạy, chia thành hai ngã. Sư tử anh muốn tìm thức ăn nhưng nó chẳng biết làm thế nào. Ba ngày sau, sư tử anh ngã quy. Câu nói sau cùng nó thốt lên là: “Mẹ, con hận mẹ!”

Tôi không lạ gì cách giáo dục của chị hàng xóm, vì thuở nhỏ, cha tôi cũng từng dạy tôi như vậy. Sau khi uống trà buổi sáng, người cha già của tôi thường vừa nghe *Sông Donau xanh*, vừa ôn tồn bảo tôi:

“Sara, con tuyệt đối không được ỷ lại vào sự chăm sóc của cha, vì cha không thể ở bên con cả đời. Lúc nào con cũng phải tự nói với bản thân mình: Hôm nay tôi làm ‘công chúa Hạt Đậu’ nhưng ngày mai tôi có thể ngủ trong phòng chứa củi; hôm nay có cha đánh thức tôi dậy, giúp tôi sửa soạn quần áo, đưa đón tôi đến trường nên tôi muốn ngủ đến mấy giờ thì ngủ, lè mề thu dọn đồ đạc nhưng ngày mai cha không thể đưa đón tôi, tôi biết chuẩn bị đồ đạc ngày hôm sau cần dùng, biết ngủ dậy sớm hơn và tự mặc quần áo gọn gàng. Chỉ có như vậy, con mới ‘biết co biết duỗi’ và cha cũng mới yên tâm về con. Đến khi ra ngoài xã hội, con sẽ không phải chịu nhiều thua thiệt.”

“Sara, sắp tới con phải bước vào cuộc sống tập thể ở trường. Con nhớ kỹ lời cha dặn, nhất định phải siêng năng. Con cần chủ động quét dọn xung quanh nơi ở, đừng quên đó là không gian sử dụng chung của mọi người. Con cần lấy nước nóng cho người khác vì mỗi người đều cần uống nước. Giúp người khác làm nhiều việc, con sẽ chiếm được cảm tình của người ta.”

Cha tôi tận tình khuyên bảo, vì ông lo tôi không thể đối mặt với cuộc sống vô thường, sợ tôi quen cơm bưng nước rót, sau này trở thành một đứa con gái lười biếng, không được mọi người quý mến, càng sợ một ngày ông không còn trên cõi đời này, tôi không thể tự lực cánh sinh, không có chỗ đứng trong xã hội.

Trước khi người Do Thái cho con cái học tập tri thức, họ đều trang bị cho trẻ một số kỹ năng làm việc cơ bản. Đối với họ, một người đến cơm cũng không biết nấu thì không có tư cách để nghiên cứu học vấn.

Ví như một nhà hàng xóm của chúng tôi tại thị trấn Kiryat Shmona, điều kiện kinh tế gia đình họ khá tốt, nhưng vì họ đang sửa nhà nên tạm thời ở cùng nhà chúng tôi và chúng tôi ở trên tầng ba. Họ cho cậu con trai mười tuổi xem các khoản chi tiêu trong gia đình để thằng bé biết tường tận chi phí sinh hoạt của gia đình trong giai đoạn hiện tại, gia đình cần bao nhiêu tiền thanh toán các loại hóa đơn.

Tại sao họ phải làm vậy? Nhà hàng xóm giải thích cho tôi, họ làm vậy vì muốn con cái mình hiểu rõ: “Ai cũng thích chơi, nhưng trước hết con cần phải tiếp cận một môi trường giáo dục tốt, đạt thành tích học tập cao, có kỹ năng làm việc và kỹ năng sinh tồn, có như vậy ngày sau con mới có được sự tự do và những gì con mong muốn.”

Mặc dù, trong tiềm thức tôi đã tán đồng cách dạy con của các bậc phụ huynh Do Thái, tôi cũng nhận ra phương pháp đó nuôi dạy con cái của họ có kỹ năng mưu sinh tốt hơn so với con cái của tôi rất nhiều. Nhưng để bản thân thay đổi cách yêu con, tôi còn lưỡng lự trăm chiều. Tôi lo lắng, nhập gia tùy tục kiểu này sẽ để lại những điều không hay trong lòng bọn trẻ, ngộ nhỡ

chúng không hiểu tôi thì sao? Ngộ nhớ mẹ con tôi không còn thân mật, gần gũi như trước thì sao?

Cũng mừng Dĩ Hoa và Huy Huy nhà tôi rất hiểu chuyện. Một mặt, sau khi rời Thượng Hải tới Israel, hai anh em nó tự mình lĩnh hội phương pháp giáo dục “nắm bắt kỹ năng sinh tồn từ nhỏ” của người Israel, nhận ra các bạn cùng trang lứa dũng cảm, kiên cường, có mục tiêu và kỹ năng sinh tồn hơn mình nên chúng biết lời phê bình của bác hàng xóm dành cho mình là có lý. Mặt khác, chúng cũng muốn làm một nam tử hán nhỏ tuổi, giúp mẹ gánh vác việc nhà. Hai anh em nó cùng ngỏ lời: “Mẹ ơi, có lẽ bác hàng xóm nói không sai. Mẹ cho chúng con rèn luyện một chút nhé.”

Bản thân tôi sống ở Israel cũng dần chịu ảnh hưởng từ phương pháp giáo dục của người Do Thái, lại thêm lời phê bình thẳng thắn của chị hàng xóm tác động, khiến tôi không khỏi suy nghĩ: Cách dạy con trước đây của tôi phải chăng là quá cảm tính, không khoa học và có phần lạc hậu? Liệu nó có làm hỏng tương lai của các con tôi không? Tôi có nên xây dựng lại giá trị của người mẹ, xem xét lại tình yêu của mình hay không? Những ý nghĩ ấy làm tôi thức tỉnh, thôi thúc tôi so sánh sự giống và khác nhau trong cách yêu con giữa các bà mẹ Trung Quốc và các bà mẹ Israel. Và sự giống và khác nhau đó ảnh hưởng như thế nào đến sự phát triển của thế hệ sau?

Tình yêu hình ngọn lửa và tình yêu hình tử cung

Không có bậc cha mẹ nào lại không yêu thương con cái của mình, nếu bạn hỏi tình yêu thương cha mẹ dành cho con sâu đậm đến đâu thì câu trả lời ắt hẳn là vô bờ bến. Về phương diện định lượng, phụ huynh Do Thái và phụ huynh Trung Quốc đều tương đương nhau, hai bên đều yêu con bằng cả tấm lòng, sẵn sàng nhảy vào nơi nước sôi lửa bỏng vì con. Song xét về mục đích, quan niệm và phương thức thể hiện, thì các bậc phụ huynh Do Thái lại khác xa so với các bậc phụ huynh Trung Quốc.

Phụ huynh Do Thái cự tuyệt “thế hệ ăn bám”

Phụ huynh Do Thái coi việc “bồi dưỡng tinh thần khám phá, giúp con cái trở nên tự lập” là xuất phát điểm nhằm bồi đắp những kỹ năng, tố chất quan trọng cho con. Xuất phát từ tầm nhìn xa trông rộng, dạy trẻ cách sống tự lập chính là món quà quý giá nhất họ dành tặng con.

Phụ huynh Do Thái không nói lý thuyết suông, họ rất biết cách hành động. Ví như mấy đứa trẻ bên nhà hàng xóm của tôi ở Tel Aviv, quả thực rất đáng mặt là những vị chủ nhà tí hon, không giống những “tiểu hoàng đế” trong các gia đình Trung Quốc. Chúng thường xuyên tham gia vào các hoạt động của gia đình, cùng cha mẹ làm một số việc nhà trong khả năng cho phép như: Dọn dẹp nhà cửa, nấu những món ăn đơn giản, quét dọn sân vườn, trồng cây cảnh, lau rửa ô tô, làm vệ sinh trong ngoài nhà, mua sắm đồ dùng... Phụ huynh Do Thái coi làm việc nhà là cơ hội để dạy trẻ bài học sinh tồn cơ bản.

Cả thế giới đều biết phương pháp quản lý tài sản của người Do Thái tiên bộ vượt bậc, chỉ bất ngờ rằng họ quán triệt tư tưởng “có làm mới có hưởng” cho con em mình ngay từ lúc trẻ còn nhỏ. Về giáo dục gia đình, người Israel có câu cửa miệng: Muốn tiêu tiền thì hãy tự kiếm tiền! Khi con cái muốn cha mẹ đáp ứng mong muốn của mình, người Do Thái thường bảo chúng: Con cần đạt được thứ mình muốn bằng chính sự nỗ lực của bản thân. Và những người cha giàu có lại càng đồng tình hưởng ứng khẩu hiệu trên hơn, không ai “gây trở ngại”, “đi cửa sau” hay “giở trò”... Theo những bậc phụ huynh Do Thái, điều kiện kinh tế gia đình khá giả chưa hẳn là chuyện hay, càng giàu càng không nên nuông chiều con. Như người Trung Quốc thường nói: “Có công mài sắt có ngày nên kim.”

Đừng hiểu nhầm trẻ em Do Thái giúp cha mẹ làm việc nhà hoặc ra ngoài làm thêm là chạy theo đồng tiền, biến quan hệ gia đình thành quan hệ tiền bạc. Trong suy nghĩ của phụ huynh Do Thái, dạy con về tiền bạc không đơn thuần là dạy con cách quản lý tài sản, cao hơn thế đó còn là dạy trẻ về nhân cách, phẩm hạnh làm người. Họ không ngại rằng hôm nay con mình đi bán hàng rong, nghĩa là cả đời nó sẽ sống lay lắt nơi đầu đường xó chợ. Trái lại,

những trải nghiệm từ cuộc sống thực tế sẽ giúp trẻ hình thành lý tưởng sống, trong khi đó những trẻ được ăn ngon mặc đẹp lại khó xác định mục tiêu phấn đấu cho mình.

Đề con cái làm việc vặt trong nhà, nhận thù lao theo cơ chế thị trường, nắm bắt kỹ năng quản lý tài sản ngay từ khi chúng còn nhỏ không có nghĩa người Do Thái không coi trọng tri thức. Từ trước tới nay, người Do Thái luôn coi việc con em mình thi đậu tiến sĩ là niềm vinh dự, hãnh diện của cả gia đình. Số người Do Thái được trao tặng giải Nobel, đạt thành tựu to lớn trong lĩnh vực khoa học cũng như các lĩnh vực khác luôn chiếm tỷ lệ cao, vượt hơn hẳn những dân tộc khác.

Các bậc phụ huynh Do Thái luôn ủng hộ con cái theo học tiến sĩ và sau tiến sĩ, mục đích của họ không phải để con mình có được tấm bằng hạng ưu, mà là để giúp chúng có những kỹ năng và tố chất tốt đẹp. Ngược lại, các bậc cha mẹ Trung Quốc mấy đời nay đều xem thành tích học tập của con là bằng chứng cho mức độ thành công của mình trong việc nuôi dạy con cái, hoàn toàn bỏ qua việc dạy con kỹ năng sinh tồn, hoặc giả họ nghĩ rằng cứ cho con có trình độ học vấn cao rồi bồi dưỡng thêm cho nó cũng chưa muộn. Dù sao “nô bộc già” là mình vẫn còn sống sờ sờ cơ mà! Kết quả, các bậc phụ huynh Trung Quốc tự biến mình thành nô lệ của con, sau cùng đào tạo ra cả một “thế hệ ăn bám”.

Giúp con tránh xa “cạm bẫy thỏa mãn”

Không ít phụ huynh rơi vào thế bị động trong giáo dục gia đình, dù dành tất cả tình yêu thương cho con nhưng đáp lại, những gì họ nhận được lại vô cùng khiêm tốn. Tại sao cha mẹ càng hiểu, càng chăm bẵm, càng đáp ứng đòi hỏi của con cái, con cái càng không hiểu cha mẹ, thậm chí còn giày vò họ?

Theo phụ huynh Do Thái, nguyên nhân là vì những vị phụ huynh này mới chỉ biết yêu con chứ chưa biết dạy con. Giáo dục gia đình của người Do Thái có tỷ lệ thành công cao bởi họ chú trọng đưa con cái vào khuôn khổ ngay từ nhỏ. Để con cái tôn trọng cha mẹ, họ nghĩ ra nhiều mẹo hay như: Phụ huynh kiến nghị nhà trường tổ chức một số hoạt động “tìm hiểu hoàn cảnh gia đình”, đồng thời kết hợp với những phương pháp giáo dục trong gia đình để trẻ biết cảm thông với những khó khăn, vất vả của cha mẹ trong việc chăm lo gia đình, qua đó học cách trân trọng và sống có trách nhiệm hơn.

Trường trung học cơ sở của con trai tôi từng tổ chức cuộc điều tra xã hội “Một ngày của cha mẹ”, yêu cầu học sinh tìm hiểu các công việc cha mẹ mình phải làm từ khi thức dậy vào buổi sáng đến khi đi ngủ vào buổi tối. Hoạt động này khiến con trai tôi và các bạn của nó có những cảm nhận sâu sắc. Con trai tôi về nhà kể rằng, khi tổng kết điều tra, rất nhiều bạn trong lớp nó đã bật khóc. Các cháu không ngờ, cha mẹ mình kiếm tiền vất vả biết bao. Một cháu từng đòi mẹ mua giày trượt patin hàng hiệu, sau khi tham quan nhà

máy mẹ cháu đang làm việc, tận mắt chứng kiến cảnh người mẹ làm việc quay cuồng trong tiếng máy móc ồn ào, cháu hồ thẹn nói: “Ngày hôm đó, em trông thấy cánh tay mẹ mỏi rã rời, gàn như chẳng còn đủ sức nhấc lên nữa.” Cậu bé cảm thấy hồ thẹn vì thường ngày đã không biết quý trọng thành quả lao động của mẹ.

Cũng theo phụ huynh Do Thái, cha mẹ cho con biết về hoàn cảnh gia đình mình ở mức độ phù hợp không phải là chuyện không hay. Làm vậy trẻ càng biết quý trọng cuộc sống và công sức lao động của cha mẹ, không coi cha mẹ là cái máy in tiền của mình. Còn những đứa trẻ mù mờ về hoàn cảnh gia đình mình sẽ coi sự lao động vất vả của cha mẹ là bình thường.

Tôi rất thích tham gia những buổi họp phụ huynh của các trường học ở Israel, vì mỗi buổi họp đều mang lại cho tôi nhiều điều bổ ích. Khác với họp phụ huynh ở Trung Quốc, ở Israel giáo viên luôn khuyến khích phụ huynh học sinh trình bày ý kiến và nêu câu hỏi, ngoài ra họ còn mời một số chuyên gia giáo dục gia đình đến giải đáp thắc mắc cho các vị phụ huynh. Tôi đã thay đổi rất nhiều trong quan niệm giáo dục con cái sau những buổi họp phụ huynh đó, như: “Giáo dục gia đình trên danh nghĩa của tình yêu.” Một nhà giáo dục học người Israel nhận định: Những đứa trẻ ăn ngon mặc đẹp quen được gia đình đáp ứng mọi đòi hỏi của mình trong một thời gian dài sẽ hình thành nên nhận thức sai lầm, trẻ nghĩ rằng những việc cha mẹ làm vì yêu thương con cái là lẽ đương nhiên, xưa nay vẫn vậy. Từ đó, trẻ tự cho mình là trung tâm vũ trụ, dù bạn đặt ra quy định gì đi nữa cũng chẳng ăn thua.

Phụ huynh Israel có một phương pháp dạy con rất hay, dịch sang tiếng Trung, đại ý là: Chưa có điều kiện thì hãy tạo ra điều kiện. Đó là bất luận gia đình giàu có hay nghèo khó, các bậc cha mẹ cũng đều “sáng tạo” ra một vài tình huống khó khăn nhằm rèn luyện ý chí và chỉ số IQ của con. Vì lo sợ khi thiếu nền nếp trẻ sẽ đi vào con đường “quý tộc hóa giả tạo”, nên nhiều gia đình Do Thái giàu có còn thường xuyên bố trí cho con tham gia “trải nghiệm cuộc sống nghèo đói”, chẳng hạn như đưa con đến thăm những khu vực nghèo đói ở châu Phi để con mở rộng tầm nhìn ra thế giới.

Qua mối quan hệ với bạn bè Israel, tôi nhận thấy phụ huynh Do Thái thường lao tâm khổ tứ để mô phỏng hoàn cảnh gia đình hoặc đưa con tới một số trường có chi phí rèn luyện kỹ năng sống cao để chịu khổ, mục đích là để trẻ không rơi vào cạm bẫy ngọt ngào của sự thỏa mãn. Và lớp lớp những nhân tài người Do Thái phân bố trên khắp thế giới chính là những trái ngọt được tạo ra từ truyền thống giáo dục gia đình tốt đẹp đó.

Có những tình yêu “dục tốc bất đạt”

Khi trẻ em Israel bước vào những năm học cuối cấp: Một, phụ huynh tuyệt đối không bay lượn trên đầu trẻ, mặc dù họ vẫn luôn xuất hiện vào những thời khắc quan trọng. Họ bảo vệ trẻ trong bóng tối nhưng không vượt quá bản phận của mình. Nhà trường bầu ra hội trưởng hội phụ huynh, chức trách

của hội trường là tổ chức buổi gặp mặt định kỳ cho các phụ huynh và thầy cô giáo của một khu vực nhất định. Hội trường hội phụ huynh ở trường của con trai tôi đưa ra ý kiến: Tham quan (không cần nhiều), giao lưu (cũng không cần nhiều), không lo lắng (thái quá), trông đợi sự thay đổi và tin tưởng vào trẻ. Tức là cha mẹ lùi lại phía sau, làm quân sư có trách nhiệm tham mưu, quan sát, nhắc nhở trẻ, chứ không ôm đồm hết mọi việc.

Các gia đình giàu có nhận thức được rằng: Mọi sự cạnh tranh trong xã hội hậu công nghiệp hóa sau này đều mang tính toàn cầu. Bởi thế, để đảm bảo vị thế ưu việt cho con cháu người Do Thái trên toàn thế giới, giới trẻ chỉ tham gia các công việc mang tính khoa học kỹ thuật cao thì chưa đủ, chúng cần phải có tố chất tổng hợp gồm có kỹ năng quản lý của CEO, trí sáng tạo, trí tưởng tượng và giá trị nhân văn. Để hình thành những tố chất đó, trẻ cần sớm xây dựng cho mình giá trị quan, kỹ năng phán đoán và tư duy độc lập. Cha mẹ không thể thay trẻ quyết định tất cả mọi việc. Dù cha mẹ có nhiều kinh nghiệm sống quý báu đến đâu thì trong xã hội hậu công nghiệp, khi những giá trị luôn luôn biến đổi không ngừng, các bậc phụ huynh thông thái sẽ không lạm quyền quyết định thay trẻ mà sẽ động viên, gợi ý trẻ suy nghĩ: Con yêu, con hãy nghĩ xem mình có hứng thú với cái gì, có năng khiếu gì? Con muốn trở thành người như thế nào, con đã chuẩn bị tinh thần học tập suốt đời chưa?

Tôi may mắn đọc được một bài viết trên tạp san giáo dục mà tôi đặt mua, trong đó có nêu lên quan điểm của Miosujw - chuyên gia đào tạo nguồn nhân lực Israel, cố vấn phát triển đội ngũ tư vấn quốc tế, về vấn đề nuôi dạy con cái: “Phụ huynh cần khiến con em mình cảm thấy ‘con muốn học’, ‘con có hứng thú học’, như vậy thì đứa trẻ mới có khả năng học tập và suy nghĩ!”

Tôi có người bạn thân làm viện trưởng một bệnh viện ở Tel Aviv. Một hôm, chúng tôi nói chuyện về chủ đề lựa chọn nghề nghiệp cho con, ông bạn tôi chia sẻ: “Tôi không nói với con rằng, làm bác sĩ có thu nhập cao nên con hãy đăng ký thi trường y. Vì nếu nó chỉ làm bác sĩ vì thu nhập thì sớm muộn gì nó cũng phải trải qua cảm giác hối hận. Nghề bác sĩ cực kỳ vất vả, chưa có lý tưởng chữa bệnh cứu người mà đã bị sức mạnh của đồng tiền chi phối, thì tương lai nó không thể trở thành một bác sĩ giỏi. Cho nên, tôi muốn con cái đưa ra quyết định của mình sau khi suy nghĩ rõ ràng về hứng thú của bản thân.”

Phương pháp lùi một bước cho con tự lựa chọn rất phổ biến ở những người cha Israel. Vì phụ huynh Do Thái yêu thương con cái, tính kế sâu rĩ bèn gốc cho cuộc đời của con nên mới quyết định rút về hậu phương, từ đó rèn luyện kỹ năng tự suy nghĩ, tự lựa chọn của con, giúp con tạo dựng chỗ đứng trong xã hội, tìm được giá trị của bản thân. Họ nói, nếu trẻ chưa có tính tự chủ, dù phụ huynh có nói rỗng rã suốt ngày, chúng cũng vẫn đánh trống bỏ dùi. Chi bằng cha mẹ phân tích tố chất đặc biệt của con, làm tham mưu, quân sư của

con, giúp con mau chóng tìm được hứng thú và ước muốn của mình. Rồi dần dần những hứng thú và ước muốn ấy sẽ thay thế nỗi lo lắng của cha mẹ, dẫn dắt trẻ bước ra thế giới rộng lớn, giàu lý tưởng hơn.

Tình thương với con đều như nhau

Quan niệm và cách thức yêu con của phụ huynh Do Thái thật sự mới mẻ chẳng?

Thật ra, cách dạy con của phụ huynh Do Thái và phụ huynh Trung Quốc có rất nhiều điểm tương đồng. “Không lo cha mẹ không yêu thương, chỉ lo cha mẹ chỉ biết yêu mà không biết dạy”, “chiều con là hại con”, “con người thì khôn, con mình thì dại”, “yêu cho roi cho vọt, ghét cho ngọt cho bùi”, “chiều quá hóa hư”, “muốn con thành tài, cha mẹ phải biết dạy dỗ”... đều là truyền thống gia giáo của người Trung Quốc được lưu truyền từ xưa đến nay.

Câu nói có lẽ nổi tiếng nhất trong gia huấn cổ của Trung Quốc là “cha mẹ yêu con, thì phải suy nghĩ sâu sắc vì con” cũng tương tự như phương châm trong bí quyết dạy con của người Do Thái, các bậc cha mẹ đều cần có tầm nhìn xa trông rộng, cần suy nghĩ cho tương lai của con, không nên làm theo cảm tính.

Có điều, nói thì dễ, làm mới khó, các bậc cha mẹ Trung Quốc thời nay thường gặp khó khăn khi bắt tay thực hiện phương pháp giáo dục trên.

Cũng khó trách họ, chính sách một con vô hình chung đã làm tăng thêm độ khó của bài toán thời đại dành cho các bậc phụ huynh Trung Quốc trong vấn đề nuôi dạy con cái. Rất nhiều gia đình mắc phải căn bệnh “421, 621”, tức là một gia đình có từ bốn đến sáu người lớn cùng yêu thương một đứa trẻ, luôn muốn bảo vệ nó nhiều hơn, lâu hơn. Họ biết rõ làm vậy là không tốt cho con nhưng lại không nỡ. Giống như vô số lần tôi nhìn thấy cảnh tượng ở tiệm KFC: Cháu bé vừa cầm hamburger vừa gặm đùi gà, trong khi cha mẹ, đôi khi có cả ông bà, thì lẳng lặng đứng nhìn một bên, hoặc nhám nháp ít đồ ăn mang từ nhà đến.

Cũng vì một số đứa trẻ được cha mẹ quá nuông chiều nên không biết động não, từ chuyện ăn, chuyện mặc đến chuyện học hành, thi cử, công việc, đều có cha mẹ lo từng ly từng tý. Khi gặp chuyện không vừa ý, chịu một tí trở ngại, chúng liền nước mắt ngấn nước mắt dài, tỏ vẻ oan ức, thể hiện đặc trưng của “gia tộc châu tây”, bề ngoài bóng bẩy xinh đẹp nhưng thực chất bên trong lại vô cùng mềm yếu.

Có thể nói, các bậc phụ huynh Trung Quốc thời nay vẫn đang tiếp diễn tinh thần hy sinh, dâng hiến của các bậc phụ huynh thế hệ trước, cùng với hoàn cảnh đặc biệt của thời đại, họ ngày càng thể hiện tinh thần đó một cách mãnh liệt hơn, dẫn đến sự ra đời của một loạt “nô lệ của con”, “gia tộc châu tây”, “thế hệ ăn bám”... thậm chí ngay cả cụm từ “bà mẹ trực thăng” cũng được đưa vào từ điển của Mỹ.

Thời gian đầu mới tới Israel, tôi vẫn là một bà mẹ Trung Quốc kiêu mẫu, từ

khi chịu ảnh hưởng từ phương pháp yêu con của người Do Thái, tôi bắt đầu suy nghĩ: Rốt cuộc cha mẹ phải yêu thương và che chở cho con đến khi nào? Đặc biệt là sau khi so sánh khoảng cách về kỹ năng sinh tồn giữa Dĩ Hoa và Huy Huy nhà tôi với những đứa trẻ Do Thái cùng trang lứa, tôi chợt nhận ra rằng, phải chăng người mẹ không nên dính lấy con, không nên yêu thương con một cách chiếm hữu và độc đoán?

Tôi từng hỏi một người bạn Do Thái có chuyên môn về giáo dục trẻ em câu hỏi này. Anh ấy gợi ý cho tôi: “Sara, tình thương cậu dành cho con vốn không có tội, nhưng nếu cậu đi quá giới hạn, khiến con trở nên lười biếng, buông thả và không có ý chí phấn đấu, thì đó thực sự là một cái tội.”

Nếu cha mẹ bao bọc con cái từ khi chúng còn nhỏ, có khả năng đứa trẻ sẽ nảy sinh tâm lý ỷ lại, hình thành một “cảm giác an toàn” giả tạo; mặt khác, đến khi cha mẹ ép chúng đi ngược lại mong muốn của mình, kết quả là dễ dẫn đến mâu thuẫn giữa cha mẹ và con cái. Khi đứa trẻ bước vào thời kỳ trưởng thành, mâu thuẫn này càng ngày càng trở nên gay gắt.

Gần đây, talk show tâm lý của Đài Truyền hình trung ương Trung Quốc thường đề cập đến vấn đề tâm lý thanh thiếu niên, phần lớn nguyên nhân dẫn đến các bệnh tâm lý ở trẻ em không phải là do sức ép thi cử, mà chủ yếu liên quan đến thái độ giáo dục của cha mẹ.

Hơn mười năm tiếp cận với nền giáo dục đa quốc gia, đến nay trong đầu tôi vẫn luôn mừng rỡ đến hai hình ảnh so sánh sống động: Cha mẹ Trung Quốc yêu thương con cái giống như hình tử cung, còn các bậc cha mẹ Do Thái yêu thương con cái giống như hình ngọn lửa.

Bức vẽ tử cung đẹp nhất từng xuất hiện trong thời kỳ phục hưng: bản vẽ của Leonardo da Vinci với hình ảnh một thai nhi vừa tròn tháng nằm gọn trong tử cung của người mẹ. Vì vậy, có người đã ví: “tử cung nghĩa là cung điện của đứa con.”

Ngoài hình ảnh “tử cung” ra, tôi không tìm được cách biểu đạt nào thích hợp hơn về các bậc cha mẹ Trung Quốc muốn chịu trách nhiệm cho cả cuộc đời của đứa con mình.

Khi con cái đi qua thời thơ ấu, nếu cha mẹ vẫn bao bọc chúng trong “tử cung hư cấu”, chúng sẽ trở thành người chẳng có tài cán gì.

Trong hình ảnh ngọn lửa, các bậc cha mẹ Do Thái dùng ngọn lửa nhóm lên cuộc đời và tiền đồ của con cái, tựa như ánh mặt trời chiếu từ phía chân mây. Tình yêu cha mẹ dành cho con cái trong hình tử cung và trong hình ngọn lửa liệu có mâu thuẫn với nhau? Thưa, không! Không có tình yêu giống như tử cung, làm sao có nhiệt tình, có dâng hiến, có hy sinh; nhưng nếu không dùng đến tình yêu như hình ngọn lửa, thì sự nhiệt tình của cha mẹ chỉ là làm theo cảm tính, không có lý trí, là sự hy sinh chỉ có vất vả mà không có báo đáp, là tình yêu mù quáng thiếu sáng suốt và thiếu tính nghệ thuật!

Tình thân chân chính nên lấy tử cung làm xuất phát điểm, đồng thời đốt lên

một ngọn lửa trong suốt cuộc hành trình. Con cái là tác phẩm được sinh ra từ tử cung của tác giả - người mẹ, một khi công bố tác phẩm, nó sẽ đứng độc lập với tác giả, không phải chịu sự chi phối của tác giả. Vì vậy, chỉ có uốn nắn con cái từ nhỏ, các bậc cha mẹ mới có thể thể hiện được giá trị của một tình yêu chất lượng cao. Còn như rất nhiều cha mẹ Trung Quốc hiện nay, họ hoàn toàn thiếu đi “ngọn lửa”, sự cưng chiều của họ chỉ gây ra những tác động xấu đến quá trình trưởng thành của con.

Bước ra khỏi bốn sai lầm lớn trong cách thương yêu con

Có một câu nhận xét về các bậc phụ huynh Trung Quốc như thế này: Họ yêu con đến mức không biết cách yêu con.

Phần lớn phụ huynh Trung Quốc đều biết chiều con là có hại, nhưng họ không hiểu được thế nào là nuông chiều, càng không biết được có phải bản thân mình đang nuông chiều con hay không. Có thể giải thích như sau, trong từ điển tiếng Trung: “nịch” nghĩa là “chìm”. Người chết vì bị chìm dưới nước gọi là “chết chìm”, còn nếu tình yêu của cha mẹ tuôn chảy tràn lan, nhấn chìm con cái mình bên trong, thì đó gọi là nuông chiều. Nuông chiều là một loại tình yêu để lại hậu họa khôn lường, khiến con cái của chúng ta nếu không thua ở vạch xuất phát, cũng sẽ thua ở vạch về đích!

Tờ Liên hiệp buổi sáng của Singapore từng đăng một bài viết nói rằng: Hơn 65% gia đình Trung Quốc tồn tại hiện tượng “già nuôi trẻ”, những đứa con xấp xỉ ba mươi tuổi vẫn trông cậy vào sự cung dưỡng của cha mẹ già. Chẳng trách không ít người hô hào: Đề cao cảnh giác với hiện tượng nhiều năm gần đây: “Nuôi con phòng lúc tuổi già”, hóa ra lại thành “nuôi con ăn bám thân già”!

Bài báo kết thúc bằng một câu: Con cái “một là vẫn đang thất nghiệp, hai là bòn rút cha mẹ, ba là cơm no ba bữa, bốn là tứ chi mềm nhũn, năm là ngũ quan ngay ngắn, sáu là bất nhận lục thân, bảy là buông thả bảy phần, tám là tiêu dao tám hướng, chín là ngồi lâu bất động và mười là hết sức vô dụng.”

Không có người bất hạnh, chỉ có sự giáo dục bất hạnh. Không có đứa con bất hiếu, chỉ có đứa con không may tiếp nhận phải một phương pháp giáo dục khiến chúng dần trở nên bất hiếu. Tôi từng gặp nhiều phụ huynh yêu thương con cái hết lòng, nhưng đáp lại, những gì họ nhận được thì rất ít: Con cái không nghe lời cha mẹ, không hiểu cha mẹ, có khi còn là tiểu hôn quân, manh nha ăn bám. Khi nhìn thấu sự việc, chúng ta sẽ nhận ra nguyên nhân dẫn đến hiện tượng này không phải là do con cái mà là ở cha mẹ. Cha mẹ rơi vào sai lầm trong vàng sáng yêu thương vĩ đại, họ đã vô tình tặng con một món quà đáng sợ nhất. Vậy nên, làm sao thoát khỏi sai lầm này là một đề tài và thử thách mới đối với tất cả các bậc cha mẹ Trung Quốc trong thời đại mới.

Sai lầm thứ nhất: Giáo dục tố chất khác với giáo dục nghệ thuật

Biểu hiện: Những năm gần đây, Trung Quốc thịnh hành phong trào “giáo dục tố chất”, tiếc là những vị phụ huynh chưa có chủ kiến lại đánh đồng âm nhạc, mỹ thuật, võ thuật, võ đạo, thư pháp vào nội dung chủ yếu của giáo dục tố chất. Họ hoàn toàn coi nhẹ kỹ năng đối nhân xử thế, xác lập giá trị,

phẩm chất đạo đức, sự hiểu biết về mối tương quan giữa tri thức và nghề nghiệp, lý tưởng sống cùng với khả năng thay đổi thực tiễn của con em mình. Đó mới thật sự là nội hàm của “giáo dục tố chất”, đồng thời cũng là tố chất cần thiết để con trẻ thi thố ngoài xã hội. Còn các trường trọng điểm hay các lớp phụ đạo cao cấp đều không có nghĩa vụ và cũng không có thời gian và công sức đâu để đào tạo những tố chất này cho bọn trẻ, chỉ có đôi bàn tay đưa nôi của người cha người mẹ mới có thể đem đến cho con món quà trưởng thành.

Thiếu sót: Điểm số tốt = trường học tốt, trường học tốt = tấm bằng đẹp, tấm bằng đẹp = công việc tốt, nhưng công việc tốt $\neq$ sự nghiệp thành công. Khi con còn nhỏ, thành tích học tập tốt chứng minh nó là học sinh giỏi, nhưng khi con trưởng thành, phải rời xa mái trường, bước vào môi trường thực tế cạnh tranh toàn cầu hóa, nó sẽ bộc lộ khuyết điểm. Xã hội hậu công nghiệp đòi hỏi nhân tài phải có các loại kỹ năng sinh tồn như, kỹ năng quản lý tài sản, kỹ năng vượt khó, kỹ năng quản lý... Nếu con cái kết thúc thời sinh viên mà vẫn chưa trang bị được những kỹ năng trên thì thật đáng tiếc. Nhiều người tốt nghiệp thạc sĩ, tiến sĩ tại những trường đại học danh giá, đến khi ra khỏi cổng trường vẫn không biết cách làm sao để kiếm sống, thậm chí còn lo lắng cho tiền đồ của mình thì nói gì đến chuyện thành gia lập nghiệp. Kết quả, người Trung Quốc nuôi con phòng lúc tuổi già, hóa ra lại là nuôi con ăn bám thân già.

Sai lầm thứ hai: Đáp ứng mọi đòi hỏi của con

Biểu hiện: Biểu hiện chủ yếu là bề trên nuông chiều con trẻ cả về vật chất lẫn tình cảm. Cha mẹ như một cái máy in tiền. Con thích gì cho nấy, muốn tiền cho tiền, muốn đồ đạc cho đồ đạc. Cho càng nhiều càng thể hiện rằng tôi yêu con sâu sắc. Điều này trực tiếp dẫn đến thói được voi đòi tiên ở tuổi vị thành niên và thanh thiếu niên. Một đứa trẻ bốn tuổi mặc áo khoác hiệu Micky, áo phong hiệu Bobdog, quần Les Enphants và giày Adidas, cả bộ không dưới một ngàn tệ. Vậy chẳng phải cha mẹ đã biến thành “nô lệ của con”, còn con trở thành kẻ “ăn bám cha mẹ” hay sao.

Thiếu sót: Những suy nghĩ lệch lạc đại thể như “lộc của bố của mẹ”, “tiền là do ngân hàng phát cho” không phải là điều đáng buồn về suy nghĩ của con trẻ, mà là điều đáng buồn cho phương pháp giáo dục của các bậc cha mẹ Trung Quốc. Những đứa con không biết cách tự thân kiếm tiền, không biết giá trị của sức lao động sẽ có thói quen ham ăn biếng làm, từ đó ảnh hưởng nghiêm trọng đến cuộc sống tương lai, thậm chí cả cuộc sống hôn nhân sau này của chúng.

Thử ngồi vào bàn làm việc của con trai.

Rất nhiều phụ huynh Trung Quốc cho rằng, dạy con không coi trọng đồng tiền là một phẩm chất đạo đức tốt. Không sai, chỉ có điều mục đích cơ bản của phương pháp giáo dục con cái không coi trọng đồng tiền là giảm bớt những ảo mộng hào huyền của con đối với tiền bạc, chứ không phải bảo con phớt lờ đồng tiền để rồi tiêu tiền như nước, ngồi không hưởng lộc, và trở thành một thành phần tiêu biểu cho “thế hệ ăn bám”.

Hơn nữa, cha mẹ thỏa mãn tức thời, thỏa mãn quá mức các yêu cầu của con cái sẽ dễ tạo ra một tính cách ích kỷ, thích làm theo ý mình, phóng khoáng tùy tiện, tâm trạng bất ổn, ít có cảm giác an toàn, chỉ số AQ thấp, thiếu lòng biết ơn ở con trẻ.

Sai lầm thứ ba: Biết yêu mà không biết dạy

Biểu hiện: Tình yêu thương dành cho con cái xuất phát từ bản năng làm cha, làm mẹ của mỗi người. Nhưng, yêu con không phải là cái đích cuối cùng của giáo dục gia đình, yêu mà không biết dạy chỉ làm con thêm hư. Các bậc cha mẹ Trung Quốc ngày nay liệu đã thấm nhuần câu gia huấn “yêu mà biết dạy” hay chưa? Phải nói rằng, việc giáo dục hiện nay đã được coi trọng hơn ngày trước rất nhiều, nhưng chúng ta vẫn chưa hiểu hết được ý nghĩa sâu xa của câu “yêu mà biết dạy”. Yêu mà biết dạy, là sự giáo dục nền nếp từ gia đình, nói ngắn gọn là giáo dục tố chất con cái một cách nghiêm túc và thận trọng ngay từ đầu, chứ không chỉ dạy chúng âm nhạc, hội họa, thư pháp, Taekwondo, IQ, tiếng Anh hay Olympic toán học.

Ngày nay, chúng ta thường xuyên bắt gặp cảnh tượng này trong cuộc sống thực tế: Ông bà hoặc cha mẹ bung bát cơm đuổi theo đứa trẻ để bón cơm, cháu bé cầm đồ chơi trong tay, ngưng nguẩy ăn được miếng cơm lại quay sang chơi một lúc, chạy quanh một vòng, rồi mới chịu ăn thêm miếng nữa. Đến lúc cơm canh nguội ngắt, vẫn còn quá nửa bát. Phụ huynh cảm thấy vô cùng xót con, vì “bảo bối” của mình vẫn chưa ăn no.

Thiếu sót: Phụ huynh không đưa con vào khuôn khổ một cách sáng suốt. Người lớn trong nhà đều tranh nhau dành tình cảm cho trẻ, chỉ lo nó không vui, bị tủi thân song lại xao nhãng việc giáo dục con em mình một cách nghiêm túc ngay từ khi chúng còn nhỏ. Điều đó giải thích những gia đình này vẫn không tài nào hiểu được tại sao họ nuôi dạy con bằng tất cả tình thương và tâm huyết như vậy, mà đến một ngày họ ngỡ ngàng nhận ra đứa con trở nên xa lạ, hỗn láo và không hiểu cha mẹ. Bạn càng nhân nhượng và nhân nại với con một cách vô nguyên tắc, thì nó càng khéo léo lợi dụng tình cảm của bạn, và cuối cùng “bắt được thóp” của bạn.

Sai lầm thứ tư: Chăm sóc quá mức (Over-arranged), quan tâm ép buộc, lo lắng quá mức (Overzealous)

Biểu hiện: Các ông bố bà mẹ can thiệp quá sâu vào cuộc sống của con, bay lượn trên vùng trời mà không quan tâm đến suy nghĩ của chúng. Các bà mẹ “quan tâm một cách áp đặt”, phản đối bất kỳ ý kiến trái chiều nào, họ cho rằng họ là người gần gũi con nhất, đương nhiên phải là người hiểu con nhất. Từ lựa chọn quần áo, khẩu vị ăn vặt đến việc kết hợp thực đơn, từ sắp xếp lịch học âm nhạc, hội họa, thể dục đến vấn đề vui chơi, kết bạn, thậm chí cả mục tiêu sống, lựa chọn hướng đi, tất cả đều phải do một tay người mẹ quản lý và định hướng.

Ngoài ra, các bà mẹ “trục thẳng” này còn có xu hướng nảy sinh những cảm xúc tiêu cực như vui mừng, đau buồn thái quá chỉ vì một chút thành công hay thất bại của lũ trẻ. Họ bay càng nhanh, quản càng chặt, một khi giảm tốc độ, họ sẽ phá hủy cuộc đời của mình và cả con cái mình.

Thiếu sót: Đây thực chất cũng là một dạng xâm phạm tâm hồn và xem thường nhu cầu trưởng thành của con cái, gián tiếp làm suy giảm khả năng miễn dịch, khả năng tự lo liệu và thích nghi của chúng. Và ngược lại, khi con trẻ trở nên khó thích nghi với cuộc sống, phụ huynh lại càng bao bọc thêm. Cứ tiếp diễn như vậy trong một thời gian dài, mọi chuyện sẽ dần chuyển biến xấu, con trẻ thiếu đi đức tính độc lập, kiên nhẫn, khả năng chịu đựng và khó có ý thức. Đến khi lớn hơn, những khuyết điểm này của đứa trẻ ngày càng bộc lộ rõ, khiến phụ huynh lúc nào cũng diên đầu trách mắng: “Con xem con đi, lớn như thế rồi mà vẫn không hiểu chuyện, còn phải để mẹ nhọc lòng lo nghĩ. Thật làm mẹ tức chết!” Rồi đâu lại vào đấy, các bà mẹ vẫn ra sức bao bọc con. Phụ huynh chịu vất cả dưới danh nghĩa của tình yêu thương, nhưng rồi lại nhận về những sự bực dọc và cả những nỗi lo lắng mơ hồ đang ngày càng hiển hiện.

Việc chăm sóc con cái một cách quá mức chỉ thể hiện rằng người mẹ không nắm bắt được tâm lý của con, dẫn đến hệ quả vô cùng nguy hại. Rất nhiều nghiên cứu cho thấy: Phong cách giáo dục chăm sóc trẻ quá mức sẽ tạo thành dị tật, ích kỷ, nổi loạn, yếu kém trong tâm lý của trẻ, khả năng tự lo liệu thấp, dễ hình thành tính ỷ lại, kỹ năng giao tiếp kém, vừa thiếu tinh thần

hợp tác vừa thiếu năng lực cạnh tranh. Khi gặp chuyện không vừa ý trong cuộc sống hoặc trải qua nghịch cảnh khó khăn, bản thân đưa trẻ không biết làm thế nào, không thể tự nghĩ cách giải quyết, chỉ biết đi cầu viện cha mẹ hoặc than thân trách phận.

Không phải tất cả các gia đình Trung Quốc đều hoàn toàn giống với những ví dụ kể trên, nhưng mỗi gia đình dù ít hay nhiều đều mắc phải những sai lầm này, cho dù ở mức độ nhẹ, chúng ta cũng cần lưu tâm cảnh giác.

Tôi nhận ra rằng, tất cả những sự thỏa mãn, quan tâm, lo lắng và yêu thương đều phảng phất hương thơm của sự hy sinh cao cả, vì xét từ phương diện biểu hiện, cha mẹ sa vào sai lầm là do họ hy sinh bản thân để thỏa mãn yêu cầu của con. Nhưng xét trên thực tế, một khi tình yêu thương của cha mẹ hủy hoại tương lai của con cái, thì tất cả những sự hy sinh của họ đến cuối cùng cũng chỉ là công dã tràng mà thôi.

Người đời luôn ca ngợi tình thân máu mủ ruột thịt, các bậc phụ mẫu sẽ luôn ở bên con cái, bất kể hạnh phúc hay đau khổ, giàu sang hay hoạn nạn. Như Maksim Gorky đã từng nói: “Sinh con là việc ngay cả gà mái cũng làm được, nhưng yêu con lại là việc khác.” Khi tình thân đã được nhân loại trao trên mình sứ mệnh giáo dục, mà các bậc cha mẹ vẫn chỉ biết dành cho con đong đầy tình yêu thương thì hoàn toàn chưa đủ, họ cần phải nắm bắt quan điểm khoa học, nắm bắt nghệ thuật để yêu thương con. Khi cha mẹ sử dụng những quan niệm và phương pháp giáo dục không hợp lý, kết quả nhận được từ đứa con sẽ hoàn toàn đi ngược lại mong đợi của họ.

Tâm quan trọng của giáo dục gia đình có tác động vô cùng sâu rộng trên toàn cầu, trong hàng ngàn các công việc khác nhau, nuôi dạy con cái là công việc quan trọng nhất và có nhiều thử thách nhất. Hiện tại, môn giáo dục học rất chú trọng vào giáo dục gia đình. Ở phần trước, tôi đã đề cập đến những điểm tương đồng giữa truyền thống giáo dục gia đình của người Do Thái và truyền thống giáo dục gia đình của người Trung Quốc, cách dạy con của các gia đình thuộc tầng lớp Do Thái trung lưu lại nhằm mục đích làm sao để biến tình mẫu tử thành ngọn lửa, phát huy nhân tố giáo dục có lợi, từ đó diễn giải thành một cuốn cẩm nang hữu hiệu về cách thể hiện tình yêu thương đối với con cái, và truyền lại nó cho đời sau. Vậy cuốn cẩm nang đó là gì? Tôi xin được tóm lược nó bằng tám chữ: Vô cùng tàn nhẫn, vô cùng yêu thương!

Vô cùng tàn nhẫn, vô cùng yêu thương

Tổng kết quan niệm và phương pháp dạy con của các bậc phụ huynh Do Thái, tôi quy nạp cuốn *Vô cùng tàn nhẫn vô cùng yêu thương* thành sáu nội dung, chia sẻ với các bậc cha mẹ trên thế giới. Tôi không khoe khoang phương pháp dạy con của mình chỉ vì tôi đã nuôi dạy chúng trở thành triệu phú. Bởi lẽ tôi cũng từng là một bà mẹ không tìm được phương hướng, từng bị một bà mẹ khác phê bình tình mẫu tử của mình có chất lượng kém, vậy nên tôi càng thấu hiểu tâm tình của các bậc cha mẹ ngày nay.

Cũng chính vì vậy, tôi muốn chia sẻ kinh nghiệm và cả quá trình phấn đấu của mình với các bạn. Làm mẹ cũng cần phải phấn đấu sao? Cương vị cao cấp duy nhất của các bà mẹ nhận được mà không cần dựa vào bằng cấp, đó chính là cương vị làm mẹ. Chỉ có điều, người giữ cương vị này phải có kiến thức uyên thâm, “thi đầu vào” thì dễ, “tốt nghiệp” mới khó. Maksim Gorky chẳng phải đã từng nói “sinh con là việc ngay cả gà mái cũng làm được, nhưng yêu con lại là việc khác” đó sao?

Người Trung Quốc có câu “không ai giàu ba họ” là vì đời chúng ta giàu nên cứ nghĩ con cháu mình ngày sau cũng sẽ giàu sang, nào ngờ thế hệ sau cây thế ăn chơi trác táng, không quá ba đời toàn bộ của cải trong nhà đều đội nón ra đi. Qua thực tiễn giáo dục của người Israel, tôi nhận thấy rất nhiều tài sản của các gia tộc đều được truyền từ đời này sang đời khác, đi sâu vào bên trong có thể thấy, người Do Thái không chỉ truyền lại của cải vật chất, mà còn truyền lại tố chất và kỹ năng sinh tồn, tinh thần trách nhiệm đối với bản thân và xã hội. Vì vậy, người Israel có thể giàu cả ba đời và thậm chí còn hơn thế nữa, quan trọng là cách cha mẹ truyền lửa cho con cái như thế nào.

Tôi đã ghi lại trong cuốn sách *Vô cùng tàn nhẫn vô cùng yêu thương* ba nội dung chính, những phương pháp tương ứng về những kinh nghiệm, nỗ lực và những suy nghĩ về ba đứa con của tôi. Nó không chỉ là cuốn sách tham khảo dành cho các gia đình không mấy khá giả, mà còn thôi thúc những gia đình thượng lưu đổi mới cách nhìn nhận về tình thương đối với con cái. Hy vọng rằng, cuốn sách này có thể đem đến cho các bậc cha mẹ sự lĩnh ngộ và sự giúp đỡ hữu ích.

(1). Yêu con trên nguyên tắc có làm có hưởng

Nguyên tắc có làm có hưởng là tinh hoa giáo dục sinh tồn của người Do Thái, nó thu được hiệu quả thực tế rất tốt, khiến cho con cháu của người Do Thái trở nên tài giỏi và giàu có, dù phiêu bạt đến bất cứ nơi nào, sự nghiệp của họ cũng như cá gặp nước. Theo quan điểm của phụ huynh Do Thái, các loại kỹ năng được dạy trong trường học như âm nhạc, võ đạo, hội họa hay quần vợt, tất nhiên đều cần thiết cho sự phát triển của trẻ. Tuy nhiên, nhà trường không thể cung cấp cho trẻ một “sân huấn luyện” kinh nghiệm sống.

Vì vậy trong vấn đề giáo dục, người Do Thái gạt bỏ rất nhiều thứ phù phiếm, họ coi giáo dục sinh tồn là ưu tiên hàng đầu, với mong muốn sau này lớn lên mỗi đứa trẻ sẽ có một cuộc sống tốt đẹp hơn.

Cách làm này phát huy hiệu quả rất tốt đối với tất cả trẻ em, nhất là ở độ tuổi trên mười, hiệu quả càng rõ nét. Đứa trẻ trở nên giỏi giang hơn những gì cha mẹ tưởng tượng, ý thức thời gian, ý thức tự lập, ý thức trách nhiệm được phát triển một cách đồng đều.

Trong các buổi họp phụ huynh, người Do Thái thường thảo luận vấn đề làm sao thực hiện nguyên tắc có làm có hưởng. Họ cho rằng, những đứa trẻ chỉ hoàn thành xuất sắc bài vở trên lớp thôi chưa chắc sẽ thành công trong cuộc sống, nói cách khác, những đứa trẻ chỉ hoàn thành xuất sắc bài vở trên lớp không có nghĩa là chúng sẽ gặp thuận lợi khi thực hiện giá trị cá nhân và giá trị xã hội trong cuộc sống tương lai. Tạp chí *Giáo dục gia đình* của Israel từng làm một cuộc điều tra cho thấy: Tỷ lệ thất nghiệp giữa những đứa trẻ thích làm việc nhà và những đứa trẻ không thích làm việc nhà là 1:15, thu nhập bình quân của những đứa trẻ thích làm việc nhà cao hơn những đứa trẻ không thích làm việc nhà 20%. Trẻ em hiểu lý luận lao động ngay từ khi còn nhỏ, tìm được phương hướng cuộc đời trên cơ sở không ngừng trải nghiệm, ngày sau càng dễ thành công trong sự nghiệp.

(2). Trì hoãn thỏa mãn, khéo léo từ chối thỏa mãn

“Trì hoãn thỏa mãn” là một trong những phương pháp giáo dục quan trọng của các bậc phụ huynh Israel.

Ba thế hệ của một gia đình cùng yêu thương gắn bó.

Có thể chia các cách thỏa mãn ham muốn của con người ra làm mấy loại sau: Trì hoãn thỏa mãn, khéo léo từ chối thỏa mãn, thỏa mãn trước, thỏa mãn tức thời và thỏa mãn quá mức. Phương pháp giáo dục tốt luôn đề cao “trì hoãn thỏa mãn” và “khéo léo từ chối thỏa mãn.” Còn “thỏa mãn trước” là việc làm

dại dột, “thỏa mãn quá mức” thì chỉ lãng phí công sức.

Phụ huynh Israel thường trao đổi, đối thoại với con em mình để chúng hiểu lý do vì sao cha mẹ trì hoãn những yêu cầu của chúng. Họ bảo trẻ: Nếu con thích chơi thì con cần phải có thời gian để chơi đúng không. Con sẽ đạt được mong muốn của mình khi con thi được vào trường điểm và có được thành tích xuất sắc. Sau này con có thể tìm được một công việc rất tốt, kiếm được rất nhiều tiền, đến lúc đó, con sẽ có nhiều thời gian vui chơi và đồ chơi của con cũng đắt tiền hơn. Nhưng nếu con đi sai trật tự thì toàn bộ hệ thống sẽ không hoạt động bình thường, con sẽ có rất ít thời gian vui chơi và chỉ sở hữu một vài thứ tồi tệ, phần đời còn lại, dẫu con nỗ lực làm việc đến đâu cũng không có đồ chơi, không có niềm vui.

Các vị phụ huynh cũng thường đưa ra những kiến giải của mình về “học cách cự tuyệt” trong quan niệm giáo dục gia đình. Messiah, nhà giáo dục Do Thái nổi tiếng đã sớm chỉ ra: “Về phương diện giáo dục gia đình, dạy trẻ không được phép làm chuyện gì là vô cùng quan trọng.”

Trước hết, phương pháp giáo dục “trì hoãn thỏa mãn” khiến con biết nhẫn nại, giúp con hiểu thế giới này không dành cho một mình nó, con không thể dễ dàng có được tất cả những gì mình muốn. Bên cạnh đó, “trì hoãn thỏa mãn” cũng làm tăng khả năng chịu đựng của con khi bị từ chối, bồi dưỡng chỉ số AQ – nhân tố quan trọng đưa đến thành công. Không chỉ có vậy, “trì hoãn thỏa mãn” còn rèn luyện ý chí, từ đó khiến tâm lý của chúng biết co biết duỗi và có tính “đàn hồi” hơn. Trong học tập, con cũng nhẫn nại hơn.

(3). Lùi một bước, biết buông tay (Leave alone)

Juterbi, nhà tư tưởng Do Thái có một câu danh ngôn được các bậc phụ huynh Do Thái thuộc nằm lòng. Ông nói: “Hãy để cho trẻ tự giải quyết chuyện của mình. Nếu cha mẹ quá che chở cho trẻ thì sẽ làm mất sự tự tin ở trẻ. Khi lớn lên, đứa trẻ đó chắc chắn không có được tính cách độc lập, càng không thể đạt được những thành tựu xuất sắc.” Karl Marx, danh nhân Do Thái cũng từng nói: “Con người cần biết đi, cũng cần biết ngã, vì chỉ có vấp ngã, anh ta mới biết đi.”

Vì sao phụ huynh khó buông tay? Khi đứa trẻ mới cất tiếng khóc chào đời, nó và người mẹ vẫn được nối với nhau bằng cuống rốn, chảy chung một dòng máu, cho nên buông tay trở thành vấn đề nan giải. Quy tắc giáo dục gia đình của người Do Thái nhắc nhở các bậc cha mẹ: Mọi tình yêu trên thế giới đều hướng đến mục đích chung là sự gắn kết, chỉ có một tình yêu luôn hướng đến sự phân ly là tình yêu cha mẹ dành cho con cái. Giúp con sớm trở thành một cá thể độc lập sau khi rời khỏi cha mẹ, có thể đối diện với thế giới bằng chính nhân cách độc lập của mình, đó mới là tình yêu thương đích thực cha mẹ nên dành cho con cái. Cha mẹ rút lui càng sớm, buông tay càng sớm, trẻ càng dễ thích nghi trong tương lai.

Phụ huynh Do Thái cho rằng, không chịu rút lui, không chịu buông tay, cha

mẹ sẽ bồi dưỡng chúng trở thành những “thai nhi quá hạn”, “gieo nhân rồng nhưng lại thu về bọ chét”, như vậy là phụ lại tấm lòng cha mẹ dành cho một sinh mệnh hoàn hảo, là sự thất bại của cha mẹ trong cách dạy con. Những vị phụ huynh thật sự biết nghĩ cho hạnh phúc của con cần phải trao cho trẻ nhiều cơ hội sáng tạo, tìm kiếm thông tin bên ngoài, chứ không đứng mũi chịu sào, một tay lo hết mọi việc, che khuất tầm nhìn tương lai của chúng.

Nếu đánh giá công việc làm cha làm mẹ dựa vào thành quả của các bậc phụ huynh, thì những cha mẹ 100 điểm không được coi là tiêu chuẩn của thành công, thay vào đó, những cha mẹ 80 điểm mới thực sự có thành tích tốt hơn.

Phụ huynh Do Thái không làm quản gia bao đồng, họ xác định vị trí của mình là quân sư, có trách nhiệm tham mưu, quan sát, nhắc nhở con cái. Dù con cái họ có một khởi đầu chậm nhưng chúng có thể kiên trì đi hết chặng đường cho tới khi đến đích.

Dân tộc Do Thái không tự nhận mình thông minh hơn các dân tộc khác, nhưng dân tộc chỉ chiếm 0,2% - 0,3% dân số thế giới này lại sản sinh ra vô số nhân tài: Karl Marx, Charles Darwin, Sigmund Freud, Albert Einstein, Karl Freund, Henri Bergson, Franz Kafka, Heinrich Heine, Frédéric Chopin, Jakob Bartholdy, Yehudi Menuhin, Marc Chagall, Charlie Chaplin... Từ năm 1901, có thể nói người Do Thái đã độc chiếm giải Nobel, vì có tới 32% số người đoạt giải Nobel là người Do Thái, cao gấp một trăm lần so với các dân tộc khác. Tại sao những nhân tài Do Thái nhiều hàng đầu trên thế giới? Lão Tử từng nói “cuộc hành trình vạn dặm bắt đầu bằng một bước chân đơn lẻ”, chính phương pháp giáo dục trong gia đình đã đặt nền móng giúp người Do Thái đạt tỷ lệ thành công cao như vậy.

Một vị phụ huynh nào đó chưa hiểu về nghệ thuật dạy con có thể sẽ nói: *Vô cùng tàn nhẫn vô cùng yêu thương* há chẳng phải là cư xử quá nhẫn tâm, quá tàn bạo, quá mất tính người đối với con cái hay sao?

Thật ra không phải vậy, “vô cùng tàn nhẫn vô cùng yêu thương” giúp trẻ có một xuất phát điểm tốt hơn cho cuộc sống sau này. Đó là cha mẹ ẩn giấu phân nửa tình yêu thương con cái của mình, chứ không hoàn toàn vứt bỏ phân nửa tình yêu thương ấy, làm vậy tình cảm cha mẹ dành cho con cái càng trở nên lý trí, khoa học và nghệ thuật, chứ không phải ngày càng nặng nề và mù quáng.

Có phụ huynh lo lắng: Liệu “vô cùng tàn nhẫn vô cùng yêu thương” có phá hoại tình cảm giữa tôi và con cái không?

Đặt ra câu hỏi này, chúng ta phụ huynh chưa hiểu được bản chất của phương pháp giáo dục gia đình “vô cùng tàn nhẫn vô cùng yêu thương”, đồng thời chưa hiểu được ý nghĩa của vế câu “vô cùng yêu thương” đứng sau vế câu “vô cùng tàn nhẫn”. Phương pháp này nhấn mạnh đến sự kết hợp giữa yêu và dạy, dù vậy, yêu và dạy cũng cần có chừng mực, nếu chúng ta chỉ đẩy mạnh khía cạnh dạy dỗ, con trẻ sẽ trở thành tấm bia giáo dục, không cảm

nhận được tình yêu thương cha mẹ dành cho mình, tình cảm giữa cha mẹ và con cái sẽ đi vào bế tắc. *Qua quá trình quan sát trẻ em Do Thái, tôi nhận thấy phương pháp giáo dục gia đình “vô cùng tàn nhẫn vô cùng yêu thương” không làm cha mẹ và con cái trở nên xa cách, ngược lại càng tăng tính liên kết trong gia đình, tăng thêm cảm giác an toàn của trẻ.* Tình cảm giữa cha mẹ và con cái cũng gắn bó khăng khít hơn. Lấy thực tiễn giáo dục của gia đình tôi làm ví dụ:

1. Tôi thực hiện nguyên tắc có làm có hưởng trong gia đình mình, rèn luyện kỹ năng làm việc nhà cho ba đứa con, bồi dưỡng kỹ năng quản lý tài sản, kỹ năng sinh tồn, kỹ năng quản lý, ý thức trách nhiệm của chúng. Đồng thời, tôi cũng phải lèo lái gia đình bằng tình yêu thương, làm cho các thành viên tâm đầu ý hợp. Tôi hẹn bọn trẻ tới Princess Teahouse, bốn mẹ con cùng có những phút giây ấm áp bên nhau; tôi cùng chúng làm những chuyến “du lịch thời gian”, hưởng thụ hạnh phúc gia đình. Những lúc các con phân quả quýt ngọt nhất cho tôi, gấp cánh gà bỏ vào bát của tôi, trịnh trọng hứa hẹn cho tôi ba chiếc chìa khóa, trong lòng tôi dâng lên rất nhiều cảm xúc lâng lâng khó tả.

“Nguyên tắc có làm có hưởng” giống như một ngọn lửa, kích thích tố chất sinh tồn tiềm ẩn của các con tôi. Trong những cuộc lột xác của chúng, tình mẫu tử của chúng tôi chẳng những không phai nhạt, mà theo thời gian, các con ngày càng cảm kích tâm sức vất vả của mẹ và khâm phục sự hiểu biết của mẹ.

2. “Trì hoãn thỏa mãn” cũng là một trong những bài học quan trọng nhất. Khi con cái đưa ra yêu cầu, là người làm cha làm mẹ của chúng, bạn sẽ tiếp nhận hay từ chối yêu cầu? Làm sao cho con biết bằng lòng, không nằng nặc đòi hỏi? Làm sao cho con hiểu thứ đáng quý nhất không phải là những món quà đẹp đẽ, mà là người thân, là niềm vui, là yêu thương?

Tôi từng từ chối những yêu cầu quá đáng của các con nhưng bù lại tôi bỏ ra rất nhiều tâm huyết giải thích cho bọn trẻ hiểu rõ thứ gì mới thật sự ý nghĩa, làm chúng dần cảm nhận được sự giản dị và sâu lắng, lâu dài và ân cần của tình yêu.

3. Theo phương pháp “vô cùng tàn nhẫn vô cùng yêu thương”, cha mẹ càng yêu thương con cái càng phải lùi về phía sau một bước, cha mẹ giữ khoảng cách với con không có nghĩa là bỏ mặc chúng muốn làm gì thì làm, không chịu trách nhiệm gì hết. Mẹ con tôi vẫn thường xuyên chia sẻ, tâm sự cùng nhau. Cứ đến cuối tuần chúng tôi lại họp gia đình, cùng nhau sưỡi nắng, tâm sự những chuyện phiền muộn. So với chuyện kinh doanh, việc nhà càng phải dụng tâm vun vén, vì vậy tôi chú ý trao đổi tư tưởng, tình cảm giữa tôi và bọn trẻ, khơi gợi, dẫn dắt các con suy nghĩ. Có lẽ vì vậy nên ba đứa con của tôi đều có tài ăn nói và kỹ năng phán đoán, trong đầu chúng hình thành ý nghĩ “tôi muốn trở thành người như thế này”, “mai sau tôi muốn làm...”,

từng bước tiến dần đến thành công.

Nếu có phụ huynh hỏi: Tôi có phải thay đổi cách yêu thương con của mình theo cuốn sách quý Vô cùng tàn nhẫn vô cùng yêu thương không? Xin thưa, thay đổi hay không tùy thuộc vào lựa chọn của mỗi phụ huynh, lựa chọn đó chính là chiếc gương phản ánh giá trị quan niệm của họ.

Trong thế kỷ XXI, con cái chúng ta phải đối mặt với một môi trường cạnh tranh khốc liệt, đứa trẻ nào có lòng tự tin, tư duy kiện toàn, kỹ năng giải quyết vấn đề, kỹ năng quản lý công việc từ khi còn nhỏ, biết tích lũy kiến thức cho quá trình trưởng thành, sau này sẽ ung dung chủ động đối mặt với tương lai. Còn những đứa trẻ thiếu đi những kỹ năng trên đa phần là do được cha mẹ nuông chiều. Tôi tin rằng tất cả các bậc cha mẹ trên trái đất này đều có chung nhận định, chiều con là một kiểu giáo dục mang tính phá hoại. Song điều đáng lo là không ít bậc phụ huynh lún sâu vào sai lầm trong cách nuông chiều lại không hề nhận ra, bản thân họ chính là người mang đến cho con món quà đáng sợ nhất.

Chúng ta cần lưu ý, khi thực hiện phương pháp dạy con “vô cùng tàn nhẫn vô cùng yêu thương” trong điều kiện kinh tế gia đình khá giả, các bậc cha mẹ cần có trình độ cao hơn.

Trong giai đoạn hai cậu con trai của tôi trưởng thành, điều kiện kinh tế nhà tôi chỉ ở mức trung bình, nên hai anh em nó đủ hiểu sự vất vả của mẹ. Tôi thực hiện giáo dục sinh tồn và cách quản lý tài sản, nên hai đứa sớm biết giúp mẹ gánh vác việc nhà dựa vào sự thông minh và sức lao động của mình.

Cô cháu gái bé bỏng.

Thời kỳ trưởng thành của cô con gái út lại khác với hai anh trai, lúc này kinh tế gia đình khấm khá hơn nhưng tôi lại cảm thấy mình có nút thắt vấp phải một số mâu thuẫn khi dạy các kỹ năng sinh tồn cho con bé.

Sinh nhật lần thứ mười sáu của Muội Muội, khi con bé yêu cầu nhân viên

phục vụ đôi cho nó một ly cam ép. Tôi khuyên con gái: “Muội Muội à, trà lúa mạch miễn phí ở đây uống rất ngon, mẹ nghĩ chúng ta không cần cam ép đâu.”

Hồi đó, con bé đang ở tuổi dậy thì, nghe tôi nói như vậy, nó lập tức nổi giận, đứng phắt dậy và quay người định bỏ đi. Tôi gọi con bé lại: “Muội Muội, nếu con muốn bỏ đi thì hãy mang theo những món quà sinh nhật mẹ chuẩn bị cho con.”

Muội Muội nghĩ một lúc, rồi quay lại. Tôi tặng quà sinh nhật và bao lì xì cho con bé, món quà sinh nhật là một đồ vật nó mong đợi từ lâu, còn trong bao lì xì, ngoài một ngàn sáu trăm tệ ra, tôi gửi nó tấm thiệp: Chúc con thuận buồm xuôi gió!

Đợi con gái nguôi giận, tôi từ từ giảng giải đạo lý cho con hiểu: “Muội Muội, không phải là mẹ không mua nổi một ly nước cam 18 tệ cho con. Nếu con đòi hỏi bất cứ thứ gì, mẹ cũng làm cho con thỏa mãn thì sẽ thành thói quen, con muốn gì được nấy. Trong xã hội này, ngoài mẹ ra, có ai cho con tất cả những thứ con muốn không? Hôm nay là sinh nhật tuổi mười sáu của con, thế mà mẹ lại từ chối yêu cầu con vào đúng ngày đặc biệt này, mẹ thật sự xin lỗi. Có điều, mẹ nhẫn tâm làm vậy là vì mẹ muốn con nhớ rằng, nếu mẹ nuông chiều con vô lối, đến khi ra ngoài xã hội, con sẽ chịu nhiều thua thiệt. Hôm nay mẹ giúp con lau nước mắt, e là ngày sau mẹ phải lau nước mắt cho con cả đời.”

Tôi từng kể lại chuyện từ chối cho con gái uống nước cam trong talk show tâm lý của đài truyền hình trung ương. Lúc đó, ông Dương Phượng Trì, chuyên gia tâm lý học và cũng là khách mời của chương trình dẫn ra câu chuyện ông từ chối con gái của mình. Ông nói: “Tôi bắt đầu nấu cơm cho con gái ăn từ khi nó còn rất nhỏ, vừa mới vào tiểu học. Những lúc bà xã đi công tác xa nhà, vào bếp nấu cơm đối với tôi là một cực hình. Một hôm trời nắng to, sau khi nấu cơm xong, tôi dọn thức ăn ra bàn, con gái tôi bĩu môi không ăn. Tôi hỏi: ‘Con không đói à?’ Con bé trả lời: ‘Con muốn ăn McDonald.’ Tôi nhắc khéo: ‘Cha nấu cơm cho con rồi mà.’ Nó phụng phịu: ‘Con không muốn ăn cơm cha nấu, con muốn ăn McDonald cơ.’ Tôi dứt khoát: ‘Không thể được.’ Con bé thắc mắc: ‘Tại sao ạ? Chẳng nhẽ cha không có tiền sao?’ Tôi giải thích: ‘Cha không thiếu gì tiền, nhưng đó là tiền do cha làm ra. Con muốn ăn McDonald thì đợi sau này con tự kiếm được tiền rồi mua cả bao tải McDonald về ăn hằng ngày, cha cũng không có ý kiến gì.’”

Tình yêu thương cha mẹ dành cho con cái là mãi mãi, nhưng liệu có thước đo nào đánh giá được chất lượng của tình yêu ấy không? Người Do Thái đã giải đáp câu hỏi vướng mắc trong lòng tôi. Tình yêu thương chất lượng cao của cha mẹ, đó phải là sự tàn nhẫn nhưng chất chứa yêu thương, là tình yêu thương có lợi cho con suốt cuộc đời.

“Vô cùng tàn nhẫn vô cùng yêu thương” là yêu con một cách lành mạnh,

khoa học

Các bậc cha mẹ cần gia giảm tình yêu thương dành cho con cái theo từng độ tuổi khác nhau của chúng. Lúc con cất tiếng khóc chào đời đến lúc bi bô tập nói, chập chững những bước đi đầu tiên là thời điểm con chưa nhận thức được thế nào là đúng, sai, chưa thể chống lại bệnh tật và các tác nhân gây hại bên ngoài, giống như ngọn cỏ non yếu ớt, không chịu nổi gió sương. Khi đó, con cần sự che chở đặc biệt của cha mẹ, sợi dây tình cảm ruột thịt tựa như dòng suối mát, thấm nhuần quá trình trưởng thành của con, còn bản thân cha mẹ cũng nhận được niềm vui và thỏa mãn về mặt tinh thần khi nhìn con lớn lên mỗi ngày. Nhưng từ khi con bước vào thời thơ ấu, thời niên thiếu, cha mẹ nên gia giảm tình yêu thương sao cho hợp lý. Nếu không, thuốc bổ sẽ trở thành thuốc độc, khi đó thủ phạm lớn nhất hủy hoại tương lai của con, không ai khác chính là cha mẹ!

“Vô cùng tàn nhẫn, vô cùng yêu thương” là yêu con có chừng mực, có lý trí. Yêu là một nghệ thuật, trong đó nắm bắt tâm trạng của đối phương là điều khó nhất.

Yêu con cũng vậy, nhưng các bậc cha mẹ ngày nay chỉ mong ngày ngày được bế con trong vòng tay, âu yếm nựng nịu, nên vô tình biến tình phụ mẫu trở thành tình yêu cảm tính, mất đi lý trí. Đó là việc làm ích kỷ dưới danh nghĩa của tình yêu, phá hoại cả về tinh thần lẫn thể chất của con trẻ. Theo tôi, cha mẹ cần tha thứ cho những sai lầm của con bằng lý trí, nhưng đồng thời khuyến khích con sửa chữa sai lầm bằng nụ cười âm áp, khiến cây sinh mệnh của con bám rễ sâu bền vào cuộc đời, đến khi trở thành đại thụ, cao vút tầng mây.

“Vô cùng tàn nhẫn, vô cùng yêu thương” là hy sinh cho con một cách có hiểu biết

Chỉ những người làm cha mẹ mới thật sự hiểu rằng đau khổ cũng là sướng vui, dâng hiến cũng là thu hoạch, hy sinh cũng là thỏa mãn. Vì vậy, cha mẹ càng yêu thương con cái bao nhiêu thì sự cho đi càng to lớn bấy nhiêu. Tình yêu ấy như những giọt nước mát lành nhỏ giọt vào trái tim con. Song bản năng sống thôi thúc con người không ngừng phá vỡ tổ kén, nếu quá nhiều vướng víu, ràng buộc của cha mẹ sẽ biến sự hy sinh và dâng hiến vì tình yêu ấy trở thành tấm song sắt kìm kẹp tâm hồn con.

Kỳ thực, cha mẹ cần phải hy sinh cho con cái một cách sáng suốt. Ở Grand Canyon nước Mỹ có một loài đại bàng, hằng ngày đại bàng mẹ bay 200 dặm chỉ để tìm những cành vụn tuế có gai về làm một cái tổ kiên cố, bên trên phủ lá cây, lông vũ, cỏ dại, cho chim con khỏi bị gai đâm. Chim non lớn dần theo thời gian, một hôm đại bàng mẹ sẽ cố tình phá cái tổ bình yên ấy, thấy vậy lũ chim con ra sức vỗ cánh, sau đó chúng đều biết bay. Cái tổ có gai vừa thể hiện tình yêu thương thâm lặng của đại bàng mẹ, vừa thể hiện sự hiểu biết rộng lớn của nó.

Cha mẹ biết yêu thương vì con

Tình mẫu tử là một đề tài cũ, nhìn vào lịch sử, các tích như: “Mẫu thân Mạnh Tử ba lần chuyển nhà”, “mẫu thân Nhạc Phi thích chữ lên lưng con” đã được người đời ca tụng hàng ngàn năm nay. Nhưng ở một khía cạnh khác, tình mẫu tử cũng được coi là một đề tài mới, vẫn biết tình mẫu tử là tình cảm máu mủ giữa người mẹ và đứa con, nhưng đặt trong hoàn cảnh xã hội hiện thực, tình mẫu tử không thể không chịu ảnh hưởng từ cuộc sống xã hội. Bởi vậy, tình yêu thương người mẹ dành cho con không chỉ đơn thuần là hành động bản năng của người mẹ. Xã hội đổi thay, thời đại tiên bộ, càng ngày càng tác động đến “biến số” của tình mẫu tử, khiến cho tình mẫu tử bao hàm thêm rất nhiều đặc trưng mới của thời đại.

Khi con tôi lên mười, nó đã quen với tình mẫu tử sâu nặng mà chán ngắt của bà mẹ 100 điểm, là tôi. Thông qua quá trình quan sát, học tập và thực tiễn giáo dục gia đình của các bậc cha mẹ Do Thái, tôi tự mình thực hiện cải cách quan niệm và phương pháp giáo dục. Đương nhiên, các con tôi cũng cảm thấy khó chịu một thời gian, nhưng dù sao cũng phải giống trông cảnh tỉnh, thay đổi tuân tự từng bước.

Cô cháu gái ngây thơ trong sáng.

Tôi rất biết ơn cuộc sống, biết ơn sự giao thoa giáo dục giữ người Do Thái và người Trung Quốc, khiến cho các con tôi có những cuộc lột xác kỳ diệu, nó lên men trong tính cách của chúng, giúp chúng đạt được thành tựu trong sự nghiệp từ khi còn trẻ. Đồng thời, điều đó cũng minh chứng cho những giá trị to lớn trong phương pháp giáo dục gia đình của tầng lớp Do Thái trung lưu, mặc dù nó đã bị một bà mẹ Do Thái sinh ra và lớn lên ở Thượng Hải như tôi “Trung Quốc hóa”, nhưng vẫn phát huy hiệu quả.

Tiếp theo chương I, tôi sẽ thuật lại một cách tỉ mỉ, kỹ càng những kinh

nghiệm và sự quan sát của bản thân. Sở dĩ, tôi muốn chia sẻ những điều này với các bạn là vì môi trường giáo dục gia đình của Trung Quốc hiện nay đang gặp phải những vấn đề của thời đại mới.

Có bậc cha mẹ sẽ nói: Nói thì dễ, nghĩ thì dễ, làm mới khó. Muốn yêu thương con thì cứ yêu thương thôi! Không cần nhồi nhét thêm tư tưởng này nọ!

Các bậc phụ huynh xin hãy nghe tôi khuyên một câu: Bạn nuông chiều con tức là bạn sẽ làm hại con cả đời. Con trẻ dần mất tính tự lập, quen thói ăn bám cha mẹ, kỹ năng sinh tồn thấp kém, đến khi bạn rời bỏ thế giới này và chẳng còn thứ gì để ăn nữa, nó sẽ khóc than: “Mẹ, con hận mẹ!” Lúc đó, dù bạn có thương con nhường nào cũng không thể giúp con được nữa.

Chương II. Yêu Con Trong Nguyên Tắc Có Làm Có Hưởng

“Nô lệ của con” và “thế hệ ăn bám”

Gần đây ở Trung Quốc sử dụng phổ biến cụm từ: “Nô lệ của con”

Ngày nay, các bậc cha mẹ trẻ luôn phải chịu một áp lực vô hình. Gánh nặng giáo dục khiến cho tinh thần, tâm lý của họ vận hành quá tải, dù có chịu đựng được hay không họ cũng phải gánh lấy nó. Khi con bé bỏng, cha mẹ lo lắng cho sự phát triển và sức khỏe của con, cùng với rất nhiều mối nguy hiểm khôn lường. Đến khi con lớn lên, cha mẹ lại phải chú ý đến vấn đề học tập của chúng. Trong tám tiếng đồng hồ mỗi ngày, cha mẹ cần mẫn làm việc, bắt nhịp thời đại, còn phải không ngừng trau dồi tri thức, nắm bắt kỹ thuật mới, nâng cao địa vị của bản thân. Ngoài tám tiếng đó ra, cha mẹ dành toàn bộ thời gian cho con, bóp hầu bao mua sữa ngoại, nhịn ăn nhịn tiêu đóng tiền học phí vào nhà trẻ tư thục, không khiến con động tay dọn dẹp nhà cửa, giặt giũ quần áo, không có kỹ năng từ chối nhu cầu vật chất của con, cha mẹ giống như “máy in tiền” thực thụ. Hễ thấy con bị chèn ép, cha mẹ lập tức ra mặt làm máy bay trực thăng bay lượn trên đầu con không để cho con phải chịu một chút uất ức, thật xứng với danh hiệu “nô lệ của con.” Các bậc cha mẹ làm “nô lệ của con” xuất phát từ tình yêu thương con cái vô bờ bến, nhưng, trên thực tế, họ lại tước mất quyền và cơ hội trau dồi tri thức, kỹ năng sinh tồn của con, kết quả là làm hại con.

Mặc dù “nô lệ của con” là một danh từ mới xuất hiện trong những năm gần

đây, nhưng nó đã có mầm mống từ khá lâu. Trước hết là do ảnh hưởng của quan niệm tinh thân máu mủ truyền thống, các bậc cha mẹ Trung Quốc dốc hết tiền của, tinh thần và sức lực của mình vào con mà không một lời oán thán hay hối hận. Đến khi con cái trưởng thành, cha mẹ cũng không thể từ bỏ thói quen hy sinh vô điều kiện trên tất cả các phương diện. Thêm vào đó, kết cấu gia đình “421”, “621” của chính sách một con cũng vô hình chung thúc đẩy hiện tượng cha mẹ làm “nô lệ” cho con. Con càng được mọi người chú ý đến, cha mẹ càng muốn nó thành rồng, thành phượng. Vì thế, trách nhiệm của cha mẹ đối với con ngày càng chuyển biến xấu đi. Cha mẹ lao lực hy sinh vì con, cuối cùng lại trở thành nô lệ của con, sa vào trạng thái giáo dục bất thường, vốn muốn bồi dưỡng sinh mệnh nhỏ bé của mình thành cây đại thụ, rốt cuộc lại thành cây tâm gửi.

Các bậc cha mẹ càng coi mình là nô lệ của con cái, càng có khả năng tạo ra “thế hệ ăn bám” đúng nghĩa, đó là kiểu tuần hoàn ác tính. Rất nhiều bậc cha mẹ nói rằng, yêu con bao nhiêu cũng không đủ, họ cứ nghĩ cho con vào trường học tốt nhất, cung cấp những dưỡng chất tốt nhất, xây dựng lô cốt an toàn nhất, là chắc chắn sẽ tạo nên anh tài, tuần kiệt. Đó là sai lầm của các bậc cha mẹ Trung Quốc mấy đời nay.

Tôi cũng từng mắc phải sai lầm này, hồi mới đến Israel, tôi vẫn là một bà mẹ Trung Quốc theo kiểu nô lệ của con. Ngoài việc không thể học thay các con ra, tôi toàn quyền quyết định mọi việc của chúng, tôi là “nồi cơm điện”, “máy giặt”, “máy rửa bát”, “cần cầu”, là “trục thẳng” hoạt động hai tư giờ mỗi ngày! Cứ theo cách dạy con của mình, có lẽ bây giờ tôi cũng như rất nhiều cha mẹ Trung Quốc cùng độ tuổi, mua nhà, mua xe, cưới vợ cho các con bằng số tiền của mình tích góp cả đời. Cũng may, những lời phê bình thẳng thừng của chị hàng xóm thực sự là hồi chuông cảnh tỉnh, và quan niệm giáo dục gia đình của Israel giúp tôi tỉnh ngộ. Phụ huynh Israel coi sự độc lập là món quà quý giá nhất họ tặng cho các con, nhất quyết không để cho hiện tượng “thế hệ ăn bám” tràn vào xã hội, bằng không con trẻ càng ngã đau hơn.

Trong số các trẻ em Do Thái, rất ít cháu có “điểm số cao, năng lực thấp” giống như trẻ em Trung Quốc. Người Do Thái có biểu thức số học:

Điểm số tốt = Trường học tốt

Trường học tốt = Tâm bằng đẹp

Tâm bằng đẹp = Công việc tốt

Công việc tốt ≠ Sự nghiệp thành công

Biểu thức này không nói lên rằng, người Do Thái xem thường tri thức, không có gia đình Do Thái nào không có một hoặc một vài tiến sĩ danh giá. Chỉ có điều, người Do Thái coi trọng sự vận dụng tri thức hơn, tức là hiểu biết và kỹ năng. Họ coi những người có tri thức mà chưa có hiểu biết và kỹ năng là “con lừa thò sách.” *Talmūdh* từng nói: “Chưa có kỹ năng làm việc,

bạn vẫn có thể học tập tốt, nhưng chưa biết vận dụng tri thức vào thực tiễn lao động thì cuộc đời của bạn không thể đơm hoa kết trái, ngược lại còn dẫn đến tội ác.”

Của cải của tôi là sự hiểu biết.

Chính vì vậy, người Do Thái rất chú trọng bồi dưỡng kỹ năng sinh tồn và quán triệt tư tưởng “không làm không hưởng” đối với con cái ngay từ khi chúng còn nhỏ. Khi mới đến Israel, tôi cho rằng, chỉ có các gia đình có điều kiện kinh tế kém mới giương cao khẩu hiệu: Muốn tiêu tiền thì hãy tự kiếm! Sau này, khi làm thuê cho một gia đình rất giàu có, tôi mới hiểu rằng, hóa ra các vị phụ huynh Do Thái càng giàu có lại càng chú trọng giáo dục sinh tồn cho con. Gia đình mà tôi làm thuê có một cậu con trai đang học tiểu học, mặc dù trong nhà không thiếu gì siêu xe, nhưng những chiếc ô tô đó không hề được dùng để đưa đón cậu bé tới trường. Bất luận mưa gió thế nào, nó cũng tự đi xe buýt về nhà. Nếu cậu bé muốn thay đôi giày đá bóng đã cũ, cha mẹ sẽ đề nghị mỗi buổi tối cậu bé rửa bát đĩa để lấy tiền mua giày. Họ nói rằng, làm vậy mới khiến con cái cảm nhận được những đắng cay ngọt bùi của cuộc sống.

Các gia đình Do Thái đã thực hiện nguyên tắc có làm có hưởng từ lâu. Vì sao dân số ít ỏi của người Do Thái lại sinh ra lớp lớp nhân tài? Mọi người vẫn luôn muốn biết đáp án của câu hỏi này, thật ra, nguyên tắc có làm có hưởng chính là một bí quyết nhỏ trong đó. Ví dụ về tỷ phú thế giới John D. Rockefeller, Rockefeller đã “làm thuê” cho cha ông để kiếm tiền tiêu vật từ thuở nhỏ. Sáng sớm, ông đến nông trại, đôi khi giúp mẹ ông vắt sữa bò. Ông có một cuốn sổ tay, thống kê số lượng công việc hằng ngày, tính 0,37 đô la Mỹ mỗi giờ làm việc, ghi vào sổ, về sau kết toán với cha. Ông làm việc này rất nghiêm túc, cảm nhận lao động là thiêng liêng và vô cùng thú vị.

Ăn tương hơn là, hậu duệ đời thứ hai, đời thứ ba, thậm chí đời thứ tư trong dòng họ Rockefeller đều nghiêm khắc làm việc như vậy. Rockefeller có tất cả năm người con, tiềm lực kinh tế của gia đình ông vượt xa so với mặt bằng chung của người dân, nhưng ông lại vô cùng “bủn xỉn” với các khoản tiêu vặt của con cái. Ông quy định cho các con của mình tiền tiêu vặt căn cứ theo độ tuổi: Từ bảy đến tám tuổi cho 3 hào một tuần, từ mười một đến mười hai tuổi cho 1 đô la một tuần và từ mười hai tuổi trở lên cho 2 đô la một tuần, mỗi tuần đưa tiền một lần. Ông còn phát cho mỗi người con một cuốn sổ nhỏ ghi rõ từng khoản chi tiêu và yêu cầu họ đưa cho ông kiểm tra khi lĩnh tiền. Người nào ghi chép rõ ràng, chi dùng thỏa đáng, cuối tuần được tặng thêm 5 xu, ngược lại thì bị cắt giảm. Đồng thời, người nào biết làm việc nhà cũng được nhận thù lao, trợ cấp tiền tiêu vặt. Ví dụ, bắt một trăm con ruồi được 1 hào, bắt một con chuột được 5 xu, nấu ăn, xếp củi, nhổ cỏ đều có phần thưởng khích lệ. Thuở nhỏ, Nelson A. Rockefeller, con trai thứ hai của ông, sau này làm Phó Tổng thống và Laurance S. Rockefeller, con trai thứ ba của ông, người sau này đã mở ra ngành công nghiệp mới, chủ động nhận công việc đánh giày cho cả nhà, giá mỗi đôi giày da là 5 xu, mỗi đôi bột là 1 hào. Hai anh em họ còn cùng nhau nuôi thỏ bán cho trường Y làm nghiên cứu, kiếm tiền tiêu vặt khi mới mười một mười hai tuổi.

Hiện nay, Trung Quốc chưa trở thành một cường quốc kinh tế, rất nhiều gia đình vẫn luẩn quẩn bên ngoài ngưỡng cửa của tầng lớp trung lưu, nhưng họ lại có quan niệm giáo dục nuông chiều con cái, chi tiêu xa xỉ cho chúng ngay từ khi gia đình chưa lấy gì làm giàu có. Không ít nhà trẻ quý tộc ở trong nước quảng cáo: “Không sinh ra với chiếc chìa khóa bạc, thì hãy sử dụng nó để sống.” Đó là một nhận thức sai lầm về giáo dục quý tộc. Cách nuôi dạy con cái theo kiểu cha mẹ là “nô lệ” của con không thể bồi dưỡng con trẻ trở thành quý tộc thật sự, mà chỉ biến chúng thành những kẻ “ăn bám” cha mẹ suốt đời. Luận về giàu có, dân tộc Do Thái có nhiều người giàu nhất, luận về cao quý, châu Âu có nhiều quý tộc nhất. Song về giáo dục, những dòng họ giàu sang đó cũng luôn chú trọng đến vấn đề bồi dưỡng tố chất và kỹ năng sinh tồn của con cái nhất.

Ngược lại, các bậc cha mẹ Trung Quốc mấy đời nay đều xem thành tích học tập của con là minh chứng cho mức độ thành công của mình trong việc nuôi dạy con cái, hoàn toàn bỏ qua việc dạy con kỹ năng sinh tồn, hoặc giả họ cho rằng cứ để cho con đạt được trình độ học vấn cao rồi sau đó bồi dưỡng thêm cho nó cũng chưa muộn. Dù sao “nô bộc già” là mình vẫn còn sống sờ sờ cơ mà!

Kết quả, các bậc phụ huynh Trung Quốc tự biến mình thành nô lệ của con cái, sau cùng đào tạo ra “thế hệ ăn bám.” Thật ra, các bậc phụ huynh mong muốn làm nô lệ cho con không hề sống bằng lý trí, bản thân họ là người cha, người mẹ vĩ đại nhất, vô tư nhất, giàu đức hy sinh nhất, nhưng đồng thời

cũng là người cha, người mẹ thất bại nhất, đáng thương nhất trong lịch sử. Một cuộc điều tra mấy năm trước cho thấy, hơn 65% gia đình Trung Quốc tồn tại hiện tượng “già nuôi trẻ”: những người trưởng thành ba mươi tuổi vẫn phải trông cậy vào sự cung dưỡng của cha mẹ. Gần đây, không ít người hô hào, phải đề phòng hiện tượng: Người Trung Quốc “nuôi con phòng lúc tuổi già”, hóa ra lại thành “nuôi con ăn bám thân già”!

Bao nhiêu người tốt nghiệp thạc sĩ, tiến sĩ nhưng vẫn không tìm được công việc phù hợp, rồi bao nhiêu người đã ngoài ba mươi mà vẫn mua nhà, kết hôn bằng tiền lương tích góp cả đời cha mẹ. Tôi có rất nhiều điều muốn nói với tất cả các bậc cha mẹ trên thế giới, song cổ họng như nghẹn lại. Chúng ta không thể hoàn toàn đổ lỗi chuyện con cái khó bám rễ trong xã hội cho hoàn cảnh cạnh tranh khốc liệt. Hiện nay Trung Quốc không thiếu trẻ em có trình độ học vấn cao, điểm số tốt, nhưng sở dĩ chúng không tìm được vị trí lý tưởng trong xã hội là vì thất bại ở kỹ năng sinh tồn. Liệu đứa trẻ vừa mới cất tiếng khóc chào đời có cuộc sống tốt đẹp, đầy đủ không, liên quan mật thiết đến chính đôi tay đưa nôi của người làm cha, làm mẹ. Đừng phụ lòng tin nhiệm và ủy thác của sinh mệnh hoàn hảo ấy chỉ vì quan niệm giáo dục lạc hậu của chúng ta.

Dưới đây là một số câu hỏi trắc nghiệm, các bậc cha mẹ hãy làm thử một lần, xem cách dạy con của mình có bao nhiêu nhân tố không phù hợp.

Càng chọn nhiều đáp án “đúng”, chứng tỏ cách dạy con của bạn càng có nhiều nhân tố không hợp lý, nguy cơ sau này con cái của bạn trở thành “thế hệ ăn bám” càng cao, sớm thay đổi cách dạy con của bạn là một tin tốt đối với gia đình và con cái bạn.

Đừng dạy con thành kẻ “ăn bám” cha mẹ:

Trước giờ tôi chưa cho con làm việc nhà	Đúng ( )	Sai ( )
Thấy con bị tủi thân là tôi không chịu được	Đúng ( )	Sai ( )
Tôi luôn chiều theo ý con	Đúng ( )	Sai ( )
Tôi chưa bao giờ trách mắng con	Đúng ( )	Sai ( )
Con tôi là đứa hoàn hảo	Đúng ( )	Sai ( )
Hồi nhỏ con tôi thường khóc âm lên, đòi tôi mua đồ cho nó, tôi đành chịu	Đúng ( )	Sai ( )
Tôi không cho con tham gia các hoạt động dã ngoại	Đúng ( )	Sai ( )
Tôi phản đối phương pháp giáo dục cho con cọ sát khó khăn	Đúng ( )	Sai ( )
Con tôi chỉ cần có thành tích tốt là được rồi	Đúng ( )	Sai ( )
Con tôi giỏi nhất, chúng tôi đều biết điều đó	Đúng ( )	Sai ( )
Khi con gặp khó khăn, chúng tôi làm phụ huynh nên nhất định phải giúp con	Đúng ( )	Sai ( )

Tránh nuôi con thành tiến sĩ giấy, “ăn bám” cha mẹ

Con nên làm một số việc nhà, tùy theo sức của mình.

Con chịu một chút tủi thân, không có gì là không tốt.

Cha mẹ chỉ nên đáp ứng một nửa yêu cầu của con, tiếp nhận yêu cầu hợp lý, thay đổi yêu cầu bất hợp lý, thậm chí đôi khi phải từ chối.

Khi con làm sai, cha mẹ không mắng con tức là đã tự chối bỏ cơ hội giáo dục.

Không có đứa con nào là hoàn hảo, đứa con hoàn hảo được sinh ra từ phương pháp giáo dục hoàn hảo.

Từ lần đầu tiên con dùng hành động khóc lóc âm ỉ để uy hiếp cha mẹ, cha mẹ không được chiều theo ý con, bằng không nó sẽ được đăng chân, lân

đăng đầu.

Cha mẹ nên tán thành quan điểm giáo dục cọ xát khó khăn.

Con chỉ có thành tích học tập cao chưa chắc sau này đã là người đạt được thành tựu to lớn.

Bạn phải chôn chặt ý nghĩ con mình là giỏi nhất trong lòng, đừng làm cho chúng nảy sinh bất kỳ ý nghĩ tự cao tự đại nào.

Khi con gặp khó khăn, cha mẹ đừng ngại để con tự giải quyết.

Con trẻ nên nắm bắt phương pháp quản lý tài sản từ nhỏ

Bà cụ hàng xóm hay nói chuyện cùng đã chỉ cho tôi biết cách áp dụng nền nếp gia đình Do Thái vào gia đình mình như thế nào, nên yêu thương con cái ra sao. Theo người Do Thái, nguyên tắc có làm có hưởng sẽ rèn luyện kỹ năng sinh tồn của trẻ, nhất là kỹ năng quản lý tài sản, trước giờ họ không coi kiếm tiền là một nhu cầu cần phải đợi đến độ tuổi nhất định mới bắt đầu vun bồi, giống như quan niệm “dạy con từ thuở còn thơ” của người Trung Quốc, họ luôn cho rằng “quản lý tài sản từ nhỏ” mới là phương pháp giáo dục tốt nhất. Việc nâng cao chỉ số FQ, không chỉ để nhằm giáo dục kỹ năng quản lý tài sản cho trẻ, mà nó còn là một phương thức giáo dục trách nhiệm và giáo dục nhân cách.

Qua mười năm trở về quê hương, tôi nhận thấy rất nhiều tài sản của các gia tộc Israel đều được truyền qua nhiều thế hệ. Nhìn vào thực tế, người Do Thái không chỉ để lại của cải vật chất, mà còn truyền lại tố chất và kỹ năng tạo ra của cải cho con cháu mình, những thứ đó còn giá trị hơn tiền bạc. Và thứ giá trị ấy không đến từ sự thừa kế, nó đến từ phương pháp giáo dục, cụ thể là những kỹ năng quản lý tài sản từ thuở nhỏ được người Do Thái nắm bắt và vận dụng.

Người Do Thái có một phương pháp đặc biệt về giáo dục kỹ năng quản lý tài sản cho con cái, họ bắt đầu triển khai các bài học quản lý tài sản gia đình từ khi trẻ ba hoặc bốn tuổi, đó dường như đã thành thông lệ của cả dân tộc.

Hai cha con nô đùa vui vẻ.

Ba tuổi: Phân biệt tiền giấy và tiền kim loại, nhận biết mệnh giá.

Bốn tuổi: Biết không thể mua hết các mặt hàng, vì thế cần phải lựa chọn.

Năm tuổi: Hiểu rõ tiền là thù lao lao động, nên phải chi tiêu hợp lý.

Sáu tuổi: Có thể đếm được những số tiền lớn, bắt đầu học tích lũy tiền, bồi dưỡng ý thức quản lý tài sản.

Bảy tuổi: So sánh lượng tiền của mình với giá cả hàng hóa, xác nhận bản thân có khả năng mua hàng hay không.

Tám tuổi: Biết mở tài khoản tiền gửi tại ngân hàng, nghĩ cách kiếm tiền tiêu vật.

Chín tuổi: Lập kế hoạch chi tiêu, biết mặc cả giá cả với cửa hàng, biết giao dịch mua bán.

Mười tuổi: Biết tiết kiệm tiền trong sinh hoạt thường ngày để sử dụng vào những khoản chi lớn hơn như mua giày trượt băng, ván trượt...

Mười một tuổi: Học cách nhận biết quảng cáo và có quan niệm về giảm giá và ưu đãi.

Mười hai tuổi: Biết quý trọng đồng tiền, biết tiền không dễ kiếm được, có quan niệm tiết kiệm.

Từ mười hai tuổi trở lên: Hoàn toàn có thể tham gia các hoạt động quản lý tài sản cùng với những người trưởng thành trong xã hội.

Trẻ em Do Thái học cách quản lý tài sản trong suốt thời thiếu niên, kể từ khi chúng vừa mới bắt đầu có khái niệm về “đếm” và biết những phép tính cộng trừ đơn giản. Các bậc phụ huynh Do Thái dạy con em mình hiểu rõ mối quan hệ hữu cơ giữa tiền bạc và mua sắm, họ cho trẻ vốn riêng, khác với phụ huynh Trung Quốc, họ không chủ trương cho trẻ để dành toàn bộ số tiền, ngược lại, họ khuyến khích trẻ tiêu hết tiền một cách hợp lý như, mua quà ăn vặt, đồ chơi hoặc quần áo mà trẻ thích. Sau khi chi tiêu, phụ huynh phân tích cho trẻ hiểu mua sắm như vậy là có hợp lý, có cần thiết hay không, từ đó rút ra kinh nghiệm gì, bài học gì. Họ quan niệm, thà cho con tiền tiêu vật định kỳ và đặt ra quy định hạn chế chi tiêu còn hơn là để nó chìa tay xin tiền phụ huynh như “ăn mày”.

Khi con cái bước vào năm học cuối cấp một, phụ huynh Do Thái sẽ mở cho chúng một tài khoản ngân hàng độc lập, gửi vào đó một khoản tiền, con số có thể coi là tiền lương một tháng cha mẹ thanh toán cho trẻ. Họ sốt sắng mở tài khoản cho con không phải là để con thả sức tiêu tiền, cũng không phải là họ quá nuông chiều con hay để đỡ phải phát tiền một lần cho con, mà họ có mục tiêu giáo dục lớn hơn, đó là “quản lý tài sản”. Mỗi khi con cái sử dụng tiền không thỏa đáng, phụ huynh sẽ không dễ dàng bỏ qua cho chúng. Họ giải thích cho trẻ hiểu, nếu sắp tới con muốn có được thứ giá trị hơn, thì bắt buộc lúc này con chỉ được mua một vài thứ ít tiền. Có như vậy, trẻ mới có thể biết được hậu quả nghiêm trọng của việc chi tiêu quá đà, biết chịu trách nhiệm trước hành động chi tiêu của mình.

Rất nhiều phụ huynh Trung Quốc lo con tiêu tiền lung tung, nên “tước đoạt” cơ hội cầm tiền của con. Ví dụ, con cần mua thứ gì đều phải chìa tay xin tiền cha mẹ; ngay cả tiền mừng tuổi của con, phụ huynh cũng nói “để cha/mẹ giữ cho”, tịch thu toàn bộ số tiền mừng tuổi. Phụ huynh Do Thái cho rằng, cách làm tai hại như vậy sẽ khiến cho trẻ có thói quen xin tiền cha mẹ, đến khi có tiền chúng sẽ mau chóng tiêu hết sạch, thiếu ý thức lập kế hoạch chi tiêu.

Sáng suốt hơn, các gia đình Do Thái còn cho thanh thiếu niên bắt chước cha mẹ quản lý tài khoản ngân hàng để giúp con em mình có sự chuẩn bị tốt hơn cho cuộc sống tương lai. Khi con cái được khoảng mười hai tuổi, phụ huynh thường mở sổ tay chi tiêu, thông báo cho các thành viên biết tình hình chi tiêu trong gia đình, giúp con cái hiểu chúng cần phải quản lý “tài chính” gia đình như thế nào.

Ngoài việc dạy con sử dụng tiền một cách khoa học từ lúc tám, chín tuổi, phụ huynh Do Thái còn khuyến khích con lao động để kiếm tiền tiêu vật. Một hôm, con trai tôi mang về nhà một vé xem biểu diễn saxophone, giá vé chỉ có 2 shekel, buổi biểu diễn do bạn cùng lớp của nó tổ chức. Nghe con tôi nói, nhà cậu bạn đó thuộc tầng lớp trung lưu, giàu có trong vùng, thằng bé mở buổi biểu diễn, ngoài mong muốn thưởng thức âm nhạc ra, nó còn muốn tích lũy tiền trong tài khoản. Cha thằng bé mở cho nó một tài khoản cá nhân, bên trong là tiền mồ hôi công sức nó rửa xe ô tô, dọn nhà vệ sinh, bán hàng rong trước cổng nhà, giúp việc ở cửa hàng bánh bao.

Chẳng nhẽ cha thằng bé là thần giữ của? Chẳng nhẽ người cha này không yêu con?

Về sau, tôi gặp cha thằng bé trong một buổi họp phụ huynh ở trường, tôi đến hỏi chuyện, ông ấy cười mở chia sẻ: “Việc mở tài khoản khiến con tôi hiểu rõ một nguyên tắc ngay từ nhỏ là: Không có chuyện ngồi mát ăn bát vàng. Trên thế giới này không có lương thực cho không, nó phải được đền đáp từ những gì nó cống hiến cho xã hội và nó phải đạt được thành công thông qua sự nỗ lực của bản thân. Ngoài ra, tài khoản còn giúp con tôi thấy được giá trị đồng tiền kiếm được bằng chính sức lao động của mình. Nếu nó muốn làm một vài cuộc đầu tư nhỏ, ví dụ mua hàng hóa đem bán lẻ, tôi sẽ vui vẻ hướng dẫn nó cách kinh doanh.”

Bạn đừng nghĩ đây là chuyện tầm phào, kỹ năng quản lý tài sản của con đến từ những bài học vỡ lòng về giáo dục quản lý tài sản của cha mẹ. Phụ huynh Do Thái coi bồi dưỡng kỹ năng quản lý tài sản cho con là một cách bồi dưỡng kỹ năng sinh tồn ở bất cứ nơi nào, bất cứ lúc nào, đặc biệt là cách tạo ra của cải. Ví dụ, Chủ tịch Hội đồng quản trị công ty McCall đã học cách quản lý tài sản từ bé:

Thuở nhỏ, cha tôi từng hỏi tôi: “Một cân đồng đáng giá bao nhiêu tiền?” Tôi trả lời: “35 xu thừa cha.” Cha tôi nói: “Đúng vậy, tất cả người dân bang Texas đều biết một cân đồng có giá 35 xu, nhưng con là con trai của một

người Do Thái vì vậy con cần phải hiểu một cân đồng trị giá 35 đô-la. Con thử lấy một cân đồng làm một tay nắm cửa xem sao.” Hai mươi năm sau, cha tôi qua đời, một mình tôi kinh doanh cửa hàng đồ đồng. Năm 1974, để làm mới tượng Nữ thần Tự do, chính phủ Mỹ thanh lý đồng rác bên dưới bức tượng, kêu gọi các nhà thầu đến đấu giá, nhưng nhiều tháng trôi qua, vẫn không có tin hiệu khả quan. Nhìn thấy dưới chân bức tượng là một đồng đồng thau, ốc vít, vật liệu gỗ, tôi không đưa ra bất cứ điều kiện gì, đăng ký mua ngay lập tức. Rất nhiều người cười thầm cho rằng hành động của tôi là ngu xuẩn. Nhưng khi tôi nấu chảy đồng, đúc thành pho tượng Nữ thần Tự do loại nhỏ, dùng xi măng và gỗ gia công làm chân đế, chì và nhôm làm chia khóa quảng trường New York. Thậm chí, đất cát bụi bặm trên bức tượng Nữ thần Tự do cũng được gói lại bán cho các cửa hàng hoa. Đồng phế liệu mang về cho tôi 3,5 triệu đô-la, một cân đồng có giá cao gấp một vạn lần trước đó, những người từng cười nhạo tôi đều tỏ ra kinh ngạc. Đồng rác ở New York đã làm nên tên tuổi của tôi, tất cả đều phải cảm ơn cha tôi đã truyền đạt kỹ năng quản lý tài sản cho tôi từ lúc còn nhỏ. Quản lý tài sản là một cách sáng tạo.

Bản thân tôi không giàu có, chỉ số FQ của tôi cũng không cao, nhưng sau khi tiếp cận phương pháp giáo dục quản lý tài sản của các gia đình Israel, tôi cảm thấy bừng tỉnh. Một số liệu điều tra đăng trên tạp chí của người Do Thái cho thấy: Người được bồi dưỡng kỹ năng quản lý tài sản càng sớm, thu thập sau này càng cao. Vì người sớm khơi dậy kỹ năng quản lý tài sản thì ý thức sự nghiệp cũng sớm mạnh mẽ, sớm lĩnh ngộ khái niệm đầu tư, ngày sau đi làm càng có triển vọng hơn với người khác. Người Do Thái có sức mạnh lớn nhất trong lĩnh vực kinh tế thương mại, bao gồm rất nhiều ông chủ của các công ty tài chính khổng lồ; Alan Greenspan nguyên chủ tịch Hội đồng Thống đốc Cục Dự trữ Liên bang Mỹ; George Soros “cá sấu cổ phiếu”; Warren Buffett “vị thần cổ phiếu” giàu thứ hai thế giới... Đó không phải là do tư chất quản lý tài sản của người Do Thái xuất sắc hơn các dân tộc khác, mà là do họ nắm giữ kỹ năng quản lý tài sản ngay từ thuở nhỏ.

Khi còn làm một bà mẹ Trung Quốc truyền thống, tôi cho rằng, mình nên cho con ít va chạm với đồng tiền thì tốt hơn, tiêu tiền, kiếm tiền là chuyện sau này đi làm. Quả thật, dạy con không coi trọng tiền bạc là một phẩm chất đạo đức tốt, nhưng phẩm chất này cũng không hề mâu thuẫn với việc bồi dưỡng kỹ năng quản lý tài sản. Người Do Thái hiểu rõ, kiếm tiền tức là phản đối làm nô lệ của đồng tiền. Lúc các con tôi mới tới Israel, thầy giáo từng đặt cho chúng một câu hỏi: “Khi bị cơn bão tấn công, bắt buộc phải bỏ trốn, em sẽ mang theo thứ gì?” Đối với câu hỏi này, bạn đưa ra câu trả lời là “tiền” hay “đá quý” đều sai. Vì bất luận là tiền hay đá quý, một khi bị cướp thì đều mất hết. Đáp án chính xác ở đây phải là “trí tuệ”.

Thay đổi quan niệm cũng là một cuộc cách mạng. Giáo dục con cái theo

nguyên tắc có làm có hưởng cùng với kỹ năng quản lý tài sản đã làm thay đổi phương pháp dạy con trước đây của tôi, ba đứa con của tôi cũng nhận ra khoảng cách giữa chúng và trẻ em Israel cùng trang lứa, nên rất sốt ruột muốn trở thành những đứa trẻ đầy dũng khí và có được kỹ năng sinh tồn độc lập. Là người mẹ, tôi có thể đảm đương trọng trách cải cách gia đình hay không? Liệu tôi có thể cho bọn trẻ một cuộc sống phát triển bền vững?

Phương pháp bồi dưỡng kỹ năng quản lý tài sản của người Do Thái

Do Thái là dân tộc giàu có và thông thái bậc nhất, phương pháp giáo dục quản lý tài sản của họ có thể làm khuôn mẫu cho cả thế giới.

Giai đoạn thứ nhất: Nhận biết tiền

Khi con còn đang bi bô tập nói, các bậc cha mẹ Do Thái sẽ dạy chúng phân biệt tiền xu và tiền giấy, để cho chúng hiểu “tiền bạc có thể mua được bất cứ thứ gì chúng muốn”, quan trọng hơn là “tiền ở đâu mà có”.

Sau khái niệm và hứng thú sơ bộ đối với tiền bạc, phụ huynh đi sâu vào quan niệm quản lý tài sản “dùng tiền đổi vật.”

Giai đoạn thứ hai: Kỹ năng cầm tiền

Hiện nay, trẻ em Trung Quốc gặp phải vấn đề lớn nhất là sử dụng tiền tiêu vật như thế nào. Một số phụ huynh Trung Quốc không cho con tiền tiêu vật, trong khi đó phụ huynh Do Thái lại cho rằng, tước bỏ cơ hội cầm tiền của con sẽ khiến con dựa dẫm vào cha mẹ, chỉ biết ngửa tay xin tiền.

Rockefeller đặt ra một vài quy tắc nhỏ trong việc sử dụng tiền tiêu vật cho John, cháu của ông như sau:

1. Ban đầu Rockefeller chỉ cho John 1 đô la 50 xu tiền tiêu vật mỗi tuần;
2. Cuối mỗi tuần, sau khi kiểm tra các khoản chi tiêu, nếu cha mẹ thấy John thực hiện tốt việc ghi chép chi tiêu trong tuần, thì sang tuần sau cậu bé sẽ được nhận thêm 10 xu;
3. Để dành ít nhất 20% tiền tiêu vật;
4. Ghi chép chính xác, rõ ràng từng khoản chi;
5. Khi chưa được cha mẹ đồng ý, John không được phép mua đồ dùng đắt đỏ.

Khi trẻ được khoảng mười tuổi, phụ huynh Do Thái mở cho con một tài khoản ngân hàng riêng và bỏ vào đó một số tiền nhất định, mục đích là để cho nó biết quản lý tài sản một cách thông minh và khoa học, chứ không máy móc, mù quáng.

Vào lần đầu tiên khi con cái giữ nhiều tiền, phụ huynh sẽ kịp thời hướng dẫn con em mình cách chi dùng thỏa đáng. Nếu phụ huynh phát hiện ra con mình mua sắm linh tinh, họ sẽ trao đổi với trẻ rằng, con cần giữ lại một số tiền nhất định trong tài khoản, rồi cùng con lập kế hoạch chi tiêu và tiết kiệm ngắn hạn. Đến lúc đó, nếu con vẫn chưa thể kháng lại sức hấp dẫn của những

thứ khác, thì buộc chúng phải chịu trách nhiệm trước hoạt động tiêu xài không hợp lý của mình. Cách làm này có ưu điểm là giúp trẻ biết liệu cơm gạo nếp ngay từ nhỏ, biết cân nhắc đến các khoản chi tiêu sắp tới và kế hoạch chi tiêu lâu dài.

Giai đoạn thứ ba: Kỹ năng kiếm tiền

Mọi người thường đề xướng tăng thu giảm chi, trong đó tiết kiệm chi tiêu luôn được đề cao, song làm sao tăng thu nhập còn quan trọng hơn. Nói một cách chính xác thì đó là bồi dưỡng ý thức kiếm tiền của con để cho chúng hiểu được những quy tắc kiếm tiền, quy tắc quay vòng vốn, hiểu được những đạo lý đơn giản về báo đáp và thù lao qua những ví dụ thực tế trong lao động. Những bài học vỡ lòng như vậy, sẽ mang đến của cải vật chất và tinh thần to lớn cho trẻ.

Giai đoạn thứ tư: Tri thức quản lý tài sản

Ngoài việc dạy con chi tiêu hợp lý, kiếm tiền hiệu quả ra, phụ huynh có thể nói cho con biết những tri thức quản lý tài sản cơ bản, hướng dẫn chúng thực hiện một vài cuộc đầu tư nhỏ. Hiện nay, ở Trung Quốc cũng có ngân hàng tung ra thị trường loại “tài khoản trẻ em”, hướng đến đối tượng thanh thiếu niên. Phụ huynh chỉ cần đưa con em mình tới ngân hàng làm một số thủ tục cần thiết để mở tài khoản cá nhân, giải thích cho chúng hiểu vì sao phải gửi tiền vào ngân hàng, tại sao lãi suất tiền gửi khác nhau, điền thông tin vào phiếu gửi tiền và phiếu nhận tiền như thế nào, chuyển tiền ra sao.

Giai đoạn thứ năm: Châm ngôn quản lý tài sản

Người Do Thái bồi dưỡng kỹ năng quản lý tài sản cho con không nhằm mục đích biến trẻ thành cái máy kiếm tiền hay thần giữ của. Ngược lại, họ coi “giáo dục quản lý tài sản” cũng là một cách “giáo dục đạo đức” hay “giáo dục nhân cách”. Mục đích của việc làm cho trẻ hiểu được luân lý lao động, biết đầu tư và quản lý tài sản, không chỉ đơn thuần là truyền bá tri thức và rèn luyện kỹ năng sinh tồn, mà ý nghĩa sâu xa là giúp con trẻ trang bị những hiểu biết cần thiết và giá trị quan đúng đắn của cuộc đời.

Biết làm việc nhỏ mới có thể làm việc lớn

Theo phụ huynh Israel, muốn bồi dưỡng kỹ năng sinh tồn độc lập của con, trước hết phải bồi dưỡng kỹ năng làm việc nhà. Như thế thì dẫu con có đi khắp năm châu bốn bể, phụ huynh cũng không cần lo lắng cho cuộc sống của chúng. Trong khi đó, rất nhiều phụ huynh Trung Quốc đào tạo ra “thế hệ ăn bám” đã thua ngay từ điểm này. Vì yêu con nên chúng ta không nỡ để bàn tay nhỏ xinh của chúng dính bẩn, không nỡ chiếm dụng thời gian học tập quý báu của chúng vì sợ làm ảnh hưởng tới thành tích thi cử. Thật tình chúng ta không biết rằng, dạy con làm việc nhà chính là bước đầu dạy kỹ năng sinh tồn cho con. Nhà giáo dục học Do Thái tổng kết: Đứa trẻ không được cha mẹ dạy làm việc nhà, lớn lên sẽ có một số biểu hiện không tốt như sau:

Năng lực làm việc kém, “nói như rồng leo, làm như mèo mửa”.

Tính ỷ lại cao, thiếu tự chủ.

Không hiểu được thành quả lao động không dễ gì đạt được, không hiểu được sự vất vả của cha mẹ.

Không có lòng cảm thông.

Đến nay tôi vẫn nhớ, trên tạp chí *Giáo dục gia đình* của Israel mà tôi đặt mua từng đưa tin về một cuộc điều tra cho thấy: Tỷ lệ thất nghiệp giữa những đứa trẻ thích làm việc nhà và những đứa trẻ không thích làm việc nhà là 1:15, tương tự như vậy tỷ lệ phạm tội là 1:10, còn thu nhập bình quân của đứa trẻ thích làm việc nhà cao hơn những đứa trẻ không thích làm việc nhà là 20%.

Căn cứ vào thời gian biểu thông thường của các gia đình Do Thái, tôi làm một tờ lịch trực nhật, dán lên bức tường trong nhà. Trên đó quy định, ngày hôm nay ai giặt quần áo, nấu cơm, quét dọn nhà cửa. Sau cuộc “họp gia đình” các thành viên đều thống nhất ý kiến, ngoài ra chúng tôi còn bầu ra “trưởng ban trực nhật” phụ trách ba nhiệm vụ chính sau: Một là dọn dẹp, vệ sinh nhà cửa như lau sàn nhà, rửa bát; hai là lên lịch xem ngày hôm nay ăn gì, việc nấu nướng do tôi đảm nhận; ba là bố trí hoạt động “đổi ngoại” trong ngày của cả nhà, có thể là ra ngoài chơi hoặc là đi thăm hỏi người thân, bạn bè...

Con trai cả Dĩ Hoa làm “trưởng ban trực nhật” ngày đầu tiên, nó dậy sớm lau sàn nhà, mua bánh mì làm bữa sáng, còn hùng hồn tuyên bố bữa tối cả nhà ăn rau cải bắp xào và một món canh. Về hoạt động đổi ngoại thì sau bữa tối cả nhà bốn người chúng tôi cùng đi dạo công viên ở gần nhà. Trước khi đi ngủ, “trưởng ban trực nhật” còn trình trọng viết nhật ký trực nhật, ghi lại những điều tâm đắc. Trông thấy mọi người đang đánh răng rửa mặt, “trưởng ban trực nhật” cố tình nhắc nhở: “Mọi người không được dùng quá nhiều nước, phải biết tiết kiệm nước.” Dĩ Hoa chọc cả nhà cười nghiêng ngả.

Sau khi thực hành chế độ “trưởng ban trực nhật”, tôi nhận thấy bọn trẻ đều rất giỏi, chúng không hề ngốc nghếch chút nào. Khi gặp vấn đề rắc rối, chúng không hề tỏ ra lúng túng, mà rất biết động não suy nghĩ, tìm cách giải quyết sự việc.

Nghĩ lại, hồi ở Thượng Hải, tôi vẫn là bà mẹ bảo mẫu, chăm lo mọi việc cho con. Mỗi buổi tối trước khi đi ngủ, tôi thường hò các con: “Mau lên giường đi ngủ, mẹ sẽ thu dọn sách vở cho.” “Con trai, bít tất con cởi ra để đâu rồi, mang ra đây mẹ giặt cho nào.” Đến khi tiếp nhận quan niệm giáo dục gia đình của Israel, tôi đã thuận theo thời thế và thay đổi phương pháp giáo dục của mình.

Để giúp tôi giảm bớt gánh nặng việc nhà, Dĩ Hoa và Huy Huy đều tự giặt quần áo của mình, ngay cả khi bài vở chồng chất, thật sự không lấy đâu ra thời gian giặt quần áo, chúng cũng biết ngâm quần áo vào nước, chà xát phòng vào cổ áo, vò gân sạch rồi để đấy. Đến lúc giặt lại, tôi thấy quần áo của các con đều rất sạch, về sau mới hay chúng đã vò qua những chỗ bẩn nhất, khó vò nhất trên quần áo của mình. Chúng ngâm quần áo cũng rất có mẹo, chúng nghĩ đủ mọi cách giúp mẹ giảm bớt cường độ lao động, sau khi đồ xà phòng chúng ngâm vạt áo trước xuống dưới cho ngấm nhiều xà phòng hơn.

Tất nhiên, lúc đầu lịch trực nhật do tôi đặt ra được thực hiện không mấy suôn sẻ, vì bọn trẻ thường hay ganh tỵ nhau. Ví như một lần Huy Huy trở về nhà sau tiết học thể dục, thẳng bé bị ngã xước bàn tay trong lúc đá bóng nên không thể rửa bát được, nó nài nỉ Dĩ Hoa:

“Anh ơi, hôm nay anh rửa bát thay em nhé.” Dĩ Hoa nhanh ý đáp: “Ừ, không vấn đề gì, hôm nay anh tạm thời rửa thay em, nhưng ngày mai em phải rửa hai ngày liền.”

“Không được,” Huy Huy lạnh chanh: “Thời gian là vàng bạc. Hôm nay anh rửa thay em rồi tức là chuyện này đã qua rồi.” Dĩ Hoa hậm hực: “Thế không phải là em quá vô lý sao?”

Lúc này, tôi làm mẹ, phải đứng ra dàn xếp, tôi nói: “Thế này được không, Huy Huy? Tay của con bị xước, hôm nay không thể rửa bát. Nhưng anh rửa bát xong rồi con giúp anh lau khô bát, không sao chứ, lau bát không làm ảnh hưởng gì tới tay con mà.”

Sau đó, tôi lại quay sang vỗ về Dĩ Hoa: “Nếu hôm nào con không khỏe, mẹ và em con sẽ giúp con hoàn thành công việc.”

Tôi không ngạc nhiên với những lời đầu khẩu ranh mãnh của hai đứa nó, vì trẻ con vốn vậy mà.

Từ khi Dĩ Hoa, Huy Huy và Muội Muội luân phiên trực nhật, giữa mẹ con tôi ngầm hình thành nên một giao ước nho nhỏ.

Đó là sáng chủ nhật hàng tuần, tôi sẽ ngủ nướng một chút. Vì thế, bọn trẻ dậy sớm, tự giải quyết bữa sáng. “Trưởng ban trực nhật” ngày hôm đó sẽ tự

lấy sữa chua và bánh mì trong tủ lạnh ra, rán thêm trứng gà, làm một bữa sáng hoàn chỉnh. Sau đó bọn trẻ ăn trước, còn phân lại một suất cho tôi.

Có hôm vào sinh nhật của tôi, tôi vốn lên kế hoạch đưa cả nhà ra ngoài ăn, không ngờ bọn trẻ lại nói với tôi bằng điệu bộ thần bí, chúng muốn làm tiệc sinh nhật cho tôi ở nhà, hơn nữa còn làm món thịt bò bít tết.

Bọn trẻ thất bại của tôi, chúng bắt chước từng động tác hằng ngày của tôi y như thật. Chúng “lệnh” cho tôi không được phép mó tay vào việc gì, chỉ cần ở bên cạnh quan sát là được rồi. Thế là tôi vui vẻ đứng xem bọn trẻ làm thế nào. Các bạn biết không, khi con cái tự làm mọi việc, có lẽ chúng ta cần có sự chuẩn bị tâm lý trước, thậm chí là uống thuốc trợ tim nếu cần! Ví dụ, hồi đầu các con tôi tự ăn cơm, chúng vung vãi cơm khắp nơi, tôi thường xuyên phải giặt lại quần áo, lau bàn, lau sàn nhà cho chúng; còn khi các con tự đi tắm chắc chắn sẽ làm “nước ngập Kim Sơn”, còn tôi phải làm “vua Vũ trị thủy”...

Lần đầu tiên nấu bữa tiệc sinh nhật phức tạp này, các con tôi không khỏi lúng túng, vụng về. Khi nướng thịt bò, do chưa tự điều chỉnh được độ nóng của ngọn lửa nên dầu chưa sôi, bọn trẻ đã vội bỏ thịt bò vào. Rút kinh nghiệm từ miếng thịt bò đầu tiên, đến miếng thịt bò thứ hai chúng đã làm suôn sẻ hơn nhiều, thịt chín rất đều. Tôi lặng nhìn bốn miếng thịt bò bít tết được sắp ngay ngắn trong đĩa, tỏa mùi thơm phức, trong lòng âm áp khó tả.

“Mẹ, mau nếm thử đi, mùi vị thế nào ạ?” Chưa kịp nói gì, bọn trẻ đã gấp một miếng thịt bò bỏ vào miệng tôi, nhanh như cắt, chúng mỉm cười tự hào nhìn tôi ăn. Tôi giơ ngón tay cái lên nói: “Mùi vị rất tuyệt!”

Thực hiện chế độ “trưởng ban trực nhật”, hoặc thỉnh thoảng cố tình làm người cha người mẹ lười nhác đều là cách yêu thương con sáng suốt.

Trong quá khứ, tôi là một vị phụ huynh hoàn hảo, sau khi nâng cấp phương pháp yêu con, điểm số của tôi từ 100 điểm tụt xuống 80 điểm. Hai mươi điểm còn thiếu chạy đi đâu mất rồi? Không phải là nó bị người mẹ nhẫn tâm vứt bỏ, mà nó được người mẹ thông minh giấu nhẹm đi. Đôi khi, bạn càng trở thành một vị phụ huynh “lười biếng”, con cái bạn càng trưởng thành và mạnh mẽ hơn.

Các con tôi lớn lên trong điều kiện kinh tế gia đình bình thường. Nếu như nói sự chăm chỉ, chịu khó của chúng được tạo ra từ thực tế cuộc sống, thì đến cô cháu gái Bối Bối, tôi phải chủ động tạo ra việc làm cho nó.

“Bối Bối, thấy bà làm gì thì Bối Bối làm theo thế ấy nhé?”

“Vâng ạ!” Bối Bối nhanh nhẩu đáp.

Khi cô cháu gái còn nhỏ, tôi giảng đạo lý yêu lao động, nó không hiểu được. Tôi thấy dạy nó bằng những hành động làm gương của người lớn mang lại hiệu quả hơn.

Khi tôi rửa bát, tôi cho Bối Bối cầm một bát nhựa nhỏ, bảo con bé nhìn xem tôi rửa như thế nào, rồi rửa cùng tôi.

Dần dần, Bôi Bôi hình thành cho mình thói quen yêu lao động. Hễ thấy tôi vào bếp, nó lại lú lờ chạy vào giúp bà.

Đôi khi tôi cho con bé bê xoong nồi, ghé đầu, tắt nhiên nồi con bé bê là nồi không, nếu không thức ăn trong nồi sẽ trào ra ngoài mất.

“Bà ơi, bà nhìn cháu bung nồi này!” Bôi Bôi ríu rít khoe tư thế bê nồi.

Bức ảnh này chụp cảnh con bé mặc chiếc tạp dề nhỏ mà tôi may đang bê nồi từ trong nhà bếp ra ngoài phòng khách do cha cháu chụp lại, trông rất đáng yêu. Bôi Bôi thích lao động, nó rất thích hát bài *Lao động là vinh quang*:

Mặt trời vừa hé sáng,

Gà trống gáy ò ó o;

Nhành hoa đã tỉnh giấc,

Chim nhỏ bận chải chuốt.

Chim khách nhỏ xây nhà mới,

Con ong nhỏ chọn mật ngọt,

Hạnh phúc từ đâu đến?

Phải dựa vào lao động.

Bông hoa đỏ, cành lá xanh,

Con bướm nhỏ ham chơi đùa,

Không thích lao động, không lao động,

Mọi người chúng ta không bắt chước nó.

Phải học con ong đi tìm mật ngọt

Phải học chim khách xây nhà mới

Không sao nói hết niềm vui lao động

Lao động sáng tạo là vinh quang...

Hiểu được nỗi vất vả của lao động, nên Bôi Bôi rất biết thông cảm cho người khác. Hễ thấy tôi làm việc trong phòng khách hay trong phòng bếp, con bé sẽ ríu rít chạy đi lấy khăn giấy đưa cho tôi: “Bà ơi, bà lau mồ hôi đi!”

Trong mắt nhiều bậc phụ huynh, nhà bếp là “khu vực cấm” đối với trẻ em. “Đừng vào đây, nguy hiểm lắm.” “Trong này chỉ toàn mùi dầu mỡ, con mau ra ngoài đi.” Khi trẻ tò mò muốn vào bếp xem xét, thường bị cha mẹ ngăn ở ngoài. Có người mẹ trẻ nói với tôi rằng: “Đừng nói là trẻ con, ngay đến em cũng chẳng vào bếp nữa là. Từ nhỏ tới lớn đều là mẹ em nấu cơm, sau này em lấy chồng rồi sinh cháu, bọn em chuyển về sống với cha mẹ hoặc thỉnh thoảng đi ăn hàng, em thấy làm vậy cũng chẳng sao cả. Sau này cháu lớn, có lẽ nó cũng ăn thức ăn nhanh, ai còn có thời gian rảnh rỗi mà chui vào bếp nữa. Hiện tại sự phân chia lao động trong xã hội ngày càng cụ thể, mọi người không nhất thiết phải biết nấu nướng đâu chị.”

So sánh các bà mẹ Trung Quốc kéo con ra khỏi bếp với các bà mẹ Do Thái khuyến khích con vào bếp, chúng tôi nhận thấy: Con người muốn sinh tồn, bắt buộc phải có cơ sở vật chất, mà ăn uống chính là nền tảng của cơ sở đó.

Trong trường hợp đảm bảo an toàn, chúng ta có thể bảo con nhặt rau, rửa rau, như thế cũng sẽ khiến chúng cảm thấy mình được người lớn tin tưởng hơn. Điều đó giúp con trẻ vun đắp cảm giác an toàn, lòng tự tin và tính độc lập. Không riêng gì các bà mẹ Do Thái, tôi nghe nói tại Nhật Bản, người ta còn mở nhiều lớp “cha mẹ dạy dỗ con trẻ.” Mỗi lớp học có khoảng sáu gia đình tham gia. Lũ trẻ sẽ học cách nấu nướng dưới sự hướng dẫn, chỉ bảo của phụ huynh. Ví dụ, cha mẹ dạy con đập trứng gà như thế nào thì vỏ trứng sẽ không rơi vào bát, hay không được dùng xà phòng rửa vỏ sò... Đối với việc vo gạo, rửa rau, thái rau... con sẽ mặc tạp dề, đeo găng tay, phụ huynh cầm tay hướng dẫn con thái cà rốt thành từng sợi nhỏ.

Người Trung Quốc có một câu chuyện cổ nói về đạo lý này: Có một bà mẹ vô cùng yêu con, hằng ngày bà đều bung cơm lên tận miệng con. Một hôm, bà mẹ phải đi xa, làm thế nào với đứa con không biết nấu cơm đây? Bà mẹ thông minh và chịu khó ấy thức cả đêm làm một cái bánh thật to, khoét lỗ ở giữa để xỏ dây đeo vào cổ đứa con.

“Con à, khi mẹ đi vắng, lúc nào đói con cứ ăn bánh là được nhé.” Chiếc bánh khá to, ăn đến khi bà mẹ quay về cũng chưa hết, vì thế bà mẹ yên tâm ra ngoài.

Nhưng khi trở về, bà mới phát hiện ra cậu con trai cưng đã chết đói trong nhà!

“Bánh không đủ ăn sao?” Bà mẹ nuốt nước mắt vào trong, truy tìm nguyên nhân dẫn đến cái chết của con. Thành bé ăn hết sạch nửa cái bánh treo ở trước mặt, còn nửa cái bánh phía sau cổ vẫn còn nguyên. Thì ra, nó không biết quay cái bánh lại mà ăn.

Làm việc nhà là rèn luyện kỹ năng sinh tồn cơ bản nhất. Phụ huynh Do Thái khuyến khích con em mình tích cực tham gia làm việc nhà như: thu dọn giường, đổ rác trong thùng, quét dọn vệ sinh trong phòng giặt quần áo, nhổ cỏ ngoài sân. Họ cho rằng, đứa trẻ có kỹ năng làm những việc này thì cũng

có trách nhiệm giữ gìn vệ sinh nhà cửa. Đồng thời họ cũng cho rằng, để trẻ gánh vác một phần việc nhà là giúp bồi dưỡng quan niệm gia đình và tinh thần trách nhiệm của chúng đối với gia đình, tăng khả năng gắn kết giữa các thành viên.

Phương pháp bồi dưỡng kỹ năng làm việc nhà cho trẻ

Phụ huynh có thể liệt kê danh sách công việc theo cấp độ tăng dần tương ứng với từng độ tuổi của trẻ, qua đó dạy trẻ chịu trách nhiệm với hành động của bản thân. Dưới đây là những công việc trẻ có thể làm được.

Trẻ từ ba đến bốn tuổi:

- Đánh răng
- Giúp cha mẹ cất quần áo và đồ dùng gọn gàng
- Dọn dẹp phòng ở và thu xếp đồ chơi
- Bỏ quần áo bẩn vào máy giặt

Trẻ từ bốn đến năm tuổi:

- Tưới nước cho cây trong nhà
- Giúp cha mẹ lau bàn
- Giúp người lớn lấy một vài tờ báo

Trẻ từ sáu đến tám tuổi:

- Biết làm hầu hết các công việc vệ sinh cá nhân

Quét dọn, lau sàn nhà trong phòng của mình

- Mang rác xuống thùng rác dưới nhà
- Biết dọn bàn ăn
- Bỏ đồ linh tinh vào nơi thích hợp
- Sắp xếp giường chiếu của mình

Trẻ từ chín đến mười hai tuổi:

- Tự làm tất cả các công việc vệ sinh cá nhân
- Lau chùi đồ dùng trong nhà
- Giặt một số quần áo
- Lau sàn nhà phòng khách
- Giúp mẹ nhặt rau, rửa rau trong phòng bếp

Trẻ từ mười ba đến mười lăm tuổi:

- Chuẩn bị bữa cơm cho các thành viên trong gia đình
- Giặt giữ toàn bộ quần áo của mình
- Giúp cha mẹ hoàn thành một vài việc khá rắc rối
- Dự toán tiền cho mình
- Lựa chọn mua sắm quần áo
- Làm một số công việc ở khu vực lân cận
- Là quần áo

Trẻ từ mười sáu tuổi trở lên:

- Làm thuê kiếm tiền ở bên ngoài
- Đi du lịch dưới sự quản giáo của người lớn
- Lập kế hoạch đạt trình độ học vấn cao
- Tự lo liệu chuyện ăn mặc của cá nhân
- Lên kế hoạch và chuẩn bị bữa cơm cho cả nhà

Giáo dục sinh tồn với giáo dục kỹ năng

Nguyên tắc có làm có hưởng là tinh hoa giáo dục sinh tồn của người Do Thái, nó thu được hiệu quả thực tế rất tốt, khiến con cháu của người Do Thái trở nên tài giỏi và giàu có, dù phiêu bạt đến bất cứ nơi nào, sự nghiệp của họ cũng như điều gặp gió. Theo tư tưởng Do Thái, các loại kỹ năng được dạy trong trường học như âm nhạc, võ đạo, hội họa và quần vợt, tất nhiên cần thiết cho sự phát triển của trẻ. Tuy nhiên, nhà trường không thể cung cấp cho trẻ một môi trường huấn luyện kinh nghiệm sống. Vì vậy đối với vấn đề giáo dục, phụ huynh Do Thái gạt bỏ rất nhiều thứ phù phiếm, họ coi giáo dục sinh tồn là ưu tiên hàng đầu, mong muốn sau này lớn lên mỗi đứa trẻ đều có một cuộc sống tốt đẹp hơn.

Hàng ngàn năm qua, người Do Thái vẫn luôn coi giáo dục sinh tồn là tôn chỉ của giáo dục, đó không chỉ là do lịch sử hình thành và phát triển đặc thù của dân tộc Do Thái, mà còn do trật tự sắp xếp của năm loại hoạt động chủ yếu. Căn cứ vào quan hệ chính phụ của năm loại hoạt động này, người Do Thái xếp giáo dục sinh tồn vào vị trí số một, họ cho rằng thuận theo tự nhiên là hình thức sinh hoạt chặt chẽ nhất, đầy đủ nhất. Năm hoạt động chủ yếu của con người lần lượt là:

1. Duy trì hoạt động có mối liên hệ trực tiếp với sự sinh tồn của bản thân.
2. Duy trì hoạt động có mối liên hệ gián tiếp với sự sinh tồn của bản thân để có được những thứ cần thiết cho cuộc sống.
3. Hoạt động nhằm mục đích giáo dục thế hệ sau là mục đích sống.
4. Duy trì hoạt động xã hội và quan hệ chính trị thông thường.
5. Mọi hoạt động nhằm thỏa mãn sở thích và tình cảm.

Tuy thể chế giáo dục ở Israel rất hoàn chỉnh, nhưng phụ huynh không đẩy hoàn toàn trách nhiệm dạy trẻ cách sinh tồn cho nhà trường. Họ cho con em mình luyện tập nhiều lần trong gia đình, dạy trẻ theo nguyên tắc có làm có hưởng. Cha mẹ liệt kê việc vặt và công việc hằng ngày trong gia đình, mỗi việc ứng với một khoản tiền nhất định, con làm việc tùy vào khả năng và thời gian của mình, sau khi hoàn thành công việc, con sẽ được nhận thù lao. Khi thực hiện cơ chế này, mỗi đứa trẻ đều giỏi giang hơn những gì cha mẹ chúng tưởng tượng, chúng có ý thức thời gian, ý thức của cải và ý thức trách nhiệm hơn. Nhiều gia đình Israel cũng chỉ sinh một đứa con duy nhất, nhưng nếu nó không chịu làm việc nhà, cha mẹ sẽ không dung túng. Họ đầu chí đầu dũng với nó, ví dụ như mời con nhà hàng xóm, con bạn bè hoặc bạn học của nó đến làm việc nhà, cho những người bạn nhỏ khác kiếm đồng tiền về vang. Phương pháp giáo dục của người Do Thái khiến tôi nhìn ra mặt khác của sự việc, qua việc kết giao với bạn bè tại quê hương, dần dà tôi hiểu tại sao người Do Thái thông minh như vậy, tại sao dân tộc chỉ chiếm 0,3% dân số

thế giới lại thao túng nền kinh tế toàn cầu, họ không dựa vào chỉ số IQ cao, tất cả là nhờ vào sự tiếp cận giáo dục gia đình từ thuở nhỏ. So sánh với các gia đình Trung Quốc hiện nay, chỉ cần con chịu nghe lời cha mẹ, học tập thật tốt thì sẽ được cha mẹ thưởng cho bất cứ thứ gì. Cho nên con em họ mới thiếu những trải nghiệm thực tế, không cảm nhận được mối liên hệ vô cùng quan trọng giữa học tập và gia đình, cuộc sống. Thậm chí rất nhiều con trẻ, sau khi tốt nghiệp đại học vẫn không biết cách kiếm kế sinh nhai, thành gia lập nghiệp như thế nào.

Rất nhiều việc, đi trước một bước thì sẽ thành công.

Khi nhận thấy các con mình đã bắt đầu tiếp nhận một khối lượng nhỏ việc nhà, tôi quyết định nhập gia tùy tục, mở rộng cơ chế “có làm có hưởng” trong gia đình mình. Song việc cải cách giáo dục gia đình, nói thì dễ, làm mới khó. Trước tiên, tôi phải từ bỏ vai diễn bà mẹ nhân từ của mình. Bọn trẻ đã quen với việc tôi là cái “máy in tiền” của chúng, liệu đến giờ phút này tôi có thể thay đổi tư duy để khép chúng vào chế độ không làm không hưởng ở mức độ nhất định nào đó? Ngộ nhỡ chúng không hiểu tâm lòng của tôi, xem tôi là người mẹ tàn nhẫn, cay nghiệt, khó ưa như Chu Bát Bì thì sao? Liệu cơ chế này có làm ảnh hưởng tới thời gian học tập của bọn trẻ không, có biến chúng thành nô lệ của đồng tiền, ghét đọc sách mà chỉ thích kiếm tiền không? Ý nghĩ từ bỏ thoát ần thoát hiện trong đầu tôi tựa như đám bọt bia đang chực trào ra miệng cốc nhưng rồi nhanh chóng tan biến. Nhận thấy sự khác biệt giữa các con với những đứa trẻ cùng trang lứa, tôi tự khuyên chính mình, hãy làm một bà mẹ hiểu biết, không thể vì sự thiếu nhẫn nại của mình mà phá hoại quá trình phát triển lâu dài của các con. Nếu tiếp tục làm theo cách ban đầu đó, không chừng bây giờ các con tôi đã trở thành những kẻ “ăn bám” giống như lời chị hàng xóm người Israel nói cũng nên.

Liệu các con có thể tiếp nhận cải cách theo cơ chế mới của tôi không? Một bà mẹ thông minh cần phải hiểu được tố chất của con mình, nhìn ra khả năng tiềm ẩn và ưu thế của trẻ, giúp chúng đi theo quỹ đạo phù hợp, duy trì sự phát triển lâu dài. Ví dụ như đứa con trai cả Dĩ Hoa và con trai thứ Huy Huy của tôi. Hai đứa nó đều do tôi mang nặng đẻ đau, song giống như một bàn tay cũng có ngón ngắn ngón dài, cá tính và ưu thế của hai đứa hoàn toàn khác nhau. Dĩ Hoa khá thông minh nhưng hơi chây ì, tôi muốn dùng nguyên tắc có làm có hưởng kích thích kỹ năng sinh tồn tích cực trong nó. Còn Huy Huy là đứa hướng ngoại, giỏi giao tiếp, tôi muốn dùng nguyên tắc này để dẫn dắt kỹ năng giao tiếp của nó đi theo con đường phát triển đúng đắn. Là người mẹ, tôi phải bình tĩnh nắm bắt được xu hướng của các con, giúp chúng tìm được phương hướng và vị trí thích hợp trong cuộc đời của mình.

Thật ra, kích thích sự nhiệt tình của bọn trẻ không có gì là khó, quan trọng là những người làm phụ huynh như chúng ta có chuẩn bị sẵn sàng quan niệm và hành động hay không. Và lại, đa phần trẻ em vốn thông minh, nhạy cảm,

chúng có năng lực quan sát, tinh thần học tập cao hơn những gì ta tưởng. Nếu không, vì sao có nhà giáo dục học lại nói: Không có đứa trẻ hư, chỉ có cách giáo dục chưa phù hợp? Ba đứa con của tôi tiếp xúc nhiều với trẻ em Israel, thấy các bạn cùng trang lứa thường tự lo liệu một vài khoản chi tiêu nhỏ, tuy không nói ra nhưng trong lòng chúng cũng rất khâm phục, rất hâm mộ những người bạn ấy.

Khi tôi tuyên bố nhà mình cũng phải triển khai nguyên tắc có làm có hưởng, bọn trẻ xấn tay áo lên, hào hứng muốn thử. Thực tế chứng minh, rất nhiều việc không hề đơn giản như những gì chúng nghĩ, song trong quá trình khắc phục khó khăn, chúng thật sự cảm nhận được cuộc sống là gì, mục đích sống là gì, điểm số và trình độ học vấn có thể giúp chúng thực hiện ước mơ như thế nào.

Thông qua những quyết định được đưa ra trong cuộc họp gia đình, bọn trẻ bắt đầu giúp tôi bán nem rán. Khi đó, tôi vẫn không dám bỏ mặc cho bọn trẻ làm việc ở ngoài tầm quan sát của mình, chúng đã muốn lao động kiếm tiền, vậy thì trước hết hãy làm thuê cho tôi.

Mỗi ngày, tôi làm một đến hai trăm cái nem rán bán cho bọn trẻ, mỗi cái trị giá 30 agorot (100 agorot bằng 1 shekel và 1 shekel tương đương với 2 nhân dân tệ), chúng có thể tự nâng giá bán, tự do chia lợi nhuận. Nếu không muốn bán hàng, chúng có thể ở nhà giúp tôi làm nem, có điều hoa hồng ít hơn. Tôi làm một phép tính như thế này, một cái nem rán có giá 0,3 agorot, người làm ra một cái nem rán được hưởng 10% giá thành, tức là kiếm 0,1 agorot. Còn người bán được một cái nem rán, hưởng 20% giá thành, kiếm 0,2 agorot. Bán nem rán rèn luyện kỹ năng sinh tồn tốt hơn là làm nem rán, vì nó đòi hỏi bọn trẻ phải tiếp xúc với những người lạ, từ đó rút ra nhiều kinh nghiệm hơn và cũng có nhiều đóng góp hơn đối việc bán nem rán của gia đình. Vì vậy, tôi đặt ra quy tắc cho các con dựa theo phương thức làm ăn buôn bán chân chính.

Sau khi đặt ra quy tắc, Dĩ Hoa và Huy Huy tự phân chia công việc. Dĩ Hoa là người hưởng nội, nó nhận thấy việc bán nem rán cần phải xuất đầu lộ diện, đòi với nó mà nói là việc vô cùng đau khổ, cho nên nó chủ động nói nó muốn ở nhà giúp tôi làm nem rán.

Những người bạn nước ngoài đến thăm tôi.

Tôi duy trì phép tắc trong gia đình, nhưng tôi cũng không can thiệp vào sự lựa chọn của con cái. Tôi bảo Dĩ Hoa: “Làm nem rán yêu cầu hằng ngày con phải dậy sớm một tiếng, nhưng hoa hồng ít, kiếm được ít tiền tiêu vặt hơn.” Dù vậy, Dĩ Hoa vẫn bằng lòng nhận nhiệm vụ này, tôi tin thằng bé sẽ làm rất tốt.

Huy Huy thì hướng ngoại, nó hí hửng nói: “Mẹ ạ, con đi bán nem rán! Bán nem rán mỗi ngày được ngủ nhiều hơn làm nem rán một tiếng đồng hồ, lại còn kiếm được nhiều tiền gấp đôi nữa.”

Thấy em trai thử sức với công việc khó khăn hơn, Dĩ Hoa cũng hơi phân vân do dự, nhưng vẫn khá bảo thủ và giữ lại cho mình một đường lùi, nó mặc cả với tôi: “Mẹ, con có thể vừa làm nem rán, vừa thử bán nem rán được không ạ?”

“Đương nhiên là được!” Tôi ủng hộ ý kiến hợp lý của con.

Còn cô út chưa đầy bốn tuổi của tôi vừa thấy hai anh tham gia vào kế hoạch mới của gia đình, cũng hớn hở chạy tới đòi tham gia.

“Em phụ trách việc trải bánh đa nem hằng ngày!” Dĩ Hoa trực tiếp giao việc cho em gái. Công việc trải bánh đa nem, cụ thể là gỡ những cái bánh đa nem đang dính liền vào nhau. Con bé rất hài lòng với công việc này.

Sau khi đưa ra quy tắc có làm có hưởng, bọn trẻ bắt đầu chia nhau hành động.

Dĩ Hoa chưa làm nem rán bao giờ, nên không biết làm bánh đa nem như thế nào, ban đầu nó lấy bột mỳ làm thử. Nhưng Dĩ Hoa rất kiên nhẫn, nó quan sát tỉ mỉ cách tôi làm nem rán, sau đó tự nhốt mình trong bếp, sau khi dùng hết ba cân bột mỳ, nó bung ra một đĩa nem rán, mừng rơi nước mắt: “Mẹ, năm cái tất cả, con kiếm được 0,5 agorot rồi.” Về sau, khi sự nghiệp của Dĩ Hoa thành công, nhớ lại quãng thời gian làm nem rán, nó xúc động nói: “Nhào bột cũng là một nghệ thuật, không được đặc quá, cũng không được

nhão quá, mềm dẻo như mặt gấm mới là tốt nhất.”

Huy Huy nhận việc bán hàng, liệu thằng bé có hoàn thành nhiệm vụ không? Mới đầu, tôi đi theo sau Huy Huy, không phải vì tôi lo cho sự an toàn của nó, mà tôi lo ngộ nhỡ việc bán hàng không được thuận lợi, thì nó sẽ có những ý nghĩ tiêu cực. Làm người mẹ, tôi phải lo trước tính sau, trước khi để con ra khỏi nhà, tôi nắm chặt bàn tay nó rồi mới từ từ buông ra.

Quả nhiên không nằm ngoài dự liệu, Huy Huy xách làn nem rán, trong lòng nơm nớp lo sợ. Bình thường thằng bé hướng ngoại, nhanh nhẹn hoạt bát, hay nói hay cười, gặp người lạ nó cũng biết ứng xử ra sao. Nhưng lần đầu tiên đi bán hàng, nó đứng ngây ra nhìn dòng người và xe cộ tấp nập qua lại, không cất nổi lời mời.

Đây chính là khác biệt giữa trẻ em Trung Quốc và trẻ em Israel. Đối với trẻ em Do Thái mà nói, giao tiếp mặt đối mặt với khách hàng là chuyện hết sức bình thường. Ở công khu chung cư, tôi thường xuyên gặp rất nhiều trẻ em Do Thái bán đồ chơi và sách second hand của mình, chúng luôn nói chuyện vui vẻ, thoải mái với người khác, thể hiện kỹ năng thuyết phục rất có sức hút.

Vạn sự khởi đầu nan. Huy Huy thoáng có ý nghĩ rút lui, nó quay đầu nhìn tôi đang đứng ở góc phố. Tôi đi tới, dùng ánh mắt khích lệ Huy Huy như nói với nó rằng: Không sao đâu con, đó chỉ là khởi đầu thôi.

Trước mắt Huy Huy là một cửa hàng bán đồ dùng trẻ em, nó lấy hết dũng khí bước vào bên trong. Ông chủ cửa hàng đang rất bận, Huy Huy kiên nhẫn đứng qua một bên, đợi ông chủ bán hàng xong, nó mới đi lên phía trước giới thiệu nem rán của mình. Đáng tiếc, ông ta không thích nem rán, nhẹ nhàng xoa tay biểu thị không mua. Tuy ông ta từ chối rất khéo, nhưng người lớn chúng ta gặp chuyện này cũng lúng túng khó xử nữa là trẻ con.

Huy Huy không nhụt chí, bởi ở nhà tôi đã cho nó một phương án dự phòng. Tôi bảo thằng bé: “Bán nem rán không phải là việc dễ, ngay đến mẹ đôi khi cũng không bán được, cho nên con đừng tự gây áp lực cho mình, chỉ cần con cố gắng hết sức là tốt rồi.” Ngoài ra, tôi còn dạy cho thằng bé một số quy tắc giao tiếp thông thường.

Sau này Huy Huy nói với tôi rằng, công tác chuẩn bị đó rất có tác dụng. Khi bị ông chủ cửa hàng bán đồ dùng trẻ em từ chối, cảm thấy vừa ra quân đã bất lợi, nó rất thất vọng, nhưng ngay sau đó nó chợt nhớ lại những lời mẹ nói với mình, nên lễ phép thưa: “Bây giờ bác không mua cũng không sao ạ, khi nào bác có nhu cầu hay cuối tuần tụ tập muốn ăn nem rán, cháu sẽ mang nem rán đến tận nơi cho bác. Bác cũng có thể đặt hàng trước, nhà cháu không chỉ làm nem rán mà còn có rất nhiều món ăn vặt khác của Trung Quốc nữa ạ.”

Huy Huy tiếp tục đi về phía trước, nhà thứ hai nó bước vào là cửa hàng tạp hóa. Trong cửa hàng tạp hóa bán các loại đồ ăn vặt, thức uống và một ít đồ dùng văn phòng phẩm. Chủ cửa hàng trông thấy Huy Huy xách làn đi vào,

niềm nở hỏi: “Cậu bé Trung Quốc, cháu muốn mua thứ gì à?” Hài đó chỉ có một mình gia đình tôi là người Trung Quốc sống ở thành phố Kiryat Shmona, cho nên mọi người đều rất chú ý.

Huy Huy làm theo những gì thằng bé đã diễn trước ở nhà cho tôi xem, nó kính cẩn chào: “Cháu chào cô! Cô có muốn nếm thử nem rán Trung Quốc không? Ở đây có nem rán Trung Quốc do mẹ cháu làm, ăn rất ngon, nhất định cô sẽ thích cho mà xem.” Chủ cửa hàng tạp hóa là một người phụ nữ Do Thái ngoài bốn mươi tuổi, rất nhã nhặn và tốt bụng, cô ta khen Huy Huy rất giỏi và còn mua hai cái nem rán.

Lần đầu tiên Huy Huy bán được hàng ấy là vào năm mười ba tuổi, thằng bé từng do dự đứng ngoài cửa hàng, từng không thể mở lời. Nhưng nó đã vượt qua cửa ải này, ánh mắt nó như sáng bừng lên.

Phát huy tố chất làm giàu ở mỗi đứa con

Nguyên tắc có làm có hưởng khiến hai cậu con trai của tôi có một cuộc lột xác kỳ diệu. Với quy định không được để lỡ việc học, hằng ngày các con tôi rời khỏi nhà vào lúc sáu giờ ba mươi phút sáng, chúng vừa đi vừa bán hàng dọc theo con đường tới trường. Những hôm đắt hàng, nhanh chóng bán hết nem rán, chúng lại chạy về nhà lấy thêm; còn có những hôm sắp đến giờ vào học mà vẫn chưa bán hết nem rán, chúng sẽ đập lán lại, tan học thì mang về nhà. Hôm nào buổi chiều tan học sớm, chúng tranh thủ ghé vào các nhà hàng và bán một ít nem rán. Tôi đưa ra một yêu cầu với bọn trẻ, đó là bán nem rán nhưng không được quên học hành, chúng luôn mang theo bên mình một cuốn sổ tay, vì thầy giáo từng nói, có từ tiếng Hebrew nào chưa biết, chúng nên hỏi những người lớn tuổi, sau đó ghi chép lại.

Tuy các con bán nem rán, một món ăn chẳng đáng bao nhiêu tiền, nhưng tôi nhận ra, trong quá trình bán hàng, tính cách của cả hai đứa trẻ đều có sự thay đổi rất lớn.

Dĩ Hoa vốn là đứa hướng nội, không khéo giao tiếp với người khác, để nó đi bán nem rán chẳng khác nào làm khó nó, thằng bé sẽ không cảm thấy vui vẻ và thích thú. Dù có vài lần mang nem rán đến trường bán, nhưng Dĩ Hoa thường chỉ hoàn thành nhiệm vụ một cách lén lút, không cảm thấy việc mình làm là đáng hoàng. Biểu hiện của nó đi ngược lại mong muốn ban đầu của tôi khi thực hiện nguyên tắc có làm có hưởng. Vì mục đích của nguyên tắc này không phải là thôi thúc con cái kiếm tiền, mà là muốn bọn trẻ hiểu lý luận, học lao động, thay đổi cuộc sống theo hướng tích cực, giúp chúng xây dựng lý tưởng, bồi dưỡng tinh thần trách nhiệm.

Tôi khuyến khích Dĩ Hoa giao lưu nhiều hơn với các bạn học người Do Thái, dù sao nói chuyện với bạn bè về cuộc sống trước đây ở Thượng Hải cũng là điều tốt, vì trẻ em Do Thái khá hiểu biết về marketing. Nói đến đây, tôi khuyên các bạn sinh viên Trung Quốc hiện nay đừng oán trách xã hội không tạo cho các bạn nhiều cơ hội làm việc hơn và chức vị tốt hơn, chúng ta không thể rèn luyện tố chất nghề nghiệp và quan niệm đầu tư của cải trong một sớm một chiều. Rất nhiều thành công đến từ sự tích lũy những năng lượng tích cực trong nhiều năm, người Do Thái nắm giữ nhiều của cải của thế giới cũng vì họ thường xuyên rèn luyện kỹ năng marketing ngay từ khi còn nhỏ.

Quả nhiên cơ hội nằm trong những chi tiết của cuộc sống, trong khi nói chuyện cùng các bạn về cuộc sống ở Thượng Hải, Dĩ Hoa phát hiện ra, các bạn Do Thái vô cùng hứng thú với văn hóa Trung Quốc. Có một hôm Dĩ Hoa tham gia một buổi biểu diễn cá nhân của cậu bạn cùng lớp tên là Sam, trở về nhà đột nhiên thằng bé phấn khởi hỏi tôi: “Mẹ, mẹ ơi! Con có thể bắt

chức Sam mở tọa đàm ‘Đến với Trung Quốc’ không? Con còn có nhiều khuyến mãi hơn bạn ấy, mỗi bạn mua vé vào cửa sẽ được ăn miễn phí món nem rán Trung Quốc của nhà mình!”

Ý tưởng marketing của Dĩ Hoa đúng là một công đôi việc, làm tôi vừa kinh ngạc vừa cảm động. Ngay lập tức, cả nhà khẩn trương tập hợp, dốc toàn bộ sức lực giúp đỡ Dĩ Hoa mở buổi tọa đàm quảng bá món nem rán Trung Quốc.

Tọa đàm “Đến với Trung Quốc” ở trường học giành được thành công rực rỡ, thoáng chốc các bạn học Do Thái cũng nhìn Dĩ Hoa nhà tôi bằng con mắt khác, đó là sự tôn trọng và giá trị của lao động. Buổi tối hôm đó, mỗi người bỏ ra 10 agorot mua vé vào cửa nghe tọa đàm đều được nếm thử món nem rán chính hiệu của gia đình tôi. Cân nhắc đến giá thành của món ăn, Dĩ Hoa nhờ Huy Huy cắt mỗi cái nem rán thành mười phần, xếp ngay ngắn vào trong lòng chiếc đĩa điem tâm nhỏ. Buổi tọa đàm đó, Dĩ Hoa tiếp đón tất cả hai trăm khán giả, vé vào cửa thu về 2000 agorot. Ngoài 500 agorot nộp cho nhà trường làm phí thuê địa điem, Dĩ Hoa còn dư 1500 agorot. Chia chác 1500 kia như thế nào? Dĩ Hoa xử lý đầu ra đây, nó lấy 300 agorot làm phí lao động, trả cho những người giúp nó cắt nem rán và phụ trách việc tiếp đón khách. Một ngàn hai trăm agorot, nó giữ lại 600 agorot, số còn lại dùng để mua điem tâm ngon cho cả nhà cùng ăn.

Sự thay đổi của Huy Huy cũng làm tôi thay đổi cách nhìn. So với anh trai Dĩ Hoa, Huy Huy giỏi động não phân tích nhu cầu của người khác hơn. Thành phố Kiryat Shmona nằm ở phía bắc Israel, cư dân nơi đây khá coi trọng khẩu vị, Huy Huy nhắc nhở tôi: “Mẹ ạ, con nghĩ những người ăn cơm ở nhà hàng bên kia sẽ cần một ít vị cay, mẹ có thể làm cho con hai mươi cái nem rán cay không. Nếu như họ thích ăn, có lẽ con sẽ bán được nhiều hơn”.

Làm nem rán bao nhiêu năm, nhưng trước giờ tôi chưa từng nghĩ đến vấn đề khẩu vị, nhu cầu của khách hàng để có những thay đổi tốt hơn. Tôi rất tôn trọng đề nghị của Huy Huy, thay đổi món nem rán Thượng Hải chính cống sang phiên bản Israel, chia ra nhiều loại khác nhau như, nem rán cay, nem rán cà ri, nem rán sô-cô-la, nem rán phô mai.

Quả nhiên những cải biến này đã đẩy mạnh lượng tiêu thụ nem rán. Những suy nghĩ và phân tích dựa trên nhu cầu thị trường cũng thể hiện được đầu óc kinh doanh của Huy Huy.

Đồng thời, Huy Huy cũng dần lĩnh hội tinh hoa quản lý tài sản của người Do Thái, học tập một bộ phận người Do Thái dần thân vào những ngành nghề không cần đầu tư nhiều vốn, những công việc người khác không làm.

Từ nhỏ Huy Huy đã có ước mơ trở thành nhà văn, văn phong của nó rất hay. Thời tiểu học, các bài tập làm văn của nó thường được dùng làm bài văn mẫu. Sau này tới Israel, vì khoảng cách văn hóa, vì phong trào đọc sách của Israel có thể nói xếp hàng đầu trên thế giới, nên nó tạm gác lại ước mơ làm

nhà văn. Trong môi trường người Israel thích đọc, thích viết, trình độ của nó đã là gì?

Vào ngày nghỉ, tất cả các quán cơm, cửa hàng và những địa điểm ăn chơi ở Israel đều ngừng kinh doanh, mọi người ở nhà cầu nguyện, ngay đến việc đi thăm hỏi người thân, bạn bè cũng là không đúng phong tục. Nhưng thật lạ là họ vẫn thực hiện hoạt động mua bán sách. Từ ban công nhìn xuống, bạn sẽ thấy bãi biển vắng lặng, đường phố thưa thớt, không một bóng người, cánh cửa sắt ở phía trước các hàng quán đều đóng im lìm, chỉ có hiệu sách còn mở cửa, bên trong chật ních người. Không chỉ hiệu sách, số lượng các nhà xuất bản và thư viện ở Israel cũng đứng đầu thế giới, quốc gia chỉ có năm triệu dân này có tới hơn chín trăm tạp chí khác nhau. Hơn nữa, giá thành của mỗi loại tạp chí cũng rất đắt. Nhưng dù là gia đình Do Thái tiết kiệm nhất đi nữa cũng đặt mua mấy tập san hoặc tờ báo; mua sách vở, báo chí là một khoản chi quan trọng mà các gia đình Do Thái không ngại chi tiêu.

Ở Israel, tôi cũng đặt mua rất nhiều tờ báo như người dân bản địa, tôi có thể nhìn ăn nhin mặc nhưng không thể tiết kiệm các khoản đầu tư cho văn hóa và giáo dục. Các loại báo chí đó cũng phát huy công hiệu, thỏa mãn phần nào ước mơ làm nhà văn của Huy Huy. Thằng bé cố ý giấu mọi người viết một bài văn giới thiệu về phong tục tập quán ở Thượng Hải và cuộc sống của nó thời thơ ấu, viết xong nó gửi bản thảo cho biên tập viên của tòa soạn. Biên tập viên rất ấn tượng với cách hành văn giản dị, chân thành của Huy Huy, họ mở một chuyên mục riêng cho thằng bé, mỗi tuần nó gửi hai bài viết, mỗi bài khoảng một ngàn chữ, như vậy là mỗi tháng thằng bé có 8.000 agorot tiền nhuận bút.

Hồi nhà tôi mới chuyển về Israel, Muội Muội còn nhỏ nên tôi khá dè dặt mỗi khi giao việc cho con bé, phạm vi công việc của nó là giúp tôi và các anh nó làm một vài việc vặt trong nhà như: trái bánh đa nem, đếm số lượng nem rán, quét dọn phòng riêng. Sau này lớn hơn một chút, Muội Muội biết nấu trà đen và nướng bánh mì, mỗi buổi tối, con bé thường kỳ công nấu một ấm trà đen và nướng những lát bánh mì có hương vị khác nhau do nó tự nghĩ ra, cả nhà ngồi quây quần bên nhau vừa ăn uống vừa nói chuyện. Điểm tâm con bé làm có mùi vị kết hợp giữa phương Đông và phương Tây, hai anh trai của nó đều rất thích, nếu chúng tôi trả con bé tiền trà nước, điểm tâm, Muội Muội sẽ hí hửng bỏ tiền vào con lợn tiết kiệm, đến sinh nhật của hai anh, nó lại lấy tiền để dành ra mua thiệp chúc mừng tặng các anh.

“Đừng trả thù lao qua quýt vào buổi sáng ngày hôm sau” là một quy tắc cơ bản của các vị phụ huynh Do Thái khi thực hiện nguyên tắc có làm có hưởng. Mỗi ngày tôi đều trả cho Dĩ Hoa và Huy Huy phần thưởng chúng đáng được nhận. Sau khi nhận tiền tiêu vặt từ thù lao lao động cho mẹ, các con tôi không mang tiền đi tiêu xài lung tung. Dĩ Hoa và Huy Huy tranh nhau mua điểm tâm và những món quà nhỏ cho các thành viên trong gia

đình. Hóa đơn tiền điện, tiền nước, tiền điện thoại vừa được chuyển tới đã biến mất tăm. Thỉnh thoảng có mấy tháng liền, tôi không trông thấy hóa đơn tiền điện thoại đâu, liền gọi điện hỏi cục bưu chính viễn thông, tại sao bưu điện không gửi hóa đơn cho chúng tôi?

“Quý khách đã thanh toán đầy đủ rồi mà!” Người ở đầu dây bên kia ngạc nhiên trả lời.

Qua mấy năm rèn luyện, Dĩ Hoa và Huy Huy không còn là những đứa trẻ quen com bung nước rớt như thời gian đầu chúng mới tới Israel nữa. Trước đây, chúng nghĩ bản thân mình là con chim bị tột nhốt ở trong lồng nên cần phải được cho ăn. Nay, hai đứa nó thấy trong nhà dùng hết thứ gì thì sẽ tự động đi mua thứ ấy về bổ sung, mắm muối, kem đánh răng, bột giặt và cả thức ăn trong tủ lạnh, hầu như đều do chúng tự mua.

Hai anh em nó chia nhau, lần này anh mua, lần sau em mua, người nào mua người ấy trả tiền. Bọn trẻ nói, mỗi lần trả tiền nước hoặc mua sắm đồ dùng hằng ngày, chúng thấy mình có thể san sẻ gánh nặng cho mẹ, có thể đóng góp sức mình cho gia đình, không còn là đồ bỏ đi như lời bác hàng xóm từng nói, trong lòng bỗng có cảm giác thành quả và được thỏa mãn.

Tôi từng gặp rất nhiều phụ huynh, khi nhắc tới con cái, họ đều lắc đầu nguây nguây, vì các con của họ thiếu kỹ năng sinh tồn, thiếu năng lực cạnh tranh trong xã hội, không biết quản lý tài sản, họ đã đưa tiền lương hưu cho con mua nhà lại còn phải giúp con trả góp hàng tháng. Ngoài vấn đề giá nhà leo thang, khủng hoảng kinh tế ra, nguyên nhân quan trọng dẫn đến sự xuất hiện của thế hệ ăn bám không phải là do bản thân con cái, mà là ở cha mẹ. Phụ huynh không cho con em làm việc nhà từ thuở nhỏ sẽ làm nhụt ý chí phấn đấu của con, không dạy con cách quản lý tài sản để cho chúng đến ba mươi tuổi mới vỡ ra được đầu tư là gì thì lúc đó đã muộn rồi. Từ nhỏ họ luôn dặn dò con cái, điểm số là quan trọng nhất, để đến cuối cùng kỹ năng sinh tồn của con ngày một thoái hóa.

Các bậc cha mẹ vì xót con, vì quan niệm giáo dục lạc hậu, nên cứ nghĩ rằng cha mẹ làm bức bình phong cho con mới là nhiệm vụ quan trọng nhất. Thật ra, làm như vậy không phải là mang đến cho con một ngày mai tươi sáng, tiền đồ xán lạn, mà họ đang dùng thành tích của con cái đòi lấy tiếng thơm trước mắt cho mình. Theo người Do Thái, mỗi đứa trẻ đều có tố chất trở thành triệu phú, sự nghiệp của chúng đều có thể lên như điều gặp gió, quan trọng là phương pháp giáo dục trong gia đình của các bậc cha mẹ có thể phát huy được những điều này hay không.

Chỉ biết làm việc là chưa đủ

Phương pháp giáo dục sinh tồn, nhận thù lao theo cơ chế thị trường của người Do Thái tập cho trẻ em thói quen chăm chỉ chịu khó, có làm mới có hưởng. Nhưng, bên cạnh đó, các bậc cha mẹ Do Thái vẫn luôn nhắc nhở con cái mình: “Chỉ biết cắm đầu cắm cổ làm là chưa đủ”.

Phụ huynh Israel đặc biệt coi trọng việc bồi dưỡng kỹ năng giao tiếp, trao đổi của trẻ. Dưới sự kêu gọi và kiên nghị của các vị phụ huynh, nhà trường bắt đầu triển khai các bài giảng về diễn thuyết trước đám đông cho học sinh lớp Hai, bồi dưỡng kỹ năng diễn đạt để sau này lớn lên các em dám thể hiện quan điểm của mình. Hồi con gái tôi học cấp ba, nhà trường từng mời giám đốc của một công ty đa quốc gia đến chia sẻ kinh nghiệm thành công, đến nay con bé vẫn nhớ như in lời ông ấy nói: “Từ những gì bản thân mình đã trải qua, tôi cho rằng việc bạn học trường đại học nào không quan trọng, quan trọng là khả năng chiến đấu thực tế và kỹ năng giao lưu của chính bạn. Dẫu bạn tốt nghiệp Đại học Harvard, nhưng ngay đến những kỹ năng giao lưu cơ bản nhất cũng không có, vậy thì khi ra trường làm sao có thể thành công?”

Trường học của con gái tôi còn khuyến khích học sinh đi quyên góp tiền ở những cửa hàng trong khu vực lân cận, các em cần khắc phục tính rụt rè, nhút nhát của mình, mạnh dạn giới thiệu với mọi người tên mình là gì, từ trường nào đến, mục đích quyên góp là gì, cần bao nhiêu tiền, hy vọng nhận được sự giúp đỡ... Mỗi học sinh đều phải dự trù hàng loạt phương án thuyết phục người khác, dĩ nhiên những phương án này phải đủ làm người khác cảm động. Cuối cùng, nhà trường sẽ tổng kết hoạt động và đánh giá cho điểm, qua đây học sinh được rèn luyện kỹ năng trao đổi, giao tiếp. So sánh với giáo dục kỹ năng giao tiếp của người Do Thái, tôi nhận thấy phụ huynh Trung Quốc chúng ta thường dồn hết tâm trí vào điểm số của con em mình, phớt lờ việc rèn luyện khả năng chiến đấu thực tế dựa trên mối quan hệ giữa con người với con người.

Hồi mới chuyển tới Israel, tôi cứ ngỡ rất nhiều người Do Thái thành công ngoài kia hẳn phải có sự hiểu biết về các yếu tố thành công khác xa so với những người bình thường như chúng ta. Nhưng thật sự tôi đã lầm, khi tìm hiểu về những người Do Thái thành công, tôi mới biết được rằng, mối quan hệ giữa con người với con người có thể tạo ra kỳ tích giống như đòn bẩy, giúp họ đạt được thành tựu vượt qua khả năng của một người gấp nhiều lần. Người Do Thái tin rằng, người thành công không hẳn vì chăm chỉ, chịu khó hơn người bình thường; tuy chăm chỉ, chịu khó cũng là một phần nỗ lực của họ, song đó không phải là nhân tố cơ bản dẫn đến thành công. Bởi một cá nhân dẫu chuyên cần đến đâu cũng không đáng được hết thảy mọi việc.

Các bậc cha mẹ Do Thái coi việc bồi dưỡng kỹ năng giao tiếp của con là một trong những tiêu chí quan trọng đánh giá chất lượng sinh tồn, không chỉ vì kỹ năng giao tiếp liên quan đến việc thực hiện lý tưởng của một con người, mà nó còn liên quan đến sự phát triển cá tính và chỉ số hạnh phúc của con em họ. Mỗi quan hệ giữa con người với con người có ảnh hưởng tới chất lượng cuộc sống của mỗi cá nhân. Một người có mối quan hệ hài hòa, tốt đẹp với mọi người xung quanh chắc chắn sẽ hạnh phúc, cá tính của anh ta cũng phát triển bình thường; còn một người sống trong những mối quan hệ bất hòa, căng thẳng, sẽ làm giảm cảm giác hạnh phúc của mình cùng với đó là cảm giác cô độc, lẻ loi, tự ti và nghi hoặc dần xâm chiếm tâm hồn anh ta. Qua các cuộc nghiên cứu, chuyên gia giáo dục Israel phát hiện, một bộ phận trẻ em không biết cách ứng xử sẽ có thành tích học tập không được như mong muốn, ngoài ra còn tồn tại những trở ngại tâm lý nhất định. Trong nhiều trường hợp, con trẻ không biết ứng xử, dù có năng lực khá và nỗ lực hết mình cũng chưa chắc tìm được đất dụng võ, bởi vậy nên chúng thường cảm nhận bản thân mình là người có tài nhưng không gặp thời.

Ma Lourdes Kaladan, nhà tâm lý học trẻ em cho rằng: “Một đứa trẻ có kỹ năng giao tiếp kém có nhiều thiếu sót hơn so với một đứa trẻ chưa từng bước chân vào giảng đường đại học.” Một người con được cha mẹ quá nuông chiều, bao bọc sẽ khó hòa nhập với xã hội. Anh ta gặp phải rất nhiều vấn đề như: không biết giao lưu, hợp tác với người khác, ngay cả khi đi tìm việc cũng không biết cách để quảng bá hình ảnh cá nhân, vì anh ta chỉ biết ứng xử trong một phạm vi hẹp là gia đình mà không biết đến đạo đối nhân xử thế với hầu hết mọi người trong xã hội.

Các bậc phụ huynh muốn rèn luyện kỹ năng giao tiếp cho con em mình không phải đơn giản cứ đẩy chúng ra ngoài xã hội là được; không can thiệp vào những mâu thuẫn của con không có nghĩa là chúng ta khoanh tay ngồi nhìn, mặc con muốn làm gì thì làm. Kể từ ngày đầu tiên chào đời, con cái đã bắt đầu hoạt động giao tiếp xã hội, đối tượng giao tiếp đầu tiên của chúng chính là chúng ta, những người làm cha làm mẹ của chúng. Chúng ta giao tiếp với con như thế nào thì con sẽ giao tiếp với người khác như thế, chúng ta xử lý mâu thuẫn giữa cha mẹ và con cái như thế nào thì con cái sẽ xử lý mâu thuẫn giữa chúng và người khác như thế. Xét từ góc độ này, chúng ta là người thầy huấn luyện kỹ năng giao tiếp cho con, là khuôn mẫu cho hành vi giao tiếp của chúng.

Phương pháp giáo dục con cái để xây dựng các mối quan hệ xã hội của người Do Thái cũng rất đáng để chúng ta tham khảo. Theo họ, nhằm bồi dưỡng kỹ năng giao tiếp cho trẻ, các bậc cha mẹ phải có “tầm nhìn xa”, nếu cha mẹ chỉ nghĩ rằng “con tôi còn quá nhỏ, chưa cần thiết phải đưa ra yêu cầu với nó về phương diện này”, thì đó là sơ ý của họ, hay nói cách khác là cha mẹ không làm tròn bổn phận của mình. Để đến khi con cái hình thành độ lý trong tính cách, cha mẹ muốn sửa cũng đã muộn. Vì vậy, bản thân những người làm cha mẹ phải sớm vạch ra một kế hoạch tốt đẹp và thực hiện nó một cách hiệu quả, rèn luyện kỹ năng giao tiếp cho con nhiều hơn nữa.

Người Israel thường kể cho con cái họ nghe câu chuyện Mẹ hồ ly: Để cho hồ ly con hiểu phép tắc trong rừng rậm, hồ ly mẹ cố tình “vứt bỏ” hồ ly con trong rừng, rồi biến mất. Hồ ly con rời xa mẹ, bắt buộc phải học cách sinh tồn kiên cường như thế nào. Kỹ năng giao tiếp của trẻ em Israel cao hơn mặt bằng chung của trẻ em Trung Quốc, vì các vị phụ huynh Israel tuyệt đối sẽ không “nuôi nhốt” con trẻ, không ra mặt thay chúng, trước khi con cái ý thức được mình nên rời xa cha mẹ, họ sẽ chủ động rời xa chúng trước, khuyến khích con cái bước ra khỏi nhà, gạt bỏ sự tự ti, học cách giao tiếp với người khác, hướng tới thế giới tuyệt vời bên ngoài.

Phụ huynh Israel có hai nguyên tắc cơ bản về bồi dưỡng kỹ năng giao tiếp ở trẻ em: Họ dạy con từ thuở còn thơ: “Một là phải lắng nghe lời đối phương nói với thời gian nhiều hơn gấp đôi thời gian mình nói. Hai là phải đưa ra nhiều câu hỏi, vì nhu cầu trao đổi thông tin và tri thức là khởi đầu của mỗi

quan hệ giữa con người với con người.”

Khi mới tới Israel, các con tôi phân vì ý lại, phân vì không thông thạo ngôn ngữ, nên rất sợ giao tiếp với người lạ, cả ngày chỉ “ở ẩn” trong nhà. Tôi cố ý đưa các con đi tản bộ, trên đường đi, tôi thường để bọn trẻ tự hỏi cảnh sát, người đi đường hay người bán hàng rong “bây giờ là mấy giờ rồi?” Mới đầu, vừa nghe thấy lời “căn dặn” của tôi, bọn trẻ đều giãy nảy. “Sao lúc nào mẹ cũng quên đeo đồng hồ thế?” Nhưng dần dần, kỹ năng giao tiếp, trao đổi của chúng có tiến triển, các con tôi không còn khó mở lời như trước nữa, gặp cái gì không biết, chúng sẽ lễ phép hỏi người khác.

Hồi Huy Huy học cấp hai, tôi hay đưa thằng bé đi chợ mua cá, trông thấy cái gì nó cũng muốn hỏi:

“Chào bác, bác cho cháu hỏi một con cá sông Nile giá bao nhiêu tiền?”

“Những con cá này vận chuyển ra nước ngoài có thời hạn bảo quản không bác?”

“Làm sao qua được các cuộc kiểm tra vệ sinh an toàn thực phẩm ạ?”

Trước khi tới Israel, Huy Huy cũng là đứa ngại giao tiếp, mặc dù nó cởi mở hơn so với anh trai Dĩ Hoa, nhưng về mặt kỹ năng giao tiếp, ứng xử, nó vẫn kém xa các bạn Israel cùng trang lứa. Tôi dạy thằng bé: khi con ra ngoài sống cùng mọi người, không được quá đề cao bản thân. Để làm quen với người khác, bước đầu tiên là con phải “yêu những gì người khác yêu.”

Thứ năm ở Israel là ngày mua sắm, Huy Huy sẽ đến cửa hàng tạp hóa mua đồ cho cả nhà. Thằng bé luôn mang theo bên mình một cuốn sổ tay, mỗi khi bà chủ cửa hàng hứng thú nói cho nó biết thứ này sản xuất ở đâu hay có công dụng nào tốt hơn, nó sẽ chú ý lắng nghe, cẩn thận ghi vào cuốn sổ của mình. Bà chủ thấy thằng bé ham học hỏi như vậy, nên những khi vắng khách bà lại nhiệt tình giảng giải cho nó: Cái này để nấu cá, cái kia để nấu thịt... Huy Huy tôn trọng từng mặt hàng trong cửa hàng tạp hóa, đồng thời tôn trọng văn hóa ứng xử trong cửa hàng. Sự trưởng thành của nó gắn liền với những kinh nghiệm được tích lũy từ thuở nhỏ. Cả nhà tôi đều phải công nhận, đầu óc của Huy Huy giống như cuốn danh bạ điện thoại kèm bản đồ thông tin. Chỉ cần nhận được tín hiệu, nó sẽ biết ngay thông tin liên quan.

Có phụ huynh nói: “Con tôi như một chú chim nằm lì trong tổ, không sao huấn luyện được.”

Thật ra, mỗi đứa trẻ đều sở hữu một cá tính độc lập và tinh thần chống đối mạnh mẽ. Phụ huynh đừng một mực chỉ trích “chú chim nằm lì trong tổ”, mà nên bình tĩnh uốn nắn con cái. Khi đến những nơi công cộng như siêu thị, trung tâm thương mại, công viên hay khu vui chơi, phụ huynh có thể bày ra một số chiêu trò để cho con chịu mở miệng giao tiếp với người lạ, giúp con khắc phục tâm lý xấu hổ. Chẳng hạn khi cùng con tới cửa hàng mua đồ chơi, cha mẹ nên cho con tự nói với nhân viên bán hàng: “Cháu muốn mua món đồ chơi này, cô cho cháu hỏi nó bao nhiêu tiền ạ?” Nếu con không chịu nói

có nghĩa là con đã bỏ lỡ một dịp tốt để mua đồ chơi rồi.

Ban đầu con còn ít nhiều mắc cỡ, phụ huynh hãy làm mẫu một lần, để con bắt chước nói lại một lần nữa. Dù con có nói hay nói dở, nói to nói nhỏ thế nào, cha mẹ cũng cần động viên con: “Hôm nay con làm tốt hơn rồi đấy!” Tập nói nhiều, con sẽ quen dần. Cùng với việc khuyến khích con giao tiếp nhiều, phụ huynh cũng cần dạy con dùng những lời nói lễ phép, đúng mực. Như vậy mọi người đều yêu quý con của bạn. Và đứa trẻ cũng sẽ cảm thấy tự tin khi nói chuyện, hơn nữa, trẻ sẽ cố gắng làm tốt hơn mỗi ngày để được phụ huynh cổ vũ, khích lệ.

Khi con gái tôi vào nhà trẻ, tôi đưa con bé tới trung tâm thành phố Tel Aviv mua búp bê. Con bé chỉ vào một con búp bê Barbie trên giá, nói: “Mẹ ơi, con muốn lấy con này.”

Tôi giải thích rằng: “Những thứ ở đây đều là của cô quản lý, không phải mẹ con mình muốn là được.”

Con gái tôi hỏi: “Vậy làm thế nào bây giờ hả mẹ?”

Tôi gợi ý: “Nếu con muốn mua thì con cần phải nói chuyện, trao đổi với cô ấy, xem cô ấy có đồng ý bán cho con không?”

Còn có một lần, con gái tôi muốn đi Hefa thăm bạn, nên cần xin phép cô giáo nhà trẻ cho nghỉ học. Tôi cố ý rèn cho con tập nói: “Muội Muội, con gọi điện cho cô giáo đi, hỏi cô có đồng ý cho con nghỉ học không?”

Con gái tôi lâm vào thế bí: “Nhưng mà mẹ, con không biết gọi điện đâu!”

“Mẹ có thể dạy cho con mà!” Dưới sự hướng dẫn của tôi, con bé tự nhắc điện thoại gọi điện cho cô giáo, giải thích rõ lý do xin nghỉ học, sau cùng còn chào cô giáo rất lễ phép. Gác máy, con bé tự hào khoe: “Mẹ ơi, cô giáo vừa khen con đấy!”

Tôi thường nghe thấy các bà mẹ than phiền: Con tôi ở nhà rất lấm mồm, đôi lúc nó nói nhiều quá, tôi còn phải quát: Con im ngay đi. Nhưng ra ngoài, đến lúc thật sự cần nói, thì nó lại chẳng chịu hé miệng. Đó là vì nguyên nhân gì? Đây không phải chuyện lạ lùng gì, vì trẻ đã có khả năng diễn đạt bằng ngôn ngữ rất tốt nhưng chưa hình thành được kỹ năng giao tiếp xã hội nên mới ngại nói chuyện với người lạ. Sớm muộn gì con em chúng ta cũng phải va chạm xã hội, cách “nuôi nhốt” của một số cha mẹ dễ làm trẻ đánh mất cá tính. Chúng ta suốt ngày giam giữ con cái trong nhà, ngoài học trên sách giáo khoa ra, trẻ chưa có không gian tự do để phát triển, thiếu sự giao tiếp cần thiết với mọi người và không được rèn luyện đầy đủ kỹ năng giao tiếp xã hội, nên chúng rất dễ hình thành tính cách lấm li, hẹp hòi, trầm lặng, thiếu tinh thần trách nhiệm và ý thức đoàn thể. Một khi con trẻ đã hình thành tính cách, giống như động vật bị nuôi nhốt, chúng sẽ không còn muốn xông xáo ra ngoài, năng lực sáng tạo và ngọn lửa tư duy quý giá cũng dần mất đi.

Tiêu chuẩn đánh giá kỹ năng giao tiếp của con

Các nhà giáo dục trẻ em Israel vô cùng coi trọng việc bồi dưỡng kỹ năng giao tiếp của trẻ, vì kỹ năng giao tiếp tốt hay xấu thường ảnh hưởng tới chất lượng học tập, làm việc và cuộc sống sau này của mỗi người. Các chuyên gia đưa ra các tiêu chí đánh giá kỹ năng giao tiếp của trẻ như sau:

1. Không sợ môi trường lạ, nhanh chóng thích nghi với hoàn cảnh mới.
2. Biết kiềm chế cảm xúc của bản thân khi cần thiết.
3. Có khả năng tự lập, không thích ỷ lại người khác.
4. Cư xử hòa nhã với các bạn, hợp tác thành công trong các hoạt động và trò chơi.
5. Khéo léo và vui vẻ giúp đỡ người khác, biết khiêm nhường.
6. Hiểu ý người khác, làm theo mong muốn của người lớn, đồng thời đưa ra quan điểm và ý kiến mới của mình.
7. Có kỹ năng tổ chức, có vai trò làm “lãnh đạo nhỏ” trong học tập và vui chơi, được bạn bè quý mến.
8. Biết bày tỏ suy nghĩ, ý kiến của cá nhân một cách thông minh, linh hoạt và đúng mực ở những nơi công cộng.
9. Vui vẻ nhiệt tình, bày tỏ thái độ tôn trọng và tin tưởng người khác trong khi giao tiếp.

Ziek Rubin, nhà giáo dục Do Thái nổi tiếng chia quá trình kết bạn của trẻ ra làm bốn giai đoạn nối tiếp nhau. Các bậc cha mẹ có thể lựa chọn những biện pháp khác nhau giúp con em mình xây dựng tình bạn, rèn luyện tinh thần tập thể căn cứ vào các giai đoạn tình cảm dưới đây của trẻ:

Từ ba đến bốn tuổi là giai đoạn trẻ coi mình là trung tâm. Trẻ thường coi những đứa trẻ cùng chơi đùa với mình hoặc ở gần nhà mình là bạn. Bạn thân nhất là bạn ở gần nhất. Trẻ tìm bạn vì lợi ích: Đối phương có đồ chơi nó thích hoặc nó không có. Ở giai đoạn này, các bé thường xuyên qua lại chơi đùa với nhau nhưng cũng hay xảy ra tranh giành, cãi cọ.

Từ bốn đến sáu tuổi là giai đoạn tự làm hài lòng bản thân. Trẻ coi những đứa trẻ khác cũng là một cá nhân thực thụ nên mới kết bạn, chứ không kết bạn vì nhu cầu của bản thân mình hay mục đích hai bên cùng có lợi. Chính vì vậy, chúng không thể cùng lúc kết bạn với nhiều đứa trẻ khác.

Từ sáu đến chín tuổi là giai đoạn cùng có lợi. Mục đích kết bạn của trẻ là hai bên cùng có lợi. Vì thế, chúng phán xét bạn bè dựa vào tiêu chí: Ai làm gì vì ai và mong muốn nhận được sự báo đáp. Cũng chính vì mối quan hệ hai bên cùng có lợi nên tình bạn của trẻ chỉ giới hạn ở một cặp, tập thể nhỏ hoặc bè cánh nhỏ, và thường là cùng giới tính.

Từ chín đến mười hai tuổi là giai đoạn thân thiết. Ở giai đoạn này, trẻ không quá chú ý tới những cử chỉ hành động bên ngoài của bạn, mà chuyển sự chú ý đến tố chất và tâm hồn bên trong của bạn. Rất nhiều nhà tâm lý học coi giai đoạn này là sự tiếp xúc thân mật, họ cho rằng nếu như trong thời điểm này, trẻ không tìm được một người bạn thân, thì đến tuổi thanh niên hoặc

trở thành, chúng vĩnh viễn không có được người bạn ấy và cũng sẽ không có nhóm bạn thật sự thân thiết.

Chiếc chìa khóa tâm hồn giúp con kết giao với người khác

Người giành chiến thắng dựa vào năng lực của cá nhân mình, thường chỉ vinh quang nhất thời và danh tiếng không kéo dài được mãi, vì sẽ có ngày anh ta tâm suy lực kiệt và hết thời. Còn người biết trao đổi nguồn lực với người khác mới là người có khả năng làm nên việc lớn. Đặc biệt là các doanh nhân, sở dĩ sự nghiệp của họ có thể phát triển lâu dài và còn truyền lại cho con cháu đời sau là vì bí mật này.

Joseph, nhà giáo dục nổi tiếng người Do Thái nói: Những đứa trẻ có tính cách giao tiếp không giống nhau sẽ có khả năng nắm bắt những cơ hội khác nhau trong tương lai. Vì mỗi đứa trẻ đều thể hiện hành vi giao tiếp theo đặc trưng tính cách của mình, trong khi những cơ hội luôn thay đổi, có những cơ hội được đứa trẻ với cá tính này dễ dàng nắm bắt, nhưng có những cơ hội dù trao tận tay nó cũng không phát huy được. Ngược lại, đứa trẻ mang cá tính khác khi gặp cơ hội ấy thì như hổ thêm cánh. Cho nên, nền tảng của việc bồi dưỡng kỹ năng giao tiếp cho trẻ là cha mẹ cần phải hiểu tính cách giao tiếp của con mình, có như vậy họ mới có thể giúp chúng nắm bắt được những cơ hội tốt và phù hợp.

Từ những kinh nghiệm của bản thân mình, tôi cho rằng, muốn đẩy con cái ra khỏi nhà, các bậc cha mẹ cần dũng cảm và thật sự hiểu biết, trong đó phải tính đến khả năng thay đổi tính cách của trẻ. Ở một khía cạnh nào đó, tính cách của con người là do ông trời ban tặng và không dễ thay đổi tính cách của một người, như chúng ta vẫn thường nói núi sông dễ đổi, bản tính khó dời. Tuy nhiên, từ tính cách độc lập của mình, trẻ vẫn có thể nắm bắt được một số kỹ năng thông qua quá trình rèn luyện sau này, trong đó có kỹ năng giao tiếp.

Để rèn luyện kỹ năng giao tiếp của hai con trai, tôi cho chúng diễn kịch ở nhà trước. Sau khi Dĩ Hoa và Huy Huy đi học về, tôi muốn chúng tới khu chợ gần nhà để bán hàng, nhưng vừa mới nghĩ đến việc phải mở miệng với nhân viên quản lý chợ, hai anh em nó đã rụt cổ lại.

Và thế là hai đứa phân vai diễn kịch, nghĩ xem mình nên nói chuyện với nhân viên quản lý chợ như thế nào. Chúng như hai diễn viên nhí trên sân khấu kịch nói, mô phỏng các tình huống phát sinh trong quá trình nói chuyện, đoán xem đối phương đặt câu hỏi gì, mình sẽ gặp phải tình huống gì, tìm cách ứng biến ra sao.

Còn tôi làm trọng tài của chúng. Trước tiên tôi phân biệt nội dung đối đáp của hai đứa, thêm cái này bớt cái kia, tạo thành một kịch bản hoàn chỉnh, sau đó cho bọn trẻ tự lựa chọn vai diễn.

Dĩ Hoa đóng vai nhân viên quản lý chợ trước, nó nghiêm giọng bảo Huy Huy: “Không được, chợ của chúng tôi không có chỗ cho cậu. Cậu đến chỗ khác xem đi.”

Huy Huy nhập vai của mình, lễ phép thưa: “Dạ vâng, cháu biết cô nói phải, nhưng xin cô giúp cháu một lần, một lần này thôi ạ!”

Sau màn kịch, hai đứa tổng kết kinh nghiệm, tiếp đến đôi vai.

Lần này, Huy Huy sắm vai nhân viên quản lý chợ, nó lấy thân phận nhân viên quản lý chợ ra để trục lợi: “Cậu có thể bán hàng ở đây, nhưng bắt buộc phải nộp lệ phí cho người quản lý.”

Dĩ Hoa ngẫm nghĩ một lát, tùy cơ ứng biến: “Dạ được ạ, chỉ là hiện giờ cháu vẫn chưa kiếm được tiền. Cô ơi, xin cô tin tưởng cháu, đợi cháu bán đủ tiền vốn, nhất định sẽ đóng cho cô 10%!”

Vậy mà đến khi thực hành ngoài chợ, hai cậu con trai của tôi vẫn mắc cỡ, sợ sệt, trong lòng hồi hộp lo lắng. Nhưng nhờ kinh nghiệm diễn tập trước ở nhà, nên chúng nhanh chóng lấy lại bình tĩnh, mạnh dạn bắt chuyện với người lạ. Đó là bước đầu tiên để chúng trao đổi, làm quen với người khác.

Khi hai đứa nói chuyện với nhân viên quản lý chợ, tôi lặng lẽ đi theo sau, đứng nấp đằng xa, chăm chú quan sát bọn trẻ. Tôi lo chúng chưa có kinh nghiệm, không chừng lại bị tổn thương hay sinh ra tâm lý tiêu cực. Mãi đến khi Dĩ Hoa và Huy Huy chào tạm biệt nhân viên quản lý chợ, phấn khởi ra về, tôi mới ba chân bốn cẳng chạy về nhà trước, giả bộ vẫn đợi chúng ở nhà. Sau đó hai anh em nó đi bán hàng vặt, chúng ngày càng thích nói chuyện với mọi người và biết quy tắc giao tiếp. Chúng chủ động hỏi các chủ sạp xung quanh có muốn mua một vài món hàng nhỏ của mình hay không và tự biết cân nhắc giá bán cho họ.

Con gái tôi đã trở thành một thiếu nữ xinh đẹp.

Giao tiếp là một nghệ thuật, trẻ em không thể nắm bắt nó trong ngày một ngày hai. Đa số những đứa trẻ đều không thích nói chuyện với người lạ,

nhưng sẽ đến một ngày chúng phải bươn chải bên ngoài, thành gia lập nghiệp, gánh vác trách nhiệm xã hội. Khi ấy, chúng buộc phải dựa vào thực lực để cây xới sinh tồn. Trước khi tôi đẩy ba đứa con của mình ra ngoài, chúng đều năn nỉ: “Mẹ, con không dám nói đâu.” hoặc là: “Mẹ, con ngại đi lắm.” Không vấn đề gì, tôi khích lệ các con: “Chỉ cần con bước ra ngoài một bước, cố gắng rồi con sẽ thấy tiến bộ, về nhà con kể lại mọi chuyện cho mẹ nghe, chúng ta cùng chia sẻ những gì con gặt hái được.” Mỗi đứa trẻ sinh ra đều là một cá thể riêng biệt, rất nhiều trẻ có năng khiếu bẩm sinh, hội tụ đầy đủ các yếu tố làm một “nhà ngoại giao”, bên cạnh đó một số trẻ sau khi học tập bài bản vẫn không có nhiều chuyển biến tích cực, nhưng có thể ở một thời điểm nào đó, những thay đổi của trẻ sẽ hiện ra rõ ràng, hơn nữa sự thay đổi ấy lại có lợi cho chúng suốt đời.

Tôi thấy nhiều trẻ em vô cùng thông minh, tài giỏi, thành tích học tập rất tốt, nhưng chúng thường cậy mình có tài nên kiêu căng tự phụ, tự tư tự lợi, quan hệ với người khác rất kém, không được người ta tin tưởng và tán đồng, cũng không có bạn bè. Một người không có bạn, cho dù các phương diện khác có ưu tú đến đâu, cũng đều đáng thương và cô độc, không làm nên thành tựu gì. Cha mẹ chỉ một mực nuông chiều con cái, nhưng lại không dạy con cách làm người, khiến chúng không có mục đích sống. Một người như thế, học giỏi liệu có ích gì?

Phụ huynh Do Thái nghĩ rằng, mối quan hệ giữa người với người cũng là một quá trình sản xuất, nó giống như tri thức, đều có thể chuyên hóa thành hiệu quả và lợi ích thực tế, có thể thay đổi số phận con người. Còn phụ huynh Trung Quốc lại xem nhẹ phương diện này. Rất nhiều người thường phán xét một ai đó chẳng có năng lực nghiệp vụ gì, chỉ biết mỗi ngoại giao. Họ coi năng lực nghiệp vụ và năng lực ngoại giao là hai nhân tố đối lập, đó là một quan niệm sai lầm. Người thật sự có năng lực phải hội tụ cả hai loại năng lực này. Đó là lý do tại sao rất nhiều trường học ở Israel coi mục tiêu giáo dục của họ là đào tạo kỹ năng giao tiếp và tinh thần lãnh đạo cho học sinh.

Cuộc sống vốn phức tạp, nhưng nếu chúng ta tạo cho con cái một môi trường sống quá đơn điệu, chúng sẽ không có cơ hội phát triển năng lực của bản thân trên tất cả các phương diện. Những vị phụ huynh làm theo cách này cần phải xem xét lại quan niệm giáo dục của mình, họ cần phải rèn cho con tính thích nghi với nhu cầu của xã hội, không được dạy con tính đơn nhất, hành động theo ý nghĩ chủ quan của mình.

Phụ huynh cần truyền đạt dần dần cho con các kỹ năng giao tiếp như: chia sẻ, trao đổi, thương lượng, hợp tác... Tôi thường kể cho các con tôi nghe một câu chuyện hay được lưu truyền trong sách vở của người Do Thái:

Có một cô gái trông thấy một con bướm đâm vào bụi gai, bị thương, cô cẩn thận nhổ hết đám gai trên người con bướm và thả nó về với thế giới tự nhiên.

Đề báo đáp ân tình của cô gái, con bướm hóa thành nàng tiên, đến bên cô gái và nói: “Cô thật nhân từ, hãy nói ra ước nguyện của mình, ta sẽ giúp cô biến nó thành hiện thực.” Cô gái ngẫm nghĩ một lát rồi đáp: “Tôi ước mình mãi mãi vui vẻ.” Nàng tiên cúi người, nói nhỏ vào tai cô, rồi biến mất. Quả nhiên, cô gái ấy sống vui vẻ suốt cuộc đời. Khi về già, người hàng xóm năn nỉ cô nói ra bí mật. Cô cười nói: “Nàng tiên nói với tôi rằng, mỗi người ở bên cạnh đều cần sự quan tâm của tôi hãy giúp đỡ mọi người, và cô sẽ thấy vui vẻ suốt đời.”

Trao đổi tâm tư tình cảm là một nhân tố quan trọng trong việc bồi dưỡng kỹ năng giao tiếp cho con trẻ. Khi nói chuyện với người khác, bạn phải tạo điều kiện thuận lợi cho người ta giải bày tâm sự, phải thông cảm với nỗi khổ của người ta và phải nghĩ cho lợi ích của người ta, như vậy mọi người mới nhớ đến bạn. Chế độ giáo dục của chúng ta hiện nay nặng về thi cử, dường như trẻ em đang thiếu trầm trọng kỹ năng này. Mặt khác, học sinh bây giờ cũng ít giao tiếp với mọi người xung quanh, chúng dành nhiều thời gian ngồi bên máy tính hơn là trò chuyện cùng người khác, làm vậy không có lợi chút nào cho việc nâng cao mối quan hệ giữa con người với con người. Một người chưa có kỹ năng trao đổi tâm tư tình cảm, rất khó có thể xây dựng những mối quan hệ tốt đẹp.

Vừa lọt lòng, đứa trẻ đã phải đối diện với mối quan hệ đầu tiên là giữa cha mẹ và con cái. Cho nên cha mẹ chính là người đặt nền tảng cho quan hệ giữa con cái và mọi người sau này. Đứa trẻ có quan hệ tốt với cha mẹ, chắc chắn sẽ có quan hệ tốt với mọi người trong xã hội. Các bậc cha mẹ hãy cố gắng tạo dựng một bầu không khí tin cậy, thẳng thắn, chân thành và tôn trọng lẫn nhau trong gia đình mình.

Một đứa trẻ ngay đến cha mẹ mình cũng không tin tưởng thì làm sao có thể tin tưởng người khác và được người khác tin tưởng?

Những lúc các con tôi gọi điện thoại nói chuyện phiếm với bạn, tôi thường nghe được từ miệng chúng câu nói: “Mẹ tớ đối xử với mọi người cực kỳ tốt!”

“Làm người không được quá tuyệt tình, dù mình có đúng mười mươi đi nữa, cũng phải để lại cho người ta ba phần lối thoát.” Từ nhỏ, cha tôi đã dạy tôi như vậy. Ông luôn nói với tôi: người Do Thái chúng ta chưa có nhà nước riêng, sống trên lãnh thổ của người khác, nên làm bất cứ việc gì cũng phải có điểm dừng.

Cha kể cho tôi câu chuyện *1 lời ta nói vô tâm, người đau 6 tháng khó lòng quên mau*, tôi vẫn còn nhớ đến nay, câu chuyện ấy như sau:

Có một con gấu bị thương nặng trong lúc đánh nhau với đồng bọn, nó chạy đến ngôi nhà gỗ nhỏ bé của người trông rừng, xin cứu giúp.

Người trông rừng thấy con gấu đáng thương, nên quyết định giữ nó lại. Buổi tối, bác ta cẩn thận lau vết máu cho con gấu, băng bó vết thương và còn

chuẩn bị một bữa tối thịnh soạn, cùng thưởng thức với con gấu. Tất cả những việc làm này đều khiến gấu ta vô cùng cảm động.

Đến khi đi ngủ, vì trong nhà chỉ có một chiếc giường nên người trông rừng mời con gấu ngủ cùng mình. Nhưng, khi con gấu vừa chui vào chăn, mùi khó ngửi trên người nó xộc thẳng vào mũi của người trông rừng.

“Trời ơi! Ta chưa bao giờ ngửi thấy mùi khó chịu như thế này, người đúng là con rệp to nhất trên đời!”

Con gấu lẳng lặng quay người đi, chẳng nói chẳng rằng, đương nhiên cả đêm hôm ấy, nó không thể chợp mắt. Gắng chịu đến khi trời sáng, nó gửi lời cảm ơn người trông rừng rồi lập tức lên đường.

Nhiều năm sau, trong một lần tình cờ gặp nhau, người trông rừng ân cần hỏi con gấu:

“Lần đó người bị thương rất nặng, bây giờ vết thương đã liền chưa?”

Con gấu bình thản đáp: “Vết đau ngoài da thịt đã lành rồi, nhưng còn vết thương trong lòng thì vĩnh viễn không thể chữa khỏi!”

Còn nhớ năm tôi lên mười, một đầu bếp ở dưới tầng thường xuyên làm bánh cuốn cho mọi người ăn, nhưng lần nào chia đến phần của tôi cũng chỉ còn sót lại những mẩu bánh gãy vụn, chẳng được miếng nào vuông vắn. Tôi hậm hực không vui. Cha tôi thấy vậy, liền nói với tôi mấy lời thâm thúy: “Con à, con phải biết đó là của người ta cho con, không phải tự con làm ra, con không được kén chọn, không được đòi hỏi ở người ta.”

Trong quá trình trưởng thành của mình, cha tôi luôn đặt giáo dục nhân cách làm nhiệm vụ hàng đầu, ông từng viết tặng tôi mấy từ sau vào cuốn sổ tay: Bác ái, cảm ơn, thành tín, nhẫn nại, lạc quan, sau cùng mới đến “tri thức” Tôi không cần nói ra chắc mọi người cũng hiểu ẩn ý.

Từng lời nói, cử chỉ vô ý của cha mẹ đều để lại dấu ấn trong lòng con cái. Bốn chữ “lấy mình làm gương” rất có ý nghĩa, thậm chí tôi còn cho rằng, những lời nói việc làm hằng ngày của cha mẹ và bầu không khí gia đình còn có tác dụng giáo dục hơn so với giáo dục tại nhà trường trong quá trình trưởng thành của con em chúng ta.

Tôi cũng kiến nghị các bậc phụ huynh, thỉnh thoảng nên biến tấu, kể lại cho con cái nghe những thất bại chúng ta từng gặp phải trong giao tiếp, coi đó như một bài học nhắc nhở bọn trẻ.

Năm đó, vừa đáp máy bay xuống thành phố Tel Aviv, tôi đã nhận được một bài học. Tôi chủ quan nghĩ rằng, mang 150 đô-la trong tay đổi ra tiền agorot của Israel, chắc chắn người ta sẽ trả tôi đủ số tiền tương ứng. Không ngờ chỗ đổi tiền chỉ trả cho tôi 50 agorot, lúc đó tôi còn tưởng là bảng Anh, chẳng hay biết gì. Vậy là 150 đô thoáng chốc đã thành 20 đô! đến khi biết chuyện dù tôi muốn quay lại sân bay cũng đã muộn rồi. Nhưng cũng cảm ơn sự nhầm lẫn ấy đã cho tôi một bài học quý giá.

Tôi không lôi chuyện đã qua ra để con cái oán trách người khác, tôi chỉ

muôn chia sẻ với các con một bài học nhỏ của mình. Nhờ vậy, mỗi lần đi tới nơi khác, tôi cho ba đứa nhỏ cùng đi mua vé máy bay, chúng sẽ tính toán trên giấy xem bốn tấm vé trị giá bao nhiêu tiền, tiền thừa là bao nhiêu và cẩn thận kiểm tra tiền thừa trước khi rời quầy thanh toán. Nếu người ta trả thiếu tiền, chúng cần nhắc khéo: “Xin lỗi, các cô trả cháu thiếu tiền.”

Ở quê hương, tôi lấy mình làm gương, tham gia nhiều công việc xã hội, đặc biệt là những công việc liên quan đến người Trung Quốc. Tôi tích cực làm phiên dịch không công cho nhiều bộ ngành, hy vọng giúp đỡ được nhiều người Trung Quốc ở Israel. Sau này, người Trung Quốc ở Israel gặp khó khăn gì đều tìm đến tôi, hơn nữa, Bộ Tư pháp và Cục di dân của Israel cũng thường xuyên nhờ tôi làm phiên dịch. Những việc làm này vô hình khích lệ các con tôi.

Trong tất cả các công việc xã hội tôi từng tham gia, việc khiến tôi tự hào nhất là vào năm 2002, tôi hỗ trợ cảnh sát Israel điều tra, phá vụ án giết người dã man trong vòng hai mươi một ngày. Lúc đó, có năm người Trung Quốc bị xếp vào diện tình nghi, tôi giúp cảnh sát Israel làm công tác tư tưởng cho họ. Tôi giúp họ mua thuốc lá, bàn chải đánh răng, thẻ điện thoại, ngoài ra còn giúp họ trao đổi, nói chuyện với phía cảnh sát Israel. Qua hai mươi một ngày thẩm vấn, cuối cùng cũng có người nói ra sự thật.

Khi tôi đang thở phào nhẹ nhõm, chuẩn bị trở về nhà nghỉ ngơi, thì bỗng nhiên tôi nghe thấy một người bị tình nghi nói: “Bạn tôi giúp tôi che giấu sự việc.” Câu nói này bị người phiên dịch Israel dịch nhầm thành: “Bạn tôi giúp tôi chôn xác.” Cứu người như cứu hỏa, tôi lập tức xông vào phòng thẩm vấn, làm sáng tỏ sự việc. Nếu không bốn người vô tội còn lại sẽ phải chịu oan uổng. Cuối cùng, hung thủ thật sự phải chịu hình phạt, những người vô tội còn lại đều được trả tự do, họ chân thành cảm ơn tôi đã giúp họ giải oan. Sau vụ án này, tôi được Bộ Tư pháp Israel khen thưởng, sự việc cũng làm chấn động dư luận trong nước trong một thời gian ngắn.

Sau này trở về Thượng Hải, tôi vẫn coi công việc xã hội là trách nhiệm và nghĩa vụ của mình. Tôi làm tình nguyện viên cho bệnh viện Công Lập khu Dương Kinh. Tôi luôn sẵn lòng làm người hòa giải những mối mâu thuẫn, bất hòa giữa nhân viên y tế và người bệnh. Hễ nhận được điện thoại của họ là tôi lại lập tức chạy đến bệnh viện.

Giờ các con tôi đều đã đi vào con đường phát triển đúng đắn, tôi hy vọng mình có thể cống hiến toàn bộ sức lực còn lại cho xã hội. Mặc dù đôi lúc trong miệng tôi cũng thốt lên “bạn, bạn, bạn”, nhưng làm việc không ngừng như con quay cũng đã trở thành một phần tính cách trong tôi, để cho bản thân mình ngồi không, nhàn rỗi, tôi thấy không quen.

Sau một ngày vất vả và bận rộn, tôi ngồi vào bàn làm việc, viết cảm nhận của một ngày vào cuốn sổ tay, đó là thói quen đã hơn ba mươi năm nay của tôi. Nhìn dấu mực in trên cuốn sổ chỗ đậm chỗ nhạt, tôi bồi hồi nhớ lại con

đường gập ghềnh mà mình đã đi qua, lòng thôn thức vô hạn. Tôi từng viết bài thơ *Lựa chọn của tôi*, tự nói lên tâm lòng mình và cũng là những điều tôi muốn chia sẻ cùng các con: Thật ra, tôi có thể chọn dãy núi Alps, ngắm nhìn đỉnh núi tuyết trắng, tưởng nhớ về cha; Tôi có thể chọn Jerusalem, theo chân đoàn hành hương cầu nguyện, tế lễ tổ tiên; nhưng tôi đã chọn Trung Quốc, muốn đặt chân lên mọi miền đất nước...

Bí quyết làm thầy huấn luyện giao tiếp của con

1. Các bậc cha mẹ cần tạo dựng một môi trường cởi mở trong gia đình. Nếu chúng ta không bỏ lỡ thời cơ cho con em mình tự trải nghiệm các mối quan hệ xã hội từ khi chúng mới bắt đầu hoạt động giao tiếp xã hội, thì có thể phòng tránh những biểu hiện ngại giao tiếp ở trẻ. Bản thân cha mẹ thiếu tiếp xúc xã hội ở một mức độ nhất định cũng làm hạn chế cơ hội kết giao của trẻ và điều đó cũng liên quan đến việc trẻ ngại giao tiếp.

2. Hãy cho một đứa trẻ giao tiếp tốt làm mẫu, thể hiện các kỹ năng giao tiếp xã hội như: mỉm cười, chia sẻ tâm tư tình cảm với người khác, hành động tiếp xúc thân thể mang tính tích cực, ngợi khen... để những đứa trẻ hướng nội, giao tiếp kém bắt chước theo. Trẻ càng làm giống người mẫu thì hiệu quả càng cao.

3. Cần rèn luyện kỹ năng giao tiếp xã hội cho con một cách thường xuyên, đều đặn. Các bậc cha mẹ bắt buộc phải “dạy cho” con em mình một số kỹ năng giao tiếp xã hội như: tham gia hoạt động vui chơi cùng người khác, cách ứng xử thân thiện với bạn bè, chia sẻ đồ chơi, đồ ăn với bạn như thế nào, quan tâm, giúp đỡ và cảm thông với bạn như thế nào. Cha mẹ cần thường xuyên giảng giải cho con trẻ hiểu, chúng nên nói gì, biểu lộ tình cảm và động tác như thế nào khi gặp những tình huống trên, điều này có hiệu quả hơn nhiều so với việc cha mẹ chỉ đơn thuần cho trẻ bắt chước người khác.

4. Phụ huynh nên chú ý dành nhiều lời khen cho những “hành vi tốt” của con phù hợp với chuẩn mực xã hội như, hành vi chia sẻ và hợp tác; nhưng tuyệt đối không ủng hộ trẻ khi chúng có những “hành vi không tốt” như: thích công kích, chơi một mình, không coi ai ra gì. Câu chuyện “Khổng Dung nhường lê” nổi tiếng thời cổ của Trung Quốc là một ví dụ thực tế rất hay. Khi nhà có đồ ăn ngon, cha mẹ có thể để trẻ làm người chia phần; khi trẻ có cơ hội chơi cùng mọi người, cha mẹ nên khuyến khích trẻ nghĩ tới người khác, chia sẻ đồ chơi với các bạn...

Có ý thức bồi dưỡng kỹ năng quản lý cho con

Trong xã hội hiện đại, kỹ năng quản lý là một loại kỹ năng không thể thiếu của những cá nhân tài năng trong môi trường quốc tế hóa. Nhiều năm trước, tạp chí *Fortune* của Mỹ từng dự đoán: Đến năm 2010, quản lý dự án sẽ trở thành mô thức quản lý chủ lực của chính phủ Mỹ và giới doanh nghiệp; kỹ năng và trình độ quản lý tạo nên năng lực cạnh tranh chủ yếu của các cá nhân và tổ chức trong thời đại kinh tế mới. Dự đoán này là hoàn toàn chính xác, chỉ có điều người Do Thái đã đưa ra dự đoán này từ lâu.

Người Do Thái có kỹ năng quản lý cao hơn so với mặt bằng chung của thế giới một bậc. Điểm mặt CEO của các công ty nổi tiếng toàn cầu, người Do Thái luôn chiếm vị trí ưu thế. Chẳng lẽ, con cháu của người Do Thái đều học qua Học viện Quản lý sao? Học viện Quản lý không đào tạo kỹ năng quản lý, nếu không Học viện Quản lý sẽ trở nên vô cùng nhộn nhạo! Gia đình chính là nơi bồi dưỡng kỹ năng quản lý của CEO hiệu quả nhất. Phương pháp giáo dục con cái “nhận thù lao theo cơ chế thị trường” rèn luyện kỹ năng quản lý thông tin, kỹ năng quản lý giá thành, kỹ năng quản lý thời gian của con trẻ trên nhiều phương diện. Đứa trẻ được rèn luyện những kỹ năng quản lý như thế sẽ dễ trở thành nhân tài trong môi trường quốc tế hóa tương lai.

Lấy gia đình tôi làm ví dụ, từ khi thực hiện phương pháp nhận thù lao theo cơ chế thị trường, tôi nhận thấy các con ngày càng được luyện tập kỹ năng quản lý dự án. Cùng làm việc nhà và tham gia vào các kế hoạch của gia đình đã trở thành trách nhiệm của cả ba đứa trẻ. Bất kể việc to việc nhỏ trong nhà, tất cả các thành viên trong gia đình đều cùng nhau bàn bạc, trao đổi. Việc lớn bao gồm chọn trường, chọn ngành, sắp xếp công việc trong gia đình, lập kế hoạch tương lai cho cả nhà; việc nhỏ thì như ngày hôm nay ăn những món gì, mọi người cùng đưa ra thực đơn của mình. Phụ huynh đừng coi thường quyền quản lý của con trẻ trong gia đình, rất nhiều việc chúng có thể xử lý êm xuôi. Các bước cụ thể như sau:

(1) Rèn luyện kỹ năng quản lý thông tin của con

Trước đây, ba đứa con tôi đều là tiểu hoàng đế trong nhà, chúng chỉ quan tâm đến quyền lợi của mình, chẳng hề để ý đến những bước đi và kế hoạch của gia đình. Còn tôi thì ôm đồm hết mọi việc, vì tôi là người lớn mà! Song các bà mẹ Do Thái không suy nghĩ như vậy, họ cho rằng con cái cũng là người chủ nhỏ, có trách nhiệm tham gia vào việc quản lý gia đình, họ khuyến khích con em mình động não thu thập thông tin, bày mưu hiến kế cho gia đình, cả nhà cùng góp sức giải quyết.

Huy Huy đứng bên sạp hàng trong chợ thực phẩm ở Israel.

Ví dụ, các bậc cha mẹ Do Thái giao cho con mình toàn quyền xử lý kỳ nghỉ phép hằng năm. Con cái chịu trách nhiệm lập kế hoạch đi nghỉ cho cả nhà, chúng tự lên mạng thu thập thông tin liên quan đến địa điểm du lịch. Trong quá trình thu thập thông tin, bọn trẻ phải tiến hành sắp xếp, phân tích, quy nạp các thông tin về đặc điểm du lịch, báo giá và thời tiết của các nơi, cuối cùng hình thành một bản báo cáo nhỏ, thuyết trình trước cả nhà. Phụ huynh Do Thái rất thích nhờ con cái làm “cây Phả hệ” hoặc album ảnh gia đình. Để thu thập thông tin, bọn trẻ phải đi hỏi ông bà của chúng những chuyện từ xa xưa, sau đó diễn đạt lại bằng lời của mình, làm thành một cuốn album gia đình, kết hợp giữa hình ảnh và chữ viết, tặng người thân và bạn bè. Làm “cây Phả hệ” sẽ rèn luyện tích cực cho kỹ năng quy nạp thông tin cho trẻ.

Ngoài ra, những vị phụ huynh am hiểu về cổ phiếu còn chủ động hướng dẫn con em mình cùng chú ý tới những tin tức liên quan đến công ty đầu tư, cho chúng biết thông tin nào sẽ thúc đẩy cổ phiếu tăng giá hoặc giảm giá và làm ảnh hưởng tới khoản tiền đầu tư. Những phương pháp nhỏ này dường như rất đơn giản, bình thường, nhưng lại ẩn chứa dụng tâm giáo dục gia đình của người Do Thái, rèn luyện hiệu quả kỹ năng quản lý thông tin của con em họ.

Con trai cả Dĩ Hoa của tôi vốn là đứa mù mờ thông tin, không ngờ quá trình rèn luyện theo nguyên tắc có làm có hưởng đã khiến nó lột xác, trở thành người thông thạo tin tức. Những thông tin thẳng bẻ cung cấp trực tiếp đã làm tăng “GDP” cho gia đình chúng tôi.

Tri thức cũng là một loại thông tin, chịu khó bồi đắp tri thức ngày sau ắt sẽ có đất dụng võ. Khi nhà trường giảng đến luật di dân của Israel, trong đầu Dĩ Hoa chợt liên tưởng đến hoàn cảnh nhà mình, nó lập tức giơ tay hỏi thầy giáo về những điều luật có liên quan. Kết quả, nó phát hiện ra tôi chưa đi

lĩnh khoản tiền phúc lợi nhằm hỗ trợ ổn định cuộc sống cho dân di cư. Sau khi tan học, thằng bé chạy thẳng về nhà, ban đầu nghe con trình bày, tôi còn không tin. Trước giờ người Do Thái làm việc gì cũng chắc chắn, nói một là một, hai là hai, sao lại quên trả tiền phúc lợi cho tôi được chứ? Nhưng, nghe Dĩ Hoa nói đến các kiến thức liên quan đâu ra đấy, lại có căn cứ xác thực, tôi bán tin bán nghi đi hỏi. Không ngờ Dĩ Hoa nói đúng, tôi lĩnh được 12.000 agorot tiền ổn định cuộc sống từ Cục Di dân. Thời điểm đó, đối với gia đình tôi mà nói, đây không phải là một khoản tiền nhỏ. Tôi vẫn luôn muốn mở một quán cơm Trung Quốc ở Israel, vừa kinh doanh các món ăn Trung Quốc, vừa bán nem rán. Tôi tính một hai năm nữa mình mới thực hiện được ước muốn này, nào ngờ con trai tôi vận dụng tri thức và trí tuệ của mình mau chóng giúp tôi hoàn thành ước nguyện. Đầu chỉ là một tiệm trần châu nhỏ tới mức không thể nhỏ hơn, nhưng nó cũng làm tăng nguồn thu của cả nhà, đó cũng là trái ngọt đầu tiên của “cuộc cách mạng” giáo dục trong gia đình tôi. Con trai thứ Huy Huy của tôi chưa tới ba mươi tuổi đã trở thành triệu phú trên thế giới, trước hết là nhờ kỹ năng quản lý thông tin của nó. Những người bạn học Israel đặt cho nó biệt hiệu là cuốn danh bạ điện thoại kèm bản đồ thông tin. Như chúng ta đều biết, kỹ năng quản lý thông tin của những người bạn nhỏ Israel xuất sắc vượt bậc, người được chúng tán thưởng nhất định phải giỏi thật sự. Bất luận đi đến đâu, Huy Huy cũng nghe nhiều, nhìn nhiều, quan sát nhiều, hỏi nhiều. Làm những việc chi tiết này một cách quy củ giúp nó tạo thành thói quen sắp xếp các loại thông tin. Nó giống như một đầu máy VCR, ghi lại rõ ràng quy trình làm việc và yêu cầu xử lý thông tin căn cứ vào nhu cầu của mình. Những thói quen tốt ấy vẫn đi theo Huy Huy cho đến ngày nay.

Như khi Huy Huy và các bạn cùng lớp đến khu chợ thương mại, nó ghé thăm những quầy hàng bán các mặt hàng nhỏ như rau củ, hoa quả, xem quầy hàng nào bán đắt hàng hơn. Qua quá trình phân tích, quan sát, Huy Huy phát hiện ra, cư dân thành phố Kiryat Shmona rất ưa thích tinh dầu, quạt gỗ đàn hương và khăn tơ tằm của Trung Quốc. Huy Huy cực kỳ phấn khởi, nó gửi số tiền kiếm được từ việc bán nem rán về Thượng Hải, nhờ bạn bè và người thân mua các mặt hàng đó gửi sang Israel. Mua một chiếc khăn tơ tằm trị giá 25 tệ ở Trung Quốc, bán ra được 250 agorot ở Kiryat Shmona, tương đương 500 tệ, lợi nhuận quá lớn.

Tại sao Huy Huy luôn thu được lợi nhuận hậu hĩnh? Từ nhỏ nó đã lấy câu nói sau làm châm ngôn: Đầu là gió, bạn cũng phải biết nó bắt nguồn từ đâu. Sở dĩ Huy Huy có thể bước vào ngưỡng cửa cao ngất của ngành kinh doanh kim cương, vì nó đã rèn luyện kỹ năng sử dụng thông tin từ nhỏ.

Tôi có đưa cháu họ đã học đến thạc sĩ, một hôm thầy giáo liệt kê một số vật liệu giao cho nó đi mua.

Phản ứng đầu tiên của nó sau khi nhận bản liệt kê là hỏi thầy giáo: “Em phải

đi đâu mua những thứ này?”

Thầy giáo ngạc nhiên đáp: “Ở chỗ bán vật liệu xây dựng.”

Nó lại hỏi tiếp: “Thầy nói luôn cho em biết chỗ bán vật liệu xây dựng nằm ở đâu đi ạ?”

Thầy giáo nói cho nó biết địa điểm cụ thể.

Đến buổi chiều, nó quay lại.

Thầy giáo hỏi: “Em mua được chưa?”

Nó thưa: “Em đến chỗ thầy chỉ, nhưng họ nói chỗ họ không bán hàng!”

Thầy giáo hỏi lại: “Vậy em không hỏi xem chỗ nào mua được vật liệu sao?”

Nó hồn nhiên trả lời: “Lần sau tới đó em sẽ hỏi lại!”

Thầy giáo đành bó tay, không nói được gì.

Đó là biểu hiện của việc thiếu kỹ năng quản lý thông tin. Đợi đến khi con trẻ vào Học viện Quản lý mới bắt đầu học kỹ năng quản lý thông tin thì đã quá muộn rồi. Kỹ năng quản lý thông tin thực chất là một loại kỹ năng sinh tồn, nó đến từ sự bồi dưỡng của gia đình ngay từ khi con còn nhỏ.

(2) Rèn luyện kỹ năng quản lý giá thành của con

Trong Hồng đăng ký, Lý Ngọc Hòa có câu hát “con nhà nghèo sớm lo liệu việc nhà.” Vì con em nhà nghèo biết làm việc vặt trong nhà từ thuở nhỏ, thậm chí chúng còn tham gia vào các quyết sách của gia đình. Ngược lại, ở Israel, con em nhà giàu hiểu việc nhà hơn, các vị phụ huynh cố tình cho con em mình thâm nhập vào cuộc sống. Vun vén gia đình là công việc thử thách con người nhiều nhất, đó mới là Học viện Quản lý đích thực nhất của con người.

Trí thông minh của trẻ thường làm người lớn phải kinh ngạc. Theo lý mà nói, tôi làm nem rán cũng được coi là thạo nghề, tôi từng nghĩ không biết bao nhiêu cách giảm giá thành nhưng đều không hiệu quả, vậy mà Dĩ Hoa mới hơn mười tuổi đầu, vừa mới bắt tay vào làm nem rán đã nghĩ ra bí quyết nhỏ làm giảm giá thành. Bí quyết nằm ở gia vị làm nhân nem. Người Israel thích ăn các loại rau thanh đạm như cà chua, ớt xanh, không ăn thịt lợn và các loài động vật sống dưới nước như tôm. Tôi làm nhân nem theo khẩu vị của họ, tôi băm hành tây, cà rốt, bắp cải, giá đỗ, rắc gia vị là hạt tiêu và bột nêm gà, sau đó lại cho thêm đường vào cho có màu, nhân bên trong trông vừa đẹp mắt lại còn thơm ngon. Nhưng bột nêm dùng rất nhanh hết, ở Israel lại không tiện mua nên giá thành bị đẩy lên cao.

Phương pháp nhận thù lao theo cơ chế thị trường kích thích Dĩ Hoa suy nghĩ về vấn đề giảm giá thành nem rán, thằng bé trầm ngâm nói với tôi rằng: “Mẹ ạ, chúng ta không nên cho ba loại gia vị vào cùng một lúc. Ở Israel không mua được bột nêm gà, chúng ta mang từ Thượng Hải sang đây rất phiền phức, cần phải dùng tiết kiệm. Nếu bỏ ba loại gia vị vào rau, khi gặp nước bột nêm gà bị dính rất nhanh, làm vậy rất lãng phí bột nêm gà của chúng ta. Nếu bỏ bột nêm gà vào sau cùng rồi cuốn bánh đa nem lại, thì không những

giữ được mùi vị thơm ngon, mà còn tiết kiệm chi phí.”

Trong tay Dĩ Hoa có một cuốn sổ nhỏ, ghi chép rõ ràng từng việc. Ví dụ, số bột mì hôm nay mua về đáng lý làm được năm mươi lăm cái bánh đa nem, gói năm mươi lăm cái nem. Nhưng khi trải bánh đa nem ra, nó không cẩn thận làm hỏng vài cái nên chỉ còn lại năm mươi cái. Sau đó nó làm ra bao nhiêu cái nem rán, bán hết bao nhiêu, còn lại bao nhiêu, đều được ghi lại rõ ràng trong cuốn sổ tay.

Thật không ngờ, từ khi có tinh thần trách nhiệm những đứa con của tôi vốn quen com bung tận miệng lại có thể lột xác như vậy. Trong giây phút ấy, tự đáy lòng mình tôi đã đẩy lên sự khâm phục cách giáo dục sinh tồn của quê hương mình.

Dĩ Hoa rất có tinh thần trách nhiệm, nhờ hôm nào không bán hết nem rán, nó không bao giờ ăn hết hoặc tùy tiện tặng cho người khác, nó nhất định sẽ mang về nhà, kiểm điểm trước mặt mọi người, sau đó mới lựa chọn có ăn nem rán hay không. Còn Huy Huy, nếu bán nhầm mất một cái nem rán, nó tự giác bỏ ra 1 agorot tiền bồi thường.

Khi có người đặt nem rán, Huy Huy luôn tranh thủ thời gian mang cho người ta lúc nem còn nóng, vì sợ ảnh hưởng đến cảm nhận khi ăn của khách hàng.

Tôi lo Huy Huy đói bụng, nên dặn nó: “Huy Huy, trên đường đi, con nhớ lấy mấy cái ra ăn nhé.”

Huy Huy lắc đầu đáp: “Không được đâu mẹ. Con và anh đã phân chia công việc rồi, làm bao nhiêu thì bán bấy nhiêu, số lượng nem rán có hạn, nếu con ăn nem rán trên đường đi thì đến khi về nhà sẽ cảm thấy có lỗi.” Huy Huy cho rằng ba anh em nó đã giao kèo với nhau rồi thì không được tùy ý làm trái quy định. Nó mang toàn bộ số nem rán đi giao, nếu như còn thừa, nó mang về nhà rán lại rồi mới ngồi ăn.

Ở Israel, tôi từng bắt gặp một cảnh tượng vô cùng xúc động như sau:

Vào trong toilet, tôi nghe thấy căn phòng nhỏ bên cạnh phát ra âm thanh kỳ lạ, tiếng động kéo dài, lại quá lạ lùng, nên tôi không khỏi tò mò.

Tôi ghé mắt nhìn qua khe cửa, những gì đập vào mắt làm tôi rất xúc động.

Thì ra, có một cô bé tầm bảy, tám tuổi đang kỳ cạch sữa bồn cầu. Hỏi ra mới biết, sau khi con bé đi vệ sinh xong, vì bồn cầu gặp trục trặc, nước vẫn tiếp tục chảy ra, nên một mình nó ngồi chồm hổm trong đó, nghĩ cách sữa bồn cầu, ngăn không cho nước chảy hết ra ngoài gây lãng phí. Lúc đó không hề có cha mẹ hay thầy cô ở bên cháu bé.

Không ngờ một cô bé mới bảy, tám tuổi đã có ý thức tiết kiệm tài nguyên môi trường như vậy.

Có thể có phụ huynh sẽ nói: “Bây giờ con vẫn còn nhỏ, chỉ cần sau này lớn lên nó biết nên làm gì là được rồi, không cần yêu cầu quá cao đối với một đứa trẻ.” Tuy nhiên, chúng ta đừng xem nhẹ giai đoạn đầu đời của trẻ, vì bất kỳ một sự tương tác nào giữa bạn và con cái đều ảnh hưởng rất lớn đến cuộc

đời sau này của chúng. Vì vậy, ngành giáo dục có quan niệm rất quan trọng đó là “cẩn thận khi bắt đầu.” Ngay từ ban đầu bạn đã có cách xử sự không đúng với con, có lẽ cả đời bạn cũng không thể làm lại được. Quản lý giá thành cũng là một loại tinh thần trách nhiệm, mà tinh thần trách nhiệm của con cái lại được vun đắp trong cuộc sống hằng ngày. Bình thường khi con đánh đổ can dầu nhưng không chịu dọn dẹp, bạn đừng mong có một ngày nó đột nhiên thay đổi thành người có tinh thần trách nhiệm. Tinh hoa của nguyên tắc có làm có hưởng khiến con trẻ nhận thấy bản thân chúng rất có năng lực, đồng thời khiến chúng hiểu về chi phí giá thành, hiểu về trách nhiệm.

(3) Rèn luyện kỹ năng quản lý thời gian của con

“Các con, mẹ có câu hỏi như thế này: nếu có 86.400 tệ chuyển vào tài khoản của các con hằng ngày và buộc phải tiêu hết trong ngày hôm ấy, vậy các con sẽ sử dụng số tiền này như thế nào?”

Trên đời này thật sự có chuyện tốt như vậy sao?

Đúng vậy, bạn thật sự làm chủ một tài khoản thần kỳ như vậy, đó là “thời gian”. Mỗi ngày mỗi người chúng ta đều có 86.400 giây được chuyển vào tài khoản của mình. Đối diện với của cải lớn như vậy, bạn dự định sử dụng chúng như thế nào?

Trước khi rèn luyện kỹ năng quản lý tài sản cho trẻ, phụ huynh Do Thái thường dạy con em mình bài học đầu tư đầu tiên là đầu tư thời gian!

Họ nói cho trẻ biết, nếu con muốn giàu có thì nhất định phải đầu tư vào thứ có giá trị hơn vàng bạc, đó là thời gian. Hầu hết mọi người trên thế giới đều muốn trở nên giàu có, nhưng rất nhiều người không muốn đầu tư cho thời gian trước nhất. Họ viện cớ, tôi chưa có thời gian, tôi rất bận, tôi phải làm việc... Những quan điểm và cách bào chữa thường thấy này là nguyên nhân lý giải tại sao thế giới chỉ có số ít người giàu.

Quản lý thời gian là bài học đầu tư đầu tiên mà trẻ em Do Thái được học từ cha mẹ. Không ít phụ huynh Trung Quốc than phiền kỹ năng quản lý bản thân của con mình quá kém, luôn thua ở tính ý lại. Thật ra, bản chất của kỹ năng quản lý bản thân là một loại kỹ năng quản lý thời gian, nó liên quan đến năng suất làm việc và sự thành công hay thất bại của con trẻ trong sự nghiệp.

Ban đầu Huy Huy nhà tôi cũng là một đứa trẻ không biết quản lý thời gian, đầu tư thời gian, tôi càng cho nó nhiều thời gian, nó càng không biết quý trọng. Sau khi thực hiện nguyên tắc có làm có hưởng trong gia đình, Huy Huy nhận ra nó cần phải sắp xếp quỹ thời gian của mình mỗi ngày. Ví dụ, trong năm tiếng đồng hồ sau khi đi học về, nó phải hoàn thành việc nhà ghi trên lịch trực nhật, còn phải ôn lại một số bài tập cần thiết trên lớp và đi đá bóng cùng các bạn nhỏ ở tầng dưới. Sắp xếp ba việc này ra sao đây? Ưu tiên việc nào trước? Việc nào cũng muốn hoàn thành thì năng suất làm việc phải

như thế nào?

Huy Huy chạy tới hỏi tôi: “Mẹ, có cách nào hay không mẹ?”

Nghĩ đến ngày trước cả nhà thường lãng phí thời gian làm bữa trưa, con trai tôi đột nhiên cảm thấy tiếc thời gian, trong lòng tôi ánh lên niềm vui. Để Huy Huy biết quản lý thời gian, tôi không giúp thằng bé làm hết việc nhà, tiếp tục làm nồi cơm điện và máy giặt cho nó giống như trước đây nữa, tôi nói: “Con trai, thiếu thời gian là chuyện hết sức bình thường. Khi chúng ta không thể nào có được nhiều thời gian hơn người khác, thì cách duy nhất là làm sao lập kế hoạch sử dụng quỹ thời gian của mình một cách hiệu quả.” Tôi còn kể cho thằng bé nghe câu chuyện về Âu Dương Tu, một học giả lớn của Trung Quốc: “Âu Dương Tu là một người vô cùng bận rộn, thoạt nhìn con sẽ thấy ông ấy không có thời gian viết văn làm thơ, song ông ấy lại biết quản lý thời gian của mình, sáng tác văn chương ở ‘tam thượng’. Con có biết ‘tam thượng’ là ở đâu không? Đó là trên lưng ngựa, trên gôi ngủ và trên nhà xí!”

Từ khi có ý thức rèn luyện kỹ năng quản lý thời gian của các con, tôi nhận ra muốn nâng cao kỹ năng quản lý thời gian của bọn trẻ, các bậc cha mẹ cần cho chúng hiểu rõ ba kiến thức thông thường. Thứ nhất, thời gian là tài sản hao mòn; thứ hai, có việc nặng việc nhẹ, việc gấp gáp hay việc thông thả; thứ ba, thời gian có tính phân loại. Cha mẹ có trách nhiệm dạy con trẻ phân bổ thời gian theo tính chất của sự việc, để cho chúng hiểu mình cần phải làm việc quan trọng trước và đặt ra thời gian cố định mỗi ngày để thực hiện những công việc dài hạn.

Có thể sẽ có ý kiến phản biện, để con gánh vác một số kế hoạch của gia đình chỉ làm mất thời gian của nó, thậm chí còn làm mệt óc con vì phải quản lý thời gian, sao phải tự chuốc lấy phiền hà? Truyền thống giáo dục gia đình của người Do Thái càng muốn tìm đến những sự phiền hà như vậy, quan niệm giáo dục gia đình của họ là đào tạo ra một nhân tài gắn kết với xã hội, chứ không phải là một học sinh học nghề chỉ biết đọc sách. Học sinh học nghề thật đáng sợ, vì chúng chỉ kỳ vọng vào độ cao của trình độ học vấn.

Thời đại học, Huy Huy chưa từng học chuyên ngành quản lý, nhưng nó lại trở thành một nhà quản lý thực thụ, điều hành công ty quy củ, hơn nữa nó vẫn giữ được sự cân bằng giữa công việc và nghỉ ngơi. Phần lớn mọi người không đạt được trạng thái này, vì họ không rèn kỹ năng quản lý thời gian từ khi còn nhỏ. Một số nghiên cứu chứng minh: Sự chênh lệch về năng suất làm việc giữa một người có năng suất làm việc cao và một người có năng suất làm việc kém là hơn mười lần, điểm chung của những người thành công là biết khéo léo sử dụng thời gian nhằm nâng cao hiệu quả lao động. Trên thực tế, tất cả mọi người đều phải nắm vững phương pháp và quan niệm quản lý thời gian.

Bước vào căn nhà của chúng tôi ở Israel, bạn sẽ nhận thấy phòng Huy Huy

trang trí đặc sắc. Trên giường, rèm cửa sổ, giá treo quần áo, tủ, gương, tường... chỗ nào cũng dán kín các mẫu giấy đủ màu sắc và kiểu cách. Bên trên những mẫu giấy ấy ghi từ vựng và những mẫu câu thường sử dụng trong tiếng Hebrew, tiếng Anh. Huy Huy không muốn thời gian trôi đi một cách vô ích, dù chỉ một phút. Vì vậy, trước lúc nhắm mắt ngủ, nó đọc thầm mẫu giấy dán ở đầu giường; sáng hôm sau thức dậy, nó vừa mặc quần áo vừa đọc mẫu giấy dán trên tường; đến khi đi rửa mặt, mẫu giấy trên gương lại đập vào mắt nó. Không riêng gì ở nhà, khi ra ngoài, Huy Huy cũng không dễ bỏ qua từng phút giây nhàn rỗi. Trước khi ra khỏi nhà, nó bỏ mẫu giấy nhỏ vào túi áo, lúc nào cũng có thể tiện tay lấy ra xem, ghi nhớ. Cho dù cuối tuần đi làm thêm ở tiệm bánh mì, nó cũng sẽ dán mẫu giấy nhỏ ở trước giá bánh mì, vừa làm vừa học. Hễ có cơ hội là nó lại nói chuyện với ông chủ để học khẩu ngữ. Đôi khi hai mẹ con tôi đang nằm trò chuyện huyền thuyên, ngoảnh lại thì đã thấy Huy Huy ngủ từ lúc nào rồi, trong tay vẫn giữ khư khư bảng từ vựng.

Quản lý thời gian là một việc thú vị biết bao, nó có thể phát huy tác dụng kỳ diệu đối với sự phát triển của trẻ. Tổ chức và quản lý thời gian của mình một cách hợp lý giúp con bạn biết làm việc có trật tự, từ đó trẻ biết phân bổ thời gian, tinh thần và sức lực để làm việc hiệu quả và giải quyết các vấn đề gặp phải.

Các bậc cha mẹ không cần hâm mộ con nhà người ta sau này lớn lên trở thành CEO, điều hành cả một công ty, vì các CEO bắt đầu bài học vỡ lòng về chuyên môn của mình từ chính gia đình, chứ không phải ở Học viện Quản lý. Tôi thường nghe không ít phụ huynh phàn nàn, vùi nước trong nhà đang chảy, con đi vào cũng chẳng biết đường khóa lại; con đang chơi đồ chơi, bỗng quay sang xem tivi, không thèm dọn đống đồ chơi bày la liệt dưới đất, làm bố mẹ suýt ngã; con vì ham chơi hoặc hiệu quả học tập thấp nên không hoàn thành bài tập, buổi sáng không dậy nổi, phụ huynh phải soạn sách vở thay con, thậm chí còn làm hộ bài tập. Con cái chưa đi vào nền nếp như vậy, những bậc làm cha làm mẹ có nên xem xét lại bản thân mình hay không. Thiết nghĩ một đứa trẻ ngay đến chuyện ăn mặc của mình cũng chẳng lo xong, vậy bạn làm sao có thể trông mong sau này lớn lên nó sẽ có kỹ năng quản lý số phận của mình và số phận của bao nhiêu nhân viên trong công ty? Trong thế kỷ XXI, con cái chúng ta sẽ phải đối mặt với môi trường cạnh tranh khốc liệt hơn và không thể nói trước được điều gì. Các bậc cha mẹ hãy trang bị đầy đủ kỹ năng quản lý như, ý thức quản lý chi phí giá thành, ý thức quản lý thông tin, ý thức quản lý thời gian và kỹ năng quản lý bản thân, quản lý công việc cho con cái ngay từ khi chúng còn nhỏ. Đó là sự chuẩn bị và tích lũy cần thiết cho quá trình trưởng thành, học tập và công việc sau này của trẻ, có như vậy chúng mới có thể ung dung đối mặt với tương lai.

Phương pháp bồi dưỡng kỹ năng quản lý của con

1. Lên kế hoạch cho mỗi ngày

Xác định mục tiêu của mỗi ngày, tạo thành thói quen sắp xếp các công việc phải làm hằng ngày. Buổi sáng thức dậy suy nghĩ xem mình cần làm việc gì trước nhất và bắt tay vào làm cho đến khi hoàn thành. Sau đó lại làm công việc thứ hai, cứ tiếp tục như vậy cho đến hết. Nếu kết thúc một ngày, con vẫn chưa thể hoàn thành tất cả các công việc, phụ huynh nên khuyên chúng đừng quá bận tâm lo lắng.

2. Phân biệt tính cấp bách và tính quan trọng

Việc cấp bách chưa hẳn là quan trọng, ngược lại việc quan trọng cũng không hẳn đã cấp bách. Với một đồng việc bày ra trước mắt, phụ huynh hãy gợi ý cho con tự hỏi chính mình, đâu mới là việc thật sự quan trọng, cần ưu tiên xử lý trước. Nếu con trẻ bị cuốn vào việc cấp bách, cuộc sống của chúng sẽ có nguy cơ ngột ngạt, quá tải.

3. Tận dụng triệt để thời gian làm việc hiệu quả nhất

Phụ huynh nên cho con biết, nếu con thực hiện nhiệm vụ quan trọng nhất vào thời gian làm việc hiệu quả nhất trong ngày, con sẽ tốn rất ít sức lực mà vẫn hoàn thành được rất nhiều việc. Vậy khi nào mới là thời gian làm việc hiệu quả nhất? Thời gian làm việc hiệu quả của mỗi người không giống nhau, con cái cần phải tự tìm hiểu.

4. Dốc toàn bộ sức lực hoàn thành nhiệm vụ quan trọng nhất

Điều quan trọng không phải là làm một việc tiêu tốn bao nhiêu thời gian, mà là có bao nhiêu thời gian con không bị làm phiền. Một khi dốc toàn bộ sức lực vào làm việc, bất cứ khó khăn nào cũng có thể giải quyết dễ dàng, còn cứ nửa vời, vừa làm vừa chơi thì chẳng giải quyết được việc gì. Mỗi lần chỉ có thể suy xét một việc, mỗi lần chỉ có thể làm một việc.

5. Sử dụng mười phút trước khi tan học

Gần đến giờ tan học, rất nhiều học sinh thường đứng ngồi không yên. Thật ra, mười phút trước giờ tan học là “thời gian vàng”, có tác dụng “kế thừa cái cũ, sáng tạo cái mới.”

a. Chính lý vở ghi trên lớp. Vở ghi tóm tắt nội dung bài giảng hằng ngày,

bao gồm một số ý quan trọng của buổi học, do ghi vội nên nội dung hơi lộn xộn, học sinh cần sắp xếp lại trước khi kết thúc bài học của một ngày.

b. Kiểm tra bài tập. Học sinh đánh dấu những bài tập đã làm xong, đồng thời nắm rõ số lượng bài tập chưa hoàn thành.

1. Khi bản thân con muốn làm một việc nào đó, dù con làm không hoàn hảo, cha mẹ cũng nên khuyến khích con tiếp tục cố gắng, tuyệt đối không được quát tháo: Đừng làm nữa, mà chỉ làm hỏng việc thôi.

2. Phụ huynh có ý thức tạo cơ hội cho con biết tự lập, có thể bảo con tìm một đồ vật quen thuộc trong nhà hoặc là đặt ra một câu hỏi và để con tự tìm đáp án. Khi bồi dưỡng kỹ năng quản lý của con, phụ huynh phải đi từ dễ đến khó để con có động lực trong quá trình trải nghiệm thành công, chủ động tiến lên phía trước.

3. Kết hợp giữa “quản” và “thả.” Muốn bồi dưỡng kỹ năng quản lý của con, phụ huynh cần phải kết hợp giữa “quản” và “thả.” “Quản” tức là khi con làm một việc nào đó, phụ huynh phải quan tâm hỏi han, dự đoán con gặp khó khăn gì, sẵn sàng hướng dẫn con làm một vài việc cần thiết. “Thả” là buông tay cho con làm. Con sẽ dạn dày hơn trong quá trình thực hiện.

4. Nuôi dưỡng thói quen. Tục ngữ nói: “Mới đầu thói quen giống như tơ nhện, về sau nó giống như dây thừng.” Bồi dưỡng kỹ năng quản lý của con, quan trọng nhất là phụ huynh cho trẻ hình thành thói quen tự lập và thường xuyên đôn đốc con.

5. Khi tâm trạng trẻ không tốt, phụ huynh không nên bắt con em mình tự lập hoặc ép con chịu trách nhiệm.

Triệu phú thế giới đi lên như thế

Giáo dục “hành động tích cực” của Israel

Tôi chú ý đến việc rất nhiều cha mẹ cho rằng, con cái có thành tích học tập tốt thì chẳng phải lo sau này nó không sống được trong xã hội, cho rằng con cái có thành tích học tập tốt có nghĩa là ngày sau cả nhà sẽ được nở mày nở mặt. Nói cách khác, họ cho rằng con cái “đạt thành tích học tập tốt” đồng nghĩa với việc nó có kỹ năng sinh tồn. Tất nhiên, khi con còn nhỏ thì đúng là như vậy, nhưng đến khi trưởng thành, con cái cần rời xa mái trường để thích nghi với cuộc sống thực tế, bản thân chúng sẽ gặp vô vàn khó khăn, trở ngại khi cuộc sống thực tế đòi hỏi ở chúng rất nhiều những kỹ năng khác nhau. Trong khi những kỹ năng này lại không được dạy ở bất kỳ trường học nào, như vậy, chẳng phải những đứa trẻ đó sẽ rất thua thiệt hay sao? Trong nhiều việc, đi trước một bước thì sẽ thành công. Ví dụ, Huy Huy sinh năm 1978, là điển hình của thế hệ 7x, vì nó không có cha mẹ giàu có, cũng không có họ hàng thân thích làm ông to bà lớn, nhìn vào số tuổi của nó, chẳng ai bảo nó mua được nhà ở Thượng Hải. Thế mà, nó lại mua được nhà cao cửa rộng làm người thân toại nguyện, trước năm ba mươi tuổi, nó đã trở thành triệu phú thế giới, thành thạo rất nhiều các kỹ năng chuyên nghiệp.

Huy Huy lớn lên trong nền giáo dục đa quốc gia, trải qua những thay đổi về môi trường giáo dục từ Trung Quốc đến Israel, bản tính của nó vẫn không thay đổi, nhưng tính chậm chạp và ỷ lại thì dần mất đi. Năm tháng tôi rèn, tôi nhìn thấy một cậu con trai dám nghĩ, dám làm và dám chịu trách nhiệm, tận mắt chứng kiến nó đi lên từ một sinh viên bình thường tốt nghiệp đại học, trở thành thương nhân kinh doanh kim cương. Trong thâm tâm, Huy Huy luôn cảm phục phương pháp giáo dục sinh tồn của người Israel đã giúp nó biến ước mơ thành hiện thực.

“Con xin ngài, sau này ban cho con sự nghiệp tốt đẹp, trở thành một Yuppie thành công. Còn bây giờ, xin ngài hãy phù hộ cho con học tốt trước đã.”

Đó là lời Huy Huy viết trên một tờ giấy vào năm 1995 mà tôi vô tình phát hiện ra nó trong lúc dọn nhà. Thằng bé giấu tờ giấy gửi gắm ước mơ của mình ở dưới đế tượng Quan Âm. Lúc đó, Huy Huy vẫn đang đi học, nó hy vọng trời phạt phù hộ, giúp nó thực hiện ước mơ. Quả nhiên, chưa đến ba mươi tuổi, Huy Huy đã thực hiện được ước mơ của mình, chỉ có điều những thành công ấy không phải là do Quan Âm phù hộ cho nó, cũng không phải là một sự trùng hợp ngẫu nhiên, mà là kết quả thâm thấu lâu dài phương thức giáo dục sinh tồn của người Israel.

Triệu phú thế giới đi lên từ nghèo khó.

Trong bầu không khí giáo dục như vậy, nếu con cái của người Do Thái không mấy thông minh, chúng cũng sẽ không ngừng tìm tòi, học hỏi, rèn luyện để hiểu biết cặn kẽ về một lĩnh vực nào đó và cuối cùng đạt được thành tích cao hơn người khác một bậc, bao gồm cả phương diện học tập. Thành tích học tập của đại đa số học sinh Do Thái đều rất tốt, có một điểm rất quan trọng là các em học sinh bồi dưỡng tinh thần trách nhiệm, kỹ năng quản lý bản thân, sống tích cực và làm việc hiệu quả ngay trong quá trình hun đúc, giáo dục sinh tồn.

Ngày trước ở Thượng Hải, Huy Huy không thích nêu câu hỏi trong giờ học, gặp vấn đề khó hiểu, nó chỉ tìm hiểu qua loa cho xong chuyện, chứ không đào sâu tận gốc. Từ khi đến Israel, Huy Huy thấy các bạn trong lớp coi việc trao đổi bài vở với thầy cô giáo là một cách hưởng thụ, nên nó cũng ngồi không yên. Nó muốn hỏi thầy cô nhưng vẫn còn hơi nhút nhát, không dám mở miệng. Và thế là hai mẹ con tôi cùng nhau lên kế hoạch cụ thể hóa một mục tiêu rất thực tế: Mỗi ngày lên lớp, Huy Huy phải giơ tay phát biểu hai lần, nếu kiên trì thực hiện một tuần thì sẽ có thưởng. Sau khi đạt được mục tiêu này, tôi lại cùng Huy Huy đặt ra một mục tiêu cao hơn, mỗi tiết học đều phải giơ tay ít nhất một lần. Sau hai tháng, thầy giáo của nó nhận xét, trên lớp Huy Huy tích cực phát biểu. Còn Huy Huy cũng nói với tôi: “Thì ra, làm rõ những thứ mình chưa hiểu thật thú vị.”

Đến khi Huy Huy trở lại Thượng Hải học đại học, tôi không phải căn dặn thằng bé chuyện này nữa, nó đã coi việc nêu câu hỏi với giảng viên là một bài học bắt buộc. Thằng bé học chuyên ngành tiếng Anh, nó thường viết những vấn đề chưa hiểu rõ vào cuốn sổ tay của mình, mỗi lần lên lớp chỉ hỏi

thầy cô một câu. Như vậy là nó đã giành được sự quan tâm, ưu ái của thầy cô, nó càng ngày càng nắm vững các kỹ năng cơ bản về ngoại ngữ. Trong khi đó, rất nhiều bạn học của nó ngại hỏi thầy cô, có sinh viên sợ thầy cô đánh giá mình là đờn ngu dốt, có sinh viên lại lo thầy cô từ chối khéo. Huy Huy nhà tôi không có những gánh nặng tư tưởng này, vì giáo dục “hành động tích cực” của người Isarel giúp nó biết ung dung đối mặt với những áp lực tâm lý.

Mạng lưới quan hệ không phải là miếng bánh béo bở từ trên trời rơi xuống, nó đòi hỏi bạn phải vun vén và giữ gìn qua năm tháng. Về phương diện này, đích xác là Huy Huy đã học được tinh hoa trong phép xã giao của người Do Thái. Nhờ những màn diễn kịch tập luyện cách thức đối nhân xử thế từ thuở nhỏ mà sau này nó rất chủ động trong giao tiếp, ứng xử. Trong quá trình tôi luyện ở bên ngoài, nó còn biết thiết lập mạng lưới xã giao của mình. Ở thành phố Kiryat Shmona, nơi chúng tôi cư trú, mọi người gọi thằng bé là “đại sứ ngoại giao.” Được dân Do Thái trao cho biệt hiệu “đại sứ ngoại giao” quả là cực kỳ khó. Chúng ta cần phải biết rằng, kỹ năng giao tiếp của người Do Thái được cả thế giới công nhận, vì họ phân bố rải rác ở các nơi trên thế giới, cho nên họ coi mối quan hệ giữa người với người là nhân tố tiên quyết dẫn đến thành công.

Cũng nhờ những mối quan hệ tốt đẹp, Huy Huy giảm được không ít phiền muộn và luôn nắm bắt được những cơ hội tốt. Ví dụ về việc đẩy mạnh tiêu thụ nem rán, ở trường học Huy Huy quan hệ với bạn bè rất tốt, chính vì vậy, bạn học thường chủ động giúp nó bán hàng. Có hôm, một bạn học bảo Huy Huy là hàng xóm nhà cậu bé sắp mở bữa tiệc lớn trong vườn, thằng bé hỏi: “Huy Huy có muốn cung cấp nem rán cho nhà đó không?” Huy Huy trả lời: “Đương nhiên là có chứ.” Thế là, thằng bé dẫn Huy Huy đến nhà xóm của mình, hỏi trực tiếp. Cô chủ nhà nếm thử các loại nem rán Huy Huy mang đến, cảm thấy nem rán rất phù hợp làm món tráng miệng cho buổi tối, hơn nữa cô ấy cũng có ấn tượng rất tốt đối với lời giới thiệu của Huy Huy về món ăn bình dân của Trung Quốc, nên đặt ngay một trăm cái nem rán vị sô-cô-la và phô mai.

Mấy ngày sau bữa tiệc, Huy Huy lại đến thăm cô chủ nhà, hỏi cô ấy có cảm nhận như thế nào về hương vị nem rán tối hôm đó. Cô ấy nói: “Đúng lúc cô đang muốn liên hệ với cháu, món nem rán hôm đó làm tăng thêm hương vị Trung Quốc cho bữa tiệc của cô, cô nhận được rất nhiều lời khen từ khách mời. Tuần tới, một người bạn của cô cũng mở tiệc, cô ấy nhờ cô đặt một trăm cái nem rán tương tự như lần trước ở chỗ cháu.” Vậy là, Huy Huy mới mười tuổi đã biết mở rộng mạng lưới khách hàng của mình, thật sự rất đáng khen.

Huy Huy có được thành công như ngày hôm nay, vì nó làm việc nghiêm túc, không bỏ qua bất kỳ cơ hội nào. Cho dù là xin nhân viên quản lý chợ chùa

lại cho nó một vị trí nhỏ hay là việc mở chuyên mục riêng cho nó trên một tờ báo của Israel. Hồi học đại học ở Thượng Hải, tuy học chuyên ngành ngoại ngữ nhưng có thời gian là nó lại đến các buổi triển lãm trang phục Thượng Hải, triển lãm nội thất, xem mình có học hỏi được điều gì hay không. Có khi nó làm phiên dịch, có khi phân phát tài liệu, hoặc đưa ra đề nghị: “Nếu ngài muốn ở lại Thượng Hải vài ngày, có thể tôi sẽ giúp được ngài.”

Huy Huy luôn động viên tôi: “Mẹ ạ, tham gia các buổi triển lãm cũng là một cách tìm kiếm cơ hội.”

Huy Huy không phải là đứa có tham vọng viễn vông, nó biết lấy mạng lưới quan hệ làm bàn đạp.

Huy Huy được nguyên Bộ trưởng Quốc phòng Israel rất coi trọng

Tôi bổ sung thêm một chi tiết ý nghĩa nữa, đó là người Do Thái coi ngoại ngữ là môn học quan trọng nhất bồi dưỡng kỹ năng giao tiếp của con trẻ. Trong quá trình hình thành và phát triển, dân tộc Do Thái đã sớm nhận ra sự khác biệt về ngôn ngữ là trở ngại giao lưu văn hóa. Vì vậy, mỗi người dân đều đặt ra yêu cầu khắt khe đối với bản thân mình là cần phải thông thạo một, hai ngoại ngữ, điều đó giúp họ nắm bắt được các cơ hội trong hoạt động thương mại đa quốc gia. Trẻ em Do Thái tích cực học ngoại ngữ vì chúng tin rằng: “Biết nói một vài ngoại ngữ tức là bạn có một vài giá trị cá nhân.”

Tỷ lệ người dân biết nói những ngoại ngữ phổ biến ở đất nước Israel đứng hàng đầu thế giới. Hồi Huy Huy còn ở Thượng Hải, nó chỉ biết một ngoại ngữ duy nhất là tiếng Anh. Sau này đến Israel, thằng bé mới vỡ lẽ, thì ra mình biết quá ít ngoại ngữ. Trong quá trình tiếp xúc với người Do Thái, Huy Huy nhận thấy họ thường biết ba đến bốn ngoại ngữ. Như Maya, bạn học người Do Thái là di dân từ Thụy Sĩ tới, biết nói tiếng Đức, tiếng Pháp, tiếng Anh và một thứ tiếng miền núi được sử dụng phổ biến ở Thụy Sĩ. Este, một bạn học khác người Do Thái, đến từ Thụy Điển, biết nói lưu loát tiếng Thụy Điển, tiếng Đức, tiếng Anh và tiếng Idris. Huy Huy có tố chất về ngôn ngữ lại chịu khó thức khuya dậy sớm, nỗ lực học tập, nên trình độ tiếng Hebrew và tiếng Anh của nó cũng tiến bộ vượt bậc.

Không ngờ có một ngày, kỹ năng ngoại ngữ thuần thục mang lại cho Huy Huy một cơ hội bất ngờ, khiến nguyên Bộ trưởng Quốc phòng của Israel rất xem trọng.

Tối hôm ấy, Huy Huy làm thêm ở nhà hàng, nó nhiệt tình chào hỏi mấy vị khách vừa bước vào cửa bằng tiếng Hebrew lưu loát: “Chào buổi tối, hoan nghênh quý khách ghé thăm nhà hàng! Xin hỏi các vị cần gì?”

Trong sáu vị khách vừa bước vào nhà hàng, có ba người đàn ông và ba người phụ nữ, trong đó có một vị mặc quân phục. Sau màn chào hỏi, một người phụ nữ ngẩng đầu lên quan sát Huy Huy, bà ấy hỏi thằng bé: “Làm sao cháu có thể nói tiếng Hebrew giỏi như vậy?”

Khi nắm vững một ngoại ngữ, không những chúng ta có thêm khả năng diễn

đạt bằng một ngôn ngữ khác, mà nó còn ảnh hưởng tới cách tư duy, thậm chí làm thay đổi tính cách con người. Vì sự khác biệt về ngôn ngữ không chỉ thể hiện ở từ đơn, quan trọng hơn là phương thức biểu đạt không giống nhau.

“Cháu là người nước nào? Tại sao lại đến Israel?” Một vị khách khác đi cùng đoàn tỏ ra hiếu kỳ, hỏi Huy Huy.

Người Israel rất hiếu kỳ về người phương Đông, nhưng họ thường không phân biệt được người Trung Quốc, người Nhật Bản và người Hàn Quốc.

“Cháu là người Trung Quốc, cháu sắp nhập ngũ ở Israel ạ!” Huy Huy lễ phép thưa.

“Nhập ngũ ở Israel?”

Sau khi nghe Huy Huy giới thiệu xong về bản thân, một vị khách bàn đó lập tức hỏi: “Cháu muốn làm việc ở Bộ Quốc phòng không?”

“Cháu muốn gia nhập Không quân hoặc Cục tình báo cơ ạ.” Vào Cục tình báo là ước mơ bấy lâu nay của Huy Huy.

“Anh hãy ghi lại số chứng minh nhân dân, họ tên và thời gian nhập ngũ của cậu ta.” Vị khách này căn dặn người mặc quân phục ngồi bên cạnh. Đợi Huy Huy đọc xong số chứng minh nhân dân của mình, ông quay người vỗ vai đồng viên thẳng bệ: “Chàng trai, ước mơ của cháu sẽ trở thành hiện thực”.

Nhưng, Huy Huy không để tâm đến chuyện này, dù sao đây cũng chỉ là một cuộc gặp gỡ tình cờ trong cuộc sống.

Ngờ đâu, mấy tháng sau, Huy Huy nhận được giấy báo nhập ngũ, mở ra xem, nó ngỡ ngàng là Cục Tình báo. Lúc này, nó mới chợt nhớ ra cuộc gặp với mấy vị khách ở nhà hàng hôm ấy. Nó tả lại quân hàm của người mặc quân phục cho Dĩ Hoa, Dĩ Hoa tròn mắt kinh ngạc: “Ông ấy là trung tướng. Chỉ có Tổng Tham mưu trưởng chỉ huy lục quân, hải quân và không quân mới được làm trung tướng đấy.” Huy Huy tiếp tục miêu tả người mặc áo đen, Dĩ Hoa khẳng định chắc nịch: “Ông ấy là Bộ trưởng Quốc phòng!”

Những thành công Huy Huy đạt được trong sự nghiệp sau này cũng là nhờ vào kỹ năng ngoại ngữ. Sự tự tin về ngôn ngữ khiến người khác khó có thể hoài nghi năng lực, ưu thế của nó, và cũng chính điều này đã giúp thẳng bệ kết giao với ông chủ của một công ty kim cương cao cấp ở Israel. Về sau, Huy Huy nắm bắt cơ hội mở nghiệp vụ bán lẻ kim cương ở Trung Quốc, sáng lập một thương hiệu hoàn toàn mới. Dòng sản phẩm mới được tiêu thụ mạnh ở trong nước nâng mức tiêu thụ kim cương của Trung Quốc vượt qua mức tiêu thụ kim cương của Mỹ, trở thành nước tiêu thụ kim cương hàng đầu thế giới. Một lần nữa, Huy Huy lại chứng minh cho mọi người thấy nó có con mắt tinh tường, đồng thời chứng minh niềm tin vào giáo dục ngôn ngữ của người Do Thái là hoàn toàn đúng đắn: “Biết nói một vài ngoại ngữ tức là bạn có một vài giá trị cá nhân”.

Từ một sinh viên bình thường đến thương nhân kim cương thế giới

Sau khi hoàn thành nghĩa vụ quân sự, Huy Huy chủ động gọi điện thoại chào

hỏi ông chủ công ty kim cương ở Israel mà trước đây nó từng làm phiên dịch giúp ông ta. Rất ít phụ huynh Do Thái đi xin việc cho con cái giống như phụ huynh Trung Quốc, họ dạy con em mình từ nhỏ là bản thân con có thể tự làm mọi việc. Có thể con đường bọn trẻ chọn sẽ trải đầy chông gai, thậm chí chúng có thể rơi vào thất bại bất kỳ lúc nào, nhưng cảm giác vui vẻ và tự tin vào mỗi bước chân của chúng đều in dấu trên con đường đi đến mục tiêu chính là nguồn gốc quan trọng xây dựng nên niềm tin và giá trị bản thân của mỗi người. Cũng chính kỹ năng ấy sẽ khiến con trẻ luôn tràn đầy tự tin, kiên định đi tới ước mơ của mình.

Trong điện thoại, ông chủ công ty kim cương hẹn Huy Huy ngày hôm sau tới trung tâm kim cương. Trong lòng Huy Huy rất phấn khởi, nhưng nó vẫn điềm tĩnh bảo tôi: “Có lẽ đây là một cơ hội tốt cho con, con sẽ cố gắng. Nhưng nếu con không được nhận thì cũng coi như là một lần rèn luyện, mở rộng tầm mắt mẹ ạ.”

Israel được vinh danh là “thủ đô kim cương của thế giới.” Mặc dù Israel không có nguồn tài nguyên kim cương, nhưng dựa vào kỹ thuật cắt, đánh bóng và gia công kim cương lâu đời nổi tiếng trên thế giới, kim cương đã trở thành ngành công nghiệp trụ cột của nền kinh tế nước này. Israel hiện chiếm khoảng 50% tổng kim ngạch thương mại ngành kim cương toàn thế giới. Ramat Gan, trung tâm kim cương nằm ở phía Đông Tel Aviv, là nơi giao dịch kim cương và là trụ sở của trung tâm nghiên cứu phát triển kỹ thuật ngành công nghiệp kim cương của Israel. Ramat Gan cùng với Antwerp của Bỉ, New York của Mỹ và Mumbai của Ấn Độ là bốn trung tâm giao dịch kim cương lớn nhất thế giới. Ramat Gan tập trung 2.500 nhà máy, hiệu buôn kim cương, thật xứng với tên gọi thủ đô kim cương của Israel và cũng là trung tâm của ngành công nghiệp kim cương thế giới.

Thương nhân Do Thái tôn sùng nguyên tắc kinh doanh 78:22. Tỷ lệ giữa khí ni tơ và ô xy trong tự nhiên là 78:22; tỷ lệ giữa hàm lượng nước và các vật chất khác trong cơ thể là 78:22; tỷ lệ giữa đường tròn nội tiếp của hình vuông và các phần khác cũng là 78:22. Người Do Thái cho rằng, 78:22 là quy luật vũ trụ, không thể chống lại, cho nên họ làm ăn theo nguyên tắc này. Họ cho rằng 22% người giàu trên thế giới đang nắm giữ 78% của cải xã hội, bởi vậy nên họ muốn kiếm tiền từ 22% dân số sở hữu 78% tài sản thế giới, mà kim cương là một trong những mặt hàng ưa chuộng nhất của 22% dân số đó. Kim cương (Jewel) có nghĩa là kim cương của người Do Thái (Jew).

Trước khi tới thành phố kim cương Ramat Gan, Huy Huy đi mua một bộ âu phục sang trọng, lúc đến công ty thì ông chủ đang bàn dở công chuyện với mấy người khác trong phòng làm việc, nhìn thấy Huy Huy bước vào, ông ta lên tiếng: “Cậu đến thật đúng lúc, phiền cậu ghi chép lại các số liệu chúng tôi nói.”

Ghi chép sổ sách không được coi là việc phức tạp, hơn nữa Huy Huy đã

được rèn luyện theo nguyên tắc có làm có hưởng trong gia đình, bản thân lại từng đi bán hàng rong, nên khi các vị lãnh đạo nói đến các khoản nợ, nó vừa nghe đã hiểu liền, ghi lại rất rõ ràng.

Trước lúc ra về, ông chủ bảo Huy Huy: “Ngày mai nếu cậu không bận thì lại tới đây một chuyến nhé.”

Tài năng mới nổi.

Như đã hẹn, hôm sau Huy Huy lại đến, ông chủ vẫn bảo nó ghi chép sổ sách, làm liên tục trong ba ngày, Huy Huy luôn hoàn thành xuất sắc công việc được giao. Từ nhỏ, đầu óc nó giống như cái máy vi tính, nó chẳng những có thành tích học môn toán đứng đầu lớp, mà khả năng quan sát và ghi nhớ cũng rất tốt, những thứ nó từng nhìn qua đều được lập trình trong đầu.

“Chàng trai, cậu ghi chép rất tốt, rất rõ ràng và không sai sót.” Ông chủ vừa nói vừa đưa cho Huy Huy một tờ giấy, “Cậu xem có giải được bài toán này không?” Huy Huy có tố chất tâm lý vững vàng, chỉ tốn một vài phút nó đã làm xong.

“Cậu có hứng thú làm việc ở chỗ chúng tôi không?” Ông chủ mỉm cười hỏi Huy Huy.

Kim cương là một ngành đòi hỏi trình độ cao, nên lính mới rất khó bước vào nghề, Huy Huy đã chờ cơ hội này từ lâu, nó nhận lời: “Tôi sẵn lòng làm việc ở đây. Xin ngài yên tâm, tôi sẽ làm việc siêng năng, chăm chỉ”.

Nói được làm được, Huy Huy thường xuyên làm việc tới khuya, sau khi rời cơ quan, nó phải đi bộ một quãng đường dài mới về đến chỗ ở. Ngủ được một vài tiếng, nó lại bật dậy, đi nhờ xe đến trung tâm kim cương. Không lâu

sau, nhờ sự siêng năng, chăm chỉ và phẩm chất đạo đức tốt, Huy Huy nhận được sự tin nhiệm của ông chủ, ông ấy cho nó được toại nguyện ngồi trước một đồng kim cương và học cách phân loại. Đó là con đường tất yếu để trở thành thương nhân kim cương.

Cơ hội luôn dành cho những cái đầu biết chuẩn bị, những bài học về giám định châu báu thời đại học giúp ích cho Huy Huy rất nhiều trong công việc mới, nó nhanh chóng làm quen với công việc phân loại kim cương, miêu tả sản phẩm mới và gọi điện tìm kiếm khách hàng ở khắp nơi.

Phân loại kim cương là công việc cực kỳ hao phí tinh thần và sức lực, nó đòi hỏi người làm phải có một tâm hồn khác với người thường, phải phân biệt được đâu là kim cương có giấy chứng nhận thật mang giá trị cực kỳ cao, đâu là kim cương giả hoặc là sản phẩm gia công, đồng thời phải nhìn ra những lỗ hổng hay vết nứt nhỏ như mũi kim của kim cương. Phiền phức hơn là, nhiều khi có những hạt bụi li ti bám vào bề mặt kim cương, chỉ hiện rõ trên kính hiển vi nên mắt thường rất khó nhận ra.

Để trở thành một người chuyên nghiệp trong lĩnh vực kim cương, mọi người khó có thể hình dung được sự nỗ lực mà Huy Huy đã bỏ ra, nó trân trọng mỗi một cơ hội đến với mình và nỗ lực vượt qua từng thử thách đầy áp lực. Đầu tiên, nó đổ túi kim cương ra một cái bàn dài giống như bàn học sinh, đặt đèn bàn có độ sáng cao và một cái cân nhỏ lên đó. Nó đeo kính lúp chuyên dụng, dùng kẹp nhỏ nhẹ nhàng gấp kim cương để dưới ánh đèn, quan sát cẩn thận kỹ lưỡng, phân loại kim cương theo cấp bậc, rồi hỏi ý kiến ông chủ để nghiệm thu. Sau đó, nó lại trộn lẫn toàn bộ số kim cương vào nhau, phân loại lại lần nữa, lặp đi lặp lại nhiều lần như vậy nhằm kiểm chứng năng lực của bản thân. Mỗi khi các vị triệu phú gây dựng cơ đồ từ hai bàn tay trắng nhớ lại khoản tiền đầu tiên tự mình kiếm được, họ đều cảm thấy chua xót. Huy Huy cũng không phải là ngoại lệ. Nó thường nói, tìm kiếm ý nghĩa của cuộc đời, có lẽ không phải là đứng ở một ngưỡng cửa, mà quan trọng là sau khi bước vào ngưỡng cửa đó, bạn phải đánh đổi sự nỗ lực và chuyên tâm của mình để đi đến mục tiêu sau cùng.

Tôi chia sẻ bí quyết thành công của Huy Huy từ một sinh viên đại học bình thường đến chàng trai Do Thái sáng giá nhất vùng Thượng Hải, tiếp đó trở thành triệu phú trên thế giới khi còn rất trẻ, không nhằm mục đích thôi thúc các bậc cha mẹ dồn hết tâm sức vào việc đào tạo con cái mình trở thành triệu phú, tôi chỉ muốn mọi người hiểu rằng, yêu con không phải là xem bạn cho con ăn sung mặc sướng thế nào, mà phải xem bạn có thể phát huy kỹ năng và tố chất sinh tồn của con như thế nào. Chỉ riêng chuyện cha mẹ mua nhà, mua xe cho con cái cũng làm chúng thiếu ý chí phấn đấu những mấy năm trời. Các bậc cha mẹ chưa hiểu đúng về kỹ năng tự chủ, không cảm nhận được việc lập nghiệp là điều hạnh phúc nhường nào, tự tích lũy là sự vui vẻ nhường nào, trên thực tế họ đã tước mất sức chiến đấu của con trẻ.

Mọi người thường nói “con nhà nghèo sớm biết lo liệu việc nhà”, nhưng nay lại có người nói rằng, trẻ em bây giờ không cần mớ vào việc nhà vì điều kiện sống quá tốt. Thật ra, trẻ xuất thân trong gia đình nghèo khổ chưa chắc sẽ có tiền đồ, còn trẻ xuất thân trong gia đình giàu có cũng không hẳn là đồ vô tích sự, mấu chốt ở đây là phụ huynh dẫn dắt con em mình ra sao, vận dụng sự hiểu biết của mình như thế nào.

Mấy năm gần đây, ở Trung Quốc thịnh hành trào lưu “giáo dục tố chất”, tức là đa phần các vị phụ huynh lại thường nghĩ rằng cho con cái học đủ các môn như âm nhạc, mỹ thuật, võ thuật, võ đạo, thư pháp, vv... nghĩa là con cái họ đang được giáo dục tố chất một cách toàn diện. Họ hoàn toàn coi nhẹ kỹ năng đối nhân xử thế, xác lập tọa độ giá trị, phẩm chất đạo đức, sự hiểu biết tương quan giữa môi quan hệ tri thức và nghề nghiệp, lý tưởng sống cùng với khả năng thay đổi thực tiễn của con em mình. Những yếu tố đó mới thật sự là nội hàm của “giáo dục tố chất”, đồng thời cũng là tố chất cần thiết nhất để cho con trẻ thi thố ngoài xã hội. Còn các trường trọng điểm hay các lớp học phụ đạo cao cấp đều không có nghĩa vụ và cũng không có thời gian và công sức đâu để đào tạo những tố chất này cho bọn trẻ, chỉ có đôi bàn tay đưa nôi của người cha người mẹ mới có thể đem đến cho con món quà trưởng thành.

Cha mẹ cho con cái học tiếng Anh, học đàn tranh, học múa, học cờ vây thì chúng sẽ có tiền đồ? Khi nghe các bậc phụ huynh nói một cách hãnh diện về điểm số của con em mình, tôi chẳng biết nói gì, họ hoàn toàn không để ý đến thực trạng rất nhiều sinh viên tốt nghiệp đại học nhưng chưa có đủ kỹ năng sinh tồn, thiếu kỹ năng quản lý tài sản, tâm trạng giống như “gia tộc dâu tây”, nên chỉ biết ăn bám cha mẹ. Đó thật sự không phải là lỗi ở con cái, mà là lỗi ở những người làm cha làm mẹ không giáo dục tố chất gia đình khoa học, nền nếp và hiểu biết cho những đứa con như thế này, để đến khi rời xa mái trường, chúng ngã ngay ở vạch xuất phát.

Cha mẹ là những người chịu khó, giàu đức hy sinh, vô tư và cam chịu nhất trên đời, nhưng xét trên khía cạnh giáo dục gia đình, sự yêu thương ở đây không chỉ là hao tổn thể lực, tâm lực và tài lực, mà quan trọng hơn phải xuất phát từ quan niệm! Quan niệm sai lầm sẽ dẫn đến kết cục thất bại. Để không phụ lại thiên chức làm cha làm mẹ, chúng ta hãy bắt đầu thay đổi quan niệm giáo dục con cái. Cơ hội luôn thuộc về người sớm có sự chuẩn bị, tương lai của con được mở ra từ ngày chúng ta thay đổi quan niệm giáo dục của mình!

Chương III. Trì Hoãn Sự Thỏa Mãn Trên Danh Nghĩa Của Tình Yêu

Quá thỏa mãn yêu cầu của con sẽ đem lại nỗi khổ cho phụ huynh

Có một câu nhận xét về các bậc phụ huynh Trung Quốc như thế này: Họ quá yêu con nhưng lại không biết cách yêu con. Biểu hiện điển hình là không ít phụ huynh rơi vào thế bị động trong giáo dục gia đình, dù dành tất cả tình yêu thương cho con nhưng đáp lại, những gì họ nhận được vô cùng khiêm tốn. Tại sao cha mẹ càng hiểu, càng chăm bẵm, càng đáp ứng đòi hỏi của con, con càng không hiểu cha mẹ, thậm chí còn giày vò họ?

Muốn giải quyết vấn đề con cái, trước hết chúng ta phải tìm ra nguyên nhân dẫn đến vấn đề này, tiếp đến lựa chọn phương pháp giải quyết phù hợp hơn, đồng thời sáng tạo ra các phương pháp mới, đó là mối liên hệ giữa lý luận và phương pháp. Vì vậy, phụ huynh không nên chỉ nhìn vào những biểu hiện bề ngoài của vấn đề, mà cần phân tích ý nghĩa đứng đằng sau hành vi sai trái của con, đây mới là điểm vô cùng quan trọng để giải quyết vấn đề.

Tại sao trẻ em Trung Quốc không hiểu phụ huynh? Vì phụ huynh Trung Quốc chưa cho con em mình cơ hội hiểu cha mẹ. Với mức sống của người dân cao hơn trước, nên cha mẹ ra sức bảo vệ, che chở cho con, đáp ứng tất cả các yêu cầu của con, không để cho chúng phải khổ như thời của mình. Những đứa trẻ lớn lên trong môi trường như vậy, tuy có rất nhiều ưu điểm như, chỉ số IQ cao, tự tôn cao, tự tin cao... nhưng cũng tồn tại không ít nhược điểm. Các bậc cha mẹ Trung Quốc đương thời là những người kiên trì “đặt mình vào vị trí của trẻ” nhất, thấu hiểu mong muốn của trẻ nhất, họ hoàn toàn chiều theo ý con để thể hiện tình yêu thương vô bờ bến mà mình dành cho chúng. Phương thức biểu hiện là: “Con thích cái gì cha mẹ đều đáp ứng. Muốn tiền cho tiền, muốn đồ cho đồ. Cho càng nhiều càng chứng tỏ tôi yêu con sâu sắc.” Chính điều này làm trẻ không có cơ hội hiểu sự vất vả, khó nhọc của cha mẹ, không có cơ hội cảm nhận hạnh phúc của cha mẹ không dễ gì có được, không có cơ hội bồi đắp lòng biết ơn đối với cha mẹ và xã hội, thiếu tinh thần trách nhiệm và nghĩa vụ.

“Đặt mình vào vị trí của trẻ” là kết quả của khoa học quan sát trẻ em, nó cho thấy xã hội ngày nay tôn trọng và thấu hiểu cuộc đời của con trẻ. Nhưng phụ huynh tôn trọng trẻ em chẳng bằng nắm vững phương pháp giáo dục trẻ em. Về quan niệm giáo dục trẻ em trong gia đình, các bậc phụ huynh thường xem nhẹ một phương pháp luận quan trọng là phải tôn trọng trẻ em như thế nào, đó cũng là mệnh đề quan trọng trong giáo dục tâm lý trẻ em, tức là trì hoãn thỏa mãn.

Có thể chia các cách thỏa mãn ham muốn của con người ra làm năm loại sau: Trì hoãn thỏa mãn, khéo léo từ chối thỏa mãn, thỏa mãn trước, thỏa mãn tức

thời và thỏa mãn quá mức. Phương pháp giáo dục tốt luôn đề xướng “trì hoãn thỏa mãn” và “khéo léo từ chối thỏa mãn.” Còn “thỏa mãn trước” là việc làm ngu xuẩn, “thỏa mãn quá mức” thì chỉ lãng phí công sức.

Một cuộc điều tra vấn đề xã hội hóa trẻ em ở hơn hai ngàn vị phụ huynh Trung Quốc cho thấy, trong giáo dục gia đình, trẻ em không nghe lời phụ huynh là vấn đề lớn nhất. Song nguyên nhân chủ yếu khiến trẻ trở thành “tiểu hôn quân” lại liên quan đến việc phụ huynh thỏa mãn trước, thỏa mãn tức thời và thỏa mãn quá mức nhu cầu của trẻ.

Thỏa mãn trước: Trẻ được đặt ở vị trí cao hơn các thành viên khác trong gia đình một bậc, lúc nào cũng được hưởng chế độ chăm sóc đặc biệt. Cho nên chúng tự cho mình là người đặc biệt, quen đặt mình lên trên người khác, từ đó trở thành người ích kỷ, không có lòng cảm thông và không biết quan tâm tới người khác.

Thỏa mãn tức thời: Trẻ muốn gì được nấy, ắt tạo thành tính xấu không biết quý trọng đồ vật, đề cao hưởng thụ vật chất và lãng phí tiền bạc, hơn nữa trẻ cũng không hề biết nhẫn nại và chịu khổ.

Thỏa mãn quá mức: Phụ huynh cho phép trẻ có những hành vi ăn uống, ngủ nghỉ, học tập, vui chơi, đối nhân xử thế vượt quá chuẩn mực. Kết quả, bạn càng thỏa mãn quá mức nhu cầu của con, nó càng nhõng nhẽo. Thỏa mãn quá mức khiến trẻ không biết phân biệt đúng sai, tính cách trở nên không có tinh thần trách nhiệm và phóng dăng buông thả.

Thỏa mãn trước, thỏa mãn tức thời và thỏa mãn quá mức là những phương pháp giáo dục có tính chất hủy hoại, nó kìm hãm sự trưởng thành của trẻ, chứ không tạo điều kiện phát triển cho trẻ. Nếu các bậc phụ huynh có một chút nhận thức thì đã tránh được nhiều vấn đề, tôi chỉ sợ đa số các bậc làm cha làm mẹ đều hiểu thỏa mãn kiểu này giống như uống rượu độc giải khát, nhưng họ vẫn không kiềm chế được mình.

Nguyên nhân thứ nhất: Tình thân máu mủ, cảm tù con một

Trong các gia đình đông con trước đây, sự chú ý của cha mẹ bị phân tán vì phải chia đều cho các con. Còn trong các gia đình một con hiện nay, cả nhà đều hướng sự chú ý của mình vào đứa con độc nhất. Nó là đứa con duy nhất, đồng thời cũng là hy vọng duy nhất, tương lai duy nhất của cả nhà. Kể từ ngày đứa trẻ chào đời, cha mẹ đã giam giữ nó trong chiếc lồng tình cảm của mình, họ không thể ngăn bản thân mình không trao cho con những thứ tốt đẹp nhất.

Nguyên nhân thứ hai: Cho phép mình thỏa mãn ham muốn của con một cách vô hạn

Các bậc cha mẹ ngày nay từng sống trong hai thái cực nghèo khổ và sung túc. Mấy chục năm trước, kinh tế Trung Quốc vẫn ở giai đoạn lạc hậu, cha mẹ muốn chiều chuộng con cũng không có điều kiện, vật chất, ăn uống vui chơi đều tương đối thiếu thốn. Còn trong xã hội Trung Quốc hiện nay, kinh

tế phát triển vượt bậc, vì thế chúng ta lại ra sức bù đắp cho con cái. Nhất là những bậc cha mẹ thuở nhỏ không được hưởng thụ những gì mình mong muốn, nên bây giờ họ có một ý nghĩ mãnh liệt là bù đắp cho đứa con duy nhất của mình. Không riêng gì những gia đình khá giả mới đáp ứng mọi đòi hỏi của con, mà các gia đình chỉ có điều kiện kinh tế bình thường cũng thất lưng buộc bụng để cho con có một cuộc sống đầy đủ hơn. Trong tiềm thức, các bậc cha này coi con cái là hiện thân của mình hồi nhỏ, thỏa mãn quá mức yêu cầu của con cũng là cách họ bù đắp cho những thiếu thốn trước đây của mình. Có thể nói, cha mẹ bù đắp kiểu này, tuy nhận được sự an ủi nhưng lại làm hại con.

Nguyên nhân thứ ba: Không tiêu hóa quan niệm giáo dục

Có một cương vị cao cấp mà bạn không cần dựa vào bằng cấp để đạt được, đó là cương vị làm mẹ. Rất nhiều cha mẹ dựa vào “thực chiến” để thay thế các phương pháp nuôi dạy con cái, tự mình mò đá qua sông, nhưng đến khi sang đến bờ bên kia họ thường tiếc bờ bên này. Các bậc phụ huynh không tránh khỏi nuôi tiếc, bởi tình yêu là vô tận. Nhưng liệu những sự tiếc nuối này có thể sưởi ấm trên một diện tích nhỏ hơn một chút hay không?

Erich Fromm, nhà tâm lý học Mỹ từng nói một câu như sau: Yêu là một môn nghệ thuật, chúng ta cần phải học tập thì mới nắm bắt được nó. Mỗi người cha người mẹ phải thông qua quá trình tìm tòi và nỗ lực mới hiểu được thế nào là yêu. Như vậy là ông đang nói đến việc tri thức có khả năng thay đổi số phận, nếu như chúng ta nắm vững tinh hoa chân chính của quan niệm giáo dục gia đình, chẳng phải có thể thay đổi vận mệnh của cả gia đình hay sao?

Đọc đến đây, không ít các vị phụ huynh trẻ Trung Quốc cảm thấy oan ức: Từ khi mang thai, tôi cũng đã đọc vô số các sách hướng dẫn nuôi dạy con mà. Nghĩ kỹ, liệu bạn có thật sự hiểu ý nghĩa của những quan niệm giáo dục trong đó không? Ví dụ như quan niệm “đặt mình vào vị trí của trẻ” khuyến khích các bậc phụ huynh bước vào thế giới nội tâm của con, phải làm bạn với con và ngồi xuống nói chuyện với con trên cơ sở coi trọng cá tính của con. Nhưng quan niệm này không xúi giục phụ huynh cho con “đè đầu cuội cổ”, đó là một nhận thức sai lệch. Quan niệm “đặt mình vào vị trí của trẻ” nhấn mạnh sự tương thông tâm hồn giữa cha mẹ và con cái, song không cho phép cha mẹ thỏa mãn vô hạn các yêu cầu của con hoặc thỏa mãn dễ dàng, thỏa mãn quá mức.

Chúng ta đừng xem thường những mối nguy hại từ sự thỏa mãn quá mức, thỏa mãn dễ dàng các yêu cầu của con cái, vì nó giống như tưới thuốc độc vào dòng suối trưởng thành của trẻ, ngày sau những người làm cha làm mẹ chỉ có thể uống nước độc cùng con, dù hồi hận cũng không kịp.

Mối nguy hại thứ nhất: Đánh cắp tình yêu của cha mẹ, giày vò cha mẹ

Khi bạn thỏa mãn yêu cầu của con một cách vô hạn, con bạn vô hình chung sẽ tiếp nhận ám thị tâm lý: chỉ cần con phát tín hiệu yêu cầu, nhất định sẽ có

người làm con thỏa mãn. Cách thỏa mãn đại dột này ngoại trừ việc biến con trẻ thành kẻ ích kỷ tự lợi, chỉ nghĩ đến bản thân mình, chúng có thể còn cấu gât, ra oai với cha mẹ, giống như câu nói “chỉ biết hồng trong nhà”.

Con cái nhanh chóng nhận được quá nhiều hạnh phúc, nên chúng không nghĩ được rằng hạnh phúc ấy từ đâu đến, càng không hiểu cha mẹ phải đổ biết bao mồ hôi và nước mắt để đổi lấy hạnh phúc cho con, vì thế chúng không biết trân trọng, không hiểu nỗi khổ tâm của cha mẹ. Có thể thấy, việc dựa trên danh nghĩa tình yêu để uy hiếp, giày vò, làm khổ người mình yêu thường xảy ra ngay giữa những người gần gũi nhất.

Mối nguy hại thứ hai: Khó hòa nhập với xã hội

Trẻ em là trung tâm của gia đình, lúc nào người lớn cũng vây quanh trẻ, tự nhiên khiến chúng nảy sinh ý nghĩ tôi muốn cái gì thì bắt buộc phải có cái đó, tôi muốn làm gì thì phải theo ý tôi. Kết quả là ham muốn của trẻ không ngừng được nhân lên. Nếu chúng không biết kiềm chế ham muốn của bản thân một cách hiệu quả để rồi tạo thành tính cách ăn vào máu, thì sau này trưởng thành chúng sẽ khó thích nghi với cuộc sống xã hội phức tạp vì chúng không biết đạo đức nhân xử thế cơ bản, phụ huynh có thể thỏa mãn vô hạn yêu cầu của chúng nhưng xã hội không phải là phụ huynh của chúng, nên không thể đáp ứng mọi đòi hỏi của chúng. Khi đó, con trẻ giống như chiếc xe ô tô chỉ có hệ thống động lực mà không có hệ thống phanh xe an toàn, chạy xe trên đường ắt xảy ra tai nạn.

Mối nguy hại thứ ba: Không có tính bền bỉ, thiếu năng lực cạnh tranh xã hội
Dân gian Trung Quốc có câu tục ngữ: “Muốn con bình yên, hãy để nó ba phần đói rét.” Người mẹ không khéo léo từ chối yêu cầu của con, không kiềm chế được tình cảm của mình, cuối cùng thường dẫn đến những mối nguy hiểm vô cùng. Đứa trẻ có cảm giác thỏa mãn sẽ thiếu tâm lý chịu đựng, nhất là trẻ mang “tâm lý không tước”, dưới cánh cha mẹ, nó quen đi trên đường bằng phẳng, quen nghe những lời lọt lỗ tai, quen làm việc vừa ý, đến khi gặp khó khăn, trở ngại, đành bó tay chịu trôi, thể hiện những nét đặc trưng của “gia tộc châu tây”.

Từ đó có thể thấy, Maksim Gorky nói rất đúng “sinh con là việc ngay cả gà mái cũng biết làm, nhưng yêu con lại là việc khác”, một khi tình yêu thương cha mẹ dành cho con cái được khoác thêm nhân tố giáo dục, thì tình yêu không còn đơn giản như trước nữa, cha mẹ chỉ biết thỏa mãn vô hạn yêu cầu của con thì không bao giờ là đủ cả, họ cần phải có lý trí và kỹ thuật khi đáp ứng mong muốn của chúng.

Hội Liên hiệp các gia đình Israel.

Rốt cuộc phụ huynh phải đáp ứng yêu cầu của trẻ ra sao? Một nhà tâm lý học từng làm một thử nghiệm tâm lý nổi tiếng về việc “trì hoãn thỏa mãn”.

Buổi sáng trước khi vào lớp, thầy giáo phát cho mười em học sinh của một lớp cấp Một mỗi em một thanh sô-cô-la. Thầy giáo bảo học sinh: Các em có thể ăn nó bất cứ lúc nào, nhưng nếu em nào nhẫn nại đợi đến khi đi học về nhà rồi mới ăn, thầy sẽ thưởng cho em đó một thanh sô-cô-la giống y như thanh sô-cô-la này.

Sô-cô-la vô cùng hấp dẫn, có một vài học sinh không chịu được nên đã ăn hết ngay, tất nhiên cũng có một nửa số học sinh cương quyết đợi đến lúc tan học để được thưởng. Cuộc thử nghiệm tiếp tục theo dõi những học sinh này đến khi chúng tốt nghiệp đại

học, và kết quả cho thấy, những học sinh biết “trì hoãn thỏa mãn” có thành tích học tập cao hơn những học sinh không kiềm chế được mình trước sức hấp dẫn của sô-cô-la, trung bình là hai mươi điểm và sau khi tốt nghiệp, tỷ lệ tìm được công việc như ý cũng cao hơn.

“Trì hoãn thỏa mãn” cũng là một phương pháp giáo dục quan trọng của những bậc phụ huynh Israel thông thái.

Tôi rất thích tham gia những buổi họp phụ huynh ở trường học Israel, vì mỗi buổi họp đều đem đến cho tôi nhiều điều bổ ích. Trong một số buổi, các vị phụ huynh sôi nổi đưa ra ý kiến của mình về quan niệm “trì hoãn thỏa mãn” ở trẻ. Một khi phụ huynh đã quyết định trì hoãn thỏa mãn hoặc từ chối yêu cầu của trẻ, bất luận trẻ khóc lóc nài nỉ thế nào, họ cũng không thay đổi ý định, tuyệt đối tuân thủ nguyên tắc này. Trừ phi bạn cố tình dạy cho con mình tính cả thèm chóng chán thì hãy chiều theo nó. Phụ huynh Do Thái còn thảo luận trong một số trường hợp nhất định, chiều theo ý trẻ sẽ được coi là sự phục tùng lý trí. Nói cách khác, lúc này việc đáp ứng yêu cầu của trẻ là quyết định sáng suốt của cha mẹ, nếu không cha mẹ sẽ biến thành người lạm dụng quyền lực.

Bạn đang là người cha, người mẹ yêu thương con cái nhất, con bạn cầu được

ước thấy, vậy bạn hãy suy xét xem các kỹ năng thỏa mãn tức thời, thỏa mãn trước và thỏa mãn quá mức của mình có phải là chuẩn mực của các bậc cha mẹ thành công không? Và khi đưa trẻ vốn đắm chìm trong cảm giác được thỏa mãn kia bước ra ngoài xã hội, liệu xã hội có thể dễ dàng đáp ứng mọi yêu cầu của nó không? Nếu đáp án là không thì con bạn sẽ suy sụp tinh thần như thế nào? Thà triển khai các bài học từ chối sự thỏa mãn ở mức độ vừa phải trong phạm vi gia đình, còn hơn phải nộp một khoản học phí kêch xù cho con khi chúng bước ra ngoài xã hội, một mặt khiến trẻ biết kéo lùi hưởng thụ, có kỳ vọng vào cuộc sống, mặt khác tăng khả năng chịu đựng của trẻ sau khi bị từ chối, mua sẵn “bảo hiểm tâm lý” cho trẻ.

Làm sao để con hiểu cha mẹ

Chỉ trong thời gian ngắn ngủi mấy chục năm, người Do Thái đã nhanh chóng vươn đến vị trí giai cấp bạch kim, trở thành dân tộc kiếm tiền giỏi nhất thế giới. Ví dụ như George Soros, Ross Rothschild hiện đang chi phối hệ thống tài chính châu Âu, hay những ông lớn tài chính như J. P Morgan trên phố Wall... đều là các nhà tài phiệt Do Thái giàu có nổi tiếng trên thế giới. Vì người Do Thái giàu có như vậy nên thông thường mọi người đều cho rằng, thế hệ sau của những người Do Thái giàu có đương nhiên sẽ sinh ra với chiếc chìa khóa bạc, sống trong cảm y ngọc thực từ bé.

Thực tế cho thấy, trong tiểu sử gia đình của những người Do Thái giàu có ấy ghi rõ tất cả các thành viên khác đều thích làm giàu, họ cẩn trọng nhắc nhở thế hệ sau “nhà cao muôn trượng dựng lên từ mặt đất bằng”, kiên quyết không để cho con cháu mình sống trong nhung lụa. Vì thế họ nghĩ ra rất nhiều biện pháp giúp con trẻ tìm hiểu sự hưởng thụ quá sớm, ví dụ như hoạt động khá nổi tiếng “tham quan một ngày của cha mẹ” cũng là một trong những cách phụ huynh Do Thái tiến hành giáo dục “trì hoãn thỏa mãn” đối với trẻ.

Trường học của con trai tôi ở Israel từng tổ chức cuộc điều tra xã hội “Một ngày của cha mẹ”, yêu cầu học sinh tìm hiểu các công việc cha mẹ mình phải làm từ khi thức dậy vào buổi sáng đến khi đi ngủ vào buổi tối. Hoạt động này khiến con trai tôi và các bạn của nó có những cảm nhận sâu sắc. Con trai tôi về nhà kể rằng, khi tổng kết cuộc điều tra, nhiều bạn trong lớp nó đã bật khóc. Các cháu không ngờ, cha mẹ mình kiếm tiền vất vả biết bao. Một cháu từng đòi mẹ mua giày trượt patin hàng hiệu, sau khi tham quan nhà máy mẹ cháu đang làm việc, tận mắt chứng kiến cảnh người mẹ quay cuồng làm việc trong tiếng máy ồn ào, cháu hổ thẹn nói: “Ngày hôm đó, em trông thấy cánh tay mẹ mỏi rã rời, gân như chẳng còn sức nhắc lên.” Cậu bé cảm thấy hổ thẹn vì thường ngày đã không biết quý trọng thành quả lao động của mẹ. Thầy giáo cho tôi biết: Nhà trường tổ chức hoạt động điều tra này là theo kiến nghị của một số vị phụ huynh Do Thái, họ muốn nhà trường phối hợp tích cực với gia đình trong quá trình giáo dục con em. Phụ huynh Do Thái trao đổi với thầy giáo rằng: *“Muốn trẻ biết ‘trì hoãn sự thỏa mãn’, chúng ta không thể chỉ giảng đạo lý suông, mà phải cho trẻ thể nghiệm cuộc sống thực tiễn, gia đình và nhà trường cần kết hợp giáo dục trẻ thì mới mong có hiệu quả cao nhất.”*

Hoạt động “tham quan một ngày của cha mẹ” giúp trẻ em hiểu rõ về hoàn cảnh gia đình, từ đó biết cảm thông hơn với công việc chăm lo cho gia đình của người lớn nên không có gì là xấu cả. Bản thân cha mẹ cũng cần thông báo cho trẻ biết về hoàn cảnh gia đình mình. Gia đình khá giả có thể cho trẻ

hiều chăm lo cho gia đình là việc không dễ dàng gì, còn những gia đình nghèo khó có thể cho trẻ hiểu người lớn duy trì cuộc sống vất vả ra sao. Làm vậy, con trẻ sẽ càng quý trọng cuộc sống hơn, yêu quý các thành viên trong gia đình hơn.

Sau khi tham gia hoạt động “tham quan một ngày của cha mẹ”, học sinh trong lớp con trai tôi đều chủ động thể hiện sự thấu hiểu và yêu thương cha mẹ theo cách riêng của mình: “Hôm nay mẹ đi làm về mệt, nên tan học con về nhà ngay, giúp mẹ rửa rau.” “Hôm nay là chủ nhật nhưng cha vẫn phải tới tòa soạn viết bài ạ? Con sẽ giúp cha dọn dẹp phòng sách...”

Vì muốn trẻ hiểu rằng “trì hoãn sự thỏa mãn” là một loại tinh thần trách nhiệm xã hội và cũng vì lo sợ trẻ sẽ đi vào con đường “quý tộc giả tạo”, nên phụ huynh Israel cực kỳ coi trọng giáo dục trì hoãn sự hưởng thụ. Nhiều người cha Do Thái giàu có liên tục sắp xếp cho con cái mình tham gia “trải nghiệm cuộc sống nghèo đói.” Sau hoạt động thực tế này, bọn trẻ có sự thay đổi hoàn toàn: “Thì ra, trên thế giới vẫn còn ít nhất hai triệu người phải đi ăn xin. Thật không thể tưởng tượng được rằng hằng ngày họ thiếu ăn đến thế! Hóa ra, cha nói phí sinh hoạt trong một năm của trẻ em ở những khu vực nghèo đói của châu Phi chỉ có 100 đô-la là đúng sự thật.”

Con trai tôi chơi rất thân với một người bạn cấp hai tên là John, cha cậu bé là một thương nhân có tiếng ở thành phố Tel Aviv nơi chúng tôi sinh sống. Người cha này khá thú vị, anh ta sở hữu nhiều ô tô hàng hiệu, vậy mà cuối tuần nào cũng kiên trì đưa con trai đi xe buýt, cho thằng bé quan sát cuộc sống vất vả bên ngoài xã hội. Có lần, John cùng con trai tôi chở túi hàng to bằng xe đạp, mang đi bán. Đúng lúc trời mưa tầm tã, bọn chúng trông thấy đằng xa có một chiếc ô tô đang tiến lại gần. Thật mừng vì đó là xe của cha John, nào ngờ chiếc xe lại chạy thẳng, đường ai nấy đi việc ai nấy làm, thằng bé vẫn đi đưa hàng, còn người cha vẫn đi làm việc của mình. Nếu John muốn thay đôi giày đá bóng cũ, cha thằng bé sẽ đề nghị nó mỗi tối rửa bát đĩa một lần hoặc là đồng ý một nguyên tắc khen thưởng khác, đổi lấy đôi giày mới bằng sức lao động của mình. Cha mẹ thằng bé nói: Nếu con tôi đạt được thứ mình muốn một cách quá dễ dàng thì nó sẽ được nuông chiều thành hư, vì nó nghĩ rằng mình phải có được tất cả mọi thứ.

Tôi phân tích dụng ý của cha John cho con trai tôi nghe, thằng bé nói: “Mẹ ạ, con tin sau này nhất định John sẽ kế thừa rất tốt tài sản của gia đình cậu ấy, vì cha cậu ấy rèn giũa cậu ấy như vậy chính là khích lệ bản thân cậu ấy phấn đấu, chứ không ngồi không hưởng lộc.”

Lúc đó, tôi rất mừng vì cậu con trai của tôi mới học cấp hai đã hiểu được đạo lý này, đó cũng là căn nguyên ý chí phấn đấu sau này của thằng bé. Ngay đến con em nhà giàu cũng hiểu biết về xã hội, trải nghiệm cuộc sống gian khổ, chịu khó học tập từ nhỏ, vậy con em các gia đình bình thường còn cần phải biết phấn đấu hơn thế chứ?

Theo phụ huynh Do Thái, điều kiện kinh tế khá giả chưa chắc là chuyện tốt, họ quan niệm dù mình có giàu thế nào chẳng nữa cũng không được để cho con quá ăn sung mặc sướng. Cũng tương tự như câu tục ngữ của người Trung Quốc: “Có gian nan vất vả, ngọc mới rửa được thành.”

Phụ huynh Israel thường trao đổi, đối thoại với con em mình để cho trẻ hiểu lý do vì sao cha mẹ trì hoãn thỏa mãn của chúng. Họ bảo trẻ: Nếu con thích chơi thì con cần phải có thời gian tự do để chơi đúng không. Con sẽ đạt được mong muốn của mình khi con thi vào trường điểm và có thành tích học tập xuất sắc. Sau này con có thể tìm được một công việc rất tốt, kiếm được rất nhiều tiền, đến lúc đó, con sẽ có nhiều thời gian vui chơi hơn và đồ chơi của con cũng đắt tiền hơn. Nhưng nếu con đi sai trật tự thì toàn bộ hệ thống sẽ không hoạt động bình thường, con sẽ có rất ít thời gian vui chơi và chỉ sở hữu một vài đồ tồi tệ, phần đời còn lại, dẫu con nỗ lực làm việc đến đâu cũng không còn kịp nữa rồi.

Hồi ở Thượng Hải, Huy Huy chưa bao giờ tận mắt nhìn thấy sân trượt tuyết. Sau này tới Israel, nhà chúng tôi ở vùng biên giới tiếp giáp giữa Israel và Li Băng, ở đó có một cái sân trượt tuyết duy nhất của Israel.

Vào kỳ nghỉ đông, Huy Huy háo hức muốn đi trượt tuyết, thằng bé nài nỉ: “Mẹ cho con đi trượt tuyết đi, tuyết sắp tan hết rồi.” Huy Huy chỉ muốn mọc thêm đôi cánh để bay đến ngọn núi phủ đầy tuyết trắng xa xa.

Từ đáy lòng mình, tôi bằng lòng cho thằng bé đi trượt tuyết vì phong cảnh ở đó rất độc đáo, có thể giúp bọn trẻ mở mang đầu óc. Hơn nữa, lúc đó, kinh tế gia đình nhà tôi cũng khá hơn, hoàn toàn có khả năng chi trả khoản tiền vui chơi này của chúng. Nhưng tôi vẫn cố ý gây khó dễ, “Huy Huy, con rất muốn đi trượt tuyết phải không?”

“Vâng ạ!”

“Con có bằng lòng làm thêm mấy ngày ở bên đó để đổi lấy tiền đi trượt tuyết không?”

“Không thành vấn đề ạ!”

Tôi lái xe từ nhà đưa Huy Huy tới sân trượt tuyết mất khoảng nửa tiếng đồng hồ, trời rất lạnh, tôi hơi do dự, mặc dù tôi đã chuẩn bị găng tay dày cho Huy Huy, nhưng liệu thằng bé có chịu được cái lạnh này không?

Dường như đoán biết được tâm trạng của tôi, Huy Huy tỏ vẻ không sao để tôi yên tâm. Mấy ngày sau, tôi tới thăm Huy Huy và còn giúp thằng bé cùng các bạn nó chụp lại phong cảnh sân trượt tuyết mà chúng ao ước từ lâu.

“Mẹ, con nhìn thấy núi tuyết đẹp lắm!” Chóp mũi Huy Huy lạnh đến ửng đỏ. Công việc mà nó đảm nhiệm ở sân trượt tuyết rất vất vả. Công việc quét dọn phòng ở có vẻ nhẹ nhàng hơn song nó lại khăng khăng từ chối, vì nếu làm việc trong phòng, nó sẽ không nhìn thấy núi tuyết đẹp mê hồn ngoài kia.

Huy Huy đổi lấy việc đi trượt tuyết bằng sức lao động của mình, nó thấy rất đáng giá. Và lại, trong sân trượt tuyết có rất nhiều người thành công lui tới

ngiht nại, họ đôi lấy nhữg phút giây hưởng thụ cuộc sống bằng sự siêng năng và cố gắng của mình, hiên nhiên điều này cũng khích lệ ý chí của Huy Huy. Niềm vui có đượ từ đôi tay lam lũ của chính mình mới là niềm vui đích thực, thoải mái và dễ chịu. Đừng lo đôi bàn tay mình quá nhỏ bé, vì chỉ cần bạn chịu khó cày bừa thì càng ngày bàn tay ấy càng có sức mạnh, nó sẽ nuôi dưỡng ước mơ của bạn, rồi một ngày bạn sẽ đượ vụ mùa bội thu.

Khi Du Mẫn Hồng, Hiệu trưởng trường Tân Phương Đông mới nhắc đến con mình, ông cũng nói đến tính tất yếu của giáo dục “trì hoãn sự thỏa mãn”, “không đượ để cho con cái dễ dàng vùi vnh bạn. Trước khi mua đồ cho con, tôi sẽ phân tích cho nó hiểu thứ nó muốn mua có phù hợp hay không, nếu không phù hợp thì cương quyết không mua, còn nếu phù hợp thì tôi cũng không mua cho nó một cách dễ dàng. Nhất định tôi sẽ bảo con hoàn thành một nhiệm vụ nào đó rồi mới mua đồ cho nó. Ở lớp con gái tôi, mỗi cháu đều có một chiếc máy tính xách tay, tôi không mua cho con cũng không đượ. Vậy là tôi bảo con bé, chắc chắn cha sẽ mua máy tính cho con, nhưng con phải hiểu rằng không có cái gì từ trên trời rơi xuống, bây giờ con đã lớn rồi, con phải bỏ sức lao động của mình ra để có đượ thứ mình muốn. Nếu như con đợc thuộc lòng ba mươi bài viết khích lệ ý chí bằng tiếng Anh, cha sẽ mua máy tính cho con ngay. Kết quả chưa đến hai tuần, con tôi đã đợc thuộc lầu, nó có đượ chiếc laptop đúng như mong muốn. Cách giáo dục như vậy không những giúp con cái hiểu đượ đạo lý có làm mới có hưởng, mà còn giúp chúng biến ham muốn thành động lực làm việc”.

Những lời khích lệ như “dù nghèo thế nghèo nữa cũng không đượ để nghèo giáo dục, dù khổ thế khổ nữa cũng không đượ để con khổ” đã ăn sâu vào tâm hồn của các bậc phụ huynh Trung Quốc. Nhưng người đi ngược lại mong muốn ban đầu của câu nói này lại là bản thân những người làm cha làm mẹ. Trong một số gia đình khá giả ở Trung Quốc, các bậc cha mẹ luôn chiều theo ý con, con cái muốn gì đượ nấy. Con nhìn thấy một cái máy chơi game cầm tay (Psp) hoặc Ipad, phụ huynh không mua cho thì nó nhất định không chịu đi, cuối cùng không làm thế nào đượ, phụ huynh đành phải mua cho con, đó rõ ràng là con cái “trấn lột” cha mẹ. Còn có phụ huynh tiếc tiền, không nỡ mua hàng hiệu cho mình nhưng lại xả láng mua hàng hiệu đáp ứng yêu cầu của con và còn ra sức lấy lòng con: “Cục cưng của mẹ, đây là giày Nike số lượng sản xuất có hạn, 1500 tẻ một đôi, con xem mẹ yêu con chưa nào.”

Đáng nói hơn là, cùng với việc các bậc cha mẹ Trung Quốc giàu có thỏa mãn quá mức ham muốn của con, các bậc cha mẹ có điều kiện kinh tế bình thường, thậm chí còn túng bán cũng đua nhau thỏa mãn trước hoặc thỏa mãn tức thời ham muốn của con.

Cách đây không lâu, tôi đợc đợc một bài báo như sau: Ở Sơn Đông có một cặp vợ chồng từ nông thôn lên thành thị kiếm sống bằng nghề nhặt rác. Bản

thân họ nhìn ăn nhìn tiêu, dành dụm tiền mua một cái máy vi tính hơn 3000 tệ cho cậu con trai, đáp ứng đòi hỏi của thằng bé. Nhưng từ khi có máy vi tính, ngày nào thằng bé cũng cắm đầu chơi điện tử, không muốn đi học nữa. Không ít phụ huynh trách mắng trẻ con bây giờ không hiểu cha mẹ, không biết thương cha mẹ, nhưng thử hỏi họ có từng nghĩ, khi họ hy sinh cho con, họ có dạy nó hiểu những nỗi nhọc nhằn, vất vả trong cuộc sống của cha mẹ hay không?

Khác với phụ huynh Do Thái thường dẫn dắt con em mình “tham quan một ngày của cha mẹ”, phụ huynh Trung Quốc luôn cho rằng hoàn cảnh gia đình là chuyện riêng của người lớn, là khu vực cấm của trẻ em. Dù họ có khổ sở, mệt mỏi, tủi thân bao nhiêu chăng nữa, thì cũng không thể để cho con biết, không được để con có gánh nặng tư tưởng làm ảnh hưởng tới thành tích học tập. Họ không để cho con ăn mặc kém bạn kém bè, vì sợ con bị chúng bạn kỳ thị lại sinh ra tâm lý tự ti. Họ gánh vác tất cả mọi việc. Vẫn biết hành động đó xuất phát từ sự dâng hiến và hy sinh cao cả của người làm cha làm mẹ, nhưng con trẻ thiếu hiểu biết về hoàn cảnh gia đình sẽ làm ngơ trước sự lao động vất vả của cha mẹ từ lúc mặt trời mọc đến lúc mặt trời lặn. Trẻ được thỏa mãn quá mức trong một thời gian dài sẽ hình thành nhận thức sai lầm rằng, những gì cha mẹ làm cho mình đều là lẽ hiển nhiên, từ đó sinh ra tâm lý ỷ lại, chây lười.

Tại sao ngày nay Trung Quốc lại xuất hiện nhiều “nô lệ” của con cái đến vậy? Chỉ cần con đưa ra yêu cầu, lúc nào phụ huynh Trung Quốc cũng sẵn lòng đáp ứng nguyện vọng. Khổ nổi, trẻ con lại chưa có nhận thức đầy đủ về tiền bạc. Những ý nghĩ lệch lạc kiểu như, “bòn tiền từ túi cha”, “tiền là do ngân hàng phát cho” không phải là điều đáng buồn về con trẻ, mà là điều đáng buồn cho cách giáo dục của các bậc cha mẹ Trung Quốc.

Cuộc sống “tình nguyện” của tôi.

Một người bạn của tôi kể về cô con gái rượu của anh ta như sau: “Tuy điều kiện kinh tế nhà tôi không tồi, nhưng tôi vẫn luôn muốn dạy con tiết kiệm, chỉ có điều con bé chẳng có chút khái niệm nào về quản lý tài sản và tiết kiệm cả. Thời gian đầu ở trường nội trú, mỗi tuần con gái tôi xài hết 300 tệ, làm tôi nổi điên lên. Một dịp Tết, khách khứa ra vào nhiều, mẹ tôi quên khóa cửa, kết quả là có kẻ trộm lẻn vào nhà lục lọi ba lô của con bé, lấy tiền mừng tuổi ở bên trong, rồi quẳng chiếc ba lô chỏng gọng ngoài cầu thang. Bị mất mấy trăm tệ nhưng con tôi không xót, vẫn đứng đung như không, nó không biết cha mẹ kiếm tiền chẳng dễ dàng gì.”

Ví dụ về một chuyện nhỏ như đi ăn nhà hàng chẳng hạn, ăn ngon là một cách hưởng thụ, nhưng phụ huynh cần cho trẻ hiểu muốn thưởng thức một bữa ăn ngon, con cần phải bỏ sức lao động ra. Lao động trước hết là để có tiền mua thực phẩm, sau đó là tự mình chế biến thức ăn, cần phải đổ nhiều mồ hôi công sức vào đó thì mới có được đồ ăn cho vào miệng. Đó chính là ý nghĩa của câu “khổ trước sướng sau.” Trẻ quen cơm bưng nước rót chẳng những không hiểu được đạo lý “vất vả đổi lấy hưởng thụ”, mà còn hiển nhiên cho rằng “chỉ cần gọi món, thức ăn ngon sẽ tự động được bưng lên. Chỉ cần đưa ra yêu cầu, là sẽ có được bất kỳ sự hưởng thụ nào mà không phải trả giá bằng sự cố gắng vất vả.” Như vậy rất có hại cho sự phát triển của trẻ.

“Thành công do cần kiệm, thất bại do xa xỉ.” Tuy hiện nay chúng ta hoàn toàn có khả năng cung cấp cho trẻ một cuộc sống sung túc, thoải mái hơn, nhưng cũng cần hiểu rõ một điều, cuộc sống quá đầy đủ không đem lại kỹ năng cần thiết và sự trưởng thành cho trẻ, trái lại còn bào mòn nhiệt huyết, lý tưởng và ý chí phấn đấu của chúng, giống như cây tùng quen lớn lên trên mảnh đất khô cằn, nếu ở mảnh đất màu mỡ cây sẽ thiếu đi dáng vẻ kiên

cường mạnh mẽ.

Cho nên, để thực hiện tâm nguyện “mong con trai thành rồng”, “mong con gái thành phượng”, vào những lúc thích hợp, chúng ta cần “giả nghèo”, “giấu giàu”, làm thầy huấn luyện tâm lý của con cái, dạy trẻ biết nhẫn nại để chúng hiểu thế giới này không dành riêng cho một mình chúng và chúng không thể dễ dàng có được thứ mình muốn.

Không có người cha người mẹ nào là không yêu thương con cái mình, nhưng tình yêu đó cần phải có chừng mực, có nguyên tắc và có phương pháp. Cha mẹ phải làm chủ tình cảm của mình, kiềm chế lòng nhiệt tình và sự xúc động mù quáng. Một số cha mẹ, nhất là những bậc cha mẹ trẻ thường thiếu “chừng mực” khi cư xử với con. Họ thường “thỏa mãn trước”, “thỏa mãn quá mức”, “thỏa mãn tức thời” yêu cầu của con cái, cứ tiếp tục như vậy, chắc chắn trẻ sẽ hình thành thói quen xấu, được chiều thành hư. Chẳng lẽ đó là những gì phụ huynh kỳ vọng ở con em mình? Tôi nghĩ không phải vậy!

Chúng ta cần rèn luyện kỹ năng “trì hoãn thỏa mãn” cho con cái trong thời gian dài, không thể thực hiện trong chốc lát. Các bậc phụ huynh nhất định phải để trẻ có không gian thích nghi với việc “trì hoãn thỏa mãn.” Phụ huynh tuyệt đối không thể yêu con một cách mù quáng, cái gì cũng có thể cho con, mà cần dứt khoát từ chối mọi đòi hỏi quá đáng của con. “Trì hoãn thỏa mãn” là phương pháp giáo dục khoa học về tâm lý học trẻ em, nó nhấn mạnh đến việc cha mẹ tôn trọng quy luật phát triển tự nhiên và quy luật phát triển tâm lý của con, đồng thời kiểm tra độ vững vàng về tâm trí của cha mẹ.

Nghệ thuật “trì hoãn thỏa mãn”

1. Nắm bắt thời gian và cách thức trì hoãn sự thỏa mãn dựa vào từng độ tuổi của con

Đối với trẻ từ một đến hai tuổi, cha mẹ nên thỏa mãn tất cả các nhu cầu tâm sinh lý của con. Khi con có những biểu hiện thật sự vô lý, cha mẹ chỉ trì hoãn việc thỏa mãn nhu cầu của con trong khoảng thời gian được tính bằng giây, tốt nhất là không nên vượt quá một phút. Từ hai tuổi trở đi, trẻ bắt đầu có ý thức về bản thân, chúng hiểu được một số đạo lý người lớn giảng giải, cơ bản hiểu rõ hàm nghĩa của chữ “đợi.” Lúc đó, phụ huynh phải có ý thức cho con trải nghiệm nhiều hơn. Thời gian trì hoãn sự thỏa mãn cũng có thể kéo dài từ mấy phút đến một hai ngày. Lên ba tuổi, trẻ hiểu đạo lý hơn, phụ huynh có thể kéo dài thời gian trì hoãn thỏa mãn.

2. Giải thích rõ lý do trì hoãn sự thỏa mãn

Phụ huynh cần giảng giải đạo lý cho con cái hiểu rõ lý do họ không thể đáp

ứng yêu cầu của con ngay lập tức. Ví dụ, con muốn chơi xích đu, cha mẹ nên nhẹ nhàng bảo con: “Xích đu là đồ chơi công cộng, con cần xếp hàng đợi đến lượt mình thì mới được chơi thêm lần nữa”.

3. Bắt đầu trì hoãn thỏa mãn từ một phút

Phụ huynh đừng hy vọng lần đầu thực hiện trì hoãn thỏa mãn, con cái sẽ chờ đợi những hai mươi phút, chúng ta phải tuân theo nguyên tắc tiến dần từng bước nhỏ. Thời gian trì hoãn lần đầu không được quá lâu, nếu không con cái sẽ cảm thấy chán nản, từ bỏ mục tiêu và niềm tin theo đuổi.

4. Đừng quá quan tâm đến con khi nó đang phải chờ đợi

Trì hoãn sự thỏa mãn là một hành vi tự hạn chế, nhưng khi trẻ còn nhỏ, cha mẹ cần phải thường xuyên đặt ra quy tắc thì chúng mới có thể trì hoãn thỏa mãn các nhu cầu của mình. Sau này lớn hơn, con cái sẽ biết tự đôn đốc bản thân, cha mẹ không nên để con cảm thấy cha mẹ đang “theo dõi” chúng.

5. Trì hoãn thỏa mãn bằng phương pháp trao đổi

Trao đổi cũng là một trong những cách hay của phương pháp trì hoãn thỏa mãn. Đợi đến khi trẻ lớn hơn, cha mẹ có thể giao ước với con, nếu con muốn có đồ chơi mới, thì hằng ngày con cần phải tích lũy “sao năm cánh” để trao đổi. “Sao năm cánh” là “phần thưởng” cha mẹ dành cho con khi chúng có những biểu hiện tốt. Thông thường sau khi con tích lũy đến năm lần hoặc mười lần, cha mẹ sẽ đáp ứng yêu cầu của con. Quá trình con tích lũy “phần thưởng” cũng là một kiểu chờ đợi.

6. Lạnh nhạt trước hành vi khóc lóc vô lý của con

Có những đứa trẻ, khi cha mẹ không thể thỏa mãn tức thời yêu cầu của mình, chúng sẽ chống đối bằng cách kêu khóc âm ỉ, những lúc như vậy cha mẹ nhất định phải tỏ ra lạnh nhạt với con, tỏ rõ thái độ cương quyết của mình. Cha mẹ cần cho trẻ hiểu, trong cuộc sống có những thứ không phải con cứ muốn là có ngay lập tức. Khi trẻ nhận thấy khóc lóc cũng không giải quyết được chuyện gì, chúng sẽ thử làm theo ý muốn của cha mẹ là chờ đợi, đạt được thứ mình muốn thông qua sự cố gắng của bản thân.

7. Đừng keo kiệt lời khen, hãy thỏa mãn nhu cầu về mặt tình cảm của con để chúng cảm nhận tình yêu thương vô bờ của cha mẹ

Khi trẻ chấp nhận trì hoãn thỏa mãn, cha mẹ phải kịp thời khen ngợi, nhằm

khích lệ những hành vi tốt đẹp của con. Khi trẻ giúp cha mẹ lau sàn nhà, rửa bát và có được đồ chơi chúng ao ước bấy lâu, cha mẹ có thể khen “con yêu lao động, thế là ngoan”; khi con xếp hàng luân phiên chơi cùng các bạn nhỏ khác, cha mẹ có thể khen: “Con thật lịch sự.” Qua những lời khen ngợi của cha mẹ, trẻ cảm thấy sự cố gắng của mình được công nhận và sẽ được thỏa mãn về mặt tinh thần.

Nghệ thuật từ chối thỏa mãn

Có lần tôi đi khám răng ở bệnh viện trung tâm Tel Aviv, tình cờ gặp một vị phụ huynh lớp con gái tôi cũng đưa cô con gái sáu tuổi của mình đến đây, hai cha con đang đứng đợi ngoài sảnh. Đợi được một lúc, cháu bé giẫy giụa đòi đồ uống. Cha cháu tiện tay lấy một cốc nước lọc miễn phí từ máy bán hàng tự động ở bên cạnh, đặt vào tay con gái. Tất nhiên không phải là người cha này không mua được đồ uống cho con, vì máy bán hàng tự động đang bán một tệ một cốc CocaCola hoặc nước chanh; hay là anh ta quá nghèo chẳng? Hoàn toàn không phải vậy, công ty cung cấp dụng cụ thể thao của anh ta nằm ở trung tâm thành phố nơi chúng tôi sinh sống, hiện đang kinh doanh rất tốt.

Vậy, rốt cuộc vì nguyên nhân gì người cha này lại hành động như vậy? Tôi nhớ, câu trả lời của anh ta là nước lọc cũng có thể giải khát được rồi, không cần tốn tiền mua đồ uống khác. Chúng ta không nên cho con cái hưởng thụ đời sống vật chất quá cao ngay từ khi chúng còn nhỏ. Quan niệm của người cha này đại diện cho cách nghĩ của hầu hết các bậc phụ huynh Do Thái.

Người Do Thái cho rằng, ham muốn của con người là vô hạn, nhưng chúng ta chỉ có thể thỏa mãn được rất ít, còn vô số ham muốn khác thì vĩnh viễn không thể đáp ứng được. Chính vì vậy, họ muốn con em mình hiểu: Phạm vi hưởng thụ của mỗi người đều có giới hạn, bỏ ra một đồng thì phải biết phát huy hết giá trị của một đồng ấy. Dù con có bao nhiêu tiền đi nữa cũng tuyệt đối không được mua những thứ không cần thiết và không phù hợp với mình. Còn nếu con muốn thỏa mãn những mong muốn xa xỉ hơn, thì con bắt buộc phải có điều kiện sống tốt hơn nữa dựa vào sự nỗ lực của chính mình, chứ không thể mượn tay người khác.

Cô con gái mới lớn nhà tôi.

Cũng theo người Do Thái, cha mẹ khéo léo từ chối những đòi hỏi không hợp lý của con mới thể hiện tình yêu thương con cái sâu sắc, còn nếu cứ một mực chiều theo và thỏa mãn mọi yêu cầu của con, chỉ là nuông chiều con mà thôi. Nuông chiều không phải là yêu thương, nó thực chất là “hại” con dưới vỏ bọc “yêu” con. Khi con trẻ đưa ra các đòi hỏi, phụ huynh cần xử lý yêu cầu theo từng trường hợp cụ thể của con mình, nếu là yêu cầu không hợp lý, phụ huynh cần biết từ chối một cách hiệu quả. Chỉ những vị phụ huynh thất bại mới không biết từ chối đòi hỏi của con, hấp tấp đáp ứng những yêu cầu đó.

Ở lớp múa, con gái tôi có một người bạn nhỏ tên là Sasa, nhà cô bé rất giàu. Một lần con gái tôi nhận lời mời đến nhà bạn chơi, khi trở về con bé mang theo nhiều cảm xúc: “Mẹ à, nhà Sasa là một tòa biệt thự to đùng, đồ dùng trong nhà cực kỳ cao cấp. Nhưng, phòng của Sasa bé tí tẹo, hơn nữa, đồ dùng bên trong đều rất cũ kỹ, không hợp thời.” Tôi hỏi con gái tại sao lại vậy, con bé trả lời, “Sasa nói với con là, cha mẹ bạn ấy rất yêu thương bạn ấy, họ sẽ làm hết sức mình tạo điều kiện học tập và phát triển tốt nhất cho bạn ấy, nhưng cũng chính vì yêu thương bạn ấy nên họ mới không cho bạn ấy điều kiện sống sung sướng nhất. Bởi vì bạn ấy cần và cũng có thể đạt được điều kiện sống thật tốt dựa vào sự cố gắng của chính mình”.

Câu chuyện cha mẹ Sasa khéo léo từ chối yêu cầu của con đã khắc sâu sự khác biệt giữa hai nền văn hóa giáo dục của Trung Quốc và Israel, đồng thời tạo lửa quyết tâm học hỏi kinh nghiệm giáo dục gia đình của người Do Thái trong tôi.

Hồi đó, tôi đang gặp phải nhiều vướng mắc trong vấn đề nuôi dạy con gái, vì không đồng tình với câu tục ngữ “nghèo nuôi con trai, giàu nuôi con gái.”

Chính quan niệm giáo dục của cha mẹ Sasa đã củng cố cách nghĩ của tôi, đó là: Nuôi con gái trong giàu sang từ lúc nó còn nhỏ, sau này lớn lên khi gặp trắc trở trong cuộc sống nó phải làm sao? Làm việc gì cũng đều phải có giới hạn, cha mẹ cần giảng giải cho con gái tất cả các nguyên tắc hoặc một số nguyên tắc nhất định. Tương tự như các bé trai, các bé gái cũng gặp phải muôn vàn khó khăn trở ngại trong quá trình phát triển. Từ thuở nhỏ, trên con đường học vấn, không phải vì bạn là nữ giới nên nhà trường hạ thấp điểm xét tuyển so với nam giới; thi rớt vì kém một điểm đều phải ngậm ngùi tiếc nuối. Đến khi bước ra xã hội, môi trường cạnh tranh khốc liệt, đối thủ vô tình, tuyệt đối sẽ không thông cảm hoặc cho bạn một lối thoát vì bạn là nữ giới. Nhất là sau khi bước vào cuộc sống hôn nhân, những cô gái con nhà giàu quen được thỏa mãn mọi mặt, không biết làm ăn, không am hiểu thế sự, làm sao đối diện với cuộc sống thực tế đây?

Tôi từng từ chối một số đòi hỏi của cô con gái, trong đó có chuyến đi nghỉ ở Biển Đỏ.

Vào học kỳ cuối năm 2002, Muội Muội bắt đầu kỳ nghỉ hè, tôi muốn con bé mở mang tầm mắt nên cho nó cùng tham gia một đoàn du lịch tới Biển Đỏ.

Mùa hè, trời nóng bức, khó chịu, tôi không buồn đi đâu, bèn ngồi ở bậc tam cấp hóng mát cùng một vài người trong đoàn.

Một mình con gái tôi tới quầy cà phê dưới khách sạn, uống cà phê.

Một lúc sau, một người cùng đoàn bước tới bậc tam cấp, cùng ngồi hóng mát với chúng tôi, cô ấy nhận ra Muội Muội, biết nó là con gái tôi. Trông thấy tôi, cô ấy buột miệng nói: “Ồ, vừa nãy em uống cà phê ở dưới quầy khách sạn, em thấy con gái chị cho người phục vụ tận 10 Euro.” Cà phê trong khách sạn có giá 10 Euro một cốc, sao con bé lại cho số tiền ngang với tiền cà phê? Tôi hơi khó hiểu, nhưng chưa vội tra hỏi con gái.

Giờ nghỉ ngày hôm sau, Muội Muội vẫn muốn xuống quầy uống cà phê. Tôi lẳng lặng đi theo con bé, tìm hiểu đầu đuôi sự việc.

Con bé tới quầy cà phê, vừa ngồi vào chỗ, một nam nhân viên phục vụ điển trai đi đến bên cạnh con bé, chào hỏi rất ân cần, nhiệt tình và còn bắt chuyện với nó một lúc. Tôi im lặng quan sát con gái, phát hiện ra nó boia cho nam nhân viên này 10 Euro khi anh ta chuẩn bị đi.

Sau khi con gái trở về phòng khách sạn, tôi không sùng sộ lên giáo huấn nó, tôi hiểu con bé đã dậy thì, nó muốn xây dựng hình ảnh một cô gái lịch thiệp và tôn nghiêm trước mặt nam nhân viên phục vụ đó.

Tôi nhẹ nhàng hỏi con gái: “Muội Muội, mẹ nghe nói con boia cho người phục vụ quầy cà phê rất nhiều tiền à?”

Con bé không lên tiếng. Tôi kéo bàn tay nhỏ nhắn của nó: “Muội Muội, như thường lệ, tiền boia là 10% giá thành. Nếu con cảm thấy thái độ phục vụ của họ rất nhiệt tình, chu đáo, không dám rút ra 10%, vậy thì con có thể thưởng thêm khoảng một hai Euro. Cuộc sống của chúng ta không quá giàu sang,

không thể lãng phí như thế được con ạ. Phảm hạnh của một người không được đánh đổi bằng tiền như vậy. Mẹ hy vọng việc con làm thật sự thông minh.”

Dù tốn nhiều lời, nhưng tôi kiên trì không nổi nóng, không giận dữ, tôi chỉ muốn con gái mình hiểu: Tại sao con bé không nên làm việc này. Tôi biết, con cái ở thế yếu nên rất dễ kích động, nếu tôi nặng lời quát mắng, con bé sẽ phản ứng gay gắt, điều đó sẽ khiến nó cảm thấy tủi thân, bất mãn. Lần sau gặp lại chuyện này, mẹ con tôi vẫn lại căng thẳng. Nên, khi nhìn ánh mắt của con, tôi hiểu mình cần tôn trọng tâm trạng con bé, đồng thời giảng giải cặn kẽ đạo lý cho nó hiểu, sau này không phải nhắc lại chuyện này nữa.

Hai mẹ con tôi nói chuyện, trao đổi mất một buổi tối. Trong chuyến du lịch ngày hôm sau, chúng tôi đi tham quan một khách sạn bảy sao nổi tiếng. Nhìn cách bài trí khách sạn xa hoa lộng lẫy, Muội Muội tựa vào vai tôi, thủ thỉ: “Mẹ đợi sau này con trưởng thành, có thể sống bằng sức lao động của mình, con sẽ mời mẹ tới những khách sạn như thế này nghỉ ngơi.”

“Ừ! Mẹ tin sẽ có ngày như vậy!” Lời con gái nói như một làn gió mát thổi vào lòng tôi. Tôi thật sự cảm thấy rất an ủi vì không ngờ cô con gái mới lớn lại hiểu mẹ đến vậy. Quả nhiên, sau này tôi không phải nhắc lại chuyện này nữa, giữa hai mẹ con tôi cũng không còn khúc mắc gì, hơn nữa rất ít khi con bé có những việc làm tương tự như vậy.

Đôi khi, muốn từ chối yêu cầu của con cái, cha mẹ cũng cần tạm nhân nhượng chúng vì lợi ích lâu dài, lùi một bước để tiến ba bước. Nhất là khi cư xử với con cái ở độ tuổi dậy thì.

Một ngày cuối tuần tôi bảo con gái: “Muội Muội, mẹ con mình đi hiệu sách chọn mấy cuốn từ điển nhé.” Tôi rất muốn con bé đi cùng tôi tới hiệu sách của Tel Aviv một chuyến. Nhưng con bé trả lời: “Không được đâu mẹ, con muốn đi dạo phố mua quần áo trước.” Lúc này Muội Muội học trung học, con bé đang ở tuổi thích làm điệu.

Khi đó, tôi lùi một bước, cùng con gái đi mua sắm trước, quyền uy và yêu cầu của người làm mẹ phải gác sang một bên.

Chúng tôi tới trung tâm mua sắm của thành phố Tel Aviv, lần lượt ghé vào các gian hàng thử quần áo, Muội Muội mặc thử mấy cái áo hai dây bắt mắt. Mặc dù tôi không tán thành con bé mua mấy bộ quần áo kiểu này, nhưng tôi vẫn ngồi im trên ghế sofa, quan sát nó. Con bé vừa mặc thử quần áo, vừa lén nhìn sắc mặt của tôi. Đi dạo trung tâm mua sắm cả một ngày trời làm lỡ việc tới hiệu sách, nhưng tôi kiềm chế sự khó chịu trong lòng, từ đầu đến cuối, vẫn kiên nhẫn cùng con gái thử quần áo. Tôi nghĩ: “con bé đang thăm dò sự nhẫn nại của bà mẹ già này đây mà.” Giác quan thứ sáu của người mẹ mách bảo tôi vậy!

Sáng sớm hôm sau, Muội Muội vừa ngủ dậy đã chạy đến trước mặt tôi, vui vẻ nói: “Mẹ ơi, hôm nay mẹ con mình đi hiệu sách nhé, hay là mẹ muốn đến

chỗ nào khác, con sẽ đi cùng mẹ.” Con gái tôi trưởng thành trong môi trường giáo dục gia đình “khéo léo từ chối sự thỏa mãn”, khi “lùi để tiến” tôi đã xoay chuyển được tình thế, thôi thúc con gái tự xem xét lại yêu cầu của mình, từ giây phút ấy con bé đã trưởng thành hơn.

Cũng có người bạn hỏi tôi: “Vào thời điểm đó, quán cơm Trung Quốc của nhà bà đã kinh doanh hiệu quả và đem lại lợi nhuận cao, sao phải gây khó dễ cho con bé? Bà không sợ làm tổn thương tình cảm mẹ con sao?”

Tôi cho rằng, chính vì thu nhập gia đình tăng lên, nếu không nâng cấp quan niệm giáo dục gia đình, các bậc cha mẹ sẽ vô tình làm hại con mình. Nếu tôi làm một người mẹ sẵn sàng đáp ứng tất cả các yêu cầu của con, tạo cho con những thói hư tật xấu như chỉ biết đòi hỏi, không biết cảm ơn, không biết trân trọng, dẫu con có cho tôi là người mẹ yêu thương nó nhất trên đời, thì đó cũng vẫn là sự thất bại trong cách dạy con của tôi, là “lấy tình yêu mua sai lầm” và đi ngược lại với tâm huyết của mình.

Những lúc tụ tập với bạn bè, chúng tôi thường dành phần lớn thời gian để nói chuyện về con cái. Một người bạn cũ của tôi có cậu con trai mới mười lăm tuổi, trên người thẳng bé mặc toàn hàng hiệu, trong khi cha mẹ ăn mặc khá giản dị. Có lần, tôi đi mua sắm cùng gia đình ông bạn ấy, vào trong cửa hàng chuyên bán hàng hiệu Nike, cậu ấm nhà họ nũng nịu nói: “Con chỉ đi được giày Nike thôi, đi giày này chân con mới không bị đau.” Mẹ thẳng bé lập tức nói với nhân viên bán hàng: “Phiền cô lấy cho chúng tôi đôi tốt nhất.” Con gái một người họ hàng của tôi tham gia buổi tiệc sinh nhật của bạn học cùng lớp, nó muốn cha mẹ giúp mình chuẩn bị món quà đắt đỏ, vì các bạn khác đều tặng những món quà rất đắt tiền: túi thể thao hàng hiệu, mỹ phẩm nhập khẩu, thẻ tập thể dục... Đó là hệ quả của việc một số trẻ coi mình có nhiều hay ít bạn tới chúc mừng sinh nhật, độ nặng nhẹ của những món quà nhận được là tiêu chí đánh giá mình có “thể diện” hay không.

Không có gì là đáng trách khi các bậc cha mẹ muốn đáp ứng đòi hỏi của con cái, chỉ có điều rất nhiều những ví dụ về sự thất bại của giáo dục gia đình đều xuất phát từ căn nguyên phụ huynh thỏa mãn quá mức nhu cầu của trẻ. Họ cho rằng chỉ có đáp ứng tất cả mong muốn của con mới chứng tỏ là họ yêu thương con cái. Nhận thức sai lầm này khiến không ít phụ huynh đi vào vòng luẩn quẩn. Họ thỏa mãn mong muốn của con để cho con vui vẻ, nhưng khi ham muốn của con tăng lên chóng mặt, họ lại phải đầu tư thêm nhiều thứ thì mới mong có thể đáp ứng được yêu cầu của con. Trên thực tế, quá theo đuổi hưởng thụ vật chất, ngược lại sẽ làm con cái bị tổn thương, vì từ nhỏ cha mẹ đã truyền cho con những tư tưởng sai lệch, khiến chúng lầm tưởng bản thân mình sẽ mãi được thỏa mãn trước, thỏa mãn quá mức và thỏa mãn vô hạn. Điều đó làm ảnh hưởng tới cách nhìn của con cái về người khác, về xã hội và về thế giới trong suốt cuộc đời chúng.

Người xưa nói: “Con hư tại mẹ.” Đứng trước những đòi hỏi của con cái, các

bậc phụ huynh cần phải biết phán đoán đúng sai, kiên quyết từ chối yêu cầu vô lý. Học làm người cha người mẹ tốt đã khó, học làm người cha người mẹ “tàn nhẫn” lại càng khó hơn. Trong một siêu thị đông người qua lại, con cứ đứng lì ở quầy bánh kẹo, không ngừng gào khóc; bạn bè hay họ hàng tới nhà làm khách, con lăn đùng ngã ngửa ra nhà, khóc lóc om sòm... Gặp những tình huống như vậy, các bậc cha mẹ sẽ phản ứng thế nào? Phụ huynh bắt buộc phải nói “không” với con em mình. Phần lớn trẻ em hiện nay đều là con một. Chính sự dung túng và nuông chiều của cha mẹ đã tạo cho chúng tính buông thả, tự coi mình là trung tâm. Trước những yêu cầu ngày càng quá đáng cùng với tính cách ngày càng ngỗ ngược của con trẻ, không nỡ nói “không” với con trở thành một vấn đề nan giải, làm phiền não mỗi vị phụ huynh. Nhưng vì sự phát triển bền vững của con em chúng ta, các bậc cha mẹ hãy nhẫn tâm nói “không”, tuyệt đối không được chậm trễ.

Đột nhiên bị cha mẹ từ chối yêu cầu, trẻ sẽ có những biểu hiện thường thấy như cáu gắt, nhịn ăn, khóc lóc. Lúc này đây, một số cha mẹ mềm lòng sẽ thỏa hiệp với con, đáp ứng yêu cầu của con, kỳ thực làm vậy là không thể được: Sau này cha mẹ càng khó từ chối yêu cầu của con, dần dà không thể từ chối nổi. Vì vậy, vào lúc thích hợp, việc cha mẹ nên làm là tỏ rõ thái độ cứng rắn, phớt lờ trẻ, nhất quyết từ chối đòi hỏi vô lý của chúng.

Tất nhiên, nói “không” theo phương pháp sai lầm hoặc nói “không” trong hoàn cảnh không thích hợp thì cũng vô dụng như không nói gì. Điểm quan trọng ở đây là phụ huynh cần phải biết nói “không” với con cái trong thời điểm nào và nói theo cách nào.

Trẻ em bây giờ trưởng thành sớm hơn so với chúng ta thời trước, chúng biết thăm dò ý tứ người lớn qua lời nói và sắc mặt, chúng hiểu rất rõ cha mẹ là chỗ dựa quan trọng nhất của mình. Nên nếu cha mẹ thẳng thừng từ chối yêu cầu của trẻ, chúng sẽ cảm thấy rất khó chấp nhận và bắt đầu hoài nghi hay là cha mẹ không yêu mình nữa. Như vậy sẽ ảnh hưởng không tốt tới tâm hồn trẻ. Cha mẹ cần nghĩ cách thay đổi sự chú ý của con cái để cho chúng hiểu rằng, chúng ta không mua đồ cho chúng không có nghĩa là chúng ta không yêu thương chúng. Đồng thời chúng ta cũng cần dạy con cách đưa ra mong muốn của mình. Phải để trẻ hiểu rằng, chỉ có cách thỉnh cầu, thương lượng, cha mẹ mới có thể đáp ứng yêu cầu của con. Còn một khi con ăn vạ, phá bĩnh, khóc lóc, vùi vĩnh thì chẳng những cha mẹ không thể dễ dàng chấp thuận yêu cầu của con, mà còn nghiêm khắc phê bình.

Trước sau tôi luôn lấy “trì hoãn sự thỏa mãn” làm quan điểm chủ đạo trong quá trình nuôi dạy ba đứa con, và bọn trẻ cũng đánh giá lẫn nhau theo tiêu chí này.

Dĩ Hoa tổ chức tọa đàm “Đến với Trung Quốc” ở trường học, mỗi người bỏ ra 10 agorot mua vé vào cửa nghe tọa đàm đều được ném thử nem rán chính hiệu của gia đình chúng tôi. Cân nhắc đến giá thành của món ăn, Dĩ Hoa nhờ

Huy Huy cắt mỗi cái nem rán thành mười phần, xếp ngay ngắn vào trong lòng chiếc đĩa điếm tâm nhỏ. Buổi tọa đàm đó, Dĩ Hoa tiếp đón tất cả hai trăm khán giả, vé vào cửa thu về 2000 agorot. Ngoài 500 agorot nộp cho nhà trường làm phí thuê địa điếm, Dĩ Hoa còn dư 1500 agorot. Về sau Dĩ Hoa liên tục kiếm được những khoản thu nhập không nhỏ dựa vào sáng kiến của mình, sau khi mua đủ loại quà cáp cho em trai và em gái, thằng bé bắt đầu đua đòi dùng hàng hiệu như mua quần jean Levis.

Thấy con trai mặc toàn hàng hiệu, tôi kể cho nó nghe Chuyện của nhà vua: “Ngày xưa ngày xưa, có một vị vua rất giàu có, sống xa xỉ phung phí, nước vo gạo trong cung điện thường lẫn rất nhiều gạo. Một hòa thượng nghèo sống ở chỗ dòng nước vo gạo chảy qua, hằng ngày dùng một cái bát nhỏ, cẩn thận gạn lấy những hạt gạo còn sót lại.

Gặp năm mất mùa, kho thóc của nhà vua trống rỗng.

Hòa thượng nghèo đem số gạo tích lũy nhiều năm, dâng lên nhà vua.

Nhà vua lấy làm lạ: ‘Sao nhà ngươi lại có gạo ngon như vậy?’

Hòa thượng hỏi ngược lại: ‘Ngài có nhận thấy đây đều là gạo chảy ra từ hoàng cung không?’

Nghe xong *Chuyện của nhà vua* mặt Dĩ Hoa đỏ bừng.

“Con không phải là nhà vua!” Dĩ Hoa hơi hồi hận.

Tôi và Huy Huy trêu: “Dĩ Hoa, mẹ và em con cũng chưa nói chúng ta là vị hòa thượng kia mà!”

Từ quan niệm “trì hoãn sự thỏa mãn”, Dĩ Hoa và Huy Huy nắm được quy tắc luân chuyển của cái, ngoài ra chúng còn hiểu rõ tỷ lệ giữa công sức và thành quả trong công việc. Những bài học cuộc sống từ thuở nhỏ mang đến cho Huy Huy sự giàu có về vật chất và tinh thần, giúp nó từ con sông nhỏ vươn ra biển lớn. Tôi nghĩ đó cũng là một trong những bí quyết giúp Huy Huy trở thành triệu phú thế giới trước năm ba mươi tuổi. Huy Huy thường nói: “Tất cả đều là nhờ ơn mẹ tôi, vì bà yêu thương chúng tôi bằng quan niệm ‘trì hoãn thỏa mãn’ để chúng tôi không tiêu tiền tiết kiệm, nên đến lúc muốn đầu tư, mở tài khoản ra là đã có vốn rồi.”

Kiểu gia đình “421” hiện nay (tức là một gia đình gồm có ông bà nội, ông bà ngoại, cha mẹ và một đứa con) khiến trẻ trở thành nhân vật trung tâm của cả nhà. Làm sao từ chối yêu cầu của con cái là một vấn đề mới đặt ra trước mắt đông đảo phụ huynh chúng ta. Tục ngữ nói rất phải: “Ngọc không mài không thành đồ vật.” Chúng ta cần phải biết, “khéo léo từ chối sự thỏa mãn” cũng là một cách yêu con. Xét về ý nghĩa này, có thể thấy “khéo léo từ chối thỏa mãn” là một cách yêu con ở tầng bậc cao hơn, có tinh thần trách nhiệm hơn.

Nghệ thuật nói “không” với con

1. Cha mẹ cần nói “không” với con bằng thái độ tôn trọng chúng. Hầu hết trẻ

em đều có tâm lý chống đối, nếu bạn ép buộc con làm theo yêu cầu của mình thì đầu lý do có hợp lý đến đâu, chúng cũng không bao giờ chịu tiếp thu. Đôi khi dạy bảo một đứa trẻ lanh lợi, chúng ta cần dùng một chút “muu trí”, khéo léo thay đổi phương pháp nhằm đạt được mục đích của mình.

2. Cha mẹ đưa ra lý do chính đáng, giải thích cho con cái hiểu tại sao cha mẹ lại nói “không” với chúng. Khi không thể ngăn chặn những hành vi không đúng của con, bạn nên uốn nắn con bằng một thái độ bao dung, ôn tồn nhã nhặn, kiên trì nhẫn nại, vì điều này có liên quan mật thiết tới quá trình trưởng thành, xây dựng tính cách của trẻ. Nếu phụ huynh chưa đưa ra được lý do chính đáng để nói “không” với trẻ thì tốt nhất họ phải có những lời nói, cử chỉ làm gương cho con cái, quán triệt trẻ đưa ra mong muốn hợp lý của mình.

3. Cha mẹ nói “không” một cách sáng tạo, dạy con cái nhận biết ngôn ngữ cơ thể biểu thị ý “dừng lại.” Cha mẹ nên lựa chọn cách nói “không” phù hợp cho từng trường hợp cụ thể. Bên cạnh đó, cha mẹ cũng phải đưa ra ý tích cực bằng lời diễn đạt có sức thuyết phục để trẻ tiếp nhận ý kiến “có thể làm” của bạn, từ đó làm dịu căng thẳng khi bạn đưa ra mệnh lệnh “không thể làm.” Chúng ta cũng cần tránh để cho trẻ mơ tưởng, ví dụ trước khi bước vào cửa hàng nào đó, bạn cần nói cho con biết, bạn đưa con đến đây để cùng mua quà cho người khác, chứ không phải mua đồ chơi cho con. Chúng ta nhắc trước như vậy để cho trẻ không mơ tưởng đến chuyện mua đồ chơi ngay từ đầu.

4. Trẻ em bây giờ trưởng thành sớm hơn so với chúng ta thời trước, chúng biết thăm dò ý tứ người lớn qua lời nói và sắc mặt, chúng hiểu rất rõ cha mẹ là chỗ dựa quan trọng nhất của mình. Nên, nếu cha mẹ thẳng thừng từ chối yêu cầu của trẻ, chúng sẽ cảm thấy rất khó chấp nhận, thậm chí còn nghĩ rằng cha mẹ không yêu mình nữa. Như vậy sẽ ảnh hưởng không tốt tới tâm hồn của trẻ. Cha mẹ cần nghĩ cách thay đổi sự chú ý của con cái để cho chúng hiểu rằng, chúng ta không mua đồ chơi cho chúng không có nghĩa là chúng ta không yêu chúng.

5. Chúng ta cũng cần dạy con cách đưa ra mong muốn của mình đối với cha mẹ. Chúng ta phải cho trẻ hiểu rằng, chỉ có cách thỉnh cầu, thương lượng, cha mẹ mới có thể đáp ứng yêu cầu của con. Còn một khi con ăn vạ, phá bĩnh, khóc lóc vòi vĩnh thì chẳng những cha mẹ không thể dễ dàng chấp thuận yêu cầu của con, mà còn nghiêm khắc phê bình.

6. Giữ vững lập trường. Sau khi từ chối yêu cầu của con, phụ huynh không được thay đổi quyết định, cho dù phụ huynh phát hiện ra việc làm của mình có phần không thỏa đáng, thì vẫn có thể bù đắp sau, chứ tuyệt đối không nuốt lời ngay lúc đó, đặc biệt cha mẹ không nên thay đổi quyết định chỉ vì con quấy khóc làm nũng. Bởi vì làm vậy chẳng những tạo cho con ấn tượng cha mẹ nói mà không giữ lời, nói một đằng làm một nẻo, ảnh hưởng đến uy

tín của cha mẹ trong mắt con cái, mà còn khiến con có suy nghĩ cha mẹ cần phải “bù đắp” cho những giọt nước mắt của con, gián tiếp ủng hộ hành vi khóc lóc của con. Cha mẹ cần nhớ kỹ, giữ vững quyết định ban đầu là biện pháp hiệu quả nhất chống lại hành vi lấy “nước mắt” làm vũ khí của con.

7. Sau khi từ chối yêu cầu của con, phụ huynh cần giảng giải cho chúng hiểu thứ gì mới thật sự có giá trị, từ đó giúp trẻ nhận ra cha mẹ làm vậy vì muốn dành cho chúng thứ tốt hơn, đồng thời con cái cũng cảm nhận được sự hiền từ và vĩ đại của người cha, sự dịu dàng và quan tâm của người mẹ trong suốt cuộc đời mình.

8. Phụ huynh tránh tùy tiện nói “không”, vì làm vậy sẽ khiến cho con cái cảm thấy cái “tôi” của mình bị kìm nén, bó buộc, ngoài ra chúng còn nảy sinh tâm lý chống đối mạnh mẽ.

9. Cha mẹ không nên cung cấp cho con quá nhiều thông tin hay những hình dung quá mức, tránh tạo thành gánh nặng tâm lý của trẻ. Khi kinh tế gia đình lâm vào cảnh túng thiếu, tốt nhất cha mẹ không nên nói với con cái rằng: “Nhà mình rất khó khăn!” Thay vào đó, cha mẹ có thể nói với con những câu như: “Từ tháng này trở đi chúng ta cần tiết kiệm một chút, vì nhà mình có một vài kế hoạch chi tiêu quan trọng hơn.” Hoặc khi cha mẹ được tăng lương, có thể nói: “Sau này nhà mình sẽ có nhiều tiền mua sách và đi du lịch hơn, vì những cố gắng của cha mẹ trong công việc đã được công nhận.”

10. Cha mẹ bồi dưỡng cá tính lành mạnh và cân bằng cho con cái trong cán cân giữa “được” và “không.” Tính cách quyết định số phận. Cá tính lành mạnh, cân bằng sẽ đảm bảo cho con có một cuộc sống hạnh phúc sau này.

Thỏa mãn quá mức tạo ra “gia tộc dâu tây”

Thế hệ con một của Trung Quốc được tiếp nhận nền giáo dục tốt hơn những thế hệ trước rất nhiều, nhưng dường như thế hệ này cũng xuất hiện không ít vấn đề, trẻ em trong các gia đình một con không trưởng thành bằng trẻ em trong các gia đình đông con.

Hiện nay có một luồng ý kiến mới cho rằng, một bộ phận con một của người Trung Quốc đã trở thành “gia tộc dâu tây”: Bề ngoài bóng bẩy xinh đẹp, hơi gai góc cá tính, nhưng nội tâm bên trong lại vô cùng yếu đuối, chỉ một chút áp lực là chúng lập tức biến thành một nắm bùn nhão. Cách ví von một bộ phận con một giống như “gia tộc dâu tây” này vừa mới mẻ, độc đáo vừa chân thực xác đáng, khiến người ta phải suy ngẫm về nguyên nhân dẫn đến hiện tượng này. Tại sao lại xuất hiện “gia tộc dâu tây”? Ai tạo môi trường cho “gia tộc dâu tây” phát triển? Giáo dục gia đình khó có thể chối bỏ trách nhiệm.

Thế hệ con một trước đây sống trong gia đình có kết cấu “421”, tức là một gia đình gồm có bốn người lớn là ông bà, cha mẹ và một đứa trẻ, hiện nay xuất hiện thế hệ con một thứ hai sống trong gia đình có kết cấu “6+1”, vị trí trung tâm của trẻ ngày càng được củng cố, việc của trẻ là việc quan trọng bậc nhất của cả nhà, cha mẹ không cho phép bản thân mình có lỗi với con, họ sẵn sàng đáp ứng rất nhiều ham muốn của con, nên không thể tránh khỏi “thỏa mãn quá mức.” Kỳ thực, phụ huynh “thỏa mãn quá mức” đòi hỏi của con em mình kiểu này chẳng khác nào tước mất cơ hội và quyền nắm bắt những tri thức cuộc sống và kỹ năng sinh tồn của trẻ.

Phụ huynh càng chiều cố “thỏa mãn quá mức”, trẻ càng khó chịu với áp lực, càng dễ trở thành “dâu tây” yếu ớt.

Nhớ năm tôi đưa cô con gái Muội Muội đi nhà trẻ ở Israel, vì muốn hiểu sâu về mô hình “giáo dục sinh tồn” phổ biến trong các trường mẫu giáo của Israel, tôi cũng vào trường tham quan.

Bên ngoài lớp học có sân chơi, bãi cỏ, bãi cát... rất rộng rãi, có điều ở đây không có sân nhựa như chúng ta thường thấy ở các nhà trẻ trong nước. Các bé tỏ ra rất dũng cảm, mạnh bạo khi tham gia các hoạt động ngoài trời, trèo thang cao cũng không rụt rè, sợ hãi. Trong khi đó các cô giáo đứng đằng xa quan sát, hầu như không can thiệp vào hoạt động của trẻ.

Tôi thấy tiết trời đang lạnh, nhưng các bé chơi bên ngoài lớp học không mặc áo bông hay quần áo chống rét, nhiều lắm là mặc một cái áo nhung. Nhìn vẻ mặt kinh ngạc của tôi, cô giáo đi cùng giải thích: “Trẻ em nên mặc ít quần áo hơn so người lớn. Sức lực dồi dào của chúng gần như có thể dùng để ‘phát điện’. Hoạt động nhiều để toát mồ hôi, mặc nhiều quần áo sẽ làm trẻ dễ bị cảm lạnh. Hơn nữa, mặc nhiều quần áo công kênh cũng ảnh hưởng tới tính

linh hoạt của các bé. Người Do Thái coi trẻ em giống như hạt giống, nếu không chịu nổi gió sương thì hạt giống không thể sinh trưởng khỏe mạnh và sau này nó sẽ trở thành một cái cây yếu ớt, không thể cho quả ngọt”.

Nói đến vấn đề giảm bớt “sự thỏa mãn quá mức” ở trẻ, tôi chợt nhớ tới một người bạn Israel. Nơi dừng chân đầu tiên của mẹ con tôi khi chuyển nhà từ thành phố Kiryat Shmona nhỏ bé đến thủ đô Tel Aviv chính là nhà anh bạn này. Anh ấy được xem là một “phú ông” ở Tel Aviv, một mình điều hành một tòa soạn, sự nghiệp rất thành công. Một tuần ngắn ngủi ở nhờ nhà anh ấy để lại trong tôi rất nhiều ấn tượng sâu đậm về một người cha có hai cậu con trai ngoan ngoãn, luôn hào phóng đóng tiền công ích, vô cùng thương xót trẻ em nghèo, nhưng lại chẳng “xót” con mình chút nào.

Khi đó đang vào kỳ nghỉ hè, ban ngày ở Tel Aviv nóng như thiêu như đốt, ánh nắng chiếu vào da rát như kim châm. Không ngờ hai cậu con trai của anh ấy vẫn phải đạp xe đạp, đưa báo tới từng nhà dưới cái nắng gay gắt ấy. Nhà có cha là chủ tòa soạn, thế mà hai cậu con trai mười mấy tuổi vẫn đội nắng đội gió đi đưa báo, thật khó tưởng tượng. Không những vậy, buổi chiều hai đứa trẻ còn tới điểm bán hàng, phụ trách việc bán lẻ, dù gặp khách hàng mất lịch sự, đọc báo xong không móc tiền ra trả, chúng cũng phải niềm nở tiếp đón người ta. Kết thúc một ngày làm việc bận rộn, bọn trẻ trở về nhà khi trời đã nhá nhem tối, khuôn mặt nhỏ nhắn phơi ngoài nắng đen sạm, nhưng vẫn hiện lên niềm vui và cả sự mãn nguyện. Thấy các con hăng hái hoàn thành nhiệm vụ, người cha cảm thấy rất tự hào: “Đi đưa nhiều báo như vậy không phải chuyện đơn giản, phải dậy từ rất sớm, bất luận mưa gió thế nào cũng không được nghỉ, thế nhưng từ trước tới giờ các con anh chưa bao giờ làm sai. Có ngày, con cái sẽ phải lăn lộn vào thế giới rộng lớn hơn. Để chúng có thể đối mặt với những khó khăn, trở ngại sắp tới, nhất định chúng ta phải bồi dưỡng cho bọn trẻ kỹ năng thích nghi với hoàn cảnh”.

Người Do Thái coi “sự thỏa mãn quá mức” là một kiểu bạo hành tinh thần trong giáo dục gia đình, đồng thời xếp nó vào danh sách đen của phép tắc gia giáo, nó thường xuyên nhắc nhở tôi, không được làm một bà mẹ thiếu hiểu biết, bốp nghệt nhân cách kiện toàn và sự tự tin của con cái...

Dĩ Hoa và Huy Huy lớn lên trong môi trường giáo dục gia đình như vậy nên cũng chịu ảnh hưởng sâu sắc về mặt tính cách, chúng tạo thành thói quen không gây áp lực cho người lớn. Những khi đau đầu, sổ mũi bọn trẻ luôn nói cảm cúm hay sốt cũng có quá trình, khuyên tôi không nên quá lo lắng. Sau khi tới Israel, tôi thường có cảm giác mình biến thành “con nít”, vì nhiều khi đều là bọn trẻ chăm sóc tôi.

Trong phòng của Dĩ Hoa và Huy Huy luôn đặt một cái cặp nhiệt độ. Mỗi khi các con tôi cảm thấy trong người khó chịu, chúng đều tự đi đo nhiệt độ cơ thể. Khi mới tới Israel, tôi đã nói với các con: “Mùa mưa ở Israel rất dài, nếu các con cảm thấy cơ thể không khỏe, thì cần phải báo ngay cho mẹ biết. Vì

xe hỏng phải sửa, ghế hỏng phải vứt bỏ, người có bệnh nhất định phải sớm phát hiện, sớm chữa trị.” Các con tôi rất hiểu chuyện, chúng rất biết chăm sóc sức khỏe bản thân. Một khi phát hiện ra cơ thể hơi nóng, trước tiên chúng sẽ đi cặp nhiệt độ.

“Con hơi sốt mẹ ạ, hơn 370, hôm nay con muốn ăn cháo và dưa muối. Con còn phải uống thuốc hạ sốt nữa.”

Ở Israel không bán dưa muối, tôi lấy muối bấp cải, dùng viên gạch đè lên, cuối cùng còn bỏ thêm một chút dầu mè, làm thành món dưa muối cho bọn trẻ. Nếu nhiệt độ cơ thể chúng chưa vượt quá 38.50, tôi dùng thuốc hạ sốt, cho chúng uống nhiều nước để toát nhiều mồ hôi.

Có lần bệnh ho của Huy Huy tái phát, tôi dùng cách trước đây cha từng dạy tôi, nhúng khăn bông vào nước nóng, vắt khô, sau đó lau lưng thẳng bé để làm ấm lưng nó. Quả nhiên sáng hôm sau thức dậy, nó đỡ ho hơn rất nhiều. Hồi nhỏ, chân tôi bị thấp khớp, nhiều lúc không hiểu tại sao lại bị chuột rút. Đây là bệnh di truyền, tôi bị, Huy Huy bị và con gái của Huy Huy cũng bị. Năm đó, cha tôi lấy dầu thông, xoa bóp chân cho tôi, đặc biệt là những chỗ bị chuột rút. Đối với một số bệnh di truyền qua nhiều thế hệ như thế này, cách xử lý đều giống nhau.

Huy Huy thích đá bóng, đầu gối lúc nào cũng trầy xước tôi bảo thẳng bé, con phải ra dáng một cậu con trai dũng cảm. Mỗi lần ngã không quá nghiêm trọng, tôi lấy nước muối rửa vết thương cho nó, rắc thuốc đỏ lên trên, để cho vết thương tự khô là được. Trông thấy đầu gối con trai xây xát, đương nhiên tôi rất xót con, nhưng tôi không thể hiện tâm trạng đó trên khuôn mặt, nếu không sẽ vô tình làm ảnh hưởng và khiến bọn trẻ trở nên nhạy cảm, không thể chịu đựng được một chút đau khổ. Tôi có thể trực tiếp bày tỏ quan điểm hoặc ngầm ra hiệu cho các con tôi hiểu chúng cần phải đối diện với khó khăn, trở ngại bằng tinh thần dũng cảm và tích cực, làm gương cho các con biết phải đối diện với nỗi đau nhỏ ra sao. Tôi ẩn giấu một nửa tình yêu thương, mục đích là để cho con phát triển mạnh mẽ.

Mỗi khi các vị phụ huynh Do Thái gặp nhau, họ lại nói chuyện rôm rả về chủ đề thà nuôi con trong nghèo khó, còn hơn là thỏa mãn quá mức yêu cầu của con, nói bao nhiêu lần cũng không chán. Vốn dĩ, “trẻ em cần chịu ba phần đói và lạnh” “nghe mới sinh không sợ hổ”, đều là truyền thống gia huấn của dân tộc Trung Hoa, nhưng ngày nay chúng ta lại lãng quên.

Xét lại việc “thỏa mãn quá mức” yêu cầu của con là hiện tượng thường thấy ở các bậc phụ huynh Trung Quốc. Cách đây không lâu, tôi đi taxi, anh tài xế trông thấy tôi vẫy tay liền dừng xe lại. Trước tiên anh ta hạ cửa kính xe xuống, hỏi tôi muốn đi đâu, sau khi biết nơi tôi cần tới cũng tiện đường đi của mình, anh ta mới mở cửa xe cho tôi vào. Thấy vậy, tôi tò mò hỏi: “Anh sắp thay ca à?”

“Không, tôi đi đón con.” Anh tài xế thản nhiên trả lời.

“Con anh học lớp mấy tiểu học?”

“Cháu đang học cấp Hai!”

“Cháu lớn như vậy rồi mà anh vẫn phải đưa đón sao?”

“Cũng không còn cách nào khác, con tôi nói đi xe buýt vừa mất thời gian lại cực khổ. Mà nó đi học đã mệt, ngủ không đủ rồi.”

“Anh đưa đón con như thế này cũng không vất vả sao? Lại còn ảnh hưởng tới việc kiếm tiền nữa.”

“Chúng tôi chỉ có một mụn con, nên không nỡ để nó chịu khổ, đành vất vả một chút vậy!”

Tôi hiểu ý anh tài xế nói, đáng thương cho tấm lòng cha mẹ, đặc biệt là các bậc cha mẹ Trung Quốc thời nay, họ là người cha người mẹ giàu đức hy sinh nhất trên đời, vì con cái, dù phải nhảy vào nơi nước sôi, lửa bỏng họ cũng cam lòng.

Tôi không chỉ gặp một trường hợp cá biệt, buổi sáng tôi ra ngoài, vừa khéo gặp chị hàng xóm họ Trương đang cầm ô đứng ở cổng khu chung cư, trông chị có vẻ rất lo lắng, sốt ruột.

Tôi quan tâm hỏi: “Chào chị Trương, chị đứng đây đợi ai vậy?”

“Ồ, Sara! Hôm nay con chị quên mang ô, trời đang mưa to, nó đi đường chắc là ướt hết rồi, người ngấm nước mưa dễ bị cảm lắm. Chị đang định tới trường, mang quần áo khô cho nó.” Nhìn vẻ mặt thương con của chị Trương, tôi chợt nhớ đứa con trai đang học cấp ba nhà chị là đứa phông phao, cao những mét bảy, mét tám.

Tôi vừa đợi xe vừa nói chuyện với chị Trương về vấn đề giáo dục cùng với một số phương pháp, thái độ cư xử với con.

Phần lớn trẻ em bây giờ đều là con một nên các bậc cha mẹ dồn hết tâm huyết của mình vào con, hễ con gặp chút chuyện là cha mẹ lại thấp thỏm lo âu. Đối với cha mẹ mà nói, điều khó chịu nhất là trông thấy con mình chịu khổ. Nhưng cuộc đời đâu phải mãi suôn sẻ, con cái vẫn phải bước ra ngoài xã hội, nếu chúng quen với việc được bạn “thỏa mãn quá mức”, quen kiểu phục vụ của bạn giống như nô bộc hầu hạ công chúa thái tử, thì đến khi gặp trở ngại chúng sẽ trở tay không kịp.

Một đứa trẻ được thỏa mãn quá mức, được cha mẹ nuông chiều, ông bà nội ngoại thương yêu, cùng lúc được nhận nhiều sự quan tâm, càng tự cho mình là nhất, đề cao lòng tự trọng, khó chấp nhận người khác phá hỏng địa vị của nó. Vì vậy, khi người khác không đáp ứng đủ yêu cầu của nó, nó thường không thể hiểu và tiếp thu những điều đúng đắn, mà thường cảm thấy tủi thân, từ đó chọn một cơ chế tự vệ để phản kháng, chống đối.

Mọi người đều nói giáo dục là một nghệ thuật, tại sao không gọi giáo dục là kỹ thuật mà cứ phải gọi là nghệ thuật? Theo tôi là vì giáo dục là một trình độ chỉ có thể tự lĩnh hội, không thể truyền đạt bằng lời. Chúng ta không thể cụ thể hóa quá trình giáo dục, trong đó khó nắm bắt nhất là tâm trạng. Đối với

Dĩ Hoa, Huy Huy và Muội Muội, tôi học tập các bà mẹ Do Thái, “giấu đi phân nửa yêu thương”, tránh “sự thỏa mãn quá mức” mang tới cho các con những nhận thức sai lầm. Nhưng với cô cháu gái, tôi hoàn toàn làm ngược lại.

Mỗi lần Bối Bối, con gái Huy Huy bị ốm, tôi vô cùng lo lắng, sốt ruột. Ví dụ, Bối Bối mới khúc khắc ho đôi ba tiếng, tôi đã lập tức đưa con bé tới bệnh viện kiểm tra, chụp chiếu. Về nhà, không kịp nghỉ ngơi tôi lại sắc thuốc bắc, vừa kể chuyện cho cháu nghe, vừa bón thuốc cho cháu uống.

Ngược lại, Huy Huy là cha nó lại rất không đồng tình với cách làm của tôi. Qua nhiều năm tiếp xúc với phương pháp giáo dục gia đình của người Do Thái, nó tán đồng quan điểm cho con cái “năm bắt kỹ năng sinh tồn từ thuở nhỏ.” Điều kiện kinh tế của Huy Huy rất tốt, song nó vẫn kiên trì theo đuổi phương châm mình, có giàu thế giàu nữa cũng không được để con sống trong nhung lụa. Thấy con gái ho, Huy Huy nhẹ nhàng nhắc tôi: “Ho, sốt đều có quá trình, mẹ không cần quá lo lắng.”

Cho nên, tôi muốn cảnh báo tất cả những người làm ông làm bà rằng, xin các vị đừng ôm đồm mọi việc của cháu mình, làm vậy là chúng ta đang mang lại những điều không tốt cho bọn trẻ.

Bởi vì chúng ta luôn cảm thấy không an tâm với cháu, luôn chiều chuộng cháu quá mức, tình cảm huyết thống quá khăng khít nên hy sinh quá nhiều. Chúng ta cần giữ khoảng cách với cháu, cố gắng đừng làm “hại” cháu mình. Năm xưa, Huy Huy bị ho, tôi biết dùng khăn ẩm lau lưng cho nó. Nay tôi không thể lau lưng cho Bối Bối, vì tôi lo lắng, “Ôi trời, lau lưng cần phải cởi áo ra, không khéo còn bị cảm lạnh, ngộ nữa làm bệnh con bé nặng thêm, cha mẹ nó sẽ trách mình cho mà xem.” Nghĩ đi nghĩ lại, lựa chọn đầu tiên của tôi là lập tức đưa cháu tới bệnh viện.

Ông bà nội không nhẫn tâm, tình yêu thương dành cho cháu trai, cháu gái

cũng không thể kết trái.

Một sinh linh bé bỏng vừa chào đời cô nhiên là chuyện đáng mừng nhất, nhưng nếu tình yêu thương cha mẹ dành cho con vượt quá chuẩn mực khoa học, thỏa mãn quá đáng yêu cầu của chúng thì lợi bất cập hại. Như vậy, thủ phạm hủy hoại tiền đồ của con không ai khác chính là cha mẹ! Việc giáo dục con một cũng có những thiếu sót tự nhiên, trong quá trình trưởng thành, chắc chắn trẻ sẽ nhận được nhiều yêu thương hơn, nên khi nuôi dạy con một, phụ huynh cần phải nắm bắt nghệ thuật dạy con, nhấn mạnh đến chất lượng của tình yêu thương. Đừng biến thành người hại con vì yêu con, đừng để con gia nhập “gia tộc dâu tây.”

Thời điểm cần nói “không” với con

Khi con làm việc nguy hiểm

Đề phòng những việc chưa xảy ra là biện pháp an toàn nhất. Các bậc phụ huynh phải cương quyết ngăn cấm những hành vi nguy hiểm của con em mình như: chọc tay vào ổ cắm điện, nghịch diêm, cày không được cho trẻ nhào người ra ngoài cửa sổ ban công. Khi phát hiện ra trẻ làm những việc nguy hiểm như vậy, người lớn tuyệt đối không được dung túng nuông chiều trẻ, mà phải kiên quyết nói “không được” ngay lập tức.

Khi con vượt quá quy tắc

Cha mẹ cần đặt ra một số quy tắc nhất định đối với con cái để giúp trẻ hiểu được thế nào là đúng sai phải trái, ngoài ra còn bồi dưỡng kỹ năng kiểm chế, kiểm soát bản thân cho trẻ. Khi bạn giới hạn đâu là quy tắc con buộc phải tuân thủ, trẻ sẽ biết đó là việc nó không được phép đi quá giới hạn. Còn nếu con muốn đi quá giới hạn ấy, bạn có thể nghiêm mặt nói “không” với nó.

Khi con đe dọa đến sự an toàn của bản thân mình hoặc người khác

Chỉ cần người lớn không chiều theo ý mình, trẻ sẽ cấu véo người khác, thậm chí còn cắn người khác. Đó là một số biểu hiện chống đối và tấn công người khác cơ bản nhất ở trẻ em. Lúc này người mẹ cần nắm chặt tay con và nói “không được”.

Khi con đùn đẩy trách nhiệm

Khi con đùn đẩy trách nhiệm, nói dối để tránh hình phạt, phụ huynh cần phải nói “không” đối với những hành vi không đúng này của con. Phụ huynh không cho phép con em mình “đá bóng” sang người khác, đồng thời giải thích cho chúng hiểu làm như vậy là sai, mỗi người đều phải chịu trách nhiệm trước hành vi của mình.

Khi con mới có những biểu hiện của tính buông thả

Thông thường, các bậc cha mẹ cần bắt đầu nói “không” với những yêu cầu vô lý của con trẻ từ khi chúng lên ba, lên năm. Nếu như cha mẹ nói “không” với trẻ trước lúc sáu tuổi (muộn nhất đừng vượt quá mười tuổi), chúng sẽ

cảm thấy đau khổ vì bị bạn từ chối, nhưng nhiều nhất cũng chỉ khóc nước mắt rồi thôi. Nếu đến mười hai, mười bốn tuổi, bạn mới nói “không” với con thì chúng đã có đủ mọi cách đối phó với sự từ chối của bạn.

Vừa tán thưởng, vừa làm khó

Theo thống kê, trong số những chứng bệnh tâm lý mà học sinh tiểu học và trung học của Trung Quốc mắc phải, có tới 30% nguyên nhân gây bệnh là do các bậc cha mẹ nói “được” với con cái, làm chúng thiếu sức đề kháng. Trẻ em ngày nay hưởng thụ điều kiện vật chất tốt, càng ngày càng trở nên yếu đuối, không chịu nổi sóng gió. Bệnh viện An Định, thành phố Bắc Kinh từng tiến hành điều tra hơn hai ngàn trẻ em, kết quả cho thấy 23% trẻ em gặp khó khăn trong khi thích nghi với xã hội, biểu hiện chủ yếu là cãi nhau âm ỉ khi người khác không làm theo ý muốn của mình; gặp một chút trở ngại là nói mình không thể làm được hoặc oán trời trách người. Những biểu hiện này đều liên quan trực tiếp đến việc phụ huynh không bồi dưỡng kỹ năng vượt khó cho trẻ.

Về sự việc trước đây, khi một số công nhân viên của Tập đoàn Khoa học Kỹ thuật Foxconn liên tiếp nhảy lầu tự tử gây xôn xao dư luận, ngoài vấn đề lương bổng, nó cũng khiến chúng ta phải suy ngẫm về sức đề kháng của thế hệ 8x và 9x. Không chỉ công nhân của Foxconn, ngay đến một số học viên cao học, nghiên cứu sinh của các trường đại học nổi tiếng cũng chỉ vì chuyện học hành, đi làm và giao tiếp gặp trắc trở mà tự chọn con đường cùng cho bản thân. Nguyên nhân dẫn đến những sự việc đau lòng này không phải là do chỉ số EQ, mà đó là biểu hiện của việc thiếu kỹ năng vượt khó. Chỉ số AQ thấp là trở ngại sinh tồn của giới trẻ và cũng là bài học quan trọng nhất cha mẹ cần truyền đạt cho con cái trước khi đẩy chúng ra đấu trường xã hội. Nó giống như một cơ chế tự chữa bệnh hay chiến lược “phòng thủ phản công” trong nội tâm, không có nó, bạn thua không thể gượng dậy, đã thua không thể gượng dậy thì làm sao có tư cách chiến thắng?

Vậy chỉ số vượt khó là gì? Ngoài chỉ số thông minh, chỉ số cảm xúc ra, các chuyên gia giáo dục của Israel rất đề cao khái niệm chỉ số vượt khó (Adversity Quotient). Thậm chí các chuyên gia tâm lý giáo dục của Israel còn khẳng định, $20\% \text{ IQ} + 80\% \text{ (AQ + EQ)} = 100\%$ thành công. Mỗi năm, tạp chí thương mại của Israel đều đưa tin về sự trở lại thần kỳ của những doanh nhân trong năm, giữa họ đều có một điểm tương đồng là khi gặp khó khăn và nghịch cảnh, họ vẫn luôn giữ tâm trạng vui vẻ lạc quan, không dễ dàng từ bỏ. Nói cách khác, họ đều có chỉ số AQ cao.

Phụ huynh Israel rất chú trọng bồi dưỡng kỹ năng vượt khó cho con từ nhỏ, một số tổ chức giáo dục còn đưa ra các câu hỏi trắc nghiệm kiểm tra chỉ số AQ, thông thường bài kiểm tra có bốn nhân tố quan trọng sau: Kiểm soát (Control), quy thuộc (Ownership), kéo dài (Reach) và nhẫn nại (Endurance). Ví dụ, trong bài kiểm tra, trẻ kiểm soát bản thân kém thường chọn đáp án: “Tôi không thể làm.” Trong khi đó, trẻ kiểm soát bản thân tốt chọn đáp án:

“Tuy rất khó, nhưng nhất định sẽ có cách giải quyết.” Có chuyên gia tiến hành nghiên cứu, theo dõi những đứa trẻ từng tham gia trắc nghiệm AQ, ông phát hiện ra rằng, trẻ có chỉ số AQ cao, sau này lớn lên thường nhận thức rõ ràng nguyên nhân khiến mình rơi vào nghịch cảnh và sẵn sàng gánh chịu tất cả trách nhiệm, kịp thời rút ra bài học xương máu, đứng dậy từ nơi vấp ngã. Mấy năm gần đây, chúng ta thường nghe mọi người đề cập rất nhiều đến cụm từ *giáo dục khen ngợi*, đồng thời đề xướng phương pháp *giáo dục nghịch cảnh*, dõng cho trẻ một gáo nước lạnh ở mức độ vừa phải, nhưng chúng ta lại hiếm khi thực hiện. Là một vị phụ huynh, tôi biết giáo dục khen ngợi có thể giúp con trẻ xây dựng sự tự tin, có tâm trạng vui vẻ, mặt khác giáo dục nghịch cảnh khiến chúng thắng được thì cũng phải thua được, dám chấp nhận thất bại, rút ra bài học kinh nghiệm từ trong thất bại, tránh làm tổn thương đến lòng tự tin, bằng không con cái của chúng ta sẽ không thể đứng dậy được.

Rất nhiều trẻ em từ nhỏ tới lớn đều sống trong những lời tán dương, khen ngợi thậm chí là khoe khoang của cha mẹ, cho nên chúng thường quá chú ý đến bản thân và vô cùng bảo thủ, tự cho mình là người hoàn hảo nhất, thông minh nhất, coi cái gì của mình cũng hơn người khác, đó là điều hết sức bình thường. Nhưng nếu phụ huynh không kịp thời điều chỉnh những biểu hiện sai lệch này ở con em mình theo hướng đúng đắn, thì nó sẽ có ảnh hưởng không tốt tới trẻ, hình thành tính cách ích kỷ, thậm chí là tự yêu bản thân, để lại mảng màu tối trong bức tranh cuộc sống sau này của chúng.

Tôi chợt nhớ tới cô cháu gái của một người họ hàng, từ nhỏ con bé luôn nằm trong ban cán sự lớp, học tập rất nghiêm túc, tự giác và nó luôn đặt ra yêu cầu nghiêm khắc đối với bản thân. Nếu trong một bài kiểm tra, con bé chưa lọt vào danh sách ba người đứng đầu lớp, nó sẽ nỗ lực phấn đấu, lần sau nhất định phải đứng đầu lớp mới hài lòng. Song, con bé không chịu được sự phê bình, có lần nó trả lời sai câu hỏi trên lớp, thầy giáo tận tình chỉ ra lỗi sai của học trò, không ngờ con bé khóc ngay trước lớp. Nó thắng thì vui vẻ, còn thua thì không chịu được, thấy vui vẻ thoải mái khi đối diện với vinh dự vẻ vang, còn hề gặp khó khăn, trở ngại thì lại không chịu được sự công kích, sa vào “tâm lý vỏ trứng”. Trên đời này, không có ai là người chiến thắng mãi mãi. Các bậc phụ huynh nên cố gắng cho con em mình thử nghiệm thành công, xây dựng niềm tin trong các hoạt động giáo dục hằng ngày. Đồng thời phụ huynh cũng phải cho trẻ hiểu rằng, con người không thể tránh khỏi những thất bại trong cuộc sống, quan trọng là khi gặp thất bại chúng ta phải biết dũng cảm đối mặt với nó. Người Do Thái coi kỹ năng vượt khó là món hàng đắt giá nhất. Họ hình dung số phận của mỗi người như chiếc thuyền trên dòng sông chảy xiết, còn kỹ năng vượt khó giống như mái chèo trong tay mỗi người, nó có thể đưa bạn cập bờ vinh quang nhưng cũng có thể khiến bạn trôi theo sóng nước.

Các con tôi cũng có rất nhiều cú ngã bất ngờ, nếu chúng có chỉ số AQ thấp, cứ mãi chìm đắm trong oán hận thì không thể thoát khỏi tâm trạng chán nản và cũng không có được thành công như ngày hôm nay. Như hồi Huy Huy nhà tôi làm việc cho một công ty nước ngoài, quản lý nghiệp vụ thị trường của công ty ở Trung Quốc, khối lượng công việc rất nhiều. Đúng lúc đó, công ty tuyển dụng một nhân viên mới là sinh viên vừa tốt nghiệp đại học, Huy Huy nhiệt tình chỉ dạy những kiến thức về giám định kim cương cho cô ta, cô cũng là giảm tải khối lượng công việc của nó.

Không ngờ, sau một năm ngắn ngủi, cô nhân viên đó đã thay thế vị trí của Huy Huy.

“Tại sao lại ăn cháo đá bát?” Huy Huy thấy rất khó hiểu, nó giống như một “cuộc cách mạng cũ gặp phải vấn đề mới.”

“Người chết vì tiền, chim chết vì miếng ăn. Tôi khuyên anh nên đọc kỹ *Hậu hắc học*”. Người thế chân Huy Huy giáng cho nó một đòn chí mạng.

Huy Huy vô cùng uất ức, nó hậm hực nói với tôi: “Mẹ, con nghĩ đi nghĩ lại, thật sự con chưa làm sai chuyện gì? Sao lại thành ra thế này?”

“Mẹ, hồi con còn nhỏ, sao mẹ không dạy con *Hậu hắc học*?” Vì gặp trở ngại nên Huy Huy rơi vào trạng thái hoài nghi bản thân, mất tự tin.

Tôi bảo con: “Mẹ không hối hận khi không dạy con những kiến thức trong *Hậu hắc học*, vì con người luôn muốn những thứ nguyên sơ nhất, chân thành nhất.”

Nhưng, thanh niên đâu dễ bước ra khỏi ám ảnh của thất bại. Tôi nhớ cả một tháng trời Huy Huy giam mình trong căn phòng khách rộng hơn 40m², đi tới đi lui làm đầu tôi cũng quay như chong chóng.

Tôi nói: “Con trai, con ngồi xuống đi, con cứ đi đi lại lại làm mẹ chóng hết cả mặt rồi đây này.”

Khó khăn lắm Huy Huy mới chịu ngồi xuống. Tôi vừa mở ti vi lên, nó liền tắt phụt: “Mẹ, mẹ, mẹ nói chuyện cùng con đi.” Lúc đó tôi không đeo đồng hồ bấm giờ, nếu không thì có thể biết trong một buổi sáng, Huy Huy gọi mẹ bao nhiêu lần.

Những lúc như thế này, các bà mẹ hiền từ tuyệt đối không được đổ thêm dầu vào lửa. Tôi đợi những buồn bực trong lòng Huy Huy lắng xuống rồi mới từ từ khuyên giải con.

“Không phải là con sẽ sụp đổ vì chút chuyện con con này chứ?” Tôi hồ hững hỏi Huy Huy.

Huy Huy tỏ vẻ uất ức: “Con nghĩ không thông, cô ta nói con là: Người chết vì tiền, chim chết vì miếng ăn, còn bảo con đọc *Hậu hắc học*.”

“Vậy chỉ có con mới được vui vì tiền đến, vui vì lợi đến, mà không để cho người khác cũng được như vậy sao?” Tuy tôi hiểu rõ, đôi khi một số hành động bất nghĩa khiến người ta phải trả cái giá không nên trả. Nhưng con người không thể oan oan tương báo. Làm người phải chừa lại cho người ta

một con đường sống, sau này còn gặp lại nhau. Tôi hy vọng con trai tôi có thể đổi lấy nhiều vinh hoa hơn bằng sự khăng khải, chứ không hy sinh phẩm chất con người mình vì cái giá phải trả.

Tôi đang phát biểu trong lễ kỷ niệm sáu mươi năm người Mỹ gốc Tây Ban Nha đánh bại quân Pháp.

“Mẹ biết trong lòng con rất thất vọng. Nhưng mà, con trai à, con phải chấp nhận sự thật. Con không nên thất vọng về mình, càng không nên lo lắng mẹ sẽ thất vọng về con. Hồi trẻ mẹ cũng gặp rất nhiều chuyện uất ức, nhưng tổng kết lại là, giống như chủ tịch Mao Trạch Đông từng nói: ‘Phóng tầm mắt nhìn cảnh vật tươi tốt, sẽ thấy bức tức trong tâm bị đứt đoạn.’”

Thấy Huy Huy hơi nản lòng, tôi lại tiếp thêm sức mạnh cho con, người mẹ không phải là cây gậy vịn của con, nhưng có thể là cổ động viên tích cực cho con. Tôi nói: “Con trai, mẹ kể cho con nghe chuyện này:

Có một cô gái phản nản với cha mình rằng, việc gì cũng khó, cô không biết phải ứng phó ra sao và thấy rất chán nản.

Cha cô là một người đầu bếp, ông dắt con gái vào bếp, rồi mang ra ba thứ, một củ cà rốt, một quả trứng gà và một túi cà phê. Ông bỏ riêng ba thứ vào ba cái nồi, đổ ngập nước, bắc lên trên bếp than đang cháy rùng rục.

Cô gái bối rối, không biết cha mình có dụng ý gì. Khoảng mười phút sau, người cha dập lửa, vớt cà rốt, trứng gà ra, sau đó lại đổ cà phê vào một cái khăn. Sau khi làm xong các công đoạn, ông quay người hỏi con gái: ‘Con gái, con nhìn thấy cái gì?’

‘Cà rốt, trứng gà, cà phê’. Cô gái không hiểu ý đồ sâu xa của người cha.

Người cha bảo con gái sờ vào củ cà rốt trước, sau đó lấy trứng gà, bóc vỏ trứng, cuối cùng ông bảo con gái ném cà phê. Thấy con gái đàn mặt ra, ông liền giải thích, cà rốt, trứng gà và cà phê đều gặp phải nghịch cảnh giống nhau là bị bỏ vào trong nước, nhưng phản ứng của chúng lại khác nhau. Cà rốt từ cứng chuyển sang mềm; trứng gà từ dễ vỡ trở nên cứng chắc; còn cà phê hòa vào nước làm một.

Vậy đâu là con? Khi gặp chuyện không như ý, con muốn làm cà rốt, làm trứng gà hay cà phê?”

Ai cũng mong muốn bản thân mình làm việc gì cũng thuận buồm xuôi gió, nhưng đó mãi mãi chỉ là một mong muốn tốt đẹp. Hầu hết mọi việc trong đời đều không được như ý, con đường phía trước không phải lúc nào cũng thuận buồm xuôi gió, nhưng chính thái độ của mỗi người khi đối diện với nghịch cảnh mới quyết hướng đi trong cuộc đời người đó.

Tôi nói với Huy Huy: “Cuộc đời luôn có hai cơ hội. Bất cứ việc gì đều có hai khả năng xảy ra và có kết quả hoàn toàn khác nhau, nhưng dù kết quả tồi tệ cũng sẽ ẩn chứa hy vọng, trong lựa chọn tốt nhất cũng có mầm tai họa. Giải thích theo triết học cổ đại Trung Quốc thì đó là vô thường, tái ông thất mã, biết đâu họa phúc.”

Tôi thầm cảm ơn con trai vì nó không chìm đắm trong oán hận, nó lại vùi đầu vào công việc bán lẻ kim cương ở Trung Quốc. Cùng với tình hình tiêu thụ kim cương trong nước đang có xu hướng tăng cao, sự nghiệp của Huy Huy cũng coi như đã vươn đến đỉnh trời khác. Đến nay, sự trưởng thành của nó vẫn hiện rõ trước mắt tôi. Rất nhiều người thành công và tiến bộ không

phải vì họ ít trải qua nghịch cảnh, mà hoàn toàn ngược lại, trên thực tế rất nhiều người thành công trưởng thành trong quá trình cọ xát với khó khăn, nghịch cảnh. Người thành công hiểu rằng, nghịch cảnh là một phần của cuộc sống, trốn chạy nghịch cảnh chẳng khác nào trốn chạy cuộc sống, chỉ người có chỉ số AQ cao mới như cá gặp nước trước sóng gió của cuộc sống.

Câu chuyện sau đây rất đáng phải suy ngẫm. Tôi có người bạn làm giáo viên, năm ngoái, lớp cô ấy chủ nhiệm có một học sinh nam rất ngang bướng, hiếu động, hay nói chuyện riêng trong lớp và thích những trò đùa quái đản, cô ấy từng nhận nài dạy bảo thằng bé nhưng không hiệu quả. Một lần, trong giờ học, học sinh đó lén lút kẹp bím tóc của bạn gái ngồi phía trước vào hộp đựng bút, bạn nữ bị đau, kêu thét lên. Cô giáo nghiêm khắc phê bình bạn nam và yêu cầu em ấy xin lỗi bạn. Kết quả, cậu bé không hề có ý xin lỗi, còn ương ngạnh nhìn cô giáo. Để không làm ảnh hưởng tới tiết học, cô giáo tạm gác chuyện này sang một bên. Không ngờ sáng hôm sau, phụ huynh của học sinh nam đó gọi điện thoại nói, từ tối hôm qua đến giờ con tôi giận dỗi không ăn một miếng cơm nào, cũng không muốn tới lớp. Hy vọng cô giáo có thể gọi điện khuyên cháu.

Sở dĩ lời phê bình của cô giáo dẫn tới kết quả đáng tiếc này là vì cậu bé lớn lên trong những lời tung hô, khen ngợi của người lớn, tự đánh giá bản thân mình quá cao, nên khi bị đánh vào lòng tự trọng, nó mới có những phản ứng cực đoan. Chúng ta luôn hy vọng thầy cô giáo nâng cao nghiệp vụ sư phạm, nhưng thật ra, cùng với việc thầy cô giáo nâng cao phương pháp dạy học, bản thân các em học sinh cũng cần tăng cường rèn luyện kỹ năng vượt qua nghịch cảnh của mình. Ngẫm lại, có người nào trong số chúng ta không trưởng thành từ phê bình, phê bình có làm tổn thương tinh thần và thể chất của chúng ta không? Tôi có một người bạn mở công ty riêng, anh ta nói với tôi rằng, bây giờ anh ta không dám tạo áp lực cho nhân viên, vì mới có một chút áp lực họ đã ngân ngấn nước mắt.

Trong cuộc sống thường ngày, phụ huynh, người thân và bạn bè hoàn toàn có thể giúp trẻ khắc phục tính tự ti, xây dựng lòng tự tin. Nhưng nếu trẻ tự cho mình hơn hẳn các bạn trong lớp, thậm chí xuất hiện khuynh hướng tự phụ, thì người làm cha làm mẹ cần nói “không” với trẻ một cách thỏa đáng, đồng thời suy tính hợp lý, kịp thời vun đắp chỉ số AQ cho trẻ. Có như vậy đường đời sau này của con trẻ mới thông thuận hơn. Dù sao, trong tương lai bất định sau này, trẻ lớn lên cũng khó tránh khỏi những việc không được như ý, nếu chúng cứ quen có người thân dẹp đường cho mình thì làm sao có thể đối mặt với tương lai?

Có một số phụ huynh không thể chịu nổi khi thấy con mình gặp khó khăn, trở ngại, con trẻ mới gặp một vài khó khăn, phụ huynh đã lo quỳnh lên, làm cho con cũng dần trở nên nhạy cảm, không chấp nhận được thất bại. Đó chính là kết quả từ lối ứng xử thiếu đúng đắn của phụ huynh trước những

vấn đề của con cái. Nhất là đối với những đứa trẻ có “tâm lý không tước” núp dưới sự che chở của cha mẹ, quen đi trên mặt đất bằng phẳng, nghe những lời lọt lỗ tai, làm những việc thuận theo ý mình, nên khi gặp trở ngại thì không chấp nhận được. Bồi dưỡng kỹ năng vượt khó cho chúng là việc không thể chậm trễ.

Phương pháp rèn luyện kỹ năng vượt khó cho con của phụ huynh Israel

1. Giúp con nhận thức đúng đắn về “trở ngại.” Tôi thường chỉ dẫn các con đọc truyện ký của một số vĩ nhân. Đọc nhiều, bọn trẻ sẽ cảm thấy hành trình của cuộc đời là không ngừng chiến thắng khó khăn, chiến thắng trở ngại. Và chúng cũng sẽ nhận ra những khó khăn, trở ngại mà chúng gặp phải không là gì so với các bậc vĩ nhân. Vĩ nhân phải vật lộn với những con sóng to ngoài biển cả, còn những trở ngại của chúng chỉ như gợn sóng khi chèo thuyền trong công viên.

2. Đặt ra một số khó khăn ở mức độ vừa phải để con được trải nghiệm những trở ngại trong cuộc sống. Tôi cố ý tạo ra khó khăn để bọn trẻ tự trải nghiệm. Hồi các con còn nhỏ, tôi thường cho ba đứa cùng tham gia một trò chơi, không nhường chúng để cho chúng hiểu thắng thua là chuyện hết sức bình thường, rèn luyện chúng chịu áp lực tâm lý khi thua cuộc.

3. Dạy con cách đối mặt với trở ngại và cùng con phân tích nguyên nhân dẫn đến trở ngại. Tôi thường xuyên hỏi các con tôi rằng: “Bạn con có ưu điểm gì?” “Con có thể học hỏi được điều gì từ điểm mạnh của bạn ấy?” Đó là cách bồi dưỡng chỉ số EQ tán đồng người khác, tiếp nhận người khác. Các bậc phụ huynh cần tăng cường bồi dưỡng phương diện này cho những đứa trẻ không biết chấp nhận thua cuộc. Khuyến khích trẻ vượt lên chính mình. Cha mẹ dạy con không được coi việc “đánh bại người khác” là mục tiêu, mà phải coi bản thân mình là đối thủ cạnh tranh, tôi của ngày hôm nay phải tốt hơn tôi của ngày hôm qua, khiến trẻ cố gắng hơn nữa, không cho phép mình thua.

4. Nên tạo cho con cơ hội giành lấy thành công. Con cái cần nắm vững những tri thức và kỹ năng cơ bản, vì thiếu tri thức và kỹ năng thường là nhân tố trực tiếp khiến trẻ nảy sinh cảm giác thất bại. Trong trường hợp này, phụ huynh phải dạy cho con những kiến thức và kỹ năng cơ bản để con có cảm giác thành tựu, xây dựng sự tự tin.

5. Vận dụng hợp lý cơ chế tự vệ tâm lý. Đối diện với một số trở ngại xuất hiện trong cuộc sống hằng ngày mà chúng ta không thể ngăn chặn, né tránh

bằng nỗ lực chủ quan của bản thân, các bậc cha mẹ cần dạy con cái cách vận dụng hợp lý cơ chế tự vệ nhằm duy trì trạng thái tâm lý khỏe mạnh. Ví dụ trẻ lớn lên với làn da đen nhẻm thường bị mọi người chê cười, phụ huynh có thể an ủi: “Da đen càng khỏe, mẹ thấy con rất đáng yêu.”

6. Giúp con hiểu mối liên hệ giữa trở ngại và thành công. Gặp trở ngại không có nghĩa là thất bại, chưa có trở ngại cũng chưa chắc đã là thành công. Cha mẹ cần dạy con cách ứng xử đúng đắn đối với thành công và thất bại. Tôi thường nói với các con của mình: “Sớm gặp thất bại trong cuộc đời sẽ nhận được những lợi ích thực tế lớn nhất.”

7. Kinh nghiệm thành công và thất bại. Các bậc cha mẹ nên cho con trẻ biết bản thân cha mẹ cũng có lúc thất bại. Cha mẹ đừng cho rằng con mình còn nhỏ, việc cha mẹ cùng con trao đổi, thảo luận về phương pháp xử lý thất bại, bàn tính đường đi nước bước sẽ làm cho trẻ hiểu cha mẹ hơn, đồng thời chúng cũng biết suy nghĩ đến ý nghĩa của thành công và thất bại.

8. Cha mẹ nên bồi dưỡng cho con kỹ năng ứng phó với khó khăn, nghịch cảnh. Nếu nhất thời con chưa thể thoát khỏi hoàn cảnh khó khăn, cha mẹ có thể dạy con biết nhẫn nại hoặc tìm nơi gửi gắm tinh thần khi rơi vào nghịch cảnh như, vận động, vui chơi, tán gẫu...

Ưu điểm của việc mô phỏng hoàn cảnh gia đình

Thông thường chúng ta nói đến câu “chưa có điều kiện thì hãy tạo ra điều kiện” trong trường hợp khắc phục hoàn cảnh khó khăn. Ít ai ngờ rằng, các bậc cha mẹ Do Thái lại sử dụng câu nói này để áp dụng vào hoàn cảnh sống hiện tại chưa có những khó khăn, vất vả. Nhưng dù là tự tạo điều kiện đi nữa, họ cũng muốn con em mình hiểu cực khổ là gì, mồ hôi là gì và đâu là chân lý cuộc sống.

Người Do Thái có ba ngày lễ lớn là lễ Vượt qua, lễ Ngũ tuần và lễ Lều tạm. Khác với ngày lễ thắng lợi, ăn mừng của đa số các dân tộc, ngày lễ trọng đại nhất của người Do Thái là ngày kỷ niệm khổ nạn, tức lễ Vượt qua. Lễ Vượt qua được cử hành vào dịp thu hoạch vụ mùa, các bậc cha mẹ kể lại lịch sử dân tộc cho con trẻ nghe để chúng tưởng niệm những gian khổ xưa kia của cha ông, bồi đắp ý chí vươn lên. Trên bàn tiệc có rau thơm non tượng trưng cho mong muốn mùa xuân vạn vật sinh sôi nảy nở; nước mặn tượng trưng cho nước mắt người Do Thái bị áp bức, rau đắng biểu thị nỗi khổ nô dịch và bánh không men là thực phẩm các vị tổ tiên từng ăn khi đi tìm tự do. Lần đầu tiên con gái tôi tham gia ngày “lễ Vượt qua” ở Israel, nhà trường cũng phát cho nó loại bánh mì và rau rất khó ăn ấy. Các thầy cô giáo còn dành riêng ngày hôm đó giảng cho học sinh nghe những đạo lý sâu sắc.

Ở Israel, bất luận là gia đình giàu có hay là gia đình bình thường, dù có điều kiện kinh tế như thế nào cũng không nuông chiều con cái, họ có ý thức “sáng tạo” một vài hoàn cảnh khó khăn cho trẻ rèn luyện ý chí của mình, từ đó trẻ biết cách thích nghi với những sóng gió bất ngờ ập đến trong cuộc sống sau này.

Thậm chí những người cha giàu có còn cất công đưa con mình tới trường quý tộc, tiếp nhận giáo dục ý chí. Các trường quý tộc như thế này ở Israel khác hẳn các trường quý tộc mang đến cho trẻ một cuộc sống sung sướng của Trung Quốc. Nhà trường không cung cấp thức ăn ngon, quần áo đẹp, họ cho trẻ ăn những bữa cơm đạm bạc nhưng vẫn đảm bảo dinh dưỡng. Ở trong ký túc, trẻ em nam phải tắm nước lạnh và không được đắp chăn quá dày. Thầy giáo cố ý đưa trẻ ra sân tập thể dục trong tiết trời xấu. Ngoài ra, nhà trường còn thiết kế những bài học đặc biệt như, yêu cầu trẻ giặt quần áo bằng tấm bảng giặt, dùng đòn gánh gánh nước hoặc khiêng nước về nấu cơm. Tại sao những người cha giàu có ở Israel lại đang tâm cho con em mình vào “ngôi trường khổ ải” như vậy? Mục đích của họ là hướng cho trẻ loại bỏ sự yếu ớt, có thể coi chịu khổ là vinh quang, coi ý chí kiên định là cao thượng, xây dựng giá trị quan phù hợp với tự nhiên, đồng thời xây dựng bản lĩnh thật sự, biết cách thích nghi với cuộc sống thực tế qua môi trường rèn luyện khắc nghiệt này. Trong mắt những người cha giàu có, mô phỏng hoàn cảnh sống

là những gì cha mẹ nhọc lòng vun đắp cho con, so với thỏa mãn quá mức và thỏa mãn trước, thì đây mới là tình yêu đích thực cha mẹ cần dành cho trẻ. Giải pháp này của người Do Thái giúp con trẻ khi lớn lên sẽ nhận được rất nhiều lợi ích. Trong cuộc sống sau này chúng luôn biết ơn sâu sắc tấm lòng của cha mẹ. Đến khi những đứa trẻ này trưởng thành, chúng cũng đặt ra những yêu cầu tương tự đối với con cái mình, từ đó hình thành truyền thống giáo dục và trở thành một khuôn mẫu cố định về giáo dục gia đình của người Israel.

Thực hiện nghĩa vụ quân sự cũng là một cơ hội tốt để thế hệ trẻ của Israel tiếp nhận giáo dục sinh tồn. Israel áp dụng rộng rãi chế độ nghĩa vụ quân sự đối với tất cả công dân nam từ mười tám đến hai mươi chín tuổi và công dân nữ từ mười tám đến hai mươi bốn tuổi, những thanh niên không rơi vào trường hợp đặc biệt đều phải đi bộ đội. Năm 2009, cô con gái út của tôi bắt đầu thực hiện nghĩa vụ quân sự, đó là một học trình hay về giáo dục ý chí cho con bé. Lớn lên trong điều kiện kinh tế gia đình khá giả, được chiều hơn so với hai trai anh, nên đôi khi con bé cũng xuất hiện mầm mống của gia tộc dâu tây. Tôi thường xuyên kể câu chuyện *Công chúa Hạt Đậu* cho nó nghe, nhưng vì thiếu đi hoàn cảnh sống cụ thể nên con bé chỉ cười xòa cho qua chuyện. Cũng may nó đi bộ đội, những bài học lý thuyết thường ngày tôi dạy nó được kiểm nghiệm trong thực tiễn.

Trong thời gian tập huấn, con gái tôi phải chạy ngược chạy xuôi dưới trời mưa tầm tã, phải ngủ trong trại cắm ngoài trời, buổi sáng thức dậy người ướt sương, côn trùng bò cả lên mặt. Con bé hậm hực trách tôi: “Mẹ, sao con xui xẻo vậy, thế nào mà con lại rút thăm vào Bộ Tình báo, rồi bị ném đến chỗ khổ sở này. Con không muốn đi bộ đội nữa đâu”.

Phòng đột lại kèm theo mưa gió suốt mấy đêm liền làm Muội Muội nhà tôi càng sợ khổ, con bé gặp không ít phiền phức. Một sự việc giúp con rút ra được nhiều bài học nhất là, ngày thứ hai con gái tôi tới doanh trại báo cáo có mặt, tối hôm trước, nó chuẩn bị không tốt, vì chỉ mãi cần nhằn oán trách, nên hôm sau đi con bé quên mang theo chăn, trong khi doanh trại quân đội của Israel không có chăn, yêu cầu học viên tự mang đến.

Con gái tôi làm “Hoa Mộc Lan”

Muội Muội đến doanh trại, trông thấy mọi người đều chuẩn bị chặn đầy đủ, nó mới sực nhớ ra là cần phải về nhà lấy chăn. Nhưng kỷ luật trong quân đội không cho phép tân binh tự tiện rời khỏi doanh trại, con bé báo cáo với giáo quan: “Báo cáo! Tôi có rất nhiều đồ chưa mang tới, xin cho tôi về nhà lấy.”

Giáo quan thẳng thừng quát: “Ra ngoài!”

“Mẹ, con chưa mang cái gì tới cả, chăn của con chưa có, đồ lót cũng không mang nhiều. Con hỏi giáo quan nhiều lần rồi nhưng không được. Cô ta sắp cấm cửa con rồi.”

Những lúc như thế này, người mẹ mà mềm lòng, con cái càng xót bản thân hơn. Vì vậy các bà mẹ cần phải giữ vững lập trường của mình. Quả nhiên, tôi vừa lên tiếng, Muội Muội đã khóc bù lu bù loa. Tôi vỗ về con gái: “Muội Muội, con cho rằng giáo quan hà khắc, cho rằng ở trong lều trại rất khổ, vậy con có thể chịu đựng được những chuyện này không? Nếu biết chịu đựng thì con sẽ vượt qua được thôi. Khi nghĩ mình không thể vượt qua nữa, con cần cần rằng chịu đựng, thành công hay thất bại nằm ở khoảnh khắc này đây con ạ. Cuộc sống trong quân đội sẽ giúp con trở nên kiên cường, sẽ dạy con những thứ ngay cả mẹ cũng không hiểu được. Mẹ tin con gái mẹ sẽ vượt qua được thử thách này, mẹ luôn ở bên con.” Bác sĩ tâm lý trong quân đội cũng cho những tân binh như con gái tôi rất nhiều lời khuyên, nhưng họ không vì bạn có xu hướng chán nản mà buông tha bạn. Họ sẽ nói với chiến sĩ đang ôm đầy oán hận: “Hôm nay bạn có thể nghỉ, nhưng ngày mai mời bạn quay lại đây.”

Ban đầu, Muội Muội vẫn chưa thay đổi tư tưởng, tôi vừa nhắc điện thoại lên đã nghe thấy những tiếng sụt sùi của con bé ở đầu dây bên kia. Về sau tôi nghĩ, tôi không thể làm ba-toong của Muội Muội, tôi có thể lau nước mắt cho nó một lần nhưng tôi không thể lau nước mắt cho nó cả đời. Và thế là tôi nói dứt khoát: “Muội Muội, nếu con vẫn cần nhận chuyện ngủ trong lều trại,

thì từ sau mẹ sẽ không nghe điện thoại của con nữa đâu.” Mặt khác, tôi cũng trực tiếp đến nói chuyện với giáo quan của nó, tôi bày tỏ quan điểm: “Chào cô! Cảm ơn các cô đã đưa bọn trẻ ra ngoài rèn luyện, tuy con gái tôi cảm thấy nó không chịu được cực khổ, nhưng làm mẹ, tôi quyết không bỏ dở giữa chừng. Chúng ta hãy cùng cố gắng.”

Muội Muội đi bộ đội được hơn một năm, từ một cô gái suốt ngày kêu khổ, hơi một tí là khóc nhè, càng ngày con bé càng biết chịu đựng và nhẫn nại. Đêm trước hôm diễn ra sự kiện World Expo, con bé gọi điện thoại quốc tế đường dài cho tôi từ Israel: “Mẹ ơi, World Expo tổ chức ở Thượng Hải vào tháng năm đúng không mẹ?”

“Sao vậy con?”

“Con muốn làm tình nguyện viên cho World Expo Thượng Hải.” Cho dù lý do của con gái là gì đi nữa, việc nó gọi điện thoại quốc tế đường dài để truyền đạt những lời ấm áp, ngọt ngào này đều khiến người làm mẹ như tôi cảm thấy được an ủi.

Đấu tranh sinh tồn không chỉ là cuộc đọ sức về trí thức và trí tuệ, mà còn cần nhiều hơn đến ý chí và nghị lực. Theo phụ huynh Do Thái, nếu thời niên thiếu con trẻ được tiếp nhận giáo dục sinh tồn mang tính dự phòng, thì chúng sẽ có kỹ năng phát triển bản thân; nếu không đến khi gặp sóng gió cuộc đời, chúng rất dễ “khủng hoảng.” Những bậc làm cha làm mẹ hãy suy nghĩ lâu dài cho con mình, rèn luyện ý chí và niềm tin cho trẻ để chúng chịu được phong ba bão táp, ngày sau lớn lên nhất định chúng sẽ cảm kích tài sản quý giá ấy của cuộc đời mà cha mẹ ban tặng.

Tôi từng đọc câu chuyện người cha của ba chị em nhà họ Tống dạy con trong một cuốn hồi ký, rất lôi cuốn. Theo lý mà nói, ông Tống hoàn toàn có khả năng “thỏa mãn trước”, “thỏa mãn quá mức”, “thỏa mãn tức thời” tất cả yêu cầu của các con, song ông chỉ “thỏa mãn quá mức” ở khía cạnh giáo dục học tập, ủng hộ con cái học ở những trường nổi tiếng. Còn về cuộc sống, ông lại nghĩ cách mô phỏng hoàn cảnh, sáng tạo điều kiện chưa có, từ đó rèn luyện tính kiên chế và sức chịu đựng, bồi dưỡng tinh thần vững vàng cho con, chứ ông không muốn con mình trở thành đồ ăn hại “trông thì bóng bẩy ngoài da, bề trong vụn lở, kim la tám tảng”.

Có lần, ông Tống đưa các con tới chùa Long Hoa vào một ngày mưa to gió lớn. Nhưng ông không cho ba chị em tham quan ngôi chùa cổ, bất ngờ ném bay chiếc ô trong tay họ đi, bắt họ đứng đầu trần dưới mưa ở chân tháp. Ông chỉ vào tháp Long Hoa cao chót vót: “Các con nhìn ngọn tháp đi, tại sao hơn một ngàn năm nay nó không sợ mưa gió? Vì nó có nền móng kiên cố, khung trụ vững chắc. Sau này các con muốn dẫn thân vào cách mạng thì phải đặt nền móng, dựng khung trụ ngay từ thuở còn nhỏ. Bây giờ chúng ta cùng thi chạy sáu vòng quanh bảo tháp nhé!” Ông chạy trước dẫn đầu, các con ông lần lượt đuổi theo sau, họ ngã dúi dụi trong bùn đất lầy lội, rồi lại mau chóng

bò dậy chạy tiếp, không chịu rớt lại phía sau... Nhà họ Tống còn có một cách khác rèn luyện sức chịu đựng của con trẻ là cùng con nhin ăn một ngày. Ngày hôm đó, trẻ ngồi nhìn những món ăn ngon hấp dẫn bày la liệt trước mặt trong lúc bụng đói cồn cào, trẻ kiềm chế cơn thèm, thà nhin đói cũng không động vào một miếng.

Phương pháp mô phỏng hoàn cảnh “chưa có điều kiện thì hãy tạo ra điều kiện” không những rèn cho con cái chúng ta kỹ năng đương đầu với biến cố cuộc đời, mà còn rèn cho chúng ý chí học tập.

Nguyên nhân rất nhiều trẻ em hiện nay học hành chênh mảng thường liên quan đến việc phụ huynh thiếu giáo dục ý chí cho con. Phẩm chất ý chí của một đứa trẻ được coi là bài kiểm tra quan trọng nhất trong giáo dục thi cử, việc đặt ra các môn thi, đề thi chỉ xuất phát từ nhu cầu tuyển sinh, chứ không hoàn toàn xuất phát từ hứng thú của con trẻ. Tại sao tuyệt đại đa số trẻ em không có hứng thú đối với chuyện học hành thi cử? Nhìn vào phẩm chất ý chí, chúng ta không khó nhận ra những đứa trẻ bộc lộ tài năng qua giáo dục thi cử, bất luận có nhồi nhét kiến thức hay không, chúng đều có một điểm chung là ý chí khá kiên cường. Chính vì chúng biết nhẫn nại, biết khắc phục khó khăn, biết kiên trì, nên mới thi đỗ vào các trường trung học và đại học trọng điểm. Ngược lại, không ít trẻ em có chỉ số IQ rất cao nhưng học hành tùy hứng, không chú tâm, ra điều kiện, sợ chịu khổ, chưa nhẫn nại, kết quả thành tích học tập không tốt, đó là biểu hiện điển hình của những đứa trẻ có ý chí kém cỏi.

Người Nhật Bản coi học tập là hành động “miễn cưỡng”, tức là chúng ta phải tự khép mình vào khuôn khổ học tập, tránh nảy sinh tâm trạng lười biếng, đồng thời nỗ lực học thật giỏi một môn. Còn người Do Thái coi học tập là hành động “lặp lại.” Xét về mặt chữ, ý nghĩa của nó là tự mình tập đọc, tập nói, tập nghe nhiều lần, cuối cùng ghi nhớ toàn bộ nội dung bài học. Thật ra “lặp lại” ngầm phản ánh một chân lý là: Tính bền bỉ trong sinh tồn. Hầu hết trẻ em Do Thái đều có tính bền bỉ này.

Câu chuyện của Anne, một cô bé Do Thái mà mọi người dân Israel đều biết đến là tài liệu giảng dạy mẫu mực về bồi dưỡng sức nhẫn nại cho trẻ. Trong Chiến tranh thế giới thứ Hai, Anne sống trong căn phòng tối tăm chật hẹp, không nhìn thấy mặt trời suốt một thời gian dài, làm sao cô bé có thể kiên trì như vậy? Mãi đến khi đọc xong cuốn *Nhật ký Anne Frank* tôi mới nhận ra, thì ra ghi chép cũng là một cách cô bé kích lệ ý chí của mình trong nghịch cảnh éo le: Tôi cho rằng tôi nhất định phải kiên trì đến cùng.

Chẳng lẽ chỉ một số ít người giống như Anne mới có ý chí kiên trì và nghị lực phi thường như cô bé? Câu trả lời là không, ý chí là sức mạnh nội tại của con người, mỗi đứa trẻ khỏe mạnh về tinh thần và thể chất đều có phẩm chất căn bản này, nó không phải là tố chất thiên bẩm của số ít trẻ em, nhưng việc nó có thể tỏa sáng hay không lại phụ thuộc vào quan niệm và phương pháp

giáo dục của phụ huynh.

Qua môi quan hệ với bạn bè Israel, tôi nhận ra phụ huynh Do Thái lao tâm khổ tứ mô phỏng hoàn cảnh gia đình hoặc tặng con cái một chuyến đi chịu khổ ở trường quý tộc, mục đích là để cho trẻ không rơi vào cạm bẫy ngọt ngào của “thỏa mãn quá mức”, “thỏa mãn trước.” Có lẽ những tai họa trong lịch sử khiến dân tộc Do Thái không bao giờ quên quá khứ đau thương của mình, nên họ mới có dũng khí và nghị lực hiem thấy, xây dựng một cuộc sống tốt đẹp trên mảnh đất cát phen khắc nghiệt, thiếu hụt tài nguyên nghiêm trọng, chiến tranh liên miên và còn sản sinh ra lớp lớp anh kiệt, các chuyên gia hàng đầu trong nhiều lĩnh vực, phân bố ở khắp năm châu.

Trong xã hội tương lai, nền kinh tế Trung Quốc vẫn trên đà phát triển, tố chất con người đều rất cao, ngoài ra những hành vi, tư tưởng và tình cảm của con người cũng sẽ có sự chuyển biến lớn lao. Bởi vậy, các bậc phụ huynh nhất định phải tính toán kỹ lưỡng, hôm nay bạn có thể cho con ăn ngon mặc đẹp, có thể thỏa mãn trước, thỏa mãn quá mức, thỏa mãn tức thời mọi đòi hỏi của con, nhưng mười năm, mười lăm năm nữa, chúng bắt buộc phải phát huy hết khả năng của mình để thích nghi với cuộc sống xã hội. Nếu tình yêu thương con cái của bạn làm lỡ dở quá trình trưởng thành của con thì đến lúc đấy, chúng sẽ gặp rất nhiều vấn đề, đường đời sẽ gặp ghềnh, trắc trở hơn, hoàn toàn đi ngược lại mong muốn của bạn. Cho nên các bậc làm cha làm mẹ cần phải tỉnh táo, đừng thấy để cho trẻ sống sung sướng thoải mái trong xã hội chỉ có ba người, mà quên mất hiện thực sau này.

Trắc nghiệm ý chí của con

Bài kiểm tra dưới đây có hai mươi câu hỏi, mỗi câu có năm đáp án, phụ huynh hãy để con trẻ tự chọn đáp án dựa vào tình hình thực tế của bản thân (chỉ chọn một đáp án duy nhất).

1. Tôi rất thích hoạt động thể dục thể thao như chạy cự li dài, du lịch đường dài, leo núi, không phải vì điều kiện sức khỏe của tôi phù hợp với các hoạt động này, mà vì chúng có thể rèn luyện ý chí của tôi.

(Rất đồng ý; Khá đồng ý; Nói không đúng; Đồng ý ở mức độ vừa phải; Không đồng ý.)

2. Tôi lên kế hoạch cho mình, vì nguyên nhân chủ quan không thể hoàn thành công việc đúng hạn.

(Gặp tình huống này rất nhiều; Khá nhiều; Không rõ; Đồng ý ở mức độ vừa phải; Không đồng ý.)

3. Nếu không có lý do đặc biệt, hằng ngày tôi vẫn thức dậy đúng giờ, không ngủ nướng.

(Rất đồng ý; Khá đồng ý; Không rõ; Đồng ý ở mức độ vừa phải; Không đồng ý.)

4. Bản kế hoạch định trước cần có tính linh hoạt nhất định, nếu gặp khó khăn trong quá trình hoàn thành thì có thể thay đổi hoặc từ bỏ.

(Rất đồng ý; Khá đồng ý; Vô nghĩa; Đồng ý ở mức độ vừa phải; Phản đối.)

5. Khi nảy sinh mâu thuẫn giữa học tập và vui chơi, cho dù hoạt động vui chơi ấy có sức hấp dẫn đến đâu đi nữa, tôi cũng sẽ lập tức quyết định đi học.

(Luôn luôn như vậy; Tương đối thường xuyên; Thỉnh thoảng như vậy; Khá ít khi như vậy; Không phải như vậy.)

6. Khi gặp khó khăn trong học tập và công việc, cách tốt nhất là lập tức cầu cứu đồng nghiệp hoặc bạn học.

(Đồng ý; Khá đồng ý; Vô nghĩa; Không quá đồng ý; Phản đối.)

7. Khi thấy khó chịu trong quá trình chạy đường dài, cảm giác không thể chạy nổi, tôi luôn cố gắng chịu đựng, kiên trì đến cùng.

(Luôn luôn như vậy; Tương đối thường xuyên; Thỉnh thoảng như vậy; Khá ít khi như vậy; Không phải như vậy.)

8. Tôi luôn muộn giờ đi ngủ vì đọc một cuốn tiểu thuyết hấp dẫn.

(Luôn luôn như vậy; Tương đối thường xuyên; Thỉnh thoảng như vậy; Khá ít khi như vậy; Không phải như vậy.)

9. Trước khi làm một việc, tôi luôn nghĩ đến kết quả khác nhau nếu tôi làm hoặc không làm, để có mục đích làm việc.

(Luôn luôn như vậy; Tương đối thường xuyên; Thỉnh thoảng như vậy; Khá ít khi như vậy; Không phải như vậy.)

10. Nếu không hứng thú với một việc nào đó, cho dù nó là việc gì, sự tích cực của tôi đều không cao.

(Luôn luôn như vậy; Tương đối thường xuyên; Thỉnh thoảng như vậy; Khá ít khi như vậy; Không phải như vậy.)

11. Khi gặp một việc nên làm và một việc không nên làm nhưng lại hấp dẫn, tôi luôn đấu tranh tư tưởng mạnh mẽ, nghiêng về việc nên làm.

(Đúng; Đôi khi đúng; Trung lập; Rất ít khi như vậy; Không đúng.)

12. Đôi khi nằm trên giường, tôi hạ quyết tâm ngày mai phải làm một việc quan trọng (như học ngoại ngữ), nhưng sáng hôm sau thức dậy, tinh thần ấy lại tiêu tan.

(Luôn luôn như vậy; Tương đối thường xuyên; Thỉnh thoảng như vậy; Khá ít khi như vậy; Không đúng.)

13. Tôi có thể làm một việc quan trọng nhưng tẻ nhạt vô vị trong thời gian dài.

(Đúng; Đôi khi như vậy; Trung lập; Rất ít khi làm vậy; Không đúng.)

14. Khi gặp tình huống phức tạp trong cuộc sống, tôi luôn lưỡng lự, không quả quyết.

(Đúng; Đôi khi như vậy; Lúc có lúc không; Rất ít khi như vậy; Không đúng.)

15. Trước khi tiến hành một công việc, đầu tiên tôi nghĩ đến tầm quan trọng của nó, tiếp đến mới nghĩ nó có khiến tôi hứng thú hay không.

(Đúng; Đôi khi như vậy; Trung lập; Rất ít khi như vậy; Không đúng.)

16. Khi gặp tình huống khó, tôi luôn mong muốn người khác quyết định giúp tôi.

(Đúng; Đôi khi như vậy; Trung lập; Rất ít khi như vậy; Không đúng.)

17. Khi đã quyết định làm một việc nào đó, tôi luôn nói là làm, quyết không trì hoãn hoặc bỏ dở giữa chừng.

(Đúng; Đôi khi như vậy; Trung lập; Rất ít khi như vậy; Không đúng.)

18. Khi cãi nhau với người khác, tuy là biết tôi không đúng, nhưng tôi không nhận được nên vẫn nói một hai câu quá đáng, thậm chí còn chửi người ta.

(Luôn luôn như vậy; Đôi khi; Rất ít khi như vậy; Không đúng.)

19. Tôi muốn làm một người có ý chí kiên cường vì tôi tin tưởng sâu sắc “có chí thì nên”.

(Đúng; Đôi khi; Trung lập; Rất ít khi; Không đúng.)

20. Tôi tin rằng gặp thời cơ thì làm việc thuận lợi hơn nhiều, đôi khi thời cơ có tác dụng lớn hơn nỗ lực của con người gặp nhiều lần.

(Đúng; Đôi khi; Trung lập; Rất ít khi; Không đúng.)

Cách tính điểm và đánh giá:

1. Đối với những câu lẻ (1, 3, 5...), năm đáp án từ 1 đến 5 sau mỗi câu tương ứng với 5, 4, 3, 2, 1 điểm. Đối với những câu chẵn (2, 4, 6...), năm đáp án từ 1 đến 5 sau mỗi câu tương ứng với 1, 2, 3, 4, 5 điểm.

2. Điểm số của hai mươi câu hỏi có liên quan đến phẩm chất ý chí như sau:

81-100 điểm: Ý chí rất kiên cường.

61-80 điểm: Ý chí khá kiên cường.

41-60 điểm: Ý chí bình thường.

21-40 điểm: Ý chí khá kém cỏi.

0-20 điểm: Ý chí rất kém cỏi.

Không lo cha mẹ không yêu con chỉ lo biết yêu mà không biết dạy

Người Do Thái nổi tiếng trên rất nhiều lĩnh vực vì truyền thống giáo dục gia đình “trong yêu có dạy” giúp dân tộc này duy trì sức chiến đấu mạnh mẽ. Các loại sách báo về giáo dục gia đình của Israel mà tôi từng đọc đều nhắc nhở các bậc cha mẹ một đạo lý rất đơn giản là đừng vì yêu con mà xem nhẹ việc dạy con: Giáo dục trong gia đình do các bậc cha mẹ tự triển khai, nên rất dễ xảy ra hiện tượng cha mẹ không hiểu được tâm trạng của con mình cùng với việc không nắm được các tiêu chuẩn giáo dục, tức là cha mẹ dễ mắc các sai lầm trong cách yêu con như “thỏa mãn quá mức”, “thỏa mãn trước”, “thỏa mãn tức thời” chúng ta đã nói đến trong phần trước. Gia huấn Do Thái cảnh báo phụ huynh: Đừng lo bạn là người cha người mẹ không yêu thương con cái, chỉ sợ bạn quá yêu con mà quên mất việc dạy con.

“Yêu con” là thiên chức của người làm cha làm mẹ. Tôi xin dẫn ra một vài ví dụ về tình yêu thương con cái của nhân loại như: “Bà mẹ đi bộ” vì muốn hiến gan khỏe mạnh cứu sống con mình nên đã kiên trì đi bộ với cường độ cao mỗi ngày. Nhờ đó lượng mỡ thừa trong gan của bà mà ngay cả các bác sỹ cũng phải bó tay đã hoàn toàn tiêu biến; hay như đến tận lúc lâm chung, người mẹ bị đóng đố nát đề lên người trong một trận động đất vẫn khom lưng cho con bú. Các bậc cha mẹ trong thiên hạ đều không tiếc thân mình, sẵn sàng nhảy vào nơi dầu sôi lửa bỏng vì con. Cho nên chúng ta không thể nghi ngờ tình yêu thương vô bờ bến họ dành cho con mình, chỉ có điều yêu con không phải là cái đích cuối cùng của giáo dục gia đình, yêu con mà không biết dạy con chỉ càng khiến chúng thêm hư mà thôi. Phụ huynh Do Thái nhấn mạnh đến việc cha mẹ cần phải khép con cái vào khuôn khổ từ năm lên ba. Vì sớm hay muộn trẻ cũng phải đi vào khuôn khổ, nên nếp, cha mẹ càng sớm thực hiện, thì cái giá họ phải trả sau này càng ít đi và lợi ích thu được càng nhiều hơn.

“Trong yêu có dạy” cũng là một trong những truyền thống giáo dục gia đình tốt đẹp được người Trung Quốc coi trọng nhất từ xưa đến nay, những vị đại thần tiếng tăm lừng lẫy trong lịch sử như Tư Mã Quang, Tăng Quốc Phiên đều để lại các bài học răn dạy con cháu. Tư Mã Quang không chỉ viết *Câu chuyện đập vỡ vai nước* lưu lại tiếng thơm muôn đời, ông còn viết cuốn *Gia phạm*, trong đó có một câu nói nổi tiếng là: “Người làm mẹ không lo không yêu con, chỉ lo biết yêu mà không biết dạy. Cổ nhân nói: ‘Mẹ hiền thì con hư’. Yêu mà không dạy, khiến con đồ đốn, phạm vào trọng tội, bị khép hình phạt, đi đến chỗ diệt thân, không phải người khác làm con thất bại mà chính là người mẹ. Từ xưa đến nay có quá nhiều trường hợp tương tự như vậy, ta

chẳng thể kể xiết.” Ngay từ mấy ngàn năm trước, Tư Mã Quang đã nhận thấy sai lầm lớn nhất trong cách yêu con của các bậc cha mẹ là họ chỉ biết yêu mà không biết dạy, cuối cùng chỉ làm hỏng con và lỗi lầm này hoàn toàn thuộc về cha mẹ. Ngoài ra, Trung Quốc còn có một bộ thư tịch cổ nổi tiếng là *Nhan thị gia huấn* gồm hơn hai mươi chương sách đầy tâm huyết. Tác giả của cuốn sách là một người xuất thân từ gia đình danh gia vọng tộc, ông ví việc định ra quy tắc cho con cái giống như việc dựng lan can trên vách đá cheo leo, dạy những người đang làm cha làm mẹ trong nhà cần yêu thương con cái như thế nào thì chúng mới thành tài.

Qua đó có thể thấy, giáo dục gia đình của người Do Thái và gia huấn cổ của người Trung Quốc còn lưu truyền cho đến ngày nay đều phân tích đúng trọng tâm giáo dục làm chúng ta phải giật mình nhìn lại. Nếu thật sự yêu thương con cái, chúng ta hãy chú ý đưa chúng vào khuôn khổ ngay từ những năm đầu đời, không thể chỉ yêu mà không dạy.

Các bậc cha mẹ Trung Quốc ngày nay hiểu câu gia huấn “yêu mà biết dạy” ra sao? Phải nói rằng, dù hiện nay chúng ta coi trọng giáo dục hơn ngày trước rất nhiều, nhưng vẫn chưa hiểu hết được ý nghĩa sâu xa của câu “yêu mà biết dạy.” “Yêu mà biết dạy” là giáo dục nền nếp gia đình, là giáo dục tố chất, hay nói ngắn gọn là giáo dục con cái một cách nghiêm túc ngay từ đầu, chứ không chỉ là giáo dục âm nhạc, hội họa, thư pháp, Taekwondo, chỉ số IQ, tiếng Anh và Olympic toán học. Trẻ em tựa như đoàn tàu nối đuôi nhau hướng về tương lai, thiếu trạm xuất phát là giáo dục gia phạm của cha mẹ, đoàn tàu đó khó có thể vận hành an toàn và đi tới bến đỗ tốt đẹp ở nơi xa. Xưa nay những bài học như thế không còn gì là hiếm.

Ngày nay chúng ta thường xuyên bắt gặp cảnh tượng sau trong cuộc sống thực tế: Ông bà hoặc cha mẹ bung bát cơm đuổi theo đứa trẻ nhõ nhõ bón cơm, cháu bé cầm đồ chơi trong tay, ngừng nguẩy ăn được miếng cơm lại quay sang chơi một lúc, chạy quanh một vòng, rồi mới chịu ăn thêm miếng nữa. Đến lúc cơm nguội canh lạnh vẫn còn quá nửa bát chưa ăn. Phụ huynh cảm thấy vô cùng thương xót, vì nó ăn chưa no. Thật ra, trẻ con cũng biết làm theo sắc mặt người lớn, bạn càng nhân nhượng và nhẫn nại với con một cách vô nguyên tắc thì nó càng khéo lợi dụng tình cảm của bạn, cuối cùng là “bắt được thóp” của bạn.

So với phụ huynh Trung Quốc, phụ huynh Do Thái nghiêm khắc hơn trong việc giữ gìn gia quy, gia pháp. Ở Israel, tôi gần như chưa bao giờ trông thấy cảnh cha mẹ chạy theo đứa con hơn ba tuổi, xúc cơm cho nó ăn. Sau khi thức ăn được dọn ra bàn, cả nhà sẽ ngồi dùng bữa. Nếu trẻ bướng bỉnh rời khỏi chỗ, không chịu ăn thì đến khi quay lại, đồ ăn thức uống trên bàn đã được dọn sạch rồi. Giờ trẻ muốn ăn cũng đâu còn cái gì để ăn nữa. Phụ huynh Trung Quốc coi việc dỗ con ăn là một việc khó nhọc, nhưng nếu chúng ta chịu suy nghĩ một chút thì đó chẳng phải là do cha mẹ không đặt ra nguyên

tắc, quy củ cho con hay sao.

Những bữa liên hoan của gia đình là môi trường tốt nhất để kiểm tra mức độ chấp hành gia pháp của một đứa trẻ. Tôi nhận ra điều này khi sống cùng các gia đình Do Thái: Vốn là người rất hiếu khách, tôi thích mời hàng xóm và bạn bè thân hữu đến nhà chơi vào dịp cuối tuần, không khí gia đình những ngày này luôn ồn ào, náo nhiệt. Một lần tôi mời nhà hàng xóm sang dùng cơm. Tôi làm cơm rang Dương Châu cùng một vài món ăn Trung Quốc đãi mọi người, cậu con trai hai tuổi của nhà hàng xóm quấy khóc, đòi ăn bánh ngọt. Nhưng ở trước bàn ăn, người hàng xóm vẫn cố ý lấy thức ăn vào một cái đĩa nhỏ cho nó và bảo: “Nếu con không ngoan ngoãn ngồi ăn hết chỗ cơm này đi thì sẽ không có bánh ngọt cho con.”

Bữa tối hôm ấy, thằng bé chỉ xúc mấy miếng cơm rồi lặng lẽ rời khỏi bàn. Sau bữa cơm, tôi mang kem sô-cô-la tự làm ra mời mọi người, vừa trông thấy món điểm tâm yêu thích của mình, thằng bé sáng mắt lên, tỏ vẻ đầy thích thú, nó quay sang xin mẹ mấy miếng cho đỡ thèm. Người mẹ ngồi im như không, mặc kệ thằng bé gào khóc vùi vĩnh. Lúc đó tôi cảm thấy cô hàng xóm này hơi quá, chuyện bé xé ra to, cần gì phải nghiêm khắc với thằng bé mới hai tuổi?

Một năm sau, nhà hàng xóm đó lại sang nhà tôi làm khách. So với lần trước, cháu bé có sự thay đổi làm tôi ngỡ ngàng. Trước khi dùng bữa, hai vợ chồng nhà họ đặt ra quy ước với con, chỉ khi thằng bé chịu ăn hết thức ăn trong bát và được sự đồng ý của mẹ, nó mới được ra chỗ khác chơi. Hai vợ chồng họ giải thích với tôi: “Với bọn trẻ, chúng ta cần phải đề ra hai nguyên tắc, một là trước khi làm việc gì cũng cần đặt ra quy ước với con, hai là không thỏa hiệp với con ngay sau đó.”

“Đặt ra quy ước” cũng là tinh hoa gia huấn của Trung Quốc thời cổ đại! Tư Mã Quang từng nói, không quản giáo, dạy bảo con từ lúc còn nhỏ, đợi đến khi nó lớn rồi mới lo dạy dỗ, chẳng khác nào không uốn cành tia lá khi cây còn bé, để mặc nó phát triển tự nhiên, xiêu xiêu vẹo vẹo, đến khi cây lớn bằng hai người ôm mới lo uốn cành tia lá, há chẳng tốn nhiều công sức hơn sao? Làm vậy cũng chẳng khác nào mở lồng thả chim đi rồi đuổi theo bắt nó về hay tháo dây cương cho ngựa chạy sau đó đuổi lại, chẳng phải lúc đầu không mở lồng, tháo dây cương thì đỡ tốn công, tốn sức hơn sao?

Các gia đình Trung Quốc hiện đại nhấn mạnh đến việc cho trẻ được tự do phát triển, song điều này thường dẫn giáo dục gia đình đi vào một sai lầm khác là dung túng ham muốn của trẻ một cách mù quáng. Để trẻ tự do phát triển không mâu thuẫn với việc áp dụng gia pháp cho trẻ ngay từ nhỏ. Có phép tắc là biểu hiện của một đứa trẻ có tố chất tốt và cũng là nền tảng giúp nó xây dựng nên mối quan hệ tốt đẹp với các thành viên khác trong xã hội sau này. Làm sao để trẻ “biết phép tắc”? Một ví dụ đơn giản như chuyện nói năng chẳng hạn: Thấy con cái ăn nói tùy tiện mà cha mẹ không uốn nắn,

nhắc nhở, như thế có nghĩa là cha mẹ biết yêu mà không biết dạy.

Tôi có một người bạn già, một hôm bà ấy bế đứa cháu trai hai tuổi sang nhà tôi chơi. Không hiểu vì lý do gì, đột nhiên thằng bé tát một cái vào mặt bà. Vậy mà bà bạn tôi còn cười hề hả: “Ồi chà, thằng bé này được lắm, bà đừng xem thường cháu tôi nhỏ nhé, nó đánh đau lắm đấy! Đúng là giống y như ông nó! Có lần còn đánh ông nó đỏ hết cả mặt cơ mà.” Bà bạn già của tôi còn đang nói dở câu chuyện thì “bụp” một cái, thằng bé lại tát vào mặt bà nó cái nữa.

Những bậc cha mẹ không đánh giá đúng tầm quan trọng của việc giáo dục con cái theo khuôn phép gia đình trong giai đoạn đầu đời, thường có thái độ cho trẻ tự do phát triển theo ý mình. Lý do họ đưa ra là con hãy còn nhỏ, chưa hiểu gì nên có dạy nó bây giờ cũng bằng thừa, đợi nó lớn hơn chút nữa cũng chưa muộn. Đó là cách nghĩ vô cùng tai hại. Gia đình tự nguyện đầu hàng trước yêu cầu của con em, trẻ cầu được ước thấy và có hành vi không tuân thủ gia quy, còn người lớn trong nhà đều tranh nhau dành tình cảm cho trẻ, chỉ lo nó không vui, bị tủi thân, trong khi đó lại sao nhãng việc giáo dục con em mình một cách nghiêm túc ngay từ lúc nó còn nhỏ. Chả trách đến nay những gia đình này không tài nào hiểu được, tại sao họ nuôi dạy con cái bằng tất cả tình thương và tâm huyết của người làm cha làm mẹ, vậy mà có một ngày họ bàng hoàng nhận ra con mình trở nên xa lạ, hỗn láo và không hiểu cha mẹ.

Cái gọi là “ái chi thâm, trách chi thiết” chính là trong yêu có dạy, những yêu cầu nghiêm khắc của cha mẹ đối với con cái bắt nguồn từ chính tình yêu thương con cái sâu đậm của họ. Bởi vậy, những người làm cha làm mẹ đừng để tình yêu mù quáng chi phối mình, chúng ta phải “vừa yêu vừa dạy”, “vừa chiều vừa nghiêm.” Đương nhiên, nghiêm khắc không có nghĩa động một tý là chửi mắng, đánh đập con, mà cần dựa trên tiền đề là sự hợp lý. Hơn nữa, cha mẹ cũng phải có hiểu biết, nhẫn nại, dạy bảo trẻ từ từ.

Ví dụ như gia đình tôi, thật ra, cách làm dưới đây của tôi cũng được gợi mở từ phụ huynh Do Thái, họ rất thích định ra quy tắc, dạy trẻ học gia pháp trong lúc vui chơi. Cách làm này vừa giúp họ tránh làm tổn thương đến lòng tự trọng của trẻ, vừa không ảnh hưởng đến mối quan hệ giữa cha mẹ và con cái.

Thời tiết ở Israel rất nóng, nên sàn phòng khách các nhà thường được lát đá hoa cho mát. Huy Huy nhà tôi rất thích nằm bò trên nền đá hoa mát lạnh, vừa ăn cơm vừa đọc sách.

“Huy Huy, con không được nằm bò ra nền nhà ăn cơm như thế.” Tôi kiên nhẫn nhắc nhở Huy Huy hết lần này đến lần khác.

“Vâng, con biết rồi ạ.” Huy Huy vui vẻ nghe lời, nhưng nhân lúc tôi không để ý, nó lại nằm bò ra nền nhà ăn cơm.

Nói đi nói lại mấy lần vẫn không có tác dụng, tôi quay sang bảo Dĩ Hoa: “Dĩ

Hoa, em con lại nằm bò ra nền nhà ăn cơm rồi kìa. Con mau vẽ lại bộ dạng của em lúc ăn cơm kiểu đó rồi đưa cho nó xem.”

Dĩ Hoa thừa hưởng năng khiếu vẽ từ tôi, thằng bé mau chóng phác họa dáng vẻ của cậu em trai đang nằm bò ra nền nhà, ăn cơm.

Niềm vui không gì sánh được của hai anh em

“Huy Huy, em xem này.”

“Hả, sao lại giống chó thế, không đúng, nhất định là anh bôi xấu em rồi!”

Huy Huy khăng khăng chối bỏ.

Thấy Huy Huy không tin mình trông giống như hình trong bức vẽ, tôi liền nảy ra một kế: Tôi lấy máy ảnh trong nhà ra chụp cảnh Huy Huy nằm bò ra nền nhà ăn cơm, chỉ sau vài tiếng tách tách, mấy tấm ảnh đã trượt ra.

“Sao trông con lại giống chó thế ạ?” Huy Huy cúi gầm mặt, ủ rũ.

Từ đó về sau, thằng bé không còn nằm bò ra nền nhà ăn cơm nữa.

Tục ngữ nói, không có “quy” và “cử” thì không thể vẽ được hình tròn, hình vuông. Sở dĩ người Do Thái có tỷ lệ thành công rất cao trong giáo dục gia đình vì họ rất coi trọng việc xây dựng khuôn phép cho con trẻ ngay từ nhỏ. Vậy rốt cuộc người Do Thái có bao nhiêu gia quy? Thật ra, đó đều là những quy tắc quen thuộc trong cuộc sống hằng ngày của chúng ta, ví dụ như, muốn ra ngoài, trẻ phải xin phép người lớn và về nhà đúng giờ hẹn; gặp hàng xóm láng giềng, trẻ phải chủ động chào hỏi; dọn dẹp phòng riêng gọn gàng, sạch sẽ, ăn xong phải mang bát vào bếp, sau khi dùng đồ dùng chung của cả nhà, trẻ phải trả về đúng vị trí... Khả năng kiểm soát bản thân của các bé trai có phần kém hơn, dù đã sửa thói quen xấu, nhưng chúng vẫn có thể tái phạm. Nên các bậc cha mẹ đừng phạt các bé ngay từ lần đầu chúng làm trái quy định. Hãy nhẹ nhàng nhắc nhở con, nếu sau ba lần nhắc nhở trẻ vẫn phạm lỗi, lúc này cha mẹ mới cần nhắc đến hình phạt.

Khi con cái hình thành thói quen tự giác, các bậc cha mẹ Do Thái đã được rất nhiều thời gian và công sức. Mỗi lần phát sinh những tình huống tương tự, phụ huynh không cần dạy lại trẻ từ đầu mà chỉ cần nói “đã đến lúc tắt đèn rồi con”, “đến giờ ăn tối rồi”, “đến lúc thu dọn đồ chơi rồi”... chúng sẽ tự biết mình nên làm gì. Không như nhiều phụ huynh Trung Quốc hiện nay, vừa đuổi con chạy khắp nhà, vừa dỗ dành: “Con ngoan, mau lại đây ăn cơm nào, ăn thêm một miếng nữa thôi.” Hay mệt mỏi, đầu hàng nhìn đống đồ chơi con bày ra khắp nhà, chán chường bảo: “Sao con lại ném đồ chơi vung vãi khắp nhà vậy?” Và cũng có khi giả vờ nghiêm mặt bảo: “Sao con không chịu nghe lời mẹ?” Dù thật ra trong lòng cha mẹ đã thầm chịu thua con, vì tất cả những chuyện này đã trở nên quá quen thuộc.

Có thể sẽ có người hỏi, liệu khuôn phép gia đình có tạo nên cái nhìn tiêu cực ở trẻ, rằng cha mẹ không yêu thương con hay không? Về vấn đề nuôi dạy con cái, định ra khuôn phép gia đình, trước tiên phụ huynh Do Thái sẽ giảng giải cho con em mình hiểu rõ nền nếp, phép tắc của gia đình, chứ không bắt trẻ làm theo lời cha mẹ một cách máy móc.

Hồi tôi mới chuyển đến thành phố Tel Aviv, đối diện nhà tôi là một nhà hàng xóm có ba người. Tuy là hàng xóm gần kề nhưng vì hằng ngày mọi người đều bận rộn nên chúng tôi rất ít khi có cơ hội tụ tập, nói chuyện cùng nhau. Một hôm rảnh rỗi, cả nhà họ kéo sang nhà tôi chơi, tôi vội vàng đi chuẩn bị hoa quả, rửa dâu tây, bỏ dưa hấu mời họ.

Tôi chọn miếng dưa hấu ít hạt dưa cho cháu bé. Nó ăn được hai miếng thì đặt miếng dưa hấu xuống bàn uống nước, thò tay ra nhón lấy một quả dâu tây đưa lên miệng, cắn một miếng nhỏ rồi lại bỏ xuống và thò tay ra bốc nắm hạt dưa.

Cha cháu bé thấy vậy liền nghiêm giọng bảo: “Con cầm miếng dưa hấu, dâu tây lên ăn hết đi rồi mới được lấy thứ khác.”

Tôi cười, đỡ lời: “Anh cứ để cháu nó thích ăn gì thì ăn, chẳng phải vẫn còn rất nhiều thứ sao?”

Cha cháu bé đáp: “Chúng ta không nên lãng phí, tiết kiệm không liên quan gì đến giàu nghèo. Nhưng đây là thói quen tốt cần hình thành cho con cái ngay từ khi chúng còn nhỏ.”

Nghe vậy, cháu bé bĩu môi, hai má đỏ bừng, người cha cười hiền bảo nó: “Cha kể cho con nghe một câu chuyện: Ngày xưa có một phú ông giàu có nhưng vẫn sống rất tiết kiệm, có người khuyên ông ta: ‘Giàu có như ông, mấy đời con cháu ăn tiêu cũng chẳng hết, ông cần gì phải sống kham khổ như vậy? Làm thế, người ta lại nghĩ là ông giả nghèo đấy’. Phú ông đáp: ‘Tuy hiện giờ tôi có nhiều nguồn thu, nhưng không thể lúc nào cũng được như vậy. Nếu để mọi người trong gia đình quen với cuộc sống xa xỉ thì khi tôi không giữ được công việc tốt như hiện nay, họ sẽ khó mà thích ứng, cảm thấy không thể chịu được cảnh thiếu thốn. Giờ để họ học cách tiết kiệm, sau

này họ mới có thể sống yên ổn'. Một ngày nào đó nhà mình không còn nhiều thứ để ăn, liệu con có khó chịu không? Vì vậy, bây giờ chúng ta phải học cách trân trọng mọi thứ. Lúc ăn cũng cần phải nghĩ xem mình có thể ăn bao nhiêu, ăn được bao nhiêu thì lấy bấy nhiêu, đã lấy rồi thì phải ăn cho hết..." Cách dẫn dắt khéo léo của người cha Do Thái này chính là phong cách giáo dục điển hình của người Do Thái. Phụ huynh Do Thái hay kể cho con cái họ nghe những câu chuyện nhỏ, qua đó giúp trẻ rút ra bài học bổ ích, tự nghiền ngẫm và kiểm điểm bản thân.

Phần lớn những vấn đề phụ huynh Trung Quốc gặp phải trong quá trình triển khai giáo dục gia đình đều xuất phát từ sự thiếu khuôn phép trong gia đình. Dù biết không có "quy" và "củ" thì không thể vẽ được hình tròn, hình vuông, nhưng đứng trước đứa con do mình dứt ruột đẻ ra, họ lại không nỗ lực nghiêm khắc với nó. Xem ra, vấn đề "chỉ lo cha mẹ biết yêu mà không biết dạy" quả là điểm yếu của các bậc làm cha làm mẹ từ xưa đến nay!

Thật ra, việc dạy dỗ con cái cũng không hẳn là khó. Chủ yếu cha mẹ cần làm rõ hai ranh giới: Một là phân định rõ ranh giới giữa "hiếu động và bừa bãi", "có quy củ và rụt rè thiếu chính kiến." Rất nhiều phụ huynh thường không phân biệt rõ các khái niệm này nên mới gộp chung là một. Một nhà giáo dục học Do Thái từng đưa ra một cách so sánh thú vị giúp cha mẹ nắm được ranh giới này, đó là: Ở một đồng cỏ, con dê chạy lảng vảng trong hàng rào, vừa gặm cỏ vừa nô đùa, đó là hiếu động. Lúc này người chăn dê không cần phải can thiệp; nhưng nếu con dê chạy vượt ra ngoài hàng rào thì là bừa bãi, lúc này người chăn dê phải thực hiện chức phận của mình. Cách ví giáo dục trong gia đình với công việc chăn dê của nhà giáo dục này không có ý xúc phạm trẻ em, ông chỉ muốn dùng ví dụ cụ thể trên để nói về sự khác biệt giữa hiếu động và bừa bãi.

Giới hạn thứ hai cha mẹ cần phải nắm vững là: Nguyên tắc giới hạn. Tại sao có nhiều phụ huynh mắc phải những sai lầm như thỏa mãn quá mức, thỏa mãn trước và thỏa mãn tức thời đến vậy? Vì các bậc cha mẹ yêu thương con cái thường khó có thể kiên trì giữ vững nguyên tắc của mình, họ rất dễ bị dao động. Mà nếu cha mẹ là người vi phạm quy định trước thì họ sẽ đánh mất uy tín của mình với trẻ, đồng thời trẻ cũng không xây dựng được ý thức tuân thủ quy định. Khi đó việc giáo dục, dạy dỗ trẻ sẽ càng trở nên khó khăn hơn. Tất nhiên, phụ huynh cũng có thể nói lỏng một vài quy định trong những trường hợp thích hợp như, nếu con cái có biểu hiện tốt thì chúng sẽ được ăn nhiều quà ăn vặt hơn, cuối tuần cha mẹ có thể đáp ứng mong muốn của trẻ cho phép chúng xem phim hoạt hình lâu hơn một chút hay đi ngủ muộn hơn một chút vào buổi tối... Cách làm này giảm bớt rất nhiều áp lực ở trẻ. Khi được tự do hơn, chúng sẽ tự giác tuân thủ quy định của cha mẹ.

"Trong yêu có dạy" là món quà quý giá nhất cha mẹ trao tặng cho con dưới một hình thức thông minh. Khi trẻ mỗi ngày một lớn, bạn sẽ nhận ra con

càng ngày càng hiểu chuyện hơn, ngược lại con trẻ cũng cảm thấy bạn càng ngày càng gần gũi và đáng kính hơn, tình cảm giữa cha mẹ và con cái cũng ngày càng khăng khít hơn. Vì qua những phản hồi trong giao tiếp xã hội, con trẻ hiểu ra: Chính tâm nhìn xa của cha mẹ đã mang hạnh phúc đến cho chúng, khiến chúng thành người. Lúc đó, bạn có thể dần nói lỏng quy định đối với con cái, mặc sức tận hưởng sự an nhàn sau bao tháng ngày vất vả. Đối với các bậc cha mẹ mà nói, “không lo cha mẹ không yêu con, chỉ lo biết yêu mà không biết dạy” là một bài kiểm tra ý chí và sự hiểu biết về giáo dục. Vượt qua thử thách này, bạn mới có đủ tư cách nói: bạn yêu con bằng một tình yêu không nông cạn, không hạn hẹp, và bạn được chứng nhận là người cha người mẹ thực thụ, chứ không chỉ là cái danh.

Chín bí quyết trong việc định ra quy tắc cho con

1. Định ra quy tắc trong đối thoại. Theo quan điểm giáo dục gia đình của người Trung Quốc, nói leo theo người lớn là thói quen thiếu lễ độ. Nhưng khi định ra quy tắc trong đối thoại cho con, phụ huynh Do Thái lại khuyến khích con em họ tiếp lời người lớn. Nghĩa là họ không xem trẻ là đối tượng cần được dạy dỗ, mà đặt trẻ lên vị trí ngang hàng với người lớn trong quá trình trao đổi, thảo luận. Họ giảng giải cặn kẽ các quy định cho con cái hiểu, chứ không muốn chúng vâng lời một cách máy móc. Cách giáo dục bằng phương thức đối thoại này đòi hỏi cha mẹ cần có thái độ ôn hòa và nhẫn nại.

2. Định ra quy tắc trong vui chơi. Từ lúc còn ẵm ngửa, trẻ em Israel đã được chơi đùa với các bạn cùng độ tuổi. Do trẻ ăn và ngủ theo đúng thời gian biểu và quy định đã được đặt ra nên tự nhiên chúng cũng hình thành thói quen tuân thủ kỷ luật cùng người khác. Vui chơi là hoạt động thu nhỏ của xã hội, con trẻ có thể học cách tuân thủ quy định, biết chấp nhận thắng thua và biết hợp sức để giành chiến thắng trong quá trình chơi.

3. Khi con cái vi phạm quy tắc, cha mẹ cần phạt chúng thật nghiêm. Nếu không, cha mẹ sẽ đánh mất uy của mình và quy định cũng mất đi tính ràng buộc cơ bản.

4. Thay thế hình phạt về thể xác bằng cách cho con cái thời gian tự kiểm điểm bản thân. Bạo lực sẽ chỉ hủy hoại lòng tự tôn của con trẻ, gieo mầm mống sợ hãi, phẫn nộ và oán hận vào lòng chúng. Việc các bậc phụ huynh Do Thái không đánh con, cũng rất ít khi to tiếng với con khi chúng mắc lỗi khiến đứa trẻ càng dễ hiểu được rằng bản thân chúng cần xây dựng những hành vi chuẩn mực, nhờ đó trẻ sẽ không có cảm giác là mình bị oan. Còn những phản ứng gay gắt của cha mẹ sẽ làm trẻ càng trở nên ương bướng, dọa

nạt chỉ mang tác dụng hạn chế, cuối cùng trẻ sẽ nhận ra dù thế nào thì cha mẹ cũng vẫn thương yêu mình. Bởi thế, cách xử phạt nhẹ nhàng mà nghiêm khắc sẽ khiến trẻ nhận ra vi phạm quy tắc là điều không nên.

5. Khi xây dựng quy tắc, phụ huynh cần nói cho trẻ biết kết quả của cách làm này. Tốt nhất những kết quả cha mẹ nêu ra có liên quan đến lợi ích thiết thân của trẻ.

6. Phụ huynh cần luận đúng tội, không nên vội vàng chụp mũ cho trẻ.

7. Phụ huynh nên khuyên răn con cái bằng những lời lẽ tích cực, không dùng lời lẽ tiêu cực hăm dọa trẻ.

8. Khi quy tắc đã được lập ra thì bất luận là vào lúc nào, ở đâu hay trong hoàn cảnh nào trẻ cũng đều phải tuân thủ, không nên nay thế này mai thế khác, ở nhà làm một đằng, ra ngoài làm một nẻo. Như vậy chỉ khiến trẻ hoang mang, không biết phải làm thế nào mới đúng.

9. Các quy tắc không chỉ được áp dụng với con trẻ, ngay cả phụ huynh cũng cần phải tuân thủ nghiêm ngặt. Chẳng hạn như muốn trẻ ăn uống trật tự, ngoan ngoãn thì cha mẹ phải có những cử chỉ mẫu mực trên bàn ăn, không kén chọn, không lãng phí thức ăn. Muốn trẻ lễ phép, lịch sự, cha mẹ hãy làm gương cho con trước.

10. Cha mẹ cần tạo ra bầu không khí thoải mái. Khi con cái không nghe lời cha mẹ, phụ huynh đừng cố ép chúng phải làm theo, vì bất luận là trẻ lớn hay trẻ nhỏ thì cha mẹ cũng không được đánh mắng chúng. Lúc bầu không khí đang căng thẳng là lúc khó thực thi quy tắc nhất. Cha mẹ có thể sử dụng chiến thuật vu hồi, thể hiện chút khả năng hài hước của bản thân bằng cách tự mình nói ra lý do khiến con không tuân thủ quy tắc và đưa ra cách giải quyết theo cách nghĩ của con, làm vậy chúng sẽ dễ tiếp thu hơn.

11. Điều kiện tiên quyết để trẻ tuân thủ quy tắc là để trẻ được tự do. Trong cuộc sống thực tế, không ít bậc cha mẹ thường vì không phân biệt rõ ràng giới hạn giữa “hiếu động và bừa bãi”, “có quy có củ và rụt rè thiếu chủ kiến” nên mới gộp chúng làm một.

Chương IV. Càng Yêu Con Càng Cần Lùi Bước

“Bao bọc quá độ” và “nuôi chậm”

Tôi từng tham dự một buổi biểu diễn ca nhạc nhằm gắn kết tình cảm học sinh tại một trường tiểu học trong nước, các cháu say sưa thể hiện tài nghệ của mình. Khi chương trình vừa kết thúc, mọi người liền xúm quanh bà mẹ của cháu bé đã thể hiện bản nhạc *Tristesse* của Chopin hay tuyệt, nhao nhao hỏi: “Cháu nhà chị bắt đầu học đàn từ năm mấy tuổi? Luyện tập thế nào? Thầy nào dạy vậy?” Thực ra, tiếng đàn kia gọi lên trong lòng các bậc phụ huynh không phải là mong muốn thưởng thức mà là những sự bất an và so bì. Kết cấu gia đình “421”, “621” của Trung Quốc khiến người lớn đặt cược vào tương lai của con em mình “chỉ có thể thành công, không được phép thất bại”.

Không riêng Trung Quốc, mấy năm gần đây, các nước khác cũng xuất hiện hành vi cha mẹ “quá quan tâm”, “quá sốt sắng”, “quá can dự” vào cuộc sống của trẻ. Các học giả giáo dục dùng cụm từ “cha mẹ trực thăng” (helicopter parents) để miêu tả những người cha người mẹ “bao bọc quá độ” con cái, lúc nào cũng bay lượn trên đầu và theo sát nhất cử nhất động của trẻ.

Thậm chí, họ thường nảy sinh những biểu hiện tiêu cực như vui mừng, đau buồn quá mức, chỉ vì một chút thành công hay thất bại của con. “Cha mẹ trực thăng” vô tình bay càng nhanh, quản càng chặt, chỉ e một khi giảm tốc độ họ sẽ phá hủy cuộc đời của mình và cả cuộc đời của con.

Các bậc “cha mẹ trực thăng” nghĩ rằng càng vất vả công lao của họ càng lớn,

nhưng thực tế, sự bao bọc quá mức của họ có phát huy hiệu quả hay không? Điều đáng lo là các bậc “cha mẹ trực thăng” không dẫn đo khi dùng thời gian nghỉ ngơi của mình đưa con tới các lớp phụ đạo, trong khi con đã chán ngấy lớp học đó hoặc có sở thích khác. Họ bỏ ra mấy trăm tệ cho một lớp phụ đạo chẳng khác nào ném đá lớt qua mặt nước, phụ huynh tiêu tốn biết bao nhiêu tiền, còn con cái phải mang tội. Họ không tiếc tiền đóng cho con theo học trường điểm, nhưng đến khi nhận thấy thành tích học tập của con chẳng có chút khởi sắc thì cứ như là ngày tận thế sắp đến tới nơi. Họ quyết định nghề nghiệp sau này của con, không làm bác sĩ thì phải làm giáo viên hoặc nghệ sĩ lớn, cho dù nhiều khi ngoài miệng cha mẹ không nói ra tâm ý muốn con mình thành rồng, nhưng trong tiềm thức vẫn cương quyết muốn bồi dưỡng chúng thành anh tài. Thấy trẻ vẫn chậm chạp bước đi trên con đường dẫn tới ước mơ, phụ huynh đứng trước vạch xuất phát, lòng nóng như lửa đốt, tại sao nó không hiểu chuyện? Tại sao nó không nỗ lực, không tiến bộ, không xuất sắc?

“Cha mẹ trực thăng” không ngừng đặt ra các câu hỏi: Rồi cuộc con tôi làm sao thế này? Tại sao dạy con lại khó đến vậy? Đối với tất cả những vấn đề có liên quan đến trẻ, cha mẹ trực thăng hiếm khi tìm hiểu nguyên nhân từ chính bản thân mình, trước sau họ vẫn luôn tin rằng tất cả những gì họ làm đều vì muốn tốt cho con, đều xuất phát từ tình yêu thương vô bờ bến đối với con, hoàn toàn không biết tình yêu của họ đang dần trở nên nặng nề, cố chấp, lẫn lộn hay thậm chí mất phương hướng.

Tại sao lại có “cha mẹ trực thăng.” Các chuyên gia giáo dục Israel cho rằng, cha mẹ trực thăng bị rơi vào cạm bẫy của tình yêu, lầm tưởng rằng yêu con tức là phải quét sạch mọi trở ngại, dốc toàn bộ sức lực giúp con giành chiến thắng ở ngay vạch xuất phát. Giá trị quan của quan niệm này chỉ như những bong bóng xà phòng, một lúc nào đó ắt hẳn sẽ vỡ tung ra. *Khác với cách “quá bao bọc” của “cha mẹ trực thăng”, phụ huynh Israel nhiệt tình làm “chiến sĩ bí mật”, đưa ra nhiều phương pháp giáo dục khác nhau nhưng đều mang lại hiệu quả tương tự như “nuôi chậm”, “giáo dục chậm”.*

Có lần, tôi đến thăm nhà một thầy giáo của Muội Muội, trong lúc thầy giúp tôi chuẩn bị hoa quả ở phòng khách, cậu con trai chưa đầy ba tuổi của ông loay hoay cắm chìa vào ổ khóa. Thằng bé muốn mở cửa phòng ngủ, nhưng do không với tới và không cắm đúng chìa vào ổ khóa, nên nó không làm sao mở được cửa. Thấy thằng bé lóng ngóng vụng về, tôi vội vàng bước tới, định giúp nó một tay, nào ngờ ông thầy giáo cản lại. Ông ấy nói: “Chị cứ kệ nó, cứ để cho cháu tự mày mò một lúc.” Quả nhiên, thằng bé loay hoay lúc lâu, cuối cùng cũng mở được cửa, nó sung sướng vỗ tay.

Khi trẻ em Israel bước vào năm học cuối cấp một, phụ huynh tuyệt đối sẽ không giúp trẻ hoàn thành mọi việc, mà chỉ xuất hiện vào những thời khắc quan trọng. Họ bảo vệ trẻ trong bóng tối nhưng không vượt quá chức phận

của mình. Nhà trường bầu ra hội trưởng hội phụ huynh, chức trách của ông ta là tổ chức buổi gặp mặt định kỳ cho các phụ huynh và thầy cô giáo trong khu vực nhất định. Hội trưởng hội phụ huynh ở trường của con trai tôi đưa ra ý kiến: Tham quan (không cần nhiều), giao lưu (cũng không cần nhiều), không lo lắng (thái quá), trông đợi vào sự thay đổi và tin tưởng trẻ. Tức là cha mẹ lùi lại phía sau trẻ, chỉ làm quân sự có trách nhiệm tham mưu, quan sát, nhắc nhở trẻ, chứ không ôm đồm mọi việc.

Theo quan niệm giáo dục gia đình của người Do Thái, cha mẹ “quá bao bọc” là một kiểu xâm phạm tâm hồn con trẻ và cũng là xem thường nhu cầu trưởng thành của chúng, làm giảm khả năng miễn dịch, khả năng tự lo liệu và thích nghi của chúng. Phụ huynh càng lái “trục thẳng”, con càng trở thành thai nhi quá hạn, rồi phụ huynh lại càng cảm thấy con cần phải được “bao bọc” hơn nữa. Cứ tiếp tục luân quần như vậy trong một thời gian dài, mọi chuyện sẽ chuyển biến tồi tệ, con trẻ thiếu tính độc lập, khả năng kiên nhẫn, sự chịu đựng và ý thức kém. Sau này lớn hơn, đứa trẻ ngày càng bộc lộ rõ những khuyết điểm đó khiến phụ huynh lúc nào cũng điên đầu trách mắng: “Con xem con đi, lớn thế rồi mà vẫn không hiểu chuyện, còn phải để mẹ nhọc lòng lo nghĩ. Thật làm mẹ tức chết!” Dưới danh nghĩa của tình yêu, các bậc phụ huynh chỉ có vất vả mà không có công lao.

Tôi từng nghe tâm sự của một tri thức trẻ mới lên chức mẹ, cô ấy tự nhận mình là người mẹ cần mẫn, đảm đang, đáng tiếc hiệu quả nuôi dạy con cái lại hoàn toàn trái ngược với những gì cô ấy mong đợi. “Từ khi biết mình mang thai, cháu đã đọc vô số sách dạy cách nuôi con. Vì muốn nuôi con một cách khoa học ngay từ giai đoạn đầu đời của trẻ, kể từ khi con trai cất tiếng khóc chào đời, cháu đã tuân thủ nghiêm ngặt giờ giấc cho con bú theo như trong sách, nếu quá thời gian quy định, cháu đều nhẫn tâm rút đầu vú ra, bất kể đó là thời điểm con cháu thèm ăn nhất. Để cung cấp đầy đủ dinh dưỡng cho con, cháu thường thái nhuyễn rau củ, ép nước hoa quả cho nó ăn. Đến khi con cháu đi nhà trẻ, dù có ông bà đưa đi đón về, nhưng cháu vẫn cảm thấy không yên tâm, sau khi tan ca, cháu vác cái xác mệt mỏi rã rời chạy như bay về nhà, chỉ lo con gặp chuyện gì bất trắc. Trước khi đi ngủ, dù mệt đến mấy, cháu cũng sẽ đi rửa chân tay mặt mũi cho con, cháu sợ nó rửa không sạch, vẫn còn vi khuẩn. Đến cơ quan, cháu thường xuyên nói chuyện với ông thầy MSN, để tránh lơ là từng giai đoạn phát triển của con. Trong quá trình nuôi dạy, cháu luôn hết lòng vì con, không hề lười biếng, nhưng còn kết quả? Con trai cháu không những không có được những thành tích như cháu kỳ vọng ở từng độ tuổi, ngược lại nó còn bộc lộ rất nhiều thói hư tật xấu khiến cháu vô cùng chán nản. Chắc là tại cháu cho con ăn thức ăn quá nhỏ, nên nó rất kén ăn. Nó không ăn quen đồ ăn ở nhà trẻ, không tiêu hóa được thức ăn, thành thử cứ mười giờ trưa hằng ngày bà ngoại phải cho nó uống nước ép trái cây qua tường rào của nhà trẻ. Khi tất cả các bạn nhỏ trong nhà

trẻ đi rửa tay trước lúc ăn cơm, nó luôn là đứa chậm chạp, lè mề nhất, đến khi ăn cơm, nó cứ ngồi nhìn ngang nhìn dọc, vì nó quen ở nhà mọi người đuổi theo nó bón cơm. Đáng lo là, khi tham gia hoạt động mẹ và bé, gặp chút chuyện là nó lại quay sang nhìn cháu dò hỏi, không có một chút chính kiến nào. Gặp chuyện không vừa ý, mồm nó lại méo xệch, cháu cũng nghi hoặc, liệu có phải do mỗi buổi tối cháu đọc quá nhiều truyện cho nó nghe, nên bây giờ nó mới nhạy cảm như vậy. Khổ tâm nhất là nhà hàng xóm của chúng cháu có một cô bé xấp xỉ tuổi con trai cháu, cha mẹ con bé đều làm ở khoa tim mạch của bệnh viện Đại học Y nên rất bận, căn bản không có thời gian chế biến các kiểu món ăn cho con giống như cháu. Lúc đầu, cháu còn lo họ sẽ làm con chậm lớn, nhưng đến giờ biểu hiện của con gái họ ở nhà trẻ được cô giáo hết lời khen ngợi, nó có thể tự lo liệu rất nhiều việc, biết chào hỏi cô giáo và chơi cùng các bạn trong nhà trẻ, bữa trưa tự ngồi xúc cơm ngon lành. Làm việc gì cũng có chủ kiến của mình, đọc sách gì, chơi trò gì đều theo chủ trương của nó. Thấy con bé rất “chững chạc”, cha mẹ nó càng ngày càng ung dung thoải mái, cháu lại nghĩ đến đứa con cháu hết lòng nuôi nấng càng ngày càng làm cháu mệt mỏi, thật sự là tinh thần cháu rất suy sụp!”

Người mẹ trẻ tự phản tỉnh: “Tại sao cháu dốc hết tâm huyết vào việc nuôi con nhưng lại thành ra kết cục như vậy! Thay vì làm một người mẹ bao bọc con quá mức, cần mẫn, chịu khó nhưng không thu được kết quả tốt, cháu có nên đổi phương pháp để đạt hiệu quả cao hơn không?”

Nghĩ lại hồi mới trở về, tôi cũng là một bà mẹ “trục thẳng.” Buổi trưa mỗi ngày, tôi đều mang bữa trưa cho con gái. Giống như ngày trước ở Thượng Hải, đối với bọn trẻ, tôi “nâng như nâng trứng, hứng như hứng hoa”, tôi là một bà mẹ Trung Quốc điển hình. Khoảng mười một giờ trưa hằng ngày, dù bận rộn đến đâu, tôi cũng vội vàng dọn dẹp nhà cửa, cất cơm và thức ăn nóng hổi vào cặp lồng, mang tới trường cho con gái. Những khi trời lạnh, tôi còn bọc khăn lông ra bên ngoài cặp lồng cho cơm khỏi nguội. Thầy cô và bạn bè ở trường của con gái tôi, bao gồm cả bác bảo vệ đều quen mặt “bà mẹ Trung Quốc” là tôi. Tôi mới đi tới công trường, họ đã chào: “Trời ơi, bà mẹ Trung Quốc lại tới đưa cơm à!” Bạn học của con gái tôi cũng cười nhạo con bé, nói nó lớn như thế rồi mà vẫn để mẹ tới đưa cơm. Vài thầy giáo cũng kể cho tôi nghe rất nhiều cách giáo dục con cái của người Do Thái, khuyên tôi nên buông tay. Một phụ huynh người Do Thái còn mau miệng nói với tôi: “Chị có thật sự mong muốn con mình thành công không? Biết rút lui vào lúc thích hợp. Chị phải buông tay thì chúng mới bay cao được.” Về sau, tôi không đưa cơm cho con gái nữa, tôi nghĩ con bé sẽ không thích ứng được. Không ngờ, con bé như trút được gánh nặng, nó thở phào nói với tôi: “Cuối cùng con cũng không bị các bạn cười nhạo nữa rồi!”

Có lẽ, ban đầu từ bao bọc quá độ (Overparenting) mang hàm nghĩa tốt. Nghe nói nguồn gốc của từ này có liên quan đến Douglas MacArthur, vị tướng nổi

tiếng của Mỹ. Năm đó, MacArthur vào Học viện Quân sự West Point, mẹ ông thuê hẳn một nhà trọ gần trường, giám sát ông, nghe đâu bà ấy có thể dùng ống nhòm nhìn rõ con trai mình có đang học tập chăm chỉ hay không. Nhưng, trong thế kỷ XXI, từ “bao bọc quá độ” mang ý nghĩa kịch tính hơn rất nhiều, giống như một chiếc phanh ô tô không ăn, thể hiện sự kỳ vọng của cha mẹ trực thăng đối với “đứa trẻ hoàn hảo” (perfect child) của mình. Các bậc phụ huynh can thiệp vào mọi mặt cuộc sống của con, từ lựa chọn nhãn hiệu sữa chua, quần áo, khẩu vị ăn vặt đến kết hợp thực đơn, từ sắp xếp lịch học âm nhạc, học hội họa, thể dục đến vấn đề vui chơi, kết bạn, thậm chí mục tiêu của cuộc đời, lựa chọn hướng đi, người lớn đều quản hết. Phụ huynh đuổi theo trẻ, giúp trẻ mặc quần áo, rửa mặt, ăn cơm, thu dọn đồ chơi, cắt trái cây thành từng miếng nhỏ bón vào miệng trẻ, trẻ hơi khó chịu trong người cha mẹ đã cuống lên chạy chữa, không có bệnh thì bồi bổ cho khỏe, dẫn đến dư thừa chất dinh dưỡng khiến tỷ lệ trẻ em béo phì gia tăng. Ngoài ra, các bậc phụ huynh còn sắp xếp lo liệu toàn bộ cuộc sống của con, không màng đến suy nghĩ của trẻ. Thế nhưng, những bậc cha mẹ có hành vi quá bao bọc con như vậy lại cho rằng bản thân họ là người hiểu con nhất, phản đối người khác đưa ra bất kỳ ý kiến gì về cuộc sống và cách giáo dục đối với con cái họ.

Các nhà giáo dục học rất lo lắng về hiện tượng này, cố gắng tìm biện pháp giúp các bậc “cha mẹ trực thăng” rút lui một cách hợp lý.

Không chỉ ở Israel, mà tại Mỹ, một số bà mẹ đã sáng tạo ra từ Momtini. Các bà mẹ Mỹ đang dần ý thức được tình yêu thương cha mẹ “trực thăng” dành cho con cái là có thiếu sót, nên họ mới viết “Momtini” vào từ điển.

“Momtini” là một từ ghép được tạo thành từ từ “mom” (mẹ) trong tiếng Anh và “martini” tên một loại rượu cocktail, nghĩa đen là “bà mẹ uống rượu.” Những bà mẹ Mỹ như thế này thường tổ chức các buổi dã ngoại cùng con cái họ. Bọn trẻ uống nước cam hoặc ăn bánh ngọt, mãi mê chơi đùa, trong khi các bà mẹ thanh thoi uống rượu martini, hưởng thụ thời gian của mình. Tuy rằng các bà mẹ không nên uống rượu trước mặt con trẻ, nhưng không thể phủ nhận từ momtini biểu đạt được mong muốn của các bà mẹ Mỹ, họ muốn thoát khỏi hình ảnh “bà mẹ trực thăng”, muốn tìm cuộc sống thuộc về mình, điểm này nhận được rất nhiều sự tán đồng từ các bà mẹ Mỹ.

Khi xét lại những mối nguy hại của việc “quá bao bọc” con cái, sau đó quan sát phương pháp lùi một bước của các bậc phụ huynh Do Thái, tôi dần hiểu rằng “nuôi chậm” là quan niệm giáo dục có hiệu quả cao hơn. Nếu như nói sự thành bại trong vai trò làm cha mẹ dựa vào hiệu quả và thành tích của con cái trên đường đời sau này, thì những người cha người mẹ 100 điểm không được coi là chuẩn mực của thành công, thay vào đó, những người cha người mẹ 80 điểm mới là những người có thành tích tốt hơn.

Tiến sĩ James, nhà giáo dục uy tín có một câu danh ngôn nói về các bậc cha

mẹ thời đại mới rất có sức thuyết phục, ông nói: “Một phụ huynh 100 điểm, tuyệt đối không phải là một phụ huynh thành công. ‘Tình yêu’ của họ giống như con dao hai lưỡi, vừa thương con vừa hại con.” Trần Hạc Cầm, nhà giáo dục trẻ em nổi tiếng của Trung Quốc cũng từng lên tiếng: “Tốt nhất người làm mẹ chỉ nên dùng một tay.”

Có một bộ ảnh ghi lại quá trình sinh trưởng của cây hồ dương, giảng giải bí quyết trồng hồ dương của chuyên gia Bôi Lâm, cũng có ngụ ý nhắc nhở các bậc cha mẹ xem xét lại cách nuôi dạy con cái “quá bao bọc” với “nuôi chậm.” Nếu chúng ta bón nhiều phân bón cho cây hồ dương, rễ của nó sẽ không ăn sâu xuống lòng đất, chỉ chạy lòng vòng trên mặt đất. Còn nếu chúng ta kiểm soát một lượng phân bón phù hợp, rễ của cây hồ dương sẽ tự cắm sâu xuống, xuyên qua các tầng đất, chạm tới mạch nước ngầm nằm trong lòng đất. Rễ đâm sâu như vậy, sợ gì cây hồ dương không sum suê cành lá. Sợ gì cây dễ bị giông bão quật đổ?

Con trai cả Dĩ Hoa đi tòng quân.

Nguyên lý sinh trưởng của cây hồ dương cũng tương tự như cách nuôi dạy trẻ, muốn cây sinh mệnh của con sâu rễ tốt cây, không bị khuất phục trước giông bão, cha mẹ không được tưới quá nhiều nước và phân bón cho nó. Họ cần có con mắt nhìn xa, khuyến khích con tự vươn rễ, đó mới là “yêu con tính kế lâu dài cho con”.

Đôi khi phụ huynh thường coi nhẹ quy luật phát triển và khả năng thích nghi của con, đặt quá nhiều kỳ vọng hoặc quá vội vàng, nôn nóng. Sự bao bọc quá mức của họ không những tăng thêm cảm giác thất bại ở trẻ, mà còn khiến chúng mất đi động lực phấn đấu. Trên đường đời vạn dặm, tình thương của cha mẹ luôn nồng đượm trải dài năm tháng, “nuôi chậm” giống như phụ huynh xây dựng từng trạm xăng trên đại lộ, vừa cổ vũ con đốc sức chạy về phía trước, vừa đảm bảo nó có thể tiến xa hơn.

Phương pháp bồi dưỡng nuôi chậm

1. Lắng nghe là một liều thuốc bổ. Lắng nghe không có nghĩa là cha mẹ dạy trẻ “con cần phải làm như thế nào”, “con không nên làm gì.” Lắng nghe chỉ đơn giản là cha mẹ làm một thính giả có lòng nhẫn nại, khéo hiểu ý con và vỗ về tâm hồn con những lúc chúng cảm thấy tủi thân.
2. Khi con đột nhiên gặp vấn đề khó khăn, khó tránh khỏi những biểu hiện chán chừ, lưỡng lự, thậm chí còn không biết phải xử trí ra sao. Cha mẹ cần giúp con làm rõ suy nghĩ của mình, cho chúng một cơ hội trao đổi.
3. Cha mẹ cần phải có phản ứng kịp thời khi con tự giải quyết thành công một việc nào đó. Ngoài ra, ý kiến của cha mẹ chỉ mang tính chất tham khảo, không phải là mệnh lệnh.
4. Trong cứng ngoài mềm. Đừng để cho con cảm thấy cha mẹ giám sát và điều khiển tất cả các hoạt động của chúng, nếu không cha mẹ sẽ dễ làm hao mòn khả năng tự xử lý những vấn đề đột xuất của con.
5. Nếu con có bản tính nhu nhược, nhát gan, thiếu khả năng quyết đoán. Cha mẹ không nên làm con bị kích động, mà cần dẫn dắt, gợi mở để con nói ra nỗi sợ hãi trong lòng mình, cần thông cảm với những nỗi lo lắng, băn khoăn của chúng, tiếp nhận cảm nhận của chúng, đồng thời bày tỏ thái độ ủng hộ.
6. Cha mẹ nên tích cực đưa con đến những nơi công cộng, rèn luyện tầm nhìn của chúng, loại bỏ nỗi lo sợ đối với môi trường lạ và tăng tính thích nghi khi gặp vấn đề đột xuất.

Dây dưa làm rối cuống rốn

Chúng ta thường thấy không ít vị phụ huynh lúc nào cũng kiểm soát và quản thúc con trẻ chặt chẽ. Tất nhiên, những gì họ làm cũng đều xuất phát từ tình cảm quý giá và thiêng liêng của người làm cha làm mẹ, có điều họ quên mất rằng, đó cần là sự dâng hiến một cách vô tư, thầm lặng, chứ không phải là chi phối, không phải là độc đoán. Theo độ tuổi tăng dần của trẻ, các bậc cha mẹ cần thay đổi cách yêu con, từ chăm sóc, bao bọc, chi phối quá nhiều sang tâm thế khoan hòa, giữ khoảng cách nhất định. Chỉ khi con cái bước ra thế giới rộng lớn hơn, chúng mới có thể thấu hiểu tình yêu vô bờ bến cha mẹ dành cho mình và bản thân chúng cũng mới có thể phát triển, thành tài, hạnh phúc hơn. Nhưng trong gia đình, cha mẹ lại luôn luôn thể hiện tình cảm quá mức đối với con cái, từ đó rơi vào hoạt động chi phối tình yêu, kiểm soát tình yêu một cách không có giới hạn. Hiện tượng này rất phổ biến, chỉ là họ vẫn chưa nhận ra mỗi nguy hại tiềm ẩn.

Người Israel có một câu chuyện ngụ ngôn liên quan đến khoảng cách trong tình yêu, hy vọng nó có thể soi sáng cho các bậc cha mẹ đang chìm đắm trong biển tình yêu thương với con, chưa tự tìm được lối thoát: Mùa đông đến, nhím mẹ muốn rúc vào một chỗ với nhím con cho ấm. Nhưng nhím mẹ không biết nên giữ khoảng cách bao nhiêu mới được. Xa một chút thì hơi ấm trên người nhím mẹ không truyền tới được chỗ nhím con, còn nằm sát vào nhau thì lông gai trên người hai mẹ con sẽ làm đau nhau... Sau nhiều lần ước thử, cuối cùng nhím mẹ cũng tìm ra khoảng cách thích hợp, khoảng cách đó là khoảng cách trong tình yêu, vừa có thể sưởi ấm cho nhím con lại vừa không làm tổn thương nó.

Dĩ Hoa trong bộ quân phục.

Khi đứa trẻ mới cất tiếng khóc chào đời, việc đầu tiên chúng ta cần làm là

cắt bỏ cuống rốn nối liền giữa người mẹ và đứa trẻ. Chỉ có cắt đứt cuống rốn, thì cả hai mẹ con mới bình an vô sự và đứa bé cũng mới có thể tự sinh tồn. Tương tự như vậy, trong quá trình phát triển của trẻ, nếu cha mẹ không cho chúng không gian sống độc lập, xem thường tính chủ động trong sinh tồn của chúng, thì bề nổi là cha mẹ tạo ra một môi trường giống như căn phòng ấm áp cho con, nhưng trên thực tế lại chẳng khác nào cướp đoạt quyền tự do phát triển của chúng.

Một bà mẹ Do Thái là hàng xóm nhà tôi có hai cậu con trai, trong đó đứa lớn hơn bốn tuổi, còn đứa bé mới hơn một tuổi, luôn biết giữ một khoảng cách thích hợp với con cái. Cô thường đứng ở phía sau các con, cách chúng một khoảng không xa cũng không gần để khi bọn trẻ cần thì có thể nhìn thấy cô ngay, đồng thời cô cũng không quấy rầy chúng. Con trai lớn mãi mê khám phá thế giới, trong khi con trai bé thích thú làm trò bắt, kéo, bò, tập nhận thức về thế giới xung quanh. Cảnh tượng này làm người mẹ Do Thái cảm thấy tự hào, cô nói: “Con em không cần quay đầu tìm mẹ, nhiều đứa sợ không trông thấy mẹ đâu nên luôn ngoái đầu lại phía sau.”

Những đứa trẻ luôn quay đầu tìm mẹ, thì không dám chạy xa, cũng không dám tiến về phía trước. Thuở còn nhỏ, con cái luôn nằm trong tầm mắt của người mẹ, người mẹ không bao giờ rời xa, lúc nào cũng kịp thời đáp lại tiếng gọi của con. Đến khi con lớn hơn, phạm vi tìm hiểu rộng hơn, lúc cần con có thể tới tìm mẹ ở chỗ làm, không lo mẹ bỏ mình. Cho đến khi đủ lông đủ cánh, không phải hoàn toàn dựa vào sự che chở của mẹ nữa, con sẽ tự động rời xa. Sự phân ly của hai mẹ con vốn là lẽ tự nhiên, là quá trình được thực hiện dần dần từng bước.

Nói đến đây, tôi chợt nhớ tới cuộc “cãi nhau vì yêu” giữa hai mẹ con bà bạn, do tôi tận mắt chứng kiến.

Con gái bà bạn tôi mời tôi đến phân xử giúp nó, con bé nước mắt giàn giụa, oán trách: “Cháu sắp ba mươi đến nơi rồi mà mẹ vẫn xem cháu như đứa trẻ lên ba. Buổi tối về nhà, sau bữa cơm, lúc thì mẹ cháu chạy sang xem cháu làm gì, lúc thì mang hoa quả cho cháu ăn, cháu không muốn ăn thì mẹ bắt cháu phải ăn, nói là ăn hoa quả tốt cho da.”

Bà bạn tôi cảm thấy rất tủi thân, rơm rớm nước mắt.

Mượn danh của tình yêu để kiểm soát người khác, ai sai đây? Con cái là khúc ruột của người mẹ, bằng đi một lúc thấy con không ở bên, người mẹ sẽ cảm thấy trái tim mình như bị người ta đánh cắp.

Nhưng suy cho cùng, con cái vẫn phải bước ra ngoài xã hội, làm một người tự lập. Huống hồ vào tuổi dậy thì, bọn trẻ giống như con chim nhỏ học bay, khao khát được tôn trọng, mà rất nhiều sự tôn trọng lại đồng nghĩa với khoảng cách. Các bậc cha mẹ hãy giữ một khoảng cách thích hợp, vừa giúp duy trì mối quan hệ với con cái, cũng vừa giúp con trẻ phát triển lành mạnh.

Cách đây không lâu, tôi xem được câu chuyện đáng tiếc về một cháu gái

mười bốn tuổi tên là Ninh Ninh trên ti vi, mẹ cháu phát hiện ra cháu lén lút xem phim người lớn, thế là hầm hầm mắng chửi cháu. Bà mẹ quá thất vọng về cô con gái, nhất nhất bắt nó phải khai ra nguồn gốc cái đĩa, cô ấy nghi ngờ Ninh Ninh bị bạn thân xúi giục. Cha mẹ ly hôn từ lúc cô bé sáu tuổi, Ninh Ninh sống cùng mẹ. Bà mẹ dồn hết tình yêu thương của mình vào cô con gái rượu, Ninh Ninh không những có thành tích học tập xuất sắc, mà còn hiểu phép tắc, nề nếp nên bà mẹ cũng cảm thấy an ủi phần nào. Chẳng ngờ, cô con gái ngoan hiền ấy lại làm chuyện tà trời này. Bà mẹ quyết định tra bằng được chân tướng sự việc, nước mắt cùng sự im lặng của con gái biến thành bằng chứng trong tay bà. Cảm giác bị sỉ nhục, hối hận và tội lỗi đan quện vào nhau làm tâm trạng Ninh Ninh rơi xuống vực thẳm. Cô bé thường một mình thẫn thờ nhìn cảnh vật bên ngoài cửa sổ, hễ có người quen đi tới là lại vội vàng tránh mặt, dường như bí mật của cháu đã được công bố cho cả thế giới cùng biết, nên cháu chỉ muốn tìm cái hố để chui xuống.

Ở đây, chính tình mẫu tử rối rắm đã đẩy cháu vào tình cảnh khó xử. Khi tìm hiểu về giới tính, ai cũng có phản ứng tự nhiên là ngại ngùng, xấu hổ, thanh thiếu niên thì lại càng lo sợ những bí mật về giới tính của mình bị người khác biết được, vì đó là điều không thể chia sẻ. Việc làm của mẹ Ninh Ninh chẳng khác nào vạch áo cho người xem lưng, đưa tin về bí mật riêng tư của con mình, tạo gánh nặng tâm lý cho cô bé, làm tổn thương cháu cả về tâm, sinh lý.

Nếu phụ huynh phát hiện ra con em mình tiếp cận những thông tin về giới tính, cách xử lý tốt nhất là có điểm dừng, không nên tra hỏi nhiều, quan trọng nhất là phải bảo vệ lòng tự trọng của trẻ. Cha mẹ hãy cho trẻ một lối thoát, để chúng tự lĩnh ngộ, tránh đẩy chúng vào thế khó xử. Về sau, cha mẹ tìm cơ hội và chọn cách thức phù hợp, dạy những kiến thức về giới tính cho con trẻ.

Xem câu chuyện về cô bé Ninh Ninh trên ti vi, tôi chợt nhớ tới một bí mật nhỏ giữa tôi và bọn trẻ: Cuối tuần cả nhà chúng tôi cùng ngồi quây quần bên nhau xem ti vi. Các chương trình chiếu trên ti vi của Israel đều không thu phí, sau mười hai giờ tối thứ sáu đài truyền hình sẽ phát một số bộ phim trẻ em không nên xem, đương nhiên những bộ phim này cũng không thu phí.

Vào một buổi tối thứ sáu nọ, đã hơn mười hai giờ, tôi vừa thiu thiu ngủ thì loáng thoáng nghe thấy những âm thanh khó chịu phát ra từ phòng khách. Tôi bước xuống giường, vừa hé cửa ra, thì có tiếng tắt ti vi “phụt” một cái. Tôi cân nhắc, dứt khoát là mình không nên bước ra ngoài, lẳng lặng đứng nép vào góc cửa.

Bọn trẻ thấy hình như không có động tĩnh gì, một lúc sau, chúng lại mở ti vi, nhưng lần này tôi không nghe được những tiếng rì rầm ngoài kia nữa, vì chúng đeo tai nghe, tôi chỉ nhìn thấy tia sáng màn hình lóe lên qua khe cửa.

Tôi vẫn ở nguyên vị trí cũ, không vượt qua “Lôi Trì” nửa bước, cho các con

không gian tự do bước vào tuổi dậy thì. Sau đó, mỗi tối thứ sáu, tôi có thói quen rửa mặt, đi ngủ trước mười hai giờ, còn các con tôi cũng không xem phim quá nửa đêm.

Bọn trẻ nhớ kỹ sự việc tối hôm đó, rất lâu sau, chúng vẫn nhắc lại chuyện này. Chúng dành lời khen cho cách ứng xử của tôi: Mẹ thật đáng yêu.

Các bậc cha mẹ cần sử dụng quyền uy ông trời ban cho mình đúng lúc đúng chỗ. Nếu sử dụng một cách bừa bãi, bất hợp lý, con cái sẽ tự chọn thùng bức tường ngăn ấy, chúng chẳng biết sợ là gì nữa, chúng coi cha mẹ là không khí, còn quyền uy chỉ là danh hào. Vì vậy, cha mẹ hãy cho con trẻ một không gian phù hợp để chúng thể hiện cá tính của mình và cũng là để giữ gìn mối quan hệ tình thân máu mủ.

Cha mẹ cần lựa chọn phương pháp giáo dục, phê bình trẻ nhỏ phù hợp, không nên nói đi nói lại nhiều lần. Cha mẹ cần để cho con có không gian suy xét lại mình, như vậy chúng mới dễ tiếp thu lời cha mẹ dạy bảo. Một số phụ huynh hay dài dòng, lúc nào cũng chất vấn con cái: “Con nghe thấy lời mẹ nói chưa?” Bọn trẻ vì khiếp sợ quyền uy của phụ huynh, vì muốn tránh đòn roi, nên chỉ có thể đáp: “Con nghe thấy rồi.” Trong khi chúng chẳng nghe thấy gì, lời vào tai trái ra tai phải, dần dần sẽ khiến con trẻ không phân biệt được đúng sai. Hơn nữa, phụ huynh thường xuyên phàn nàn, ngăn cản con cái tìm hiểu giới tính sẽ khiến trẻ “mất khả năng nghe”, xuất hiện “phản ứng O” trong tâm lý giáo dục, cuối cùng đánh mất hiệu quả giáo dục.

Có một lần, tôi thấy một người bạn của mình không kiềm chế, nặng lời quát mắng con: “Mày thật sự vô tích sự. Tao quá thất vọng về mày...” Tôi không thể làm ngơ, liền cắt ngang lời: “Ông hãy đọc bài viết trên tờ tạp chí này đi.” Bài viết trên cuốn tạp chí kể về một câu chuyện rất bi thương: Một bé gái bốn tuổi cầm miếng sắt vẽ nguệch ngoạc lên xe ô tô của cha, để lại rất nhiều vết xước. Người cha nổi cơn thịnh nộ, dùng dây thép trói tay con gái, phạt đứng trong gara. Mấy tiếng sau, người cha mới chợt nhớ đến cô con gái, lúc này tay cô bé bị dây thép siết chặt, máu không lưu thông được, nên bắt buộc

phải cắt bỏ hai bàn tay. Nửa năm sau, người cha mang xe đi phun lại sơn, cô con gái bé bỏng chìa hai cánh tay bị cắt mất bàn tay ra nói: “Cha, xe của cha lại đẹp như mới rồi, khi nào cha mới cho con hai bàn tay?” Người cha vì không chịu nổi câu hỏi ngây thơ ấy của con gái, nên đã dùng súng tự kết liễu đời mình.

Cha mẹ cũng cần lưu ý, không được kể tội cũ của con. Khi con cái mắc lỗi, các bậc phụ huynh thường lôi tất tần tật những chuyện bé như hạt vừng và đủ loại “việc xấu” của chúng ra phán xét, trách mắng, càng nói càng kích động, càng kích động càng giận dữ. Thật ra, con trẻ mắc một vài sai lầm trong quá trình trưởng thành của mình là chuyện hết sức bình thường, chúng sẽ chín chắn dần từ chính những lỗi sai ấy. Nên khi con trẻ mắc sai lầm, cha mẹ nên có thái độ phân minh, con mắc lỗi gì thì uốn nắn lỗi đó, không nên lôi cả tội khác vào nói.

Cha mẹ là người đưa con đến với cuộc đời này, nhưng cha mẹ không thể vịn vào có đó để đòi xử không hay với chúng. Nhất là khi con đến một độ tuổi nhất định, có ý thức tự chủ, cách dạy con thô bạo sẽ hạn chế sự phát triển của trẻ. Chúng ta hãy để cho trẻ tự nhìn nhận lại mình từ trong sai lầm, cách giáo dục giữ khoảng cách có hiệu quả hơn rất nhiều so với kiểm soát, chi phối và độc đoán.

Một nhà giáo dục Israel nói: Giữ khoảng cách trong tình yêu là một nghệ thuật. Tại sao không gọi là kỹ thuật? Tôi nghĩ là vì khoảng cách trong tình yêu nằm ở tầng hiểu biết cao hơn, chúng ta chỉ có thể dùng trái tim để lĩnh hội, chứ không thể truyền đạt bằng lời. Chúng ta cũng không thể mang khoảng cách ấy ra cân đo đong đếm, cách tốt nhất là nên nắm bắt được tâm trạng của con trẻ.

Tôi từng đọc một câu chuyện như sau: tương truyền thời cổ có một vị thiền sư, một buổi tối đi tản bộ trong thiền viện, ông tình cờ phát hiện một cái ghế đầu đặt cạnh tường rào. Ông lập tức hiểu ra có người xuất gia đã trèo tường ra ngoài, làm trái quy định của nhà chùa. Nhưng thiền sư không loan tin, ông lặng lẽ đi đến bên bức tường, dời cái ghế sang chỗ khác, còn mình thì ngồi thế vào đó.

Chưa đến nửa canh giờ sau, quả nhiên ông nghe thấy tiếng bước chân bên ngoài tường. Trong tích tắc, một tiểu hòa thượng trèo tường, giẫm lên lưng thiền sư, nhảy xuống sân thiền viện trong bóng tối bao phủ. Khi hai chân chạm đất, tiểu hòa thượng mới ngó người phát hiện ra, thứ ban nãy vừa anh ta giẫm lên không phải là cái ghế, mà là thầy mình. Tiểu hòa thượng luống cuống lo sợ, chẳng nói được lời nào, đứng nguyên tại chỗ, đợi thầy chỉ trích và xử phạt.

Nằm ngoài dự liệu của tiểu hòa thượng, thiền sư không nghiêm giọng trách phạt, ông ôn tồn nói:

“Đêm khuya trời lạnh, mau về mặc thêm áo vào.”

Giữa thầy trò còn làm được như vậy, hưởng hồ là cha mẹ và con cái với nhau. Bạn đừng nghĩ, vì tôi đẻ ra con tôi nên tôi muốn đối xử với nó thế nào là quyền của tôi. Làm sao các bậc cha mẹ có thể giữ một khoảng cách thích hợp với con cái? Đó là một môn nghệ thuật mà những người làm cha, làm mẹ nên nghiêm túc học hỏi.

Sự rộng lượng với con cái của phụ huynh do thái

1. Phụ huynh Do Thái hết sức phòng tránh những biện pháp trừng phạt nghiêm khắc hoặc khiển trách con em mình, họ cũng cố tránh cảnh cáo chúng bằng lời nói.

2. Nếu buộc phải trừng phạt con cái, phụ huynh Do Thái cũng tránh mỉa mai, nhiếc móc bọn trẻ, càng không cậy thế “tôi sinh ra nó, tôi nuôi nó” để mặt sát con cái.

3. Khi lên cơn giận, các bậc cha mẹ Do Thái chọn cách tránh mặt hoặc giữ im lặng là đối sách tốt nhất. Tránh mặt có thể khiến cho trẻ nhận thức được tính nghiêm trọng của sự việc, tránh bùng nổ xung đột giữa cha mẹ và con cái, đồng thời cha mẹ cũng tránh được những lời nói quá đáng làm tổn thương con trẻ trong lúc đang giận dữ.

4. Khi con cái chọc giận cha mẹ, bạn nhận ra cơn giận nộ trong mình đang dâng trào, bạn có thể nói ra tâm trạng của mình cho con biết theo ba cấp độ: “Mẹ rất không hài lòng với cách làm của con!” “Mẹ thật sự rất bực!” “Mẹ sắp bốc hỏa rồi!” Những cách nói này có hiệu quả hơn là nổi trận lôi đình.

5. Cha mẹ tuyệt đối không nên nổi giận trước mặt mọi người. Nếu không con cái sẽ cảm thấy quá mất mặt, từ đó nảy sinh ý nghĩ chống đối. Cha mẹ dạy bảo con cái vào những lúc thích hợp sẽ khiến chúng cảm thấy dù cha mẹ rất tức giận nhưng vẫn nghĩ đến thể diện của mình, nên sẽ giảm bớt biểu hiện đối đầu.

6. Sau khi xảy ra chuyện không vui, cha mẹ và con cái đều cần phải nhanh chóng lấy lại tâm trạng của mình. Đối với trẻ nhỏ, đôi khi một nụ hôn, một cái ôm hoặc là một câu nói “mẹ yêu con” cũng xoa dịu nỗi ấm ức của con ngay lập tức. Còn đối với những đứa trẻ lớn hơn, một cuộc đối thoại giữa cha mẹ và con cái là rất cần thiết.

Khi trừng phạt con cái, các bậc cha mẹ Do Thái thường để tay lên ngực tự hỏi:

Cách trừng phạt như thế có thể giúp sửa đổi những hành vi, cử chỉ không tốt của con không?

Khi áp dụng hình phạt với con, tôi có đang tức giận không?

Trừng phạt kiểu này có làm con tôi cảm thấy bị sỉ nhục hay xấu hổ không?

Khi không tức giận, liệu tôi có phạt con ngay lúc đó không?

Tôi có nên thử áp dụng biện pháp bù đắp tích cực trước hay không?

Liệu sự trừng phạt của tôi có thể dạy con tôi học cách cư xử đúng không?
Sự trừng phạt này có làm giảm nhẹ mức độ cần thiết của những lần phạt sau không?
Sự trừng phạt này có là một phần trong kế hoạch dạy con của tôi? Tôi có kích động khi phạt con không?
Hình phạt dành cho trẻ có cần nhất quán không?
Sự trừng phạt của tôi có hợp lý, công bằng và ngay thẳng không?

Không bồi dưỡng con thành “thai nhi quá hạn”

Có vị phụ huynh hỏi Makarenko, một nhà giáo dục nổi tiếng:

“Bây giờ con tôi coi trời bằng vung, không ai quản nổi, rốt cuộc tôi phải làm sao?”

Makarenko hỏi ngược lại anh ta: “Anh thường xuyên gấp chăn cho cháu?”

“Vâng, tôi thường xuyên gấp chăn cho con!”

Makarenko lại hỏi: “Anh thường xuyên lau giày da cho nó?”

“Đúng vậy, tôi thường xuyên lau giày cho con!”

Makarenko nói: “Tật xấu của con anh xuất phát từ những chỗ đấy.”

Hồi mới về Israel, Huy Huy tham gia hoạt động cắm trại dã ngoại do nhà trường tổ chức. Nhà trường chỉ giới thiệu sơ qua về địa điểm cắm trại, còn những vật phẩm cần mang theo thì học sinh phải tự lên danh sách.

Tôi vốn nghĩ như trước đây, giúp Huy Huy chuẩn bị đầy đủ mọi thứ như đồ ăn, bình nước, băng y tế cá nhân... để cho thằng bé đi ngủ sớm lấy sức, đến khi nó đi cắm trại tôi không cần phải lo lắng điều gì nữa.

Nhưng cũng vào lúc này, những lời khuyên tôi không nên ôm đồm mọi việc, nếu không là hại con của mấy chị hàng xóm lại văng vẳng bên tai, ngăn cản hành động của tôi. Tôi giấu lòng mình, dùng ánh mắt quan sát Huy Huy bận trong bận ngoài chuẩn bị các loại vật dụng cho chuyến đi, thằng bé còn hăm hở hơn cả lần tôi giúp nó chuẩn bị.

Sau một hồi bận rộn, Huy Huy trèo lên giường đi ngủ, tôi nén lòng tò mò, không đi kiểm tra ba lô của thằng bé, chỉ trông thấy ba lô căng phồng.

Hai ngày sau, Huy Huy đi cắm trại trở về. Tôi vốn vờ hỏi con: “Sao rồi, đi cắm trại tốt chứ con?”

Huy Huy đáp: “Tất cả đều rất tốt mẹ ạ, chỉ có điều con quên mang con dao con nên mỗi lần cần dùng đến đều phải hỏi mượn bạn. Con nhớ là mình phải bỏ dao vào ba lô nhưng vì lúc đi vội quá nên con quên khuấy đi mất. Lần sau đi cắm trại, con nhất định phải lên danh sách trước, đảm bảo không xảy ra sơ suất.”

Sớm muộn con cái cũng phải tách khỏi cha mẹ và bước ra ngoài xã hội, phương pháp giáo dục gia đình của người Do Thái nhắc nhở các bậc phụ huynh nên tập cho con em mình kỹ năng tự lo liệu mọi việc trong trường hợp đột xuất, để đến khi rời khỏi vòng tay cha mẹ, chúng biết sống tự lập, biết giải quyết các vấn đề phát sinh trong cuộc sống.

Hai anh em vô cùng thân thiết

Khi tham dự tiệc sinh nhật của các bạn học, các con tôi phát hiện ra, món quà sinh nhật con trai thích nhất vẫn là hộp đồ nghề “phiên bản trẻ em”, trong đó có cưa tay, bào, tuốc nơ vít và các loại tua vít khác nhau... Cha mẹ dạy cho bọn trẻ biết công dụng, tính năng của những dụng cụ này để trẻ nắm được thao tác chính, tự sửa đồ chơi của mình hoặc giúp cha mẹ sửa chữa một số đồ dùng nhỏ bé trong nhà. Các bậc cha mẹ Israel cho rằng: Một đứa trẻ không có cơ hội và ham muốn mày mò vào đồ vật từ nhỏ, thì sẽ không có trí sáng tạo. Họ không lo những dụng cụ này làm trẻ bị thương, ngược lại, họ muốn trẻ loại bỏ cảm giác sợ hãi, dạy trẻ tìm hiểu chúng một cách cẩn thận và sử dụng thành thạo.

Khi Huy Huy đi nghỉ đông kiêm làm việc ở sân trượt tuyết, thằng bé nhận ra hầu hết phụ huynh Do Thái đều dạy trẻ đi men theo sườn núi để phán đoán độ dày của tuyết và tốc độ trượt; phán đoán mỗi chỗ ngoặt và lao xuống dốc liệu người phía sau trượt nhanh hơn có đâm vào mình không. Các bậc cha mẹ còn đưa một số tay đua nhí tới “trượt đêm”, để trẻ dần dần biết phán đoán phương hướng đường trượt qua việc quan sát bầu trời sao.

Trẻ em Israel dũng cảm và thận trọng, không tách rời sự dạy bảo chu đáo của cha mẹ, như khi trèo đèo lội suối, phụ huynh hướng dẫn trẻ quan sát thể nước trong khe núi, tìm chỗ nông, dòng nước chảy chậm nhất để lội qua một cách an toàn. Khi lên núi, phụ huynh không cho trẻ đi cáp treo, mà dạy trẻ nhìn vào bản đồ, chọn đường lên núi, dựa vào đó để xác định xem mình có

phải đeo dây an toàn, có cần cầm theo gậy hay không, đồng thời phải mang đầy đủ đồ ăn và thức uống. Qua nhiều lần rèn luyện trèo đèo lội suối, trẻ dần trở thành một nhà thám hiểm tí hon.

Đề phối hợp với cách giáo dục buông tay của gia đình, các trường học ở Israel cũng bổ sung một số bài học tương ứng, thậm chí những bài học này còn được triển khai từ giai đoạn trẻ đi mẫu giáo. Khi con gái tôi đi mẫu giáo, nó đã được tiếp nhận phương pháp giáo dục buông tay của nhà trường, ngay đến bản thân tôi cũng nhận được không ít lợi ích.

Khi tới Israel, con gái Muội Muội của tôi vừa tròn ba tuổi, tôi đưa con bé đi nhà trẻ. Một hôm, tôi tới trường đón Muội Muội, nó không đợi được đến khi về nhà, liền thoáng kể cho tôi nghe một việc xảy ra trong nhà trẻ.

Câu chuyện như sau:

Ngày hôm đó có một tiết học ngoài trời. Cô giáo dẫn tất cả các bạn nhỏ trong lớp của con gái tôi ra sân sau. Ở đó có một cây táo, tuy không cao nhưng rất chắc khỏe và sai quả. Cô giáo bế một bạn nhỏ lên cây, sau đó cô giả vờ biến mất.

Tất nhiên bạn nhỏ đó chẳng dám nhúc nhích.

Lúc sau, cô giáo quay lại, bế bạn nhỏ xuống và nói với mọi người: “Nếu các con thật sự muốn ăn quả trên cây, thì phải biết tự trèo cây hoặc đi tìm thang. Miếng bánh không từ trên trời rơi xuống. Nếu có một người bế con lên cây rồi bỏ đi, con phải làm thế nào?”

Muội Muội kể lại câu chuyện cho tôi nghe: “Hôm nay có một bạn ngồi trên cây không leo xuống được. Cô giáo hỏi: Tại sao? Con thưa với cô giáo, người Thượng Hải cũng có một câu chuyện nhỏ:

Con chuột nhỏ, lên bàn mỡ, ăn vụng mỡ, con mèo kêu, không xuống nổi. Cô giáo rất ngạc nhiên, con nói nửa buổi, nói đi nói lại mấy lần, thế mà cô vẫn không hiểu.”

“Nhưng, chuyện cô kể, con hiểu rồi.” Con gái ngửa mặt tự hào nói.

Tôi hỏi: “Muội Muội, con được gì nào?”

Con gái trịnh trọng trả lời: “Không nên ỷ vào bất cứ người nào, phải dựa vào chính mình.”

Vậy là con gái tôi đã theo kịp giáo dục mầm non của người Do Thái. Ví dụ trên thể hiện đặc trưng tư duy của người Do Thái. Đặt vào vị trí của những người nước ngoài, cách làm của cô giáo không đúng chuẩn mực, nhưng xét trong giáo dục gia đình của người Do Thái thì đây lại là chuyện rất bình thường. Phụ huynh Do Thái nói: “Lặp lại như vậy vài lần, trẻ không còn tâm lý ỷ lại nữa.”

Có lần, tôi cùng con trai đi tản bộ ở vùng ngoại ô thành phố Tel Aviv, chúng tôi bắt gặp một cặp vợ chồng trẻ cho đứa con trai sáu tuổi học lái xe. Khi chiếc ô tô trẻ em của thằng bé sa vào vũng bùn, cha mẹ nó chỉ nói “Đi qua!” rồi tiếp tục đi thẳng. Quả thực, thằng bé không làm sao lái được chiếc xe đi

qua vũng bùn đó, nó đành phải xuống xe, đẩy từng tí. Khi thẳng bé lái xe chạy bon bon tới chỗ cha mẹ, đầu ướt đầm mồ hôi, cha mẹ nó vui vẻ khen: “Giỏi lắm! Con giống một người đàn ông thực thụ rồi đấy!”

Vì phụ huynh Do Thái chú trọng việc tập “buông tay” con, nên trẻ em Do Thái từ mười tám tuổi trở lên hoàn toàn có đủ kỹ năng sống độc lập. Theo họ, con cái trở thành “thai nhi quá hạn” là phụ lại tâm lòng cha mẹ dành cho một sinh mệnh hoàn hảo và cũng là sự thất bại của cha mẹ trong giáo dục.

Tôi liên tưởng đến một số bài báo gần đây đưa tin, hầu như các nhà trọ ở thôn Bôi Cương, thôn Bắc Đình xung quanh một trường Đại học thuộc thành phố Quảng Châu đều có phụ huynh ở lâu dài “đi học cùng con”, người ở xa nhất đến từ Thẩm Dương. “Công việc” chính của họ là chăm lo chuyện ăn uống sinh hoạt hằng ngày của con em mình. Trên thực tế, không chỉ có Quảng Châu, những “thôn cùng học” tương tự như vậy đã sớm phân bố rải rác trên khắp Trung Quốc, như thôn Hạ Sa của Đại học Hàng Châu. Hai năm trước còn có bài báo đưa tin một bà mẹ Phúc Châu, vì con đi học ở Thanh Đảo nhớ nhà, muốn ăn hoành thánh tự gói, nên đã đi máy bay mang một bát hoành thánh cho con.

Những câu chuyện như thế này, thật khiến người ta thao thức khôn nguôi. Phụ huynh có muôn vàn lý do để đi học cùng con em mình, nhưng chung quy lý do phổ biến nhất vẫn là lo lắng con ở bên ngoài không biết làm việc gì; lo con không vượt qua được cám dỗ của thế giới bên ngoài, đi vào con đường sai trái... Nghĩ tới nghĩ lui, vẫn là mình nên đi làm “bảo mẫu” cho con.

Tôi cũng từng là một bà mẹ không thể rời mắt khỏi con năm phút. Nhưng từ khi chịu ảnh hưởng bởi phương pháp giáo dục con cái của người Do Thái, tôi bắt đầu suy nghĩ: Rốt cuộc cha mẹ phải yêu thương và che chở cho con đến tận bao giờ? Đặc biệt là sau khi so sánh khoảng cách về kỹ năng sinh tồn giữa Dĩ Hoa và Huy Huy với những đứa trẻ Do Thái cùng lứa, tôi tự hỏi, phải chăng người mẹ không nên chiếm hữu, bá đạo và độc đoán?

Năm Huy Huy mười lăm tuổi, tôi thực hiện một lần “nuôi thả” kéo dài một tháng. Thời điểm ấy, tôi và Dĩ Hoa đều tới Tel Aviv, trong nhà chỉ còn lại một mình Huy Huy, đó là lần đầu tiên nó trông nhà một mình trong thời gian dài như vậy. Nói thực, lúc đó trong lòng tôi luôn thấp thỏm lo âu. Dù sao năm xưa, khi theo hội đoàn sản xuất tình nguyện Cao Bru về nông thôn, tôi cũng chỉ lớn hơn Huy Huy bây giờ một tuổi. Nhưng tôi nghĩ, qua mấy năm tiếp xúc với cách giáo dục gia đình tại quê hương, Huy Huy không còn là tiểu hoàng đế còm bung tận miệng như lúc đầu nữa, giờ nó cần phải có kỹ năng tự quản lý cuộc sống của mình, nên tôi coi đây như là một lần “bay thử”, kiểm tra thành quả giáo dục của mình.

Sự thật chứng minh, lần đó tôi cho Huy Huy cơ hội sống độc lập có tác dụng rất lớn đối với sự trưởng thành của nó. Hằng ngày thẳng bé đều gọi điện cho

tôi, báo cáo hành tung của nó trong ngày: “Mẹ, tiếng Hebrew của con có tiến bộ rồi, thầy giáo khen con đấy.” “Mẹ ạ, buổi tối con và bạn cùng tới quảng trường Tự Do bán hàng, bán được rất nhiều tinh dầu, con đã nhờ các bạn ở Thượng Hải gửi giúp một tải qua đường bưu điện!” “Mẹ ơi, hôm nay con đổi món, con và A Phi ăn cơm rang Dương Châu, còn cho thêm rất nhiều lạc xướng. A Phi ăn no đến nỗi không đi nổi...”

(A Phi là một chú chó lùn của nhà tôi, Huy Huy coi nó như một thành viên quan trọng trong gia đình, chăm sóc nó từng li từng tí.)

Sau khi tôi và Dĩ Hoa trở về nhà, tôi nhận ra Huy Huy hoàn toàn có thể gánh trách nhiệm làm chủ gia đình, nó sắp xếp mọi việc trong nhà đầu ra đây, còn dán từ vựng Hebrew lên tường, vừa làm việc nhà, vừa làm nhảm học, sắp xếp cuộc sống một cách ngăn nắp, trật tự. Ngoài ra, nó còn tự nấu nướng, ăn uống khỏe mạnh, chứng tỏ kỹ năng sinh tồn của nó hơn hẳn ngày trước.

Tôi kể cho rất nhiều bà mẹ Trung Quốc nghe chuyện tôi “nuôi thả” Huy Huy, họ có ý xem thường. Nhưng có một bà mẹ có con gái đã mười tuổi kể rằng, trong quá trình nuôi dạy con gái, cô ấy luôn sợ này sợ nọ, cũng mắc bệnh đa nghi thường thấy ở rất nhiều bà mẹ, chỉ sợ thói đời làm hại con cái mình, nên muốn dốc toàn bộ sức lực của mình che chở cho con lâu hơn nhiều hơn, biết rõ làm vậy là không tốt cho con, song trong lòng lại chẳng nỡ. Bà mẹ này còn tự an ủi chính mình: “So với bạn bè xung quanh, em vẫn chưa được coi là người mẹ nuông chiều con cái một trăm phần trăm đâu, nhìn chung con gái em vẫn rất tự lập. Vợ chồng em không đưa con đi học, nhưng có mấy người bạn phê bình em, bảo em tuyệt đối không được mang con cái ra đánh cược, thua một lần là mất tất, phải cẩn thận từng li từng tí mới được.”

“Khi nào chúng ta mới có thể để con cái rời khỏi tầm mắt của mình?”

“Phải đợi đến khi con hoàn toàn có khả năng rời khỏi tầm mắt của cha mẹ, nếu không thì làm sao?”

Vì không yên tâm nên phụ huynh vẫn không chịu buông tay, đến khi ngoảnh đầu nhìn lại, con trẻ đã trở thành “thai nhi quá hạn”, phải chăng đó cũng là một dạng khác của thất bại?

Tôi thường bắt gặp một hiện tượng ở các nhà hàng của Israel, cha mẹ không gọi món thay con, mà để trẻ tự chọn. Trẻ trực tiếp nói với nhân viên phục vụ: “Cho cháu một cái sandwich, trong đó có hai miếng jăm bông, trứng gà gần chín, rau sống và có thể cho thêm ba lát cà chua.” Chúng luôn tỏ ra tinh tế và cụ thể. Trong khi đó, ở Trung Quốc, khi cha mẹ hỏi: “Con muốn ăn gì?”. Trẻ thường đáp: “Con ăn gì cũng được ạ.” Giáo dục gia đình của Trung Quốc chưa tôn trọng đầy đủ quyền tự chủ của trẻ, căn bản phụ huynh không có ý thức rèn tính tự chủ cho con em mình. Sau khi trẻ nói ăn gì cũng được, cha mẹ sẽ gọi món thay trẻ, đến khi đồ ăn được đưa lên, trẻ lại ngúng nga ngúng nguẩy không ăn, nói là không thích, nhưng cho nó tự do chọn món thì nó

cũng có biết gọi món nào đâu. Vì vậy, chúng ta đừng bắt bẻ, cuộc sống thay đổi phức tạp làm con trẻ không có chủ kiến.

Có một bài đồng dao Trung Quốc khá hài hước: “Một dây dưa ra hai trái dưa hấu, một trái to, một trái nhỏ. Trái nhỏ núp dưới lá xanh, sợ ánh mặt trời chiếu rọi, nâng niu từ bé không vận động, thời gian trôi qua quả vẫn bé tèo. Một trái dưa, to tròn, vui vẻ tắm nắng, nào sợ sấm sét gầm trời, lớn thôi thổi trong gió trong mưa, biến thành một em bé khỏe mạnh.” Cha mẹ hay mũi lòng, quá ôm đồm việc của con sẽ biến chúng thành một người lười biếng, yếu ớt. Chúng ta không sao kể hết những bài học “Tôi gieo nhân rồng, nhưng toàn thu về bọ chét.” Cha mẹ hãy buông tay, buông chân để cho con em mình tự vẫy vùng trong biển đời, như vậy trẻ mới có thể vượt qua sóng gió mà không bị nhấn chìm. Tổ chất bắt buộc phải có của những bậc làm cha làm mẹ ngày nay là cần bước ra khỏi sai lầm, không làm thay con cái, không bồi dưỡng trẻ thành “thai nhi quá hạn”.

Một số phương pháp giúp phụ huynh giảm bớt gánh nặng cho mình

1. Để con tự sắp xếp thời gian. Giống như người lớn, con trẻ cũng có thời gian riêng của mình. Nếu người lớn toàn quyền sắp xếp quỹ thời gian của trẻ, bản thân trẻ chỉ việc thực hiện, vậy thì vĩnh viễn chúng ta không bao giờ có thể tập cho chúng tính tự chủ. Khi con cái còn quá nhỏ, cha mẹ hãy cho trẻ tự sắp xếp những việc chúng muốn làm vào một khoảng thời gian nhất định trong ngày, miễn sao không xảy ra nguy hiểm. Chúng có thể vui chơi, đọc sách hay vẽ tranh tùy thích. Tất nhiên cũng có lúc chúng bận ngược bận xuôi mà chẳng làm được việc gì, nhưng dần dần chúng sẽ biết quý trọng thời gian và biết phân bổ thời gian hợp lý.

2. Cho con một không gian độc lập. Ở trong không gian đó, chỉ cần con trẻ không làm hại bản thân, không xâm phạm người khác, chúng có thể tùy ý nô đùa, học tập, cười nói thả cửa, trút hết những điều bất mãn trong lòng. Phụ huynh không nên tự tiện can thiệp vào không gian riêng của con cái. Điều này cực kỳ có lợi cho sự phát triển hài hòa cả về thể chất lẫn tinh thần của trẻ.

3. Đối với những đứa trẻ nhỏ tuổi, trước hết, **phụ huynh cần dạy chúng biết tự phục vụ mình**, tự xúc cơm ăn, mặc quần áo, đi vệ sinh, rửa chân tay, giặt khăn tay, bít tất. Đối với những đứa trẻ lớn hơn, phụ huynh có thể sắp xếp để chúng giúp người lớn làm một số việc tùy theo sức của mình như quét dọn nhà cửa, đổ rác, thậm chí là rửa bát, giặt quần áo, nấu cơm.

4. Phụ huynh tự giảm bớt gánh nặng của mình không có nghĩa là bỏ mặc con cái, không ngó ngàng gì, mà là dạy trẻ tự làm những việc chúng có thể làm, tập làm những việc chúng chưa biết làm, **bồi dưỡng trẻ thành một người tự lập.**

Để sự hứng thú thôi thúc con học tập

Con cái không thích học là nỗi phiền não lớn nhất của các bậc cha mẹ, đôi khi chuyện học hành trì trệ của bọn trẻ còn làm cha mẹ cảm thấy thất vọng hơn việc chính bản thân mình bị thất nghiệp. Có một hậu bối từng than thở với tôi chuyện con trai cô ấy chán học, cô ấy rất khổ sở: “Đi họp phụ huynh, cháu chẳng biết giấu mặt vào đâu. Thầy cô bộ môn nào cũng phàn nàn: Ở trên lớp con trai cháu không chú ý nghe giảng, về nhà không hoàn thành bài tập, điểm thấp nhưng vẫn không chịu thừa nhận. Từ trường về đến nhà, đầu óc cháu quay cuồng, nhưng cháu vẫn phải kiểm chế cơn giận, đôn đốc con hoàn thành bài vở. Nhưng thằng bé vẫn không chú tâm học, lúc thì nằm bò ra bàn nhìn đồng hồ, lúc thì lấy máy chơi game Psp ra chơi, thấy đã hơn chín giờ tối rồi mà nó vẫn cứ nhơn nhơn, thật sự không nhin nổi nữa, cháu bắt đầu quát cho nó một trận. Thế mà nó vẫn coi như không, cháu tức điên lên, quay sang đánh nó. Thằng bé lì lợm, nghiêng đầu, liếc mắt nhìn cháu, không nói lấy một câu cầu xin, cứ như là sắp không thềm nhận người mẹ này nữa. Cháu nói: ‘Hôm nay không làm xong bài tập, thì đừng đi ngủ, mẹ không cần con nữa!’

Nào ngờ, cháu vừa dứt lời, nó liền quay người chạy vọt ra ngoài.

Bên ngoài trời đang mưa, cháu lo lắng gọi với theo: ‘Con đi đâu thế?’ Nó chạy thẳng, không thềm quay đầu lại. Cháu hốt hoảng gọi cha nó đuổi theo bắt về.”

Nghe xong câu chuyện, tôi phân tích cho cô ấy hiểu.

Về phương diện dạy con học, người Do Thái có một lời khuyên chân thành: Đừng ép buộc trẻ, chỉ khi phụ huynh truyền đạt yêu cầu học tập một cách nhẹ nhàng, khéo léo thì mới có hiệu quả. Cha mẹ kéo trẻ từ chỗ vui chơi trở về quỹ đạo học tập hay nghĩ trăm phương ngàn kế theo dõi trẻ, rất khó khiến trẻ có tâm trạng học, vì hai bên đã tạo thành thế đối đầu. Người Do Thái coi học tập là thú vui của cuộc sống, quan niệm của các bậc phụ huynh là trước hết phải vun bồi niềm yêu thích và hứng thú học tập cho trẻ nhỏ, cứ thế hun đúc tinh thần học tập để cho chúng vui vẻ ngồi vào bàn học.

Hai cậu con trai của tôi cũng không hẳn là siêng năng, chăm học, nhiều lúc chúng cũng ham chơi hay nhụt chí. Vì vậy cho nên, tôi tác động đến chí tiến thủ của các con bằng sự dí dỏm, hài hước, chứ không đao to búa lớn. Ví dụ như chuyện học ngoại ngữ, tôi kể cho bọn trẻ nghe câu chuyện sau:

Có hai con chuột một lớn một nhỏ hẹn nhau đi chơi, vui đùa thỏa thích. Nhưng trên đường về, bất thành linh chúng gặp một con mèo. Đúng là oan gia ngõ hẻm, hai con chuột chạy vào ngõ cụt, bị con mèo chặn đứng trước mặt.

“Lần này chúng mình chết chắc rồi. Tiếc là sau khi tôi chết đi, người nhà sẽ

không biết tôi chết ở chỗ nào!” Con chuột lớn tuyệt vọng nói.

Đúng lúc này, vang lên một tràng tiếng chó sủa. Con chuột lớn run cầm cập, mãi đến lúc tiếng chó sủa dứt, nó mới dám hé hé mắt nhìn xung quanh không thấy bóng dáng con chó nào, mà chỉ thấy con chuột nhỏ cười khoái trá, nó lại ngược mặt nhìn lên, thì ra con mèo chặn đường ban nãy cũng đã sớm bỏ chạy rồi.

Con chuột lớn ngơ ngác không hiểu, hỏi con chuột nhỏ đầu đuôi sự việc là thế nào.

Con chuột nhỏ cười đắc ý, nói: “Tôi bắt chước tiếng chó sủa, dọa con mèo chạy mất dép rồi. Anh xem, biết một ngoại ngữ quan trọng nhường nào!”

Nghe xong câu chuyện, các con tôi cười ngặt nghẽo, chúng đều tranh nhau nói con muốn làm “con chuột nhỏ” và bắt đầu dán kế hoạch học tập lên tường:

Không thể để việc học ngoại ngữ bị ngắt quãng giữa chừng, dù chỉ một ngày. Nếu thật sự không có thời gian, thì mỗi ngày chỉ cần bỏ ra mười phút.

Buổi sáng là thời gian học ngoại ngữ tốt nhất.

Ngay cả khi chán học, cũng không được bỏ bẵng không học.

Bất cứ lúc nào cũng phải ghi lại và học thuộc những mẫu câu được sử dụng nhiều nhất trong cuộc sống hằng ngày.

Ngoại ngữ giống như lô cốt, bắt buộc phải tấn công đồng thời từ bốn phía: đọc báo, nghe đài, xem ti vi, nghe diễn thuyết, chịu khó đọc sách giáo khoa và trao đổi thông tin, giao tiếp với bạn nước ngoài.

Dám nói, đừng sợ sai, cần nhờ người khác sửa sai cho mình. Không nên xấu hổ, không nên nản lòng.

Phải tin rằng mình có nghị lực quật cường và tài năng phi thường về phương diện ngôn ngữ.

Bởi vậy nên, bất cứ vị phụ huynh Trung Quốc nào muốn giải quyết triệt để vấn đề học tập của con thì trước tiên phải hiểu chúng. Nếu phụ huynh không tìm ra nguyên nhân dẫn đến vấn đề học tập của trẻ, thì dùng bao nhiêu cách khắc phục cũng đều có tính hạn chế. Một khi biết rõ nguyên nhân, phụ huynh sẽ lựa chọn phương pháp giải quyết phù hợp đối với trường hợp của con em mình, như vậy thì mọi việc rất dễ xử lý.

Ở Israel, các bậc cha mẹ rất chú trọng nâng cao sự hứng thú và thói quen đọc sách cho con cái. Khi trẻ lên một lên hai, họ sẽ chuẩn bị cho con một số sách tranh màu đẹp hoặc sách có những ký hiệu kỳ thú, rồi đặt những cuốn sách này ở trước mặt trẻ, thu hút sự chú ý của chúng. Các bà mẹ sẽ nhỏ một giọt mật ong lên trang sách để cho trẻ ngậm hiểu rằng đọc sách sẽ có mật ngọt. Đây là cách làm phổ biến của các bà mẹ Do Thái nhằm vun đắp cảm tình của trẻ đối với sách, ngụ ý bảo trẻ những tri thức con học được từ trong sách vở có thể giúp con loại bỏ những phiền muộn và cảm nhận được mật ngọt của cuộc sống.

Ngoài ra, người Do Thái còn duy trì thói quen đọc sách đến cuối đời để làm gương cho con cháu. Trong năm triệu bốn trăm ngàn dân của Israel, có hơn một triệu người có thể thư viện, cả nước có gần ba mươi đơn vị báo chí, xuất bản ấn phẩm theo mười lăm ngôn ngữ khác nhau. Số lượng nhà xuất bản và thư viện tính theo đầu người của Israel đứng đầu thế giới, họ có xấp xỉ chín trăm loại ấn phẩm, bình quân cứ bốn ngàn người lại có một thư viện công cộng.

Theo kết quả điều tra của tổ chức Giáo dục, Khoa học và Văn hóa của Liên hiệp quốc, người Do Thái đứng đầu bảng xếp hạng đọc sách mỗi năm, trung bình một năm một người Do Thái đọc sáu mươi tư cuốn. Người Thượng Hải cũng đứng đầu bảng xếp hạng đọc sách ở Trung Quốc, nhưng một năm họ chỉ đọc tám cuốn.

Tiến sĩ Kezhi, nhà tâm lý học xã hội nổi tiếng của Israel đưa ra mười phương pháp đọc sách làm tăng khả năng học tập của trẻ, đồng thời nuôi dưỡng ý chí học tập của chúng. Mười phương pháp đó là:

1. Cho trẻ hiểu rõ nhiệm vụ học tập là quan trọng nhất. Ví dụ, khi trẻ em Do Thái vừa mới hiểu chuyện, phụ huynh sẽ cho trẻ liếm mật ong trên trang sách; giá sách trong các gia đình Do Thái đều được đặt ở đầu giường, biểu thị ý nghĩa người lớn tôn trọng tri thức. Đàn ông Do Thái xây dựng gia đình đều coi việc lấy được nữ học giả về làm vợ là một niềm vinh dự.

2. Không nên cho trẻ đọc sách quá lâu, mỗi ngày chúng chỉ cần dành một khoảng thời gian vừa phải để ôn bài là được. Trẻ kiên trì thực hiện lâu dài như vậy sẽ có hiệu quả hơn là ngồi trước bàn học hàng giờ đồng hồ.

3. Sau khi ăn cơm xong, tránh cho trẻ đọc sách. Vì lúc này máu đang dồn xuống dạ dày giúp tiêu hóa thức ăn, nên lượng máu vận chuyển lên não ít đi. Nếu cha mẹ bắt con mình đi đọc sách vào lúc này, trẻ sẽ cảm thấy hoa mắt chóng mặt, hiệu quả học tập thấp.

4. Tìm ra đồng hồ sinh học của trẻ. Mỗi người đều có đồng hồ sinh học riêng, học tập theo nhịp thời gian của đồng hồ sinh học làm tăng hiệu quả học tập lên gấp nhiều lần. Vì vậy, cha mẹ phải chú ý quan sát và cùng con mình tìm ra đồng hồ sinh học của bản thân, chọn thời gian học hiệu quả nhất.

5. Khuyến trẻ không nên nghe nhạc khi học, nếu không chúng sẽ bị phân tán tư tưởng và có cảm giác học tập là một gánh nặng.

6. Cơ chế gia đình cho điểm. Cha mẹ cùng con cái thảo luận về nội dung cuốn sách trẻ mới đọc xong, sau đó cho trẻ làm một bài thu hoạch. Nếu trẻ lười đọc sách, đừng ngần ngại cho chúng điểm “C”, ngược lại nếu trẻ thẳng thắn, vui vẻ và nhiệt tình nói ra cảm nhận của mình sau khi đọc sách, cha mẹ hãy thưởng cho chúng một điểm “A” xuất sắc.

7. Khuyến khích trẻ biết nắm bắt thời gian học tập. Theo các bậc phụ huynh và giáo viên người Do Thái, quản lý thời gian là một kỹ năng học tập quan trọng, nó có thể phát huy hiệu quả to lớn, không thua kém gì việc vận dụng

các định lý.

8. Bachderta, giáo viên nổi tiếng nhất Do Thái từng nói: “Thành tích của trẻ nằm ở thói quen học tập, chứ không phải là tư chất. Học tập đòi hỏi phải tự ý thức, tự kiểm soát và tự chịu trách nhiệm. Cho nên, các bậc phụ huynh phải sớm giúp con em mình tạo thói quen học tập từ những năm tháng đầu đời.”

9. Khi phụ huynh đôn đốc trẻ học tập, tránh nói đi nói lại nhiều lần, tránh can thiệp vào chuyện lớn chuyện nhỏ của chúng. Vì khi bị phụ huynh can thiệp, mắng mỏ, trẻ sẽ không thể có tâm trạng vui vẻ và cũng rất khó có ý nghĩ chủ động tích cực trong học tập.

10. Phụ huynh tránh đi tất đống đầu, chú trọng dạy con học tuân tự từng bước. Vì các bậc cha mẹ gửi gắm hy vọng rất lớn vào con cái, cho nên họ thường đặt ra quá nhiều kế hoạch học tập, gom tất cả cơ hội và thời gian rảnh rỗi của trẻ, bắt chúng học cái nọ học cái kia. Phụ huynh nhất định phải dạy trẻ tuân tự từng bước dựa vào trường hợp cụ thể của con em mình, liệu sức mà làm. Dạy con một cách hài hòa tốt đẹp hơn hẳn cách làm ào ào không đầu, không cuối.

Tìm tấm gương tốt cho con học tập

Tôi dắt díu những đứa con của mình trở về quê hương là muốn chúng được tiếp cận với một phương pháp giáo dục tốt hơn, trở thành những nhân tài đa năng. Vì trước sau tôi luôn giữ cách nghĩ của các bà mẹ Trung Quốc: học hành thi cử vẫn là con đường công bằng nhất làm thay đổi số phận con người. Nên dù phải bán hết gia tài, dù phải đi ăn xin, tôi cũng quyết nuôi con theo học trường điểm và lên đại học.

Dĩ Hoa tính tình hướng nội, làm việc điềm tĩnh, đối với vấn đề giáo dục học tập của nó, tôi chọn phương pháp phân tích, thảo luận, tạo cho nó một chút áp lực vừa phải, thôi thúc nó bước lên phía trước. Song, tôi không thể áp dụng phương pháp này với Huy Huy. Thằng bé có chủ ý, tính độc lập và tư chất kinh doanh cao hơn anh trai mình, vả lại Huy Huy đã được nếm trái ngọt trong kinh doanh, liệu nó có trở thành nô lệ của đồng tiền, không yêu tri thức mà chỉ yêu tiền bạc? Dường như tôi cũng lờ mờ nhận ra trong đầu nó có những sợi ý nghĩ học tập chẳng có tác dụng gì, nhưng nếu mỗi ngày tôi đều cảm râm bên tai nó “trung thư tự hữu hoàng kim ốc, trung thư tự hữu nhan như ngọc” thì chỉ e là nước đổ lá khoai.

Phải làm sao đây? Đúng lúc này đã xảy ra một sự việc, tôi chớp lấy cơ hội và thực hiện phương pháp “giáo dục theo từng hoàn cảnh” đối với Huy Huy.

Hôm ấy, sau khi đi học về, Huy Huy tới tiệm bánh mì làm thêm. Qua lớp cửa kính, nó tình cờ trông thấy một anh thanh niên trí thức phong độ, lái chiếc siêu xe lượn một đường cong hoàn hảo rồi tấp vào bên ngoài quán cà phê, điếm đến quen thuộc của các danh nhân nổi tiếng, một cô gái rất sành điệu mở cửa bước lên xe, chiếc xe lại lao vút đi. Trở về nhà, Huy Huy kể lại chuyện này cho tôi nghe bằng giọng điệu vô cùng ngưỡng mộ.

Tôi khéo nhắc Huy Huy: “Con trai à, người không có tri thức thì không thể có cuộc sống hiện thực như vậy được. Con chỉ thấy những thương nhân Do Thái có đầu óc kinh doanh giỏi, nhưng con biết không, thương nhân Do Thái có kiến thức sâu rộng đều có trình độ học vấn cao, nếu con không có trình độ văn hóa, thì con chỉ có thể làm một con buôn nhỏ, sống tạm qua ngày, không bao giờ được xếp vào hàng thương nhân lớn. Cũng không có được cuộc sống như con mong muốn.”

Người Do Thái đã sớm đưa tri thức lên làm “vốn liếng”, “của cải”, họ ví tri thức “là của cải lúc nào cũng có thể mang theo bên mình mà không sợ ai cướp mất.” Trong mắt người Do Thái, những thương nhân không có tri thức không được coi là thương nhân chân chính. Phần lớn thương nhân Do Thái đều có học thức uyên bác, đầu óc mẫn cán, cử chỉ nho nhã, tương tự như “nho thương” của Trung Quốc. Thoạt nhìn họ giống học giả hơn, vì ở họ toát lên phong thái của người trí thức.

Nghe tôi nói vậy, Huy Huy bỗng có động lực học tập: “Mẹ, con nhất định phải đọc sách, hơn nữa phải đọc sách thật giỏi.” Thăng bé lập tức hứa sẽ biến lời nói thành hành động thực tế. Những lúc đi làm ở tiệm bánh mì, nó dán sách photocopy lên giá, có thời gian rảnh là lại ngó mắt nhìn. Ở nhà, nó dán chi chít bảng từ đơn trên đầu giường, trước khi đi ngủ đều học thuộc một lượt các từ vựng học buổi sáng, thậm chí nó còn dờ nát nhàu cả một cuốn *Khái niệm mới về tiếng Anh* mang từ Trung Quốc sang.

Sau này, có lần tôi và Huy Huy làm khách mời chương trình *Tham vấn tâm lý* của Đài truyền hình Trung ương Trung Quốc, sau khi nghe Huy Huy chia sẻ quá trình tự học này với quý vị khán giả, Trần Tuệ, chuyên gia tham vấn tâm lý xúc động nói: “Khi phụ huynh Trung Quốc khuyến khích con em mình cố gắng học tập, họ thường vẽ cho trẻ một viễn cảnh tốt đẹp, nhưng việc phụ huynh vẽ ra viễn cảnh cho trẻ chỉ có tác dụng khích lệ khá nhỏ. Còn viễn cảnh của Huy Huy là do bản thân anh tự vẽ ra cho mình dưới sự khuyến khích của phụ huynh, vì Huy Huy muốn một cuộc sống như vậy, cho nên viễn cảnh của anh không phải là viễn cảnh của người khác, không phải là hư hão, mà đó là viễn cảnh rất cụ thể và thực tế. Dưới sự khích lệ của phụ huynh, viễn cảnh ấy càng tạo động lực cho anh phấn đấu. Vì vậy, khi phụ huynh tạo điều kiện vật chất vô cùng ưu việt cho trẻ, thì trước mắt chúng còn có thứ gì tốt hơn thế, trẻ sẽ không có ước muốn gì nữa. Con trẻ càng được ăn sung mặc sướng thì càng cảm thấy không có mục tiêu.”

Qua sự việc này có thể thấy, hiệu quả của việc trẻ yêu thích học tập, tự hoạch định lý tưởng của mình so với việc cha mẹ thúc ép trẻ học tập, xây dựng lý tưởng, khác nhau một trời một vực. Phụ huynh giúp con cái thực hiện mục tiêu học tập trong hoàn cảnh trẻ đã có lý tưởng và mục tiêu của đời mình, thì chúng sẽ không nảy sinh tâm trạng chống đối.

Tôi tình cờ đọc được tự truyện của Jack Welch, nguyên Tổng Giám đốc của Tập đoàn General Electric, người từng được ca ngợi là “CEO vĩ đại nhất trong lịch sử”, ông viết trong cuốn tự truyện như sau: Năm tôi chín tuổi, theo lời khuyên của cha, tôi nhận công việc vác gậy và nhặt bóng ở sân golf. Cha tôi không bảo tôi đi làm công việc này vì thù lao cao, sau chuyện này ông giải thích với tôi, ông hy vọng tôi đến nơi những người thành công thường lui tới nghỉ ngơi, thư giãn, nhận được sự khích lệ qua quá trình quan sát lời nói cử chỉ của họ, từ đó tìm được lý tưởng và tấm gương của cuộc đời mình, tìm được người mà mình cũng muốn trở thành người như thế. Quả thật, Jack Welch không phụ lòng dạy bảo của người cha, nhờ khả năng học hỏi, noi gương người khác cộng với những sự cố gắng, trau dồi của chính bản thân mình, ở tuổi bốn mươi lăm, ông đảm nhiệm chức vụ CEO của một công ty đã có lịch sử hàng trăm năm tuổi, đạt được ước mơ tốt đẹp mà ông đã đề ra từ thời niên thiếu.

Tôi quan sát rất nhiều gia đình Trung Quốc và nhận thấy, các bậc phụ huynh

thường theo sát con em mình từng bước, đặt gánh nặng lên vai chúng. Tôi sử dụng cụm từ “rối loạn hành vi cưỡng chế” để miêu tả hành vi của một số phụ huynh là không quá chút nào. Vừa đi làm về đến nhà, những vị phụ huynh này đã chạy vào kiểm xem con em mình có ngồi bên bàn học hay không, nếu thấy trẻ xem ti vi, họ sẽ thúc giục chúng mau đi làm bài tập. Nếu trẻ không nghe lời ngay tức khắc, họ sẽ nổi giận lôi đình cho đến lúc chúng chịu cầm sách bài tập lên mới thôi. Còn nếu trẻ rậm rập ngồi vào bàn học, họ sẽ cảm thấy khoan khoái, trong lòng tràn đầy hy vọng. Không ít phụ huynh không biết rằng, những hành vi lặp lại kiểu này sẽ khiến trẻ hình thành phản xạ có điều kiện không tốt, giảm hiệu quả học tập, hễ cha mẹ mở miệng, phản ứng trực tiếp nhất của trẻ là không muốn nghe, bực dọc và dần sinh ra phản ứng chống đối.

Có lẽ từ trước tới giờ những vị phụ huynh này chưa từng nghĩ, lùi một bước có thể giúp con em họ nhận thức mối quan hệ quan trọng giữa học tập và gia đình đối với tương lai của chúng. Theo tôi, bất luận con cái bao nhiêu tuổi, phụ huynh đều phải cho chúng nhận thấy mình là một phần của gia đình, nhận thấy mối liên hệ mật thiết giữa số phận của mình và những nỗ lực hiện tại. Thật ra, đây cũng là một cách để cha mẹ bồi dưỡng tinh thần tự chịu trách nhiệm về cuộc đời cho con trẻ. Nếu có cơ hội, cha mẹ hãy cùng con tìm kiếm một người xuất sắc, tài đức vẹn toàn trong lĩnh vực chúng ta có hứng thú để cho trẻ noi theo. Đương nhiên, chúng ta không nên hiểu định nghĩa khái niệm thành công theo nghĩa hẹp, xung quanh chúng ta có rất nhiều người ưu tú có thể làm hình mẫu và lý tưởng cho con em mình.

Tôi liên tưởng đến một chương trình truyền hình nước ngoài có tên gọi là *Con cái trong thực tiễn* được các bậc cha mẹ vô cùng ủng hộ. Nội dung chương trình là trẻ đi theo nhóm người làm nghề nào đó, quan sát để tìm ra những khó khăn, thành tựu trong công việc của họ, cuối cùng những điều này gợi cho trẻ những suy nghĩ gì.

Cha mẹ rút về hậu phương giúp con cái xây dựng quan niệm học tập có tính tự chủ dựa trên sự hứng thú và ước muốn của trẻ. Một khi đã hình thành, quan niệm này sẽ đi theo trẻ suốt đời. Còn khi trẻ đã không có tính tự chủ, cho dù phụ huynh cho trẻ tham gia lớp học phụ đạo nhiều tiền, mua tài liệu dạy học đắt đỏ, cũng không thể hướng con mình đi theo con đường đúng đắn.

Lại nói đến Huy Huy, tôi dùng cách giáo dục hứng thú và cuộc sống ước mơ, thôi thúc thẳng bé tự tạo ra ham muốn học tập. Đến khi Huy Huy vào đại học, tôi có thể khoanh tay ngồi nhìn, hoàn toàn không lo nó xao nhãng việc học. Vì, trong đầu nó đã có quyết tâm “tôi phải trở thành người như thế”, “sau này tôi phải làm...” và nó biết ước muốn ấy không tự nhiên biến thành hiện thực, cho nên nó cần phải vạch ra kế hoạch thật tốt và thực hiện từng bước một.

Quả nhiên, trong thời gian học đại học, Huy Huy không những hăng say học ngoại ngữ, mà còn có hứng thú đối với lĩnh vực giám định kim cương. Để nắm vững những kiến thức về ngành này và sớm trở thành người giám định chuyên nghiệp, thằng bé trân trọng thời gian từng giây từng phút. Huy Huy từng nói với tôi: “Trong ký túc xá ngày nào con cũng là người đi ngủ muộn nhất và dậy sớm nhất. Con quý trọng thời gian hơn các bạn.” Ngoài kiến thức chuyên ngành ra, chỉ cần có thời gian rảnh, Huy Huy lại tham gia các loại hội chợ quốc tế, làm phiên dịch, phân phát tài liệu, tuyệt đối không lãng phí thì giờ mỗi ngày.

“Mẹ ơi, con muốn một cái đồng hồ, đồng hồ của con hỏng rồi.” Huy Huy thủ thỉ.

“Nhưng thôi mẹ ạ. Không cần mua đâu, nhà mình vẫn còn một cái đồng hồ cũ, con dùng cái đó cũng được.” Huy Huy lại bổ sung một câu.

“Đi thôi con, chúng ta đi mua đồng hồ!”

Tôi mua cho con trai một cái đồng hồ Longines tại một cửa hàng đồng hồ nằm ở phía bắc đường Tứ Xuyên.

“Mẹ, đeo chiếc đồng hồ mẹ mua cho con, con càng phải quý trọng từng giây từng phút.”

Sau khi trở thành một thương nhân kim cương có chút tiếng tăm ở khu vực Thượng Hải, Huy Huy vẫn không dừng chân, tiếp tục chạy đua với thời gian. Khi được hỏi về bí quyết thành công của mình, Huy Huy trả lời: “Tìm được con đường mình thích và am hiểu. Vì bản thân tôi có hứng thú đối với ngành kim cương, nên tôi mới tràn đầy nhiệt huyết, không sợ khó không sợ khổ, phấn đấu cho đến khi trở thành người chuyên nghiệp nhất trong lĩnh vực này. Có hứng thú, tôi có thể tập trung tinh thần và sức lực vào làm việc một cách tự nhiên, cảm thấy vui vẻ, đồng thời thành công cũng từ đây mà ra.”

Miosujw, chuyên gia đào tạo nguồn nhân lực Israel, cố vấn cho công ty phát triển đội ngũ quốc tế chỉ ra rằng: “Cần phải cho trẻ biết ‘con muốn học’, ‘con có hứng thú học’, thì đứa trẻ mới có khả năng học tập và suy xét!” Ngày nay là “thời đại thông tin”, tương lai là thời đại “bùng nổ tri thức”, về mặt khách quan, thời đại này sẽ thử thách khả năng học tập suốt một đời của mỗi người.

Cha mẹ không thể lúc nào cũng kè kè bên con, đốc thúc chúng học tập suốt đời, vì nhiều khi trống đánh xuôi, kèn thổi ngược. Như một chuyên gia đào tạo nguồn nhân lực Israel từng nói: khả năng học tập suốt đời được xây dựng dựa trên hứng thú và mong muốn của mỗi người. Cho nên, chúng ta hãy học tập các bậc cha mẹ Do Thái, rút về hậu phương một cách chuẩn mực để tinh thần hứng thú, hăng say học tập của con trẻ thay thế những nỗi lo lắng, bất an trong lòng chúng ta, dẫn dắt con trẻ hướng ra thế giới rộng lớn, giàu lý tưởng hơn, đó chính là điểm mấu chốt thay đổi vận mệnh tương lai của con cái. Đứng ở vị trí hậu phương, việc các bậc cha mẹ chúng ta nên làm là:

Phân tích tổ chất đặc biệt của trẻ, làm tham mưu và quân sư của chúng, giúp chúng mau chóng tìm được hứng thú và ước muốn của mình.

Đừng làm quản gia, hãy làm quân sư

Cho con tự lựa chọn

Nhờ các bà mẹ Do Thái khai sáng, tôi đã lĩnh hội được nghệ thuật làm mẹ thâm thúy nhất không phải là trở thành một tổng quản ôm đồm hết mọi việc, mà phải là một quân sư có trách nhiệm “quan sát, nhắc nhở, tham mưu” cho con.

Người Do Thái có một câu danh ngôn chí lý: “Cha mẹ không tin con, chuyện gì cũng quyết định thay con chẳng khác nào tước mất cơ hội phát triển tự do của con. Đợi đến khi con cần tìm đến bạn để hỏi ý kiến hoặc tìm kiếm sự giúp đỡ, bạn hãy đưa ra quyết định của mình cũng chưa muộn, ngược lại còn mang lại hiệu quả tốt hơn những gì bạn mong đợi.”

Vì chịu ảnh hưởng từ những bà mẹ Do Thái ở xung quanh mình, nên đối với vấn đề của các con như cuộc sống ở trường lớp, quan hệ xã hội và tiền đồ tương lai, tôi xác định vị trí của mình là làm tham mưu cho bọn trẻ, cung cấp sự giúp đỡ giống như kim chỉ nam, chứ không can thiệp quá sâu vào cuộc sống của chúng hay bắt ép chúng chấp hành mệnh lệnh. Bởi lẽ, cuộc đời không có đáp án chính xác như một câu hỏi toán học. Không ít cha mẹ muốn ở bên con, không ngại lựa chọn thay con. Nhưng thực tế họ không thể quyết định được tất cả mọi việc thay trẻ, phán đoán chính xác và lựa chọn sau cùng vẫn phải do trẻ tự quyết định. Ngay từ lúc này, các bậc cha mẹ hãy cung cấp cho trẻ nhiều động lực hơn, rèn luyện kỹ năng tự lựa chọn cho trẻ nhiều hơn. Không sai, những kinh nghiệm chúng ta tích lũy trong mấy mươi năm cuộc đời đều hết sức quý giá. Nhưng cuộc đời không phải là con đường một chiều, nhất là cuộc đời còn dài của con trẻ. Xin các bậc làm cha làm mẹ đừng dùng giá trị quan của mình mà hoàn toàn áp đặt lên con cái, bởi lẽ những giá trị của cuộc sống luôn không ngừng biến đổi. Dựa vào kinh nghiệm sống của mình, việc chúng ta thật sự cần làm là giải bày tâm sự cùng con: Con à, con hãy xem mình có hứng thú với cái gì, có năng khiếu gì? Con có thể có cuộc sống vui vẻ hay không? Con đã chuẩn bị tinh thần học tập suốt đời chưa? Là người cha người mẹ, chúng ta cần phải rèn luyện kỹ năng tự suy xét, kỹ năng tự lựa chọn, kỹ năng xây dựng hình tượng, kỹ năng tìm kiếm giá trị cho con em mình.

Ở Israel lưu truyền một câu ngạn ngữ trứ danh: Mục đích của giáo dục là mỗi người đều phải tôi rèn thành một người có tư tưởng độc lập. Câu nói này được thốt ra từ miệng Albert Einstein, một hậu duệ tài ba của người Do Thái. Tôi có một người bạn thân làm bác sĩ ở Tel Aviv. Một hôm, chúng tôi nói chuyện về việc lựa chọn nghề nghiệp của con cái, ông bạn tôi nói:

“Khi con trai tôi nói thẳng bé muốn thi vào trường Đại học y, tôi khuyên nó: nếu chỉ muốn thi vào trường y vì mục đích kiếm tiền, thì con cần phải suy

nghĩ lại.”

Nghe ông bạn nói vậy, tôi vô cùng ngạc nhiên, hỏi: “Tại sao chứ? Không phải có rất nhiều học sinh lao đầu vào trường Y vì tương lai có thu nhập tốt hay sao?”

Ông bạn của tôi mỉm cười đáp: “Tôi không phản đối con tôi làm bác sĩ, nhưng nếu nó chỉ học y vì mục đích kiếm nhiều tiền, thì sớm muộn gì nó cũng sẽ hối hận và cuối cùng cũng không thể trở thành một vị bác sĩ giỏi. Vì nghề bác sĩ vô cùng vất vả, trước hết phải mất bảy năm học đại học, đến khi làm bác sĩ ở viện, gần như ngày nào cũng không thể ngủ ngon. Rồi khi làm bác sĩ điều trị chính, dù có được một phòng khám riêng, nhưng hằng ngày cũng vẫn phải nói chuyện với những bệnh nhân mặt ủ mày chau, không có ngày, không có đêm.”

“Tôi hy vọng con tôi chọn con đường này vì lý tưởng chân chính chữa bệnh cứu người, vì sứ mệnh chân chính cứu tế thế nhân, chứ không phải vì mục đích là kiếm tiền. Tôi không muốn chi phối tương lai của con mình, nhưng tôi cần phải nhắc nhở để nó tự quyết định sau khi suy nghĩ lại lần nữa.”

Xét lại cách giáo dục gia đình của Trung Quốc hiện nay thường nhìn vào khía cạnh tương lai con trẻ có tiền đồ không, có tìm được công việc tốt không, có thể xuôi chèo mát mái suốt cuộc đời không. Nên hẳn thấy trong nước hay trên thế giới xuất hiện một tuyển thủ tennis xuất sắc, phụ huynh lại đổ xô cho con học tennis; cho rằng làm minh tinh màn ảnh thì có tên tuổi sáng chói, nên cho con thi vào Học viện Biểu diễn Nghệ thuật; nhà người ta bồi dưỡng ra nghệ sĩ dương cầm, con mình cũng phải đi học dương cầm... Nào biết những con người ấy nổi danh vì tìm được hướng đi phù hợp với bản thân, họ từng trải qua biết bao nhiêu phiền não, nỗ lực, trở ngại và bài học xương máu! Các bậc phụ huynh chưa từng nghĩ đến những điều này, chỉ sắp đặt cuộc đời con theo giá trị quan của mình.

Là bậc sinh thành, phải chăng chúng ta nên để tay lên ngực tự hỏi: liệu chúng ta có mắc sai lầm trong nuôi dạy con cái chỉ vì tầm nhìn hạn hẹp của mình không? Chúng ta có khiến mai sau con cái thua trắng tay chỉ vì những sai lầm hôm nay không? Không ít phụ huynh thích chi phối, an bài, sắp đặt tất cả hướng đi của con em mình, bọn trẻ chỉ cần yên tâm học hành là được, còn những kỹ năng tự suy xét, kỹ năng tự lựa chọn, kỹ năng tự tìm kiếm bị xếp vào loại kỹ năng hạng hai, không được coi trọng. Nếu cha mẹ muốn con cái trở nên giỏi giang nhất bằng cách chịu khổ thay chúng thì rất khó thực hiện lâu dài. Khi những đứa trẻ quen được cha mẹ lo cho mọi việc bước ra ngoài xã hội, đâu không bị ức hiếp, chúng cũng sẽ không được người khác xem trọng.

Điều này có sự khác biệt rất lớn so với quan niệm giáo dục trẻ em của các gia đình Israel, điểm nhìn của phụ huynh Israel là buông tay trẻ, bồi dưỡng kỹ năng suy nghĩ độc lập cho trẻ. Suy nghĩ được cấu thành từ những nghi

ngờ và đáp án, nó là nền tảng của học tập. Họ dạy trẻ: học tập là chiếc chìa khóa mở ra cánh cửa trí tuệ, nhưng khả năng suy nghĩ mới có thể giúp bạn mở toang cánh cửa ấy ra và bước ra thế giới rộng lớn. Xuất phát từ quan niệm này, người Do Thái rất coi trọng việc trao đổi tư tưởng, tình cảm giữa cha mẹ và con cái, phụ huynh thường đối thoại, thảo luận cùng con, dẫn dắt, khơi gợi con suy nghĩ. Vì thế nên người Do Thái cũng có tài hùng biện và khả năng phán đoán tốt.

Trẻ em Trung Quốc ngày nay học rộng biết nhiều, thông minh hơn trước, song tâm hồn chúng lại chứa nhiều nghi hoặc hơn. Từ bé đã quen nghe theo sự sắp đặt của cha mẹ và thầy cô, dẫn đến mất phương hướng giữa biển cả “không xác định được tọa độ cuộc đời”, trở thành người nghèo kỹ năng phán đoán.

Vu Đan, học thuật gia nổi tiếng kiêm giáo sư đại học Sư phạm Bắc Kinh nói về phương pháp giáo dục sai lầm: “Trẻ em Trung Quốc hiện nay là thế hệ đầy đủ nhất về mặt vật chất, nhưng cũng là thế hệ thiếu thốn nhất về mặt tinh thần. Bất luận là về phương pháp dạy học hay môi trường dạy học, giáo dục hiện nay đều ở thời đại có điều kiện tốt nhất, nhưng cũng là thời đại tồn tại rất nhiều sai lầm. Cách duy nhất để những đứa trẻ đang được ăn ngon mặc đẹp thoát khỏi sự buồn rầu chính là làm sao đưa chúng ra thế giới bao la rộng lớn, giúp chúng xây dựng được tọa độ cuộc đời. Trong thế giới của một đứa trẻ chỉ biết có Olympic toán học và tiếng Anh, chỉ tập đàn và thi cử, thì nó làm sao biết thế nào là lý tưởng, trách nhiệm và gánh vác xã hội.”

Làm sao giúp trẻ xây dựng tọa độ cuộc đời? Làm sao dạy trẻ biết đối mặt đối với những lựa chọn của chính mình?

Cha của Bill Gates từng nói: “Cho đến hôm nay, Gates có cái nhìn vô cùng ngoan cố về một số việc, nhưng tôi chọn cách bao dung và ủng hộ nó, điều này có ảnh hưởng rất lớn đến những thành tựu sau này của nó.”

Đạo trước, Trung Quốc công chiếu bộ phim *Ai nắm giữ tuổi thanh xuân của tôi*, các bậc cha mẹ trong bộ phim cũng tương tự như các bậc cha mẹ ngoài thực tế, suốt ngày hoạch định cuộc đời của con cái. Họ định đoạt tất cả những đường hướng, bước đi quan trọng nhất của con: học cái gì, lấy người nào... dường như làm vậy mới tạo ra đứa con hoàn hảo, không tì vết.

Tôi và các đồng hương ở Trung tâm giao dịch kim cương Thượng Hải.

Thế hệ 8x, 9x hết sức ca ngợi bộ phim này, tôi có ghi lại một câu nói sâu sắc của nhân vật bà ngoại trong phim và thường chia sẻ với các bạn bè: “Rất nhiều bậc cha mẹ, cả đời đều không hiểu tâm lý của con mình. Nếu không thể thay đổi được kết quả, thì hãy hoàn thiện quá trình.”

Cuộc đời không có đáp án hoặc công thức rõ ràng và chuẩn xác. Thế giới càng phức tạp, càng đòi hỏi con người phải đưa ra những phán đoán và lựa chọn chính xác. Không ít cha mẹ muốn ở bên con, không ngại lựa chọn thay con. Nhưng, thực tế họ không thể quyết định tất cả mọi việc thay trẻ, phán đoán chính xác và lựa chọn sau cùng vẫn phải do trẻ tự quyết định. Ngay từ lúc này, các bậc cha mẹ hãy đem lại cho trẻ nhiều động lực hơn, rèn luyện kỹ năng tự lựa chọn cho trẻ nhiều hơn.

Cha mẹ Do Thái làm “tham mưu” của con

Khi Gordimer, nữ nhà văn Israel từng đoạt giải Nobel văn học, khi bàn về phương pháp giáo dục gia đình của dân tộc mình, bà chia sẻ: “Nền tảng trong giáo dục gia đình của chúng tôi là dân chủ, văn minh. Yêu cầu đầu tiên là các bậc cha mẹ phải tôn trọng lựa chọn của con cái, phụ huynh không bao giờ muốn ép buộc con, họ luôn khuyến khích chúng tôi tự suy nghĩ và đưa ra quyết định của mình.”

Đúng vậy, Gordimer nói không sai. Làm một bà mẹ di dân từ Trung Quốc sang Israel, bắt đầu tiếp cận với phương pháp giáo dục gia đình của người Do Thái từ năm bốn mươi bốn tuổi, tôi nhận ra trẻ em Do Thái nói nhiều hơn so với trẻ em Trung Quốc, thoát nhìn giống như chúng đang tranh cãi ồn ào. Theo phương pháp giáo dục gia đình quen thuộc của người Trung Quốc chúng ta, con cái phải nghe lời cha mẹ, chứ không được phép tranh luận ngang hàng với cha mẹ. Nhưng, đến bất cứ nơi nào ở Israel, bạn đều dễ dàng bắt gặp cảnh cha mẹ và con cái đối thoại thẳng thắn với nhau. Cách giáo dục đối thoại như thế đòi hỏi cha mẹ phải có đủ tình cảm và tính nhẫn nại. Những bậc cha mẹ người Do Thái luôn xác định vị trí của mình là “tham mưu”, họ hết sức đề cao kỹ năng tự phán đoán, tự lựa chọn của con cái.

Có sinh viên Do Thái chăm chỉ học môn tâm lý học trong thời gian theo học lớp dự bị, nhưng đến khi vào đại học nó lại chuyển sang chuyên ngành luật và cuối cùng ra trường làm luật sư. Cũng có sinh viên đang học ngành triết học, đột nhiên chuyển sang ngành y. Những trường hợp học sinh hoặc sinh viên Do Thái tự thay đổi lựa chọn giữa chừng như vậy cực kỳ phổ biến. Vì chúng vẫn luôn tìm kiếm lĩnh vực phù hợp nhất với mình và cũng vì chúng tin rằng, chỉ có như vậy chúng mới phát huy cao độ khả năng của mình. Thậm chí những lựa chọn sai lầm còn giúp chúng làm giàu kinh nghiệm và mở rộng tầm nhìn.

Phụ huynh hãy giao cuộc đời của con trẻ cho chúng tự chịu trách nhiệm, hãy để chúng tự phân bổ thời gian học tập và giải trí, tự lựa chọn ngành nghề tương lai, tự quyết định sử dụng hai mươi bốn giờ mỗi ngày như thế nào... Làm vậy có rất nhiều điểm tốt, nhất là về bồi dưỡng kỹ năng tự lập cho trẻ, một loại kỹ năng mà có dùng tiền chúng ta cũng không mua được.

Khi con trẻ có kỹ năng tự lập, cha mẹ sẽ cảm thấy thoải mái, nhẹ nhõm hơn, vì chúng biết tự giác làm việc mà không cần cha mẹ phải yều cầu nhắc nhở, như vậy phụ huynh còn lo lắng điều gì nữa? Nhưng để đạt được hiệu quả này, các bậc cha mẹ cần phải nhớ, dù con trẻ có đưa ra những quyết định và hành động không giống với sự kỳ vọng của chúng ta, thì chúng ta cũng phải tin tưởng và ủng hộ chúng.

Năm Huy Huy vào đại học, tôi nói chuyện với thằng bé về ý định ban đầu của tôi là trong thời gian học ở khoa ngoại ngữ, tôi muốn nó chú ý nhiều hơn tới ngành du lịch, vì đây là một ngành khá triển vọng, bấy giờ các nhà đầu tư nước ngoài đang rất quan tâm tới du lịch Trung Quốc. Nhưng Huy Huy lại có tầm nhìn vượt xa tôi.

Thằng bé thẳng thắn nói: “Hằng ngày con đều ra ngoài quan sát tìm hiểu, cuộc sống thực tế giúp con xác định được khả năng của mình. Con không muốn làm vì tiền, con không quan tâm mình kiếm được bao nhiêu tiền. Giờ con vẫn đang suy nghĩ xem mình nên đi sâu vào ngành nào, hy vọng mỗi ngày của con đều trôi qua một cách có ý nghĩa.”

Đi sâu nghiên cứu một lĩnh vực hay một ngành nghề nào đó là con đường thành công tất yếu của người Do Thái. Tôi phân tích con đường thành công của rất nhiều người Do Thái và nhận thấy, phần lớn họ đều đi sâu tìm hiểu một ngành nghề nhất định, sau khi trở thành người sành sỏi trong lĩnh vực đó, họ mới bắt đầu lập nghiệp. Ở Israel, khi nói chuyện với các thương nhân Do Thái, bạn cũng sẽ nhận ra, họ có tri thức và tầm nhìn rất rộng, không hổ danh là dân tộc có truyền thống mấy ngàn năm về các hoạt động trao đổi thương mại và thực tiễn thương mại phong phú.

“Vậy con nghĩ thế nào?”

“Con muốn thử sức ở ngành kim cương mẹ ạ.” Con trai giải thích với tôi, trong một lần làm phiên dịch cho ông chủ của một công ty kim cương Israel,

nó nhận thấy bản thân mình có cái duyên kỳ lạ với kim cương. Để trở thành một người thành thạo trong ngành kim cương không phải là chuyện dễ, hơn nữa giám định và phân loại kim cương là công việc có tính kỹ thuật cao, đòi hỏi người hành nghề phải có sự tinh tế và nỗ lực gấp bội so với người bình thường. Và Huy Huy rất trân trọng cơ hội này.

Biết con trai mình muốn thử sức ở lĩnh vực kim cương, người làm mẹ như tôi cảm thấy vừa mừng vừa lo. Có luồng ý kiến cho rằng, từ “Jewel” (đá quý) trong tiếng Anh bắt nguồn từ từ “Jew” (người Do Thái), mặc dù ý kiến này không có cơ sở khoa học đáng tin cậy, nhưng chuyện người Do Thái biết khai thác đá quý làm đồ trang sức sớm nhất thế giới là sự thật. Kỹ thuật gia công kim cương và tư chất kinh doanh của người Do Thái bắt nguồn từ quá trình tích lũy kinh nghiệm trong suốt chiều dài lịch sử dân tộc. Người Do Thái đã có lịch sử buôn bán trao đổi kim cương từ hơn ba ngàn năm trước, hiện tại Israel là quốc gia có trình độ tự động hóa gia công kim cương cao nhất thế giới, thương nhân kim cương ở các nơi trên thế giới cũng chủ yếu là người Do Thái. Bởi vậy, tôi chưa bao giờ dám nghĩ tới chuyện con trai mình sẽ trở thành một thương nhân kim cương, thế mà thằng bé lại dám có ước mơ này. Điều khiến tôi lo lắng là, thương nhân kim cương người Do Thái là những nhà buôn có kiến thức rộng nhất thế giới, có một câu tục ngữ hình dung họ như thế này: Ngay đến những vấn đề hiếm thấy như “dưới đáy Thái Bình Dương có loài cá nào đặc biệt” họ cũng nắm rõ trong lòng bàn tay. Vậy làm sao Huy Huy có thể bước vào ngưỡng cửa cao như thế?

Song vốn đã xác định rõ vai trò làm tham mưu cho các con, nên tôi không chỉ tay năm ngón, việc tôi phải làm lúc này là nhắc nhở và ủng hộ con một cách thỏa đáng. Tôi nói: “Huy Huy, nếu con muốn dấn thân vào lĩnh vực kim cương thì từ giờ con hãy bỏ sung những khóa học cơ bản về kim cương, nhưng con phải nhớ là không được làm lỡ việc học chuyên ngành chính của mình.”

Huy Huy chọn đúng ngành mình yêu thích, nó đầu tư nhiều công sức hơn so với mọi người, đồng thời nắm bắt được cơ hội của cuộc đời, khi thị trường Trung Quốc có nhu cầu rất lớn về kim cương, nó thực hiện được ước mơ như những gì mình từng mong muốn, trở thành một thương nhân thành công, học thức uyên bác.

Quá trình trưởng thành của Huy Huy gợi cho tôi nhiều suy nghĩ, bây giờ là thời đại toàn cầu hóa, sự cạnh tranh giữa các nhân tài không hề mang những nét tương đồng so với trước đây. Những người làm cha mẹ phải buông lỏng xiềng xích trói buộc tâm hồn và chân tay con trẻ, cho chúng tự tìm kiếm tọa độ cuộc đời theo ý chí và lộ trình của chính bản thân mình.

Với đạo lý này, tôi nghĩ có lẽ nên dùng chính lời nói của Huy Huy thì có sức thuyết phục hơn. Có một lần, Huy Huy nói với tôi qua điện thoại: “Khi dạy dỗ chúng con, mẹ luôn giúp chúng con xác định tọa độ cuộc đời, khuyến

khích chúng con xây dựng lý tưởng, suy nghĩ về con đường mình đã chọn. Con vô cùng biết ơn mẹ vì điều này. Sau này hiểu chuyện, con nghĩ lại, hỏi chúng con còn nhỏ, một mình mẹ nuôi ba anh em con vất vả là vậy, cuộc sống cũng chẳng khá giả gì, đáng lẽ mẹ phải dạy chúng con kiếm thật nhiều tiền. Nhưng mẹ không hề làm vậy. Con đi theo cách giáo dục của mẹ, dốc sức theo đuổi lý tưởng của mình. Đến khi con học đại học ở Thượng Hải, mẹ còn ủng hộ con, cho con rất nhiều tiền đi học giám định kim cương, động viên con không nên nhìn vào cái lợi trước mắt mà phải phóng tầm mắt ra xa. Bây giờ, con đạt được thành công trong sự nghiệp, có điều kiện kinh tế tốt, có cuộc sống tự do, hạnh phúc, đó đều là món quà mẹ dành tặng cho con.”

Trong quá trình trưởng thành của cô con gái út, tôi cũng kiên định đứng trên cương vị “tham mưu trưởng.” Vào các ngày nghỉ, tôi thường hẹn con gái cùng đi uống trà chiều, trong tiếng nhạc du dương trầm lắng, hai mẹ con vừa uống trà vừa trò chuyện tâm tình về những ước mơ dễ thương của con bé. Đó là khoảng thời gian mật ngọt giữa tôi và con. Theo kinh nghiệm của tôi, những lời cha mẹ chia sẻ trong bầu không khí thân mật, gần gũi như thế dễ đi vào lòng con cái hơn là ra lệnh cho chúng khi nghiêm chỉnh ngồi trong nhà, ở đây phụ huynh thật sự phát huy được vai trò làm tham mưu của mình. Hiện giờ, Muội Muội vừa mới tốt nghiệp cấp Ba và đang thực hiện nghĩa vụ quân sự ở Israel. Tôi biết nó luôn mong quay trở lại Trung Quốc học đại học, có thời gian rảnh là nó lại vào các trang mạng Trung Quốc, lướt xem thông tin tuyển sinh của các trường đại học, cao đẳng. Tôi cũng biết, ước mơ của con bé là làm một nhà ngoại giao, nó muốn học chuyên ngành kinh tế chính trị để thực hiện mục tiêu này và vẫn luôn nỗ lực trải đường đến ước mơ bằng chính đôi bàn tay nhỏ nhắn của mình. Tôi bảo con gái, tôi cảm thấy tự hào vì nó có ước mơ, dám chịu trách nhiệm, bất luận sau này ước mơ làm nhà ngoại giao của nó có trở thành hiện thực hay không, tôi tin nhất định con bé sẽ vươn xa.

Các ngành nghề trong xã hội tương lai thay đổi liên tục, lúc thì IT là ngành “hot”, lúc thì ngân hàng là ngành “hot”, cha mẹ không có con mắt nhìn xa ngàn dặm, không thể giúp con cái lấp khung cho một ngành nghề ổn định. Bộ Lao động Hàn Quốc từng mở một cuộc điều tra về sự phát triển của các ngành nghề, dữ liệu cho thấy, tính đến năm 2009, Hàn Quốc có tổng cộng 12.490 ngành nghề khác nhau. Tăng hơn mười lần so với con số hơn 1.000 nghề ở 50 năm trước. Nền kinh tế tri thức thử thách kỹ năng lập kế hoạch cho sự nghiệp của giới trẻ, nên họ càng cần phải suy nghĩ, phán đoán, quyết định, thực thi và sửa đổi dựa trên năng lực của chính bản thân.

Ở thời đại này, nếu cha mẹ thật sự nghĩ cho hạnh phúc của con cái thì phải thay đổi quan niệm dạy con truyền thống, phải có con mắt dám vượt qua những định kiến đời thường, bản thân cha mẹ phải lùi một bước cho trẻ nhiều cơ hội sáng tạo, tìm kiếm thông tin bên ngoài, chứ không đứng mũi

chịu sào, một tay lo hết mọi việc, che khuất tầm nhìn tương lai của trẻ.

Nếu con cái có cách nghĩ, hướng đi của mình và có quyết tâm thực hiện thì phụ huynh cần buông tay. Nếu phụ huynh có ý kiến khác, sau khi trao đổi với trẻ, tốt nhất vẫn nên để trẻ tự quyết định. Phụ huynh có thể cho trẻ noi gương những người bình thường nhưng có lý tưởng không tầm thường, để trẻ có thể tìm ra tọa độ cuộc đời dựa vào ý chí và lộ trình của chính mình. Vì chỉ có sự tin tưởng và ngưỡng mộ xuất hiện sau quá trình suy nghĩ sâu sắc mới là sự tin tưởng và ngưỡng mộ bền vững nhất, như một con thuyền vững lái, cho dù khởi hành có chậm, nhưng lại chở được chuyến hàng giá trị nhất khi cập bến cuối cùng.

Bồi dưỡng kỹ năng lựa chọn cho con như thế nào

1. Cha mẹ vừa khuyến khích con chấp nhận thử thách, vừa rèn luyện cho con sự can đảm khi đối mặt với hậu quả.
2. Cha mẹ nên bồi dưỡng trí tò mò cho con, không nên dạy chúng tất cả mọi việc. Cha mẹ hãy để cho con em mình tự trải nghiệm, thất bại cũng là bài học.
3. Cha mẹ phải trao quyền lựa chọn cho con cái để chúng tự làm chủ cuộc đời mình.
4. Cha mẹ phải tin tưởng con. Tin tưởng có tác dụng kích thích tinh thần trách nhiệm hơn so với trừng phạt.
5. Con trẻ cần phải luyện tập, phải mắc sai lầm và phải làm lại lần nữa. Cha mẹ bồi dưỡng kỹ năng lựa chọn cho con cái cũng giống như bồi dưỡng các kỹ năng khác, trẻ có thể phải ngã vài lần, sau đó mới có thể leo lên một nấc. Thất bại sau mỗi sự lựa chọn đều có thể bồi dưỡng tinh thần tự chịu trách nhiệm cho trẻ.
6. Cha mẹ hãy lắng nghe những ý nghĩ nhiều khi là kỳ quặc của con. Chưa biết chừng, những phát kiến lạ lùng của con trong mắt cha mẹ sau này sẽ trở thành những sáng kiến làm chấn động cả thế giới. Cha mẹ đừng giam giữ trẻ trong quan niệm cố định, chúng ta cần từ bỏ ý nghĩ bảo thủ, tiếp nhận “đưa trẻ làm việc theo sở thích”, tán đồng và khen ngợi chúng nhiều hơn.
7. Khi bàn về kế hoạch tương lai của con, cha mẹ đừng tỏ ra lo lắng, sốt ruột, chúng ta hãy suy nghĩ cùng con và chọn thái độ đồng tình với ý kiến của con, không nên quá đề cao ý kiến của mình, vì những thứ cha mẹ cho là con đường tắt duy nhất để đi đến thành công, đôi khi lại trở thành vật cản trên

con đường đi tới thành công riêng của chúng.

8. Tạo cho con cơ hội tìm hiểu thông tin và tự thử nghiệm, như chăm chỉ đưa con đi tham gia các cuộc triển lãm, trải nghiệm nghề nghiệp sinh động. Phụ huynh cùng con chú ý tới các thông tin về nghề nghiệp, giúp đỡ con xác định mục tiêu và kế hoạch cụ thể của mình.

Cho con cá không bằng cho cần câu

Ở Israel, nhà nhà đều biết đến câu chuyện của người đánh cá.

Người đánh cá nọ có kỹ thuật đánh cá hạng nhất, được mọi người tôn là “ngư vương.” Nhưng về già, “ngư vương” rất khổ não vì kỹ thuật đánh cá của ba người con trai của ông đều rất tầm thường. Ông thường kể lể nỗi khổ tâm của mình với mọi người: “Tôi thật sự không hiểu, kỹ thuật đánh cá của tôi giỏi như thế, tại sao các con tôi lại kém cỏi vậy? Tôi truyền dạy cho chúng từ khi chúng bắt đầu hiểu chuyện, từ những thứ cơ bản nhất, nói cho chúng biết làm sao giăng lưới để bắt được cá nhất, làm sao chèo thuyền mà không làm kinh động đến cá, làm sao dụ cá vào rọ.”

“Khi chúng lớn lên, tôi còn dạy chúng nhận biết thủy triều, phân biệt luồng cá... Tất cả những kinh nghiệm được rút ra từ những nhọc nhằn vất vả bao năm qua của mình tôi đều truyền lại cho chúng. Vậy mà bây giờ, kỹ thuật đánh cá của chúng thậm chí còn không bằng con cái của những ngư dân hạng bét!”

Một người đi đường, sau khi nghe ông giải bày tâm sự, trầm ngâm hỏi: “Có phải ông vẫn luôn nắm tay các con, hướng dẫn chúng đánh cá không?”

“Đúng vậy, để chúng nắm được kỹ thuật đánh cá, tôi dạy chúng rất kỹ, rất kiên nhẫn.”

“Chúng làm theo từng động tác của ông đúng không?”

“Tất nhiên rồi, để chúng không đi đường vòng, tôi luôn cho chúng bắt chước tôi.”

Người đi đường đúc kết: “Nói như vậy thì chỗ sai của ông đã quá rõ rồi. Ông mới chỉ truyền kỹ thuật cho các con chứ chưa cho chúng luyện tập. Đối với tài năng mà nói, không có tập cũng đồng nghĩa với không có kinh nghiệm, đều không thể trở thành người xuất chúng.”

Ngư vương nắm được rất nhiều kinh nghiệm và bí quyết đánh cá qua những năm tháng bẽ dâu của cuộc đời mình, ông muốn truyền lại vốn quý ấy cho các con trai, hy vọng họ có thể đi đường tắt, nhanh chóng trở thành vua cá. Song ông đã đi sai “nước cờ”, dẫn đến dục tốc bất đạt.

Quả thật, những người làm cha làm mẹ chúng ta ai cũng có vốn sống quý giá cho riêng mình giống ngư vương kia, có ai không nóng lòng muốn truyền lại cho con? *Nhưng hầu hết chúng ta đều phạm vào một sai lầm, xem thường mẫu số chung của mọi phương pháp giáo dục hiệu quả, đó là: Trải Nghiệm.*

Mỗi người khi mới sinh ra đều giống như một tờ giấy trắng, mỗi lần trải qua một sự việc hay vấp ngã đều trở thành một bài văn sinh động trong cuộc sống, bản thân chúng ta đều có thể viết nên một cuốn tiểu thuyết cuộc đời đặc sắc, muôn màu muôn vẻ trên tờ giấy trắng của chính mình, mà không cần cha mẹ phải chấp bút viết thay. Tôi trích dẫn một câu nói như sau: Tám

lòng cha mẹ luôn lo lắng, không nỡ nhìn thấy con vấp ngã; cha mẹ cần buông tay, rèn con như lửa thử vàng, lớn lên từ gió sương mới thành người tài giỏi.

Về Israel không lâu, Huy Huy nói với tôi là nó muốn mua một chiếc xe đạp second-hand. Tôi nghĩ có xe đạp thẳng bé đi học sẽ thuận tiện hơn, nên mua một chiếc đáp ứng mong muốn của con.

Khi đi đá bóng cùng bọn trẻ hàng xóm, Huy Huy hỏi chúng có ai biết ở đâu bán xe đạp không.

Brown, cậu bé mười bốn tuổi nhà bên cạnh nhanh nhẩu lên tiếng: “Tớ biết một người cần bán xe đạp cũ, tớ sẽ giúp cậu liên hệ với anh ta.”

Huy Huy vô cùng cảm động, lập tức cảm ơn: “Tốt quá rồi, cảm ơn Brown. Vậy làm phiền cậu nhé!”

Nhà tôi và nhà hàng xóm vẫn đối xử với nhau rất tốt, họ biết chúng tôi là gia đình đầu tiên di dân từ Trung Quốc ở Kiryat Shmona, nên thường ngày rất quan tâm đến chúng tôi, tôi thường làm nem rán và đưa cho Huy Huy mang sang biếu họ, còn họ cũng thường làm các loại điểm tâm cho chúng tôi thưởng thức. Tôi nghĩ, thằng bé nhà bên chủ động nhận lời giúp đỡ, thì nhất định nó sẽ giúp. Hơn nữa thằng bé cũng biết Huy Huy muốn mua xe đạp chở nem rán đi bán cho tiện, nên nó sẽ chú ý giúp con tôi.

Quả nhiên, chưa đến hai ngày, Brown chạy sang gõ cửa tìm Huy Huy, “Tớ liên hệ giúp cậu rồi, giá cả là 150 shekel. Bây giờ bọn mình đi lấy xe được rồi đây.”

Huy Huy lấy tiền rồi đi theo cậu bạn hàng xóm. Xuống dưới nhà, thằng bé bảo Huy Huy đứng đây đợi, nó sang con đường trước mặt dắt xe qua. Huy Huy nhận xe, đưa tiền cho Brown, sau đó thằng bé quay lại con đường ban nãy đưa tiền cho người bán.

Mấy hôm sau, Huy Huy về đến nhà, ừ ừ nói với tôi: “Mẹ ơi, con gặp người chủ bán xe đạp rồi, anh ta nói chỉ bán với giá 100 shekel, sao Brown lại bán cho con với giá 150 shekel? Tại sao bạn ấy có thể kiếm của con nhiều tiền như thế chứ?”

Huy Huy nói nó không hiểu tại sao cậu bạn hàng xóm muốn kiếm 50 shekel của nó. Nghe vậy, tôi cũng ngỡ ngàng, không hiểu tại sao thằng bé lại ăn chặn tiền của bạn? Loáng một cái đã kiếm được một phần hai giá trị chiếc xe! Tại sao nó không biết thông cảm cho người khác?

Nhưng mặt khác, Huy Huy cũng thiếu suy nghĩ trong chuyện này, nó quá non nớt.

Khi các bậc cha mẹ thấy con mình đưa ra quyết định sai lầm, họ đều đứng ngồi không yên, lòng như lửa đốt. Nhưng những lúc như thế, chúng ta càng cần phải để cho bọn trẻ có không gian suy nghĩ, đừng ép chúng đi vào ngõ cụt.

Ngược lại, đối với tôi, khi con cái đưa ra quyết định không mang lại kết quả

như ý muốn, tôi cảm thấy vui vì qua đó bọn trẻ nhận được một bài học quý giá và hình thành thói quen tự chịu trách nhiệm.

Tôi hỏi Huy Huy: “Khi Brown bảo con không cần sang con đường trước mặt, sao con lại nghe lời bạn, đứng nguyên tại chỗ? Sao con không đi theo bạn, hỏi han thêm?”

Huy Huy hỏi lại tôi: “Nếu là mẹ, mẹ sẽ làm thế nào ạ?”

“Con trai, mẹ không phải là con. Nếu mẹ ở đó, mẹ sẽ hủy bỏ cuộc mua bán này. Nhưng không sao, mẹ biết con rất muốn mua chiếc xe này nên con hãy coi như là mình mất tiền mua một bài học.”

“Lúc đó có thể nói mua hoặc không mua sao mẹ? Lời đã trót nói ra, con không nói không được.”

Tôi chưa kịp trả lời, Huy Huy đã sực hiểu: “Mẹ, con hiểu rõ rồi, con biết mình thật quá non nớt.”

Cậu bé bán xe đạp cho Huy Huy hồi đó mười lăm tuổi, còn Huy Huy nhà tôi mười bốn tuổi. Hai từ “hiểu rõ” của Huy Huy bao hàm rất nhiều ý nghĩa, người làm mẹ như tôi không cần nói thêm nữa.

Tuy nhiên, tôi vẫn phải dạy lẽ phải cho con trai. Tôi bảo Huy Huy, không được vì chuyện Brown chiếm dụng 50 shekel mà mất đi niềm tin vào tình bạn, mất đi niềm tin vào lòng trung thực. Cái được mất trước mắt không quan trọng, quan trọng là được hay mất đều phải thay đổi tính nết của mình, đó là làm một người chính trực, làm một người lý tưởng.

Sau chuyện này, tôi không ngờ Huy Huy học được một quan niệm cơ bản về kinh doanh là nắm bắt mối liên hệ giữa giá thành và lợi nhuận. Chi phí Brown giúp Huy Huy liên hệ với người bán xe, gọi điện thoại liên lạc, chạy đôn chạy đáo khắp nơi, đều tính vào giá thành của chiếc xe đạp. Quan niệm này cho Huy Huy một bài học kinh doanh. Làm ăn buôn bán thì phải kiếm lời, đương nhiên giữa bạn học, giữa hàng xóm láng giềng và giữa bạn bè với nhau có thể tính theo cách khác.

Xã hội mở cửa chịu ảnh hưởng của văn hóa đa nguyên, càng ngày càng trở nên phức tạp, vì vậy các bậc phụ huynh cần dẫn dắt con em mình tích cực suy nghĩ, nhận biết về mọi sự việc, nếu không, chẳng những con cái chúng ta không làm nên trò trống gì, mà còn dễ bị người khác lừa gạt, không bảo vệ được bản thân mình. Có điều, xét từ mong muốn chủ quan của phụ huynh, chúng ta lại không muốn con trẻ vướng vào những chuyện phức tạp, vì ở độ tuổi của mình, chúng giống như một loài động vật nhỏ, tuy lớn lên trong xã hội loài người, phải chịu ràng buộc, nhưng cơ bản nó không thể hiểu hết được những đạo lý rắc rối của con người. Con trẻ cần tìm tòi và học hỏi, cần một quá trình tự điều chỉnh hành vi của bản thân, càng cần sự bao dung và thấu hiểu của người lớn, cũng cần người lớn cho chúng một không gian riêng.

“Sự kiện chiếc xe đạp” cho Huy Huy một bài học thiết thực, mặc dù bài học

này có vẻ không chiều theo ý muốn của thằng bé, nhưng nó lại rất đáng quý. Sau này, Huy Huy bước vào ngành kim cương, trong chuyện làm ăn giao dịch, nó luôn phân tích, suy nghĩ mọi việc thấu đáo, gặp cơ hội làm ăn nó đều không khinh suất, hấp tấp, biết suy xét ý tứ trong lời nói của đối phương, phân tích nguồn gốc và sự thật của thông tin, rồi mới quyết định ứng đối ra sao. Từ “Sự kiện chiếc xe đạp”, Huy Huy cũng rút ra một chân lý là làm kinh doanh phải lấy thành tín làm gốc, không được tính toán cái lợi trước mắt. Như vậy, bạn bè của nó ngày càng nhiều, việc làm ăn ngày càng mở rộng, từ Trung Quốc sang Nhật Bản, Hàn Quốc, Singapore, Việt Nam, Philippines... Huy Huy thường nói: “Hồi đó, mẹ không trách con bị cậu bạn hàng xóm lừa, ngược lại mẹ còn nhắc nhở con làm kinh doanh quan trọng nhất là làm người. Ở Israel, một người vừa khôn ngoan vừa xấu xa, đừng bao giờ nghĩ tới chuyện kinh doanh. Trong giao dịch, con chưa bao giờ sợ người khôn ngoan, con chỉ sợ người không giữ chữ tín và danh dự. Thương nhân cần phải khôn ngoan thì mới có thể tiếp tục làm ăn, hợp tác lâu dài.”

Thật ra, Huy Huy không vấp ngã ở “Sự kiện chiếc xe đạp”, thì sớm muộn gì nó cũng vấp ngã ở lần khác, vì đó là quy luật tất yếu của sự trưởng thành. Sau những dịp tổng kết kinh nghiệm, tôi nhận ra, con cái thường không thể đưa ra phán đoán chính xác khi chưa có tri thức phong phú cùng với khả năng tư duy logic tốt. Nhưng những yếu tố này sẽ được bồi đắp dần dần trong quá trình trưởng thành của chúng, nên chúng cũng sẽ dần có khả năng lựa chọn chính xác. Trong quá trình này, việc trẻ tích lũy kinh nghiệm là rất quan trọng, nói cách khác, cha mẹ bắt buộc phải cho trẻ cơ hội tập đưa ra quyết định như thế nào. Trong quá trình luyện tập, trẻ không thể tránh khỏi những phán đoán sai lầm, nhưng chính kinh nghiệm sai lầm đó là cơ sở cho trẻ đưa ra những quyết định đúng đắn sau này.

Chúng ta mang một sinh mệnh mới đến với thế giới, là để cho chúng tự trải nghiệm, tự lĩnh hội. Đó chính là ý nghĩa của câu “Cuộc đời là hành trình, không phải là đích đến.” Nhưng chúng ta thường vì quá lo lắng cho con mà tàn nhẫn bóp nghẹt sự tự do của sinh mệnh ấy.

Tôi cũng từng mắc phải sai lầm tương tự. Có một lần, trường học của Muội Muội tổ chức cuộc thi thiết kế trang phục cho búp bê Barbie. Tôi mua cho nó rất nhiều búp bê Barbie, thường ngày con bé rất thích cầm kéo may quần áo cho búp bê. Có lúc nó bày một dãy búp bê Barbie trong phòng của mình, ban đầu tôi còn không hiểu nó có dụng ý gì, nhưng tôi không xen vào công việc của con bé, về sau tôi mới phát hiện, thì ra con bé đang tự chơi một mình.

“Xin chào!” Con gái tôi nói chuyện với một con búp bê Barbie.

“Chào bác sỹ, tôi thấy trong người không khỏe, cô có thể khám cho tôi không?”... Con bé thay quần áo cho các loại búp bê Barbie, rồi cùng chơi với chúng.

Muội Muội rất để tâm đến trang phục dự thi của búp bê Barbie, con bé sử

dụng thành thạo kéo và máy khâu trong nhà, nó khoác lên người búp bê Barbie miếng vải đủ màu sắc sặc sỡ, ngoài ra nó còn làm một chiếc mũ xinh xinh, bên trên gắn một chiếc lông vũ.

Nhưng có một số công đoạn cắt may khá phức tạp, con gái tôi luống cuống chân tay, không biết làm thế nào, đành bỏ sang một bên chơi đồ hàng. Cuối cùng tôi làm giúp con gái, mặc dù trang phục tôi làm hài hòa hơn so với trang phục con bé tự thiết kế, song nghĩ một chút, tại sao tôi lại làm hộ con gái chứ?

Nếu tôi cứ luôn ôm “lòng thương hại” đại dốt ấy, dùng “cây kéo” của mình cắt bỏ tất cả trở ngại của con cái để bọn trẻ dễ dàng có được thứ mình muốn, dễ dàng làm những việc mình muốn, vậy các con tôi sẽ càng khó có được một cơ thể khỏe mạnh và tính cách kiên nhẫn trong quá trình “lăn lộn”, ngược lại sẽ dễ trở thành những kẻ thất bại, đặc biệt là trong bối cảnh xã hội cạnh tranh gay gắt trong tương lai. Các bậc cha mẹ thật sự yêu thương con cái cần dùng sự hiểu biết của mình giúp con rèn luyện đôi cánh chắc khỏe, chứ không phải ngăn chúng chui ra khỏi cái kén.

Tôi từng đọc một bài tản văn của nữ tác giả Tất Thục Mẫn có tựa đề là Học khám bệnh, kể về một câu chuyện có thật, xảy ra giữa Tất Thục Mẫn và con trai bà. Vì vậy, tôi khâm phục Tất Thục Mẫn ở điểm bà là người mẹ can đảm, đồng thời cũng khâm phục sự hiểu biết của bà.

Bài văn kể, có một lần con trai bà bị ốm, vì muốn thằng bé biết tự lập nên dù bản thân bà là bác sĩ nhưng bà vẫn để cho nó tự đi tới bệnh viện khám bệnh. Trong lúc con trai một mình đi khám bệnh, trong lòng bà thấp thỏm không yên, bồn bễ dậy sóng: “vì lo cho con, thương con, nên mẹ cảm thấy thời gian trôi đi thật nặng nề.” Đó vốn là tình cảm yếu mềm ẩn trong trái tim người mẹ. Nhưng, tình mẫu tử đích thực cũng là một thử thách đối với người làm mẹ như bà: “mẹ hiểu rõ trách nhiệm làm mẹ của mình. Vậy nên, con trai, con đừng trách mẹ lạnh lùng trong lúc con đang ốm. Một ngày nào đó, con phải rời xa mẹ, tự mình đương đầu với biết bao khó khăn trong cuộc sống. Mẹ nhất định sẽ giúp đỡ con, mẹ sẽ cho con một tấm bản đồ chỉ dẫn, có lẽ nó không hoàn toàn chính xác, nhưng đó là trách nhiệm của mẹ.”

Không phải tất cả các bà mẹ đều có can đảm làm như Tất Thục Mẫn, nhưng bà là một tấm gương sáng của các bà mẹ thật sự yêu con trên khắp thế gian: ĐỪNG ĐỂ CON TRẺ TRỞ THÀNH KẺ TÂM THƯỜNG KHI CHÚNG RỜI XA CHÚNG TA.

Phương pháp bồi dưỡng kỹ năng xử lý những vấn đề đột xuất

1. Lắng nghe là một liều thuốc bổ. Lắng nghe không có nghĩa là cha mẹ dạy trẻ “con cần phải làm như thế nào”, “con không nên làm gì.” Lắng nghe chỉ đơn giản là cha mẹ làm một thính giả có lòng nhẫn nại, khéo hiểu ý con và vỗ về tâm hồn con những lúc chúng cảm thấy tủi thân.

2. Khi con đột nhiên gặp vấn đề khó khăn, khó tránh khỏi những biểu hiện chán chừ, lưỡng lự, thậm chí còn không biết phải xử trí ra sao. *Cha mẹ cần giúp con làm rõ suy nghĩ của mình, cho chúng một cơ hội trao đổi.*

3. *Cha mẹ cần phải có phản hồi kịp thời khi con tự giải quyết thành công một việc nào đó.* Ngoài ra, ý kiến của cha mẹ chỉ mang tính chất tham khảo, không phải là mệnh lệnh.

4. *Trong cứng ngoàì mềm.* Đừng để cho con cảm thấy cha mẹ giám sát và điều khiển tất cả các hoạt động của chúng, nếu không cha mẹ sẽ dễ làm hao mòn khả năng tự xử lý những vấn đề đột xuất của con.

5. Nếu con có bản tính nhu nhược, nhát gan, thiếu quyết đoán. *Cha mẹ không nên làm con bị kích động, mà cần dẫn dắt, gợi mở cho con nói ra nỗi sợ hãi trong lòng mình, cần thông cảm với những nỗi lo lắng băn khoăn, tiếp nhận cảm nhận, đồng thời bày tỏ thái độ ủng hộ chúng.* Ngoài ra, cha mẹ nên tích cực đưa con đến những nơi công cộng, rèn luyện tầm nhìn của chúng, loại bỏ nỗi lo sợ đối với môi trường lạ và tăng tính thích nghi khi gặp vấn đề đột xuất.

6. *Cần bồi dưỡng thói quen “tự nghĩ cách” cho con.* Ban đầu phụ huynh có thể nói cho trẻ biết cách làm thế nào, nhưng quan trọng nhất là từng bước bồi dưỡng kỹ năng phán đoán cho trẻ, giúp trẻ biết tự nghĩ cách xử lý vấn đề. Không nên giúp trẻ làm tất cả mọi việc.

Chương V. Cha Mẹ Nhẫn Tâm Để Yêu Thương Con Sâu Đậm

Cùng vun vén cho tình yêu

Có phụ huynh nói: “Nguyên tắc có làm có hưởng liệu có phá hoại tình cảm giữa tôi và các con? Đó phải chăng là lợi bất cập hại!”

Ý kiến này cho thấy phụ huynh chưa hiểu được tinh hoa của nguyên tắc có làm có hưởng trong giáo dục gia đình của người Do Thái. Các bà mẹ Do Thái cho trẻ làm việc nhà, rồi chú trọng bồi dưỡng kỹ năng quản lý tài sản, phát huy kỹ năng sinh tồn, nhóm lên lý tưởng và ước mơ cho con em mình từ khi chúng còn nhỏ không có nghĩa họ là những bà mẹ tàn nhẫn. Bởi vì, bậc làm cha làm mẹ thật sự hiểu biết, thông suốt sẽ khiến con trẻ dần dần cảm nhận được “cha mẹ làm vậy vì tương lai của mình”, hiểu được tình thương giản dị và sâu sắc của cha, tình yêu lâu bền và ân cần của mẹ. Khi con cái có những bước lột xác nhờ vào tình yêu giống như hình ngọn lửa của

cha mẹ, tình cảm máu mủ ruột rà chẳng những không phai nhạt mà càng ngày càng trở nên sâu đậm theo độ tuổi tăng dần của trẻ, con trẻ cũng càng cảm kích sự dụng tâm của cha mẹ, càng khâm phục tầm nhìn xa trông rộng của cha mẹ hơn. Cho nên bài học quan trọng nhất của nguyên tắc có làm có hưởng là vun vén tình yêu giữa bạn và con cái. Phụ huynh cắt đi phân nửa trái tim của mình, không có nghĩa là vứt bỏ phân nửa tình yêu thương ấy, họ càng khiến con trẻ hiểu rõ đâu mới là thứ thật sự giá trị, đó là người thân, niềm vui, tình yêu. Phụ huynh Do Thái không làm máy in tiền, không làm nô lệ của con, nhưng vẫn có thể khiến tâm hồn của trẻ cảm nhận được niềm vui và hạnh phúc lớn nhất của tuổi ấu thơ.

Hồi còn nhỏ, tôi cũng được tiếp cận phương pháp giáo dục này từ người cha của mình. Một mặt, cha dạy tôi không được làm “công chúa Hạt Đậu”, phải làm cô gái chăm chỉ chịu khó; mặt khác, cuối tuần ông đưa tôi tham gia các buổi tụ tập cùng bạn bè của ông hoặc đi uống trà chiều. Tôi nhớ có lần ông xoa đầu tôi, nhẹ nhàng nói: “Sara, mục đích làm việc của người Do Thái là làm cho cuộc sống hạnh phúc hơn, đừng vì kế sinh nhai mà xem nhẹ hưởng thụ cuộc sống, nó sẽ khiến con mất đi những thứ quý giá hơn rất nhiều.”

Những lúc cùng cha uống trà, ăn điểm tâm là khoảnh khắc đẹp nhất, vô tư nhất trong ký ức thời thơ ấu của tôi. Đến nay, trong đầu tôi vẫn nhớ như in dáng vẻ cha thư thả tựa lưng vào ghế, vừa nghe tiếng nhạc dịu êm, vừa kể cho tôi nghe những câu chuyện thần tiên.

Đến khi làm mẹ, tôi cũng thường xuyên đưa con gái đi uống trà chiều giống như trước đây cha tôi từng đưa tôi đi. Hồi Muội Muội còn nhỏ, kinh tế nhà tôi vừa mới qua cơn bĩ cực, tuy vẫn chưa gánh nổi những khoản chi phí xa xỉ đắt đỏ, nhưng mỗi ngày cuối tuần, tôi đều đưa con gái ra ngoài, tạo cho nó một cuộc hẹn đặc biệt và thú vị. Tôi hy vọng, hai mẹ con tôi cùng có những khoảng thời gian ý nghĩa bên nhau, để con bé cảm nhận được sự lãng mạn và tuyệt vời của dòng chảy thời gian, chứ không phải kể lại những chuyện vụn vặt trong gia đình làm con người ta phân tâm.

Kể từ lần đầu tiên tôi và Muội Muội cùng uống trà ở Princess Teahouse, hai mẹ con tôi đã có những phút giây tuyệt vời, không sao nói hết. Đôi khi chúng tôi dùng một ít trà hoa hồng hoặc là bánh xốp đậu phộng. Con gái tôi ngồi ăn bánh xốp với dáng vẻ lịch sự, từ tốn, sau khi cắn mỗi miếng bánh, nó lại nhẹ nhàng lau phô mai và mút hoa quả dính trên miệng. Con bé còn thích chế mút hoa quả loãng màu xanh vào trà đen, tạo ra một hương vị mới. Bầu không khí trong Princess Teahouse khá tao nhã, nhạc cổ điển réo rất bên tai, còn các cô phục vụ khoác lên mình những bộ trang phục thướt tha uyển chuyển giống như quần áo của các cô thiếu nữ đúng mực thời nữ hoàng Victoria. Trong không khí thân mật ấy, tôi thả lỏng người, tựa lưng vào ghế, kiên nhẫn trả lời các loại câu hỏi cổ quái của con gái. Đôi khi, tôi cùng con gái lắng tai nghe tiếng nhạc đang phát, trong lòng thầm gõ nhịp theo, vừa nghe vừa học giai điệu.

Tôi và Muội Muội đều mong chờ những buổi hẹn cuối tuần ở Princess Teahouse. Dần dà, thời gian uống trà giúp con gái tôi tu dưỡng bản thân, có khí chất bao dung, tao nhã. Cách đây không lâu, tôi cùng một vài người bạn Thượng Hải tới Israel tham quan, họ rủ con gái tôi cùng đi dạo phố, con bé nhiệt tình làm phiên dịch cho họ, giúp họ chọn mua các món quà chuẩn bị mang về nước. Sau khi trở về Thượng Hải, các bạn của tôi đều không ngớt lời khen ngợi Muội Muội: Con gái bà dịu dàng nhỏ nhẹ, không khoa trương, nói năng từ tốn, lúc ăn thịt bò bít tết cả người con bé toát lên vẻ thanh lịch. Bạn tôi còn chân thành mời con gái tôi tới nhà họ chơi, vì con bé tạo cho người khác cảm giác ấm áp, thoải mái như được tắm mình trong gió xuân.

Nghĩ lại khoảng thời gian tôi và con gái cùng uống trà, quả là không trôi qua một cách vô nghĩa. Tình cảm của hai mẹ con tôi thêm phần gắn bó, hơn nữa con gái tôi cũng trở thành một cô gái thanh lịch, hiểu biết về cuộc sống và có phong thái. Chúng ta đừng nên cho rằng giáo dục gia đình của người Do

Thái chú trọng bồi dưỡng kỹ năng quản lý tài sản cho con từ nhỏ là vô cùng vụ lợi, khi tiếp cận giáo dục gia đình của người Do Thái, bạn mới có thể nhận ra, các bậc cha mẹ Do Thái chưa bao giờ coi nhẹ cuộc sống tình cảm giữa những người thân trong gia đình, mối quan hệ giữa cha mẹ và con cái cũng gắn bó khăng khít như người Trung Quốc vậy!

Ngoài những lúc hẹn con gái đi uống trà chiều, tôi còn cùng các con làm những chuyến “du hành thời gian”, mẹ con tôi thường cùng nhau tán gẫu, hỏi tường lại một số chuyện ý nghĩa đã qua, làm tăng thêm sự liên kết của cả nhà.

Sau bữa ăn tối là thời gian tốt nhất để nhà tôi “du hành thời gian”, tôi thông thả kể lại những chuyện thú vị của chúng hồi nhỏ. Bọn trẻ rất thích nghe chuyện hồi nhỏ, chúng muốn biết những bí mật liên quan tới mình, như: Con sinh ra như thế nào, khi mới chào đời trông con ra sao, con lớn dần từng chút một... Các bà mẹ đừng ngại viết lại những chi tiết sau khi sinh con, hãy ghi chép về những lần đầu tiên của con như, lần đầu tiên con ăn dặm là khi nào, lần đầu tiên con cáu gắt là khi nào, lần đầu tiên con mỉm cười là khi nào, lần đầu tiên con biết cầm đồ vật là khi nào. Đương nhiên chúng ta không cần ghi lần đầu tiên con khóc là khi nào, vì khóc là một bản năng của con người, ngay từ khi chào đời, trẻ đã biết cất tiếng khóc. Lầy Dĩ Hoa làm ví dụ, hồi nhỏ thằng bé rất đẹp trai, mỗi lần đưa nó ra ngoài, mọi người đều xúm lại véo má nó, trầm trồ khen ngợi. Khi trò chuyện, tôi nói cho nó biết, hồi đó nó cười như thế nào. Còn có lần đầu tiên Dĩ Hoa biết tiêu tiền, nó tiêu khoảng một cái hết ba hào mua trứng luộc trong nước trà. Vì vậy, tôi đặt tên mục cho nó là “Ba Hào”. Vừa kể những chuyện này, tôi vừa châm chọc Dĩ Hoa khi đó đã lớn: “Dĩ Hoa, mặt con trắng trẻo thế kia chẳng giống trứng luộc trong nước trà tí nào.”

Qua những chuyến “du hành thời gian”, các con tôi hiểu rằng, từ khi chúng đến với thế giới này, tôi vẫn luôn ở bên chúng, bất cứ khi nào, dù tôi có còn sống hay đã qua đời, tình yêu thương của tôi sẽ mãi mãi ở bên các con. Bọn trẻ cảm nhận được sự an toàn, ấm cúng, đồng thời cũng cảm động vì tinh thần trách nhiệm của mẹ. Trong chuyến “du hành thời gian”, cả nhà tôi cùng tận hưởng niềm vui và những điều bí mật, diệu huyền từ quá trình trưởng thành của con người, cùng vun vén tình cảm huyết thống.

Sau khi nghe những câu chuyện “cổ tích” vào buổi tối, Dĩ Hoa và Huy Huy đều muốn ngủ cùng tôi, làm sao đây? Tôi nằm giữa, Dĩ Hoa và Huy Huy mỗi đứa ôm một chân của tôi, nằm lãn lóc một góc. Nhưng vì hai đứa nó mỗi đứa ôm một chân của tôi nên tôi không thể trở mình. Trước khi trở mình, tôi đành phải xin hai đứa nó. Tôi xin hai đứa trẻ như thế nào? Tôi nói với chân trái trước: “Xin lỗi, chân trái cử động một chút”, sau đó tôi lại nói với chân phải: “Tôi sắp cựa quậy, chân phải hãy tránh ra một chút nhé.”

Guồng máy gia đình không thể vận hành trơn tru, nếu nó chuyển động tùy ý

theo hướng bất kỳ, vì vậy chúng ta cần phải vun vén cho gia đình mình. Tôi thường nói “yêu” không chỉ là một danh từ, nó còn là một động từ, cho nên các bậc làm cha làm mẹ cũng cần vun vén tình yêu thương dành cho con cái. Yêu cũng cần tâm đầu ý hợp

Khi cha mẹ không chú ý vun vén cho tình yêu, con cái sẽ phản kháng.

Thời gian đầu mới về Israel, có một dạo, tôi thường xuyên xào bắp cải cho các con ăn, làm bọn chúng phát ngán. Một buổi tối, như thường lệ tôi bung đĩa rau xào lên bàn, nhưng hai cậu con trai của tôi bắt đầu kháng nghị: “Mẹ ơi, món này ăn không ngon, chúng con không muốn ăn nữa.” Cô con gái bé bỏng nhất nhà cũng được thể nói theo: “Đồ ăn không ngon, con cũng không ăn”.

Ba đứa con của tôi cùng nhau lên kế hoạch chống đối mẹ từ trước, mục đích của chúng là muốn tôi cải thiện bữa ăn. Lúc này, tôi mới sự tỉnh, ý thức được vì áp lực cuộc sống nên tôi đã sơ ý coi nhẹ chuyện ăn uống của bọn trẻ. (Chú thích: Lúc đó tôi vẫn là bà mẹ nội cơm điện hoạt động hai tư giờ một ngày)

Trời đã tối, chợ thực phẩm đã đóng cửa, trong nhà cũng không có thứ gì ngon hơn.

Bà mẹ thông minh sẽ làm thế nào? Tôi lập tức chạy xuống tầng, vào cửa hàng tạp hóa mua ít thịt dăm bông, rồi về nhà lấy đồ xanh trong tủ lạnh ra, đập thêm ba quả trứng gà, làm một nồi cơm rang Dương Châu đủ màu sắc cho bọn trẻ. Tôi vừa bung cơm ra bàn, ba đứa liền xúm vào, vui vẻ ăn ngay lập tức. Thật ra, tôi vẫn dùng bắp cải, chỉ là tôi biến hóa một chút thành món cơm rang Dương Châu, vừa có màu sắc bắt mắt vừa có mùi vị thơm ngon.

Con cái không ăn cơm mình nấu là sự đả kích lớn nhất đối với người mẹ. Với các bà mẹ nước ngoài, đặc biệt là các bà mẹ Do Thái, khi trẻ không ngoan ngoãn ăn cơm, quá bữa, họ sẽ không cho trẻ ăn nữa. Nhưng lần này, bọn trẻ bỏ bữa hoàn toàn là do tôi lơ là chuyện đổi món cho chúng, nên tôi phải vội vàng chữa cháy. Nếu bạn muốn xây dựng quyền uy của đáng sinh thành, thì trước hết bạn phải tôn trọng ý kiến hợp lý của con trẻ.

Tuy điều kiện kinh tế gia đình tôi lúc ấy cũng chỉ thường thường bậc trung, không thể ngày nào cũng ăn bốn món thịt một món canh, nhưng kể từ lần đó, tôi đặc biệt chú ý đến vấn đề đổi món cho bọn trẻ. Vào cuối tuần tôi bảo các con: “Lại đây nào các con, chúng ta cùng làm sủi cảo!” Nhân sủi cảo do bọn trẻ tự chọn, mỗi đứa ôm một cái chậu nhỏ, nào là nhân thịt bò, hành tây, cà rốt thịt dê và còn có cả nhân chay, chúng vô cùng hào hứng xắn tay cùng làm với tôi.

Khéo vun vén cho tình yêu, cả nhà sẽ tâm đầu ý hợp. Nói đến đây, nước mắt tôi tự nhiên lại chực trào. Khi các con đang chơi đá bóng ở dưới tầng, trông thấy tôi đi mua thức ăn về, chúng sẽ chạy ùa ra, đón lấy túi, xách lên tầng. Những lúc ăn thịt gà, đáng lẽ đùi gà, cánh gà và ức gà đều là phần thưởng

cho bọn trẻ, nhưng chúng lại tranh nhau nói: “Mẹ ơi, con muốn ăn cỗ gà, mẹ gấp cỗ gà cho con.” Tôi tưởng rằng chúng thích ăn cỗ gà, liền lấy cỗ gà chia cho ba đứa, song cũng chính lúc đó tôi mới phát hiện ra những phần ngon nhất của con gà đều nằm gọn trong bát của tôi. Mỗi lần các con tôi bóc quýt ăn, ăn đến quả nào ngọt chúng đều để lại phần tôi. Khi tôi bước vào phòng, cả ba anh em nó cùng đưa quýt mời tôi, rồi rít nói: “Mẹ, mẹ ăn quýt của con, quýt của con ngọt hơn!”

Có một năm, mùa đông cũng trùng vào mùa mưa của Israel, tôi lạnh đến phát sốt, vội vàng thu dọn cửa hàng bán nem rán, đi viện khám bệnh, mua thuốc. Lúc về, vì tiếc tiền đi taxi, nên tôi vịn tường đi bộ về nhà, bình thường tôi chỉ đi hết quãng đường từ bệnh viện về nhà trong vòng mười lăm phút, không ngờ hôm đó, tôi phải mất hơn bốn mươi phút mới về được đến nhà. Vào phòng, tôi nằm bẹp trên giường. Ba đứa đi học về, vừa trông thấy tôi bị ốm đã vội vàng đi lấy gạo nấu cháo để tôi ăn cháo và uống thuốc trước rồi ngủ. Nửa đêm, đột nhiên các con lay tôi dậy, Huy Huy một tay cầm cốc nước, một tay cầm thuốc, nhắc tôi: “Mẹ ơi, mẹ uống thuốc đi.” Về sau tôi mới biết, thì ra hai anh em nó tìm hiểu đơn thuốc của tôi, thấy trên giấy viết cứ sáu tiếng phải uống thuốc một lần, nên chúng tự phân công nhau, Dĩ Hoa trông ba tiếng trước, Huy Huy trông ba tiếng sau. Nghĩ hai cậu con trai ôm túi chườm nóng cho tôi, chăm chăm nhìn tôi uống thuốc trong đêm đông lạnh giá, tôi uống thuốc mà mắt ướt đẫm niềm vui.

Bây giờ ba đứa đều đã khôn lớn, chúng không thể ngồi sát đầu gối, vây quanh người tôi giống như trước đây nữa, nhưng vào mỗi ngày nghỉ chúng đều đến thăm tôi. Có hôm, gần sáu giờ tối, Dĩ Hoa gọi điện báo sắp đến, lòng tôi khắp khởi vui mừng. Tôi định xào cải thìa cho Dĩ Hoa, đó là món nó thích ăn nhất. Dĩ Hoa biết lưng tôi không khỏe, không nên tự thái rau, nhưng cũng biết không lay chuyển được tôi, nên nói: “VẬY MẸ ĐỂ CON TẮM QUÁT CHO MẸ TRƯỚC NHÉ.”

“Hoa Mộc Lan” cảm nhận cuộc sống trong quân ngũ.

Lúc đang chuẩn bị thái rau thì điện thoại trong phòng khách đổ chuông. Dĩ Hoa ra nghe điện thoại, mới đi được hai bước nó đã quay đầu lại nhắc tôi: “Mẹ, cẩn thận tay mẹ đấy.” Trong lúc con trai ở ngoài nghe điện thoại, nước mắt tôi lại chảy ra. Ở đây, tôi muốn nói với những người mang phận làm con trên thế gian rằng, thứ người mẹ thật sự cần là rất ít, đôi khi một câu nói quan tâm ân cần hay chỉ cần trong lòng con có mẹ cũng đủ làm người mẹ cảm thấy vui vẻ và thỏa mãn vô hạn. Dĩ Hoa gác máy rất nhanh, trước khi nó chạy vào bếp, tôi đã kịp lau vội nước mắt, không để con trai trông thấy giọt nước mắt hạnh phúc của mình. Lời dặn dò chu đáo của Dĩ Hoa luôn ở mãi trong lòng tôi, không bao giờ quên. Mỗi khi tâm sự cùng bạn bè, nói đến chuyện này, tôi vẫn không sao diễn tả hết cảm xúc của mình.

Đoạn trước chúng tôi nói, giáo dục gia đình của người Do Thái cũng giống như gia huấn cổ của Trung Quốc, đều nhấn mạnh đến sự kết hợp giữa yêu và dạy: “Không lo cha mẹ không yêu con, chỉ lo biết yêu mà không biết dạy.” Dù vậy, yêu và dạy cũng cần có chừng mực, nếu chúng ta chỉ đẩy mạnh khía cạnh dạy dỗ, con trẻ sẽ trở thành tấm bia giáo dục, không cảm nhận được tình yêu thương cha mẹ dành cho mình, tình cảm giữa cha mẹ và con cái đi vào bế tắc.

Có người bạn từng đến nhà tôi chơi, được biết con trai mua tặng tôi căn biệt thự ở Thượng Hải, bà ấy nói: “Tôi ngưỡng mộ bà nhất ở điểm bà có cậu con trai tuyệt vời. Người ta nói nuôi con phòng lúc tuổi già, bà thật sự làm được rồi.”

Bà ấy nói đúng. Tôi có đòi hỏi con cái phải báo đáp tình yêu thương của mình không? Có, mà cũng không. Yêu cầu được báo đáp chỉ là hình thức bề ngoài, còn dạy các con biết cảm nhận và truyền tải tình yêu, khơi thông tình cảm giữa hai bên và biết cảm ơn, đó mới là mục đích sau cùng của tôi. Khi con trẻ cố ý thể hiện tình yêu thương đối với cha mẹ, phụ huynh hãy cho chúng biết rằng: Mẹ cảm nhận được tình yêu con dành cho mẹ, mẹ cảm thấy rất vui. Cha mẹ phản hồi về niềm vui khôn tả con cái mang lại cho mình cũng sẽ làm bọn trẻ vui lây.

Nói đến đây, tôi muốn chia sẻ với các bạn một câu chuyện trong ngày sinh nhật của Huy Huy. Đó là vào một sáng đẹp trời ngày 8 tháng 10, trời vừa sáng, tôi đã tỉnh giấc, nhưng vẫn nằm nán lại trên giường suy nghĩ xem buổi tối nên làm tiệc sinh nhật cho Huy Huy như thế nào. Bỗng thấy Huy Huy gõ cửa, chạy vào phòng tôi. Nó đến bên giường, thủ thủ gọi tôi.

“Mẹ ơi, con cảm ơn mẹ!” Huy Huy đột nhiên nói chuyện với tôi bằng tiếng Hebrew.

“Con cảm ơn mẹ đã thai nghén con, mang con đến thế giới này để cho con nhìn thấy ánh mặt trời và cảm nhận cuộc sống tươi đẹp!”

Thấy Huy Huy nói mấy lời văn vẻ này, lấp ba lấp bắp, tôi mới phát hiện ra

trong lòng bàn tay nó có một mảnh giấy nhỏ. Huy Huy vừa liếc nhìn mảnh giấy nhỏ vừa nói với tôi bằng thứ tiếng Hebrew chưa sôi.

“Bây giờ con còn nhỏ nhưng con sẽ chăm chỉ học tập thật tốt, mẹ đợi sau này con lớn lên, con sẽ cho mẹ một cuộc sống tốt đẹp.”

Thằng bé còn nhỏ tuổi, vốn từ vựng tiếng Hebrew của nó cũng không nhiều, đều là tự tra từ điển từng câu một rồi viết ra giấy, lấy keo dán vào lòng bàn tay. Vào ngày sinh nhật của con trai, người làm mẹ lại nghe được lời cảm ơn xuất phát từ đáy lòng của con, thật vô cùng hạnh phúc. Yêu thương giống như một cái túi lớn, đựng vào thì có cảm giác thỏa mãn, lấy ra lại là cảm giác thành tựu và hạnh phúc.

Phương pháp bồi dưỡng lòng biết ơn cho con

Biết ơn là một thứ tình cảm cao thượng, và cũng là tài sản quý giá của con người. Khi thăng hoa, nó có thể kinh thiên động địa, tuôn chảy không ngừng, phát huy sức mạnh phi thường.

Các bậc phụ huynh có thể bồi dưỡng lòng biết ơn của con em mình từ những phương diện sau đây:

1. Dạy con biết chia sẻ. Chia sẻ không chỉ là một nghi thức giao tiếp, quan trọng hơn nó còn thể hiện một tâm hồn lành mạnh. Trong các gia đình Do Thái, tình yêu giữa cha mẹ và con cái không phải là một chiều, mà có sự trao đổi qua lại giữa hai bên, con trẻ không những tiếp nhận tình yêu thương của cha mẹ, chúng còn biết đáp lại tình cảm ấy.

2. Đừng coi thường vai trò làm gương cho con cái của cha mẹ. Trong cuộc sống, cha và mẹ đều có trách nhiệm và nghĩa vụ riêng của mình đối với gánh nặng gia đình, nhưng hai người cũng nên cùng nhau chia sẻ những lợi ích của gia đình. Cha mẹ cần quan tâm đến từng thành viên trong gia đình, quan tâm đến nhu cầu và tôn trọng quyền lợi của người kia. Từng lời nói cử chỉ của cha mẹ đều ảnh hưởng sâu sắc tới con trẻ, chúng sẽ dung nạp được tư tưởng biết ơn trong quá trình mô phỏng lối sống của cha mẹ.

3. Theo người Do Thái, muốn dạy con trẻ biết cảm ơn người khác, trước hết phải dạy chúng biết cảm ơn cha mẹ mình. Phụ huynh cần cho con em mình hiểu rõ, không dễ gì cha mẹ mới nuôi chúng lớn bằng ngân này, chúng nên báo đáp công ơn nuôi dạy của cha mẹ. Người Do Thái thường kể cho trẻ nghe câu chuyện động vật cảm ơn: Sau này con quạ lớn lên, nó quay trở về cho cha mẹ ăn, giống như ngày trước cha mẹ nó từng đi kiếm thức ăn ở bên ngoài về cho nó ăn. Loài chim còn làm được như vậy, huống hồ là con người?

4. Hãy để “quan niệm chia sẻ” bám rễ trong lòng trẻ. Hầu hết các gia đình có một con đều rất nuông chiều, coi con trẻ là “tiểu hoàng đế” trong nhà, muốn gì được nấy, hiển nhiên chúng sẽ có tư tưởng độc chiếm. Khi ăn cơm, có gia đình đều dành hết thức ăn ngon cho con; khi xem ti vi, con giữ điều khiển từ xa; khi có đứa trẻ khác tới nhà chơi, con không cho mẹ chia quà vật cho bạn. Cứ tiếp diễn như vậy, “quan niệm chia sẻ” và “lòng biết ơn” khó mà bám rễ trong con trẻ.

5. Người Do Thái thường xuyên cho con trẻ nói ra tên người hay sự việc mà chúng cần cảm ơn, dạy chúng biết mỉm cười khen ngợi người tốt. Họ tin rằng, chỉ khi biết cảm ơn, trẻ mới biết giúp đỡ người khác, quan tâm đến người khác và làm việc gì cũng không lấy mình là trung tâm, không ăn hiếp bạn bè. Như vậy mối quan hệ giữa trẻ và mọi người xung quanh sẽ ngày càng hài hòa, tốt đẹp.

6. Cho trẻ tiếp xúc nhiều hơn với thế giới tự nhiên. Nếu lúc nào con trẻ cũng nhìn thế giới bằng ánh mắt biết ơn, thì chúng sẽ nhận ra vẻ đẹp của thế giới này, đó là tiếng chim hót véo von, ánh nắng chan hòa, hoa cỏ ngát hương. Những điều giản dị đó sẽ làm tâm hồn con trẻ ngập tràn niềm vui.

7. Cảm ơn phải thể hiện được sự chân thành, xuất phát từ sự cảm kích tận đáy lòng, chứ không phải vì mục đích nào đó như muốn lấy lòng người khác. Những người Do Thái kiệt xuất đều là những người hiểu được tầm quan trọng của lời cảm ơn.

Khoảng cách tâm hồn bằng không

Quan điểm của một số bậc phụ huynh Trung Quốc cho rằng người phương Tây, người Do Thái đối xử vô tình và lạnh nhạt với con cái là hết sức sai lầm. Người Do Thái có một câu cách ngôn rất minh triết: Con người có ba người bạn là con cái, của cải và việc thiện. Chỉ có một dân tộc phải vật lộn trong dòng chảy sinh tồn của máu và lửa, đồng thời phải đối mặt với khổ đau trong thời kỳ dài mới có thể cấu tứ ra câu cách ngôn này. Dân tộc Do Thái ý thức rõ, tương lai và hy vọng của xã hội đều được ký thác trên đầu mỗi sinh mệnh nhỏ bé đó. Các gia đình Do Thái quả đúng là “vương quốc của trẻ thơ.” Người Do Thái quan niệm phụ nữ mang thai phải được hưởng chế độ đặc biệt, ăn uống tẩm bổ thật tốt. Với gia đình nghèo, cả nhà thà nhịn đói chứ không để phụ nữ mang thai chịu đói. Đứa trẻ vừa chào đời đã trở thành trung tâm chú ý của cả gia đình. Nói theo cách của người Do Thái thì: “Một tuổi là quốc vương.”

Xét từ ý nghĩa này, người Do Thái cũng yêu thương, tôn trọng con cái giống như người Trung Quốc, chỉ có điều họ chú trọng nhiều hơn đến cách để thể hiện tình yêu thương.

Khi trẻ bước qua thời thơ ấu, phụ huynh Do Thái sẽ giữ tình yêu thương ở sâu trong lòng, duy trì khoảng cách nhất định với trẻ. Mọi tình yêu trên thế giới đều hướng đến mục đích chung là sự gắn kết, chỉ có một tình yêu luôn hướng đến sự phân ly là tình yêu cha mẹ dành cho con cái. Giúp con sớm trở thành một cá thể độc lập, có khả năng tách rời cha mẹ, có thể đối diện với thế giới bằng nhân cách độc lập của mình chính là tình yêu đích thực cha mẹ nên dành cho đứa con của mình. Cha mẹ rút lui càng sớm, buông tay càng sớm, trẻ càng dễ thích nghi trong tương lai.

Tuy nhiên, cắt đứt cuống rốn không có nghĩa cha mẹ và con cái đường ai nấy đi, tâm sinh hiềm khích. Ngược lại, phụ huynh Do Thái cho rằng, nếu duy trì được một khoảng cách phù hợp và tinh tế giữa cha mẹ và con cái sẽ càng khiến cho trẻ thấu hiểu lòng cha mẹ, cảm nhận được sức mạnh của tình máu mủ, dù xa nhau vạn dặm cũng vẫn cảm thấy như ở gần bên.

Tạp chí *Giáo dục gia đình* của Israel có đề cập đến một đạo lý như sau: Nếu cha mẹ là cây cung thì con cái tựa như mũi tên. Cây cung tốt thì không có mũi tên tồi, cha mẹ cần hướng trẻ vào việc trau dồi trí tuệ, nhân cách. Bởi thế nên, bậc phụ huynh ẩn giấu phân nửa tình yêu thương của mình không phải là hoàn toàn vứt bỏ phân nửa tình yêu thương ấy, làm vậy tình cảm cha mẹ dành cho con cái càng trở nên lý trí, khoa học và nghệ thuật hơn, chứ không phải ngày càng trở nên nặng nề và mù quáng.

Trong giai đoạn trẻ đi học, thời gian cha mẹ xa con nhiều hơn là thời gian ở bên cạnh con. Có lần Huy Huy, khi đó đang học ở nước ngoài gọi cho tôi

một cuộc điện thoại đường dài quốc tế. Tôi thấy giọng con trai qua điện thoại có phần không vui, tâm trạng cũng khá buồn bã, nhưng khi đó tôi đang ở Tel Aviv, nước xa sao không cứu được lửa gần, tôi bỗng cảm thấy vô cùng lo lắng, không biết làm cách nào mới có thể khiến thằng bé chịu nói ra tâm sự của mình.

“Con trai sao thế, có chuyện gì không vui à?” Tôi thận trọng hỏi.

Thằng bé hờ hững đáp: “Không có gì đâu, mẹ đừng lo”.

Con cái hiểu chuyện ngược lại đôi khi càng khiến cha mẹ cảm thấy dằn vặt hơn. Dù biết ắt hẳn thằng bé đã gặp chuyện không như ý nào đó, song tôi không truy hỏi thêm nữa, chỉ an ủi nó: “Con trai, dù có chuyện gì đi nữa, con cũng đừng quá lo lắng, mọi chuyện rồi cũng qua thôi.” Vậy nhưng sau khi cúp máy, tôi vẫn thấy lẩn cấn trong lòng, con cái là khúc ruột của người mẹ, nên nó rầu rĩ, tôi cũng thấy buồn theo. Huy Huy là đứa hướng ngoại, có chuyện gì thằng bé cũng chia sẻ với tôi ngay. Lần này chọn cách im lặng, nhất định là nó có chuyện khó mở lời.

Làm thế nào đây? Hai mẹ con xa cách trăm núi nghìn sông, làm thế nào tôi có thể cho con thấy sự quan tâm và ủng hộ của mình dành cho nó? Sau khi nghĩ đi nghĩ lại, tôi quyết định cầm bút, viết cho con trai một bức thư:

Huy Huy yêu dấu!

Hy vọng khi con đọc được bức thư này của mẹ, tâm trạng của con đã khá hơn.

Trong cuộc sống, vô vàn nỗi lo lắng của chúng ta thực ra đều do chúng ta tự chuốc lấy. Đời người vô thường, nếu con nhìn nhận nó theo hướng tích cực hoặc tiêu cực thì nó sẽ tích cực hoặc tiêu cực như vậy. Mẹ muốn kể cho con nghe một câu chuyện rất thú vị:

Chiếc đồng hồ quả lắc mới lắp ráp được đặt ở giữa hai chiếc đồng hồ cũ. Hai chiếc đồng hồ cũ “tích tắc”, “tích tắc” từng giây. Một trong hai chiếc đồng hồ cũ bảo chiếc đồng hồ mới: “Chạy đi nào, giờ cháu cũng cần làm việc rồi đây. Song ta có phần lo là cháu chẳng thể chạy quá 32 triệu lần đâu.”

“Trời! 32 triệu lần.” Chiếc đồng hồ nhỏ vô cùng sùng sốt. “Bắt cháu làm việc nhiều như thế à? Cháu chẳng làm được, chẳng làm được đâu.”

Chiếc đồng hồ cũ còn lại liền bảo: “Cháu đừng nghe bác ấy nói linh tinh. Không cần phải sợ, cháu chỉ cần đúng đưa quả chuông theo mỗi giây là được.”

“Trên đời này làm gì có việc đơn giản vậy.” Chiếc đồng hồ quả lắc bán tín bán nghi: “Nếu thế thì cháu sẽ thử xem sao.”

Chiếc đồng hồ mới nhẹ nhàng “tích tắc” theo từng giây, cứ thế không biết một năm trôi qua từ bao giờ và nó đã chạy được 32 triệu lần.

Sau khi con đọc hết câu chuyện này, mẹ muốn gửi cho con một bài hát cũ, đó là bài Auf Flügeln des Gesanges của Felix Mendelssohn, mẹ hy vọng bài hát đẹp và bình yên này sẽ giúp tâm trạng của con bình ổn trở lại.

Năm xưa, ông ngoại con từng bảo mẹ: “Tiếng hát là những tinh linh tồn tại mãi mãi. Vì dù vui vẻ hay đau buồn, tiếng hát đều có thể giúp con tìm thấy hạnh phúc.” Hồi đó mẹ còn nhỏ, không thể chia sẻ được với nỗi buồn của một người đã phải rời bỏ quê hương, ra nước ngoài lánh nạn là ông ngoại con, mẹ chỉ biết nép vào lòng ông, mơ hồ cảm nhận khúc nhạc du dương cùng ông.

Thời gian tựa như nước chảy qua cầu, chớp mắt mẹ đã đến độ tuổi của ông ngoại con năm nào, cuối cùng mẹ đã hiểu vì sao ngày ấy ông con hay nghe nhạc một mình. Chỉ cần giai điệu cất lên, dù vào bất kỳ lúc nào hay bất kỳ nơi đâu, dù tâm trạng chúng ta đang nóng vội hay thư thả, thì những phút giây tươi đẹp và êm dịu ấy cũng khiến con người cảm thấy cuộc sống hóa ra không khô khan và căng thẳng đến vậy.

Tôi ra cửa hàng băng đĩa nhạc mua đĩa *Auf Flügeln des Gesanges* của Felix Mendelssohn gửi kèm lá thư cho cậu con trai đang học ở Thượng Hải, thể hiện sự tin tưởng cùng lòng quan tâm tôi dành cho thằng bé, để nó hiểu rằng, dù hai mẹ con cách xa nhau, nhưng tôi vẫn có thể chia sẻ với nó mọi đắng cay ngọt bùi trên đường đời, nó không phải chiến đấu một mình.

Sau một thời gian, con trai tôi trịnh trọng tuyên bố với tôi qua điện thoại: “Mẹ, con nhận được thư mẹ gửi rồi, bản nhạc đó quả thực rất hay. Con cảm ơn mẹ!” Giây phút ấy tôi thấy lòng mình như ấm lại.

Vợ chồng tổng thống Mỹ Barack Obama cũng có cùng cách nghĩ như vậy trong vấn đề giáo dục con cái. Họ cố gắng giữ khoảng cách hợp lý trong tình yêu, nắm tay con trượt patin, vỗ tay khen ngợi động viên và hòa mình vào cuộc sống của con. Chỉ cần con gái đưa giấy mời tham dự hoạt động xã hội, họ đều cố gắng đến dự. Họ luôn theo sát mọi biểu hiện của con gái ở trường, giữ liên lạc với thầy cô giáo của con...

Ba mẹ con đi bộ cùng nhau.

Nếu các bậc cha mẹ muốn thúc đẩy trẻ tiến bước trên con đường tự lập, muốn một ngày nào đó mình có thể buông tay con ra, thì giữa cha mẹ và con cái cần phải có một khoảng “thời gian mật ngọt”. Như hồi con còn nhỏ, khoảng thời gian trước lúc trẻ đi ngủ chính là “thời gian mật ngọt.” Cha mẹ không nên cảm thấy khó chịu, phiền lòng với những câu hỏi liên miên của con, cũng đừng chán ghét việc kể đi kể lại cùng một câu chuyện cho con nghe mỗi đêm. Hãy tận dụng khoảng thời gian trước lúc trẻ ngủ để “nói chuyện tâm tình” với con, biến cảm giác gắn bó thành thứ “mật ngọt” điều hòa mối quan hệ giữa cha mẹ và con cái.

Khi bạn thật sự lắng nghe con cái, chúng sẽ dần dần học được cách chia sẻ những khúc mắc, hy vọng và mong muốn của mình với bạn. Những cái ôm, nụ hôn nhẹ và vuốt ve tràn đầy tình yêu thương của bạn sẽ làm dịu đi nỗi bất an trong con, khiến tâm tư trẻ trở nên thư thái và mãn nguyện, dễ đi vào giấc mơ đẹp. Dù cha mẹ có trò chuyện tán gẫu với con về bất cứ vấn đề gì thì đó cũng là một cách thể hiện tình yêu và sự quan tâm của cha mẹ đối với trẻ. Kỳ thực, con trẻ suy nghĩ vô cùng đơn giản, chúng chỉ muốn hằng ngày cha mẹ quan tâm tới mình nhiều hơn, trò chuyện với mình nhiều hơn. Cho dù đó chỉ là một số chuyện vặt không vui xảy ra ở trường, thì việc cảm nhận được sợi dây liên kết gắn bó giữa cha mẹ và chúng vẫn là điều mà trẻ ao ước nhất.

Khi trao đổi, trò chuyện với các con, đôi lúc tôi sẽ kể cho chúng nghe những tình huống tương tự tôi từng gặp hồi nhỏ, rằng khi đó tôi đã xử lý ra sao, như lúc buồn, chịu thiệt hay thất vọng thì làm thế nào. Khi bọn trẻ biết tôi cũng đã từng phải đương đầu, vượt qua áp lực và phiền não, chúng chịu nghe lời tôi hơn. Tấm gương của người mẹ rõ ràng cũng sẽ khiến trẻ thêm can đảm, tự tin và có khả năng đề kháng áp lực tốt hơn.

Chung Nam Sơn, viện sĩ Viện Công trình Trung Quốc trong một buổi báo cáo đã hồi tưởng về mẹ, người có ảnh hưởng rất lớn tới cuộc đời của ông. Ông nói, cốt lõi trong tình yêu thương của mẹ là mãi mãi nắm tay dìu dắt và dõi theo đứa con. Ông chia sẻ: “Mẹ là người có ơn sinh thành, dưỡng dục ra tôi, về giáo dục, mẹ càng bỏ nhiều công sức dạy dỗ tôi hơn. Hồi tiểu học tôi học rất kém. Lên lớp 5, trong một lần đi thi, tôi bất ngờ đạt được thành tích cao, mẹ vui mừng bảo tôi: ‘Nam Sơn, con cũng được đấy chứ’. Lời mẹ nói làm lòng tự tôn trong tôi bỗng chốc bùng lên. Từ đó trở đi, tôi bắt đầu chăm chỉ học hành.”

Tình thân máu mủ giữa cha mẹ và con cái là mối liên hệ sẽ theo ta đến hết cuộc đời, “cha mẹ yêu mình, hiểu mình, ủng hộ mình, luôn luôn ở bên cạnh mình” là nguồn sức mạnh quan trọng nhất giúp con cái đứng lên tự đối diện với thế giới này.

Một số bí quyết nhỏ giúp phụ huynh nắm bắt tâm tư tình cảm của con

1. Cố gắng thu thập tư liệu về cuộc sống của con. Tạo hồ sơ tư liệu gia đình từ khi con ra đời, ghi lại những lời nói và việc làm của con. Qua đó, phụ huynh có thể nhìn ra ưu nhược điểm cũng như những tâm trạng phản ánh thói quen sinh hoạt, sở thích của con. Nhờ vậy, quá trình giáo dục sẽ đạt hiệu quả hơn.

2. Lắng nghe ý kiến của con trên nhiều phương diện. Phụ huynh thu thập tư liệu về trẻ trên nhiều phương diện có thể tránh được cái nhìn chủ quan, phiến diện về con, qua đó giúp họ nhận ra vấn đề bản thân mình thường xem nhẹ, bỏ qua. Với trẻ, thầy cô giáo là người chúng tin tưởng nhất, còn bạn bè là người thân thiết nhất. Cho nên thu thập tư liệu từ thầy cô giáo, bạn bè của trẻ là lựa chọn đúng đắn nhất của các bậc cha mẹ.

3. Trở thành bạn thân của con. Nếu không muốn con đóng chặt cánh cửa tâm hồn với bạn và biến bạn thành kẻ ngoài cuộc, thì các bậc cha mẹ không nên lúc nào cũng đặt mình vào vị thế bề trên. Sau khi cả nhà dùng bữa xong, phụ huynh có thể trò chuyện hỏi han, tâm sự cùng con. Rút ngắn khoảng cách tâm lý giữa hai thế hệ, giúp cha mẹ nắm được tính nết, cá tính, hứng thú và sở thích của trẻ.

4. Trân trọng từng tiến bộ nhỏ của con. So sánh những thay đổi của con qua từng ngày, cha mẹ sẽ nhận ra sự tiến bộ và điểm sáng của con. Cha mẹ cần phải tuyên dương khích lệ, giúp con trải nghiệm thành công. Đó chính là điểm đột phá trong việc giáo dục con cái.

5. Kịp thời nắm bắt động thái tâm tư của con. Giúp con học cách giải quyết các vấn đề nảy sinh trong cuộc sống một cách đúng đắn, đồng thời truyền đạt lại cho con những kinh nghiệm, tư tưởng và giá trị của mình thông qua giao tiếp ngôn ngữ.

6. Chọn kênh kết nối phù hợp. Mỗi đứa trẻ có một tính cách khác nhau, muốn làm được điều này phụ huynh cần lựa chọn cách trò chuyện phù hợp với trẻ dựa trên đặc điểm tính cách của nó. Ở đây chúng ta có hai cách. Một là cách nói thẳng: Cha mẹ thẳng thắn cho trẻ biết rõ thái độ của mình về vấn đề cần bàn. Ưu điểm của phương pháp này là đi thẳng vào vấn đề, tuy nhiên nó chỉ thích hợp với những đứa trẻ có tính cách hướng ngoại. Cách gián tiếp: Cha mẹ dùng một câu chuyện nhỏ hoặc một ví dụ nào đó khơi gợi hứng thú trò chuyện của trẻ sau đó dẫn dắt cuộc nói chuyện vào chủ đề cần trao đổi.

7. Tìm cơ hội trò chuyện thích hợp. Luôn có một vài vấn đề, sự việc phát sinh từ chính bản thân trẻ và môi trường xung quanh, việc cha mẹ kịp thời nắm bắt vấn đề, sự việc điển hình và tiến hành trao đổi, trò chuyện với trẻ sẽ mang lại hiệu quả cao hơn bình thường, bản thân trẻ cũng dễ tiếp thu hơn.

8. Tạo bầu không khí thân ái, dễ chịu. Rất nhiều bậc phụ huynh bình thường rất ít khi trò chuyện, trao đổi với con, nhưng khi có vấn đề xảy ra, họ lại nghiêm khắc răn dạy trẻ, cứ như vậy khoảng cách giữa cha mẹ và con cái ngày một lớn hơn. Vì vậy, muốn cuộc trò chuyện với trẻ đạt hiệu quả tốt

hơn, cha mẹ cần tạo bầu không khí thân mật, gần gũi, pha trò, kể vài chuyện thú vị nhằm rút ngắn khoảng cách tình cảm giữa hai bên.

Lùi bước không có nghĩa là bỏ mặc

Vô cùng tàn nhẫn vô cùng yêu thương khuyên các bậc phụ huynh, nếu thật sự nghĩ đến hạnh phúc của con, hãy lùi về phía sau, không làm một chiếc “trục thẳng” lúc nào cũng bay lượn trên đầu trẻ, vì đó là hành động xâm phạm tâm hồn con trẻ và cũng là xem thường nhu cầu trưởng thành của chúng, làm giảm khả năng miễn dịch, khả năng tự lo liệu và thích nghi của con.

Tuy nhiên, cha mẹ lùi về phía sau không có nghĩa là bỏ mặc trẻ. Ở Israel, dù hoàn cảnh mỗi gia đình khác nhau, nhưng tất cả các bậc cha mẹ đều có chung một nguyên tắc hành động cơ bản nhất là “tôi có thể buông tay cho phép con tự do trong giới hạn”, còn nếu con vượt quá giới hạn này, cha mẹ sẽ không để trẻ tùy ý nữa.

Nếu bạn hỏi tôi có kinh nghiệm gì về việc lùi về hậu phương, buông tay song vẫn không bỏ mặc con tự tung tự tác, thì điều đầu tiên tôi nghĩ đến chính là các buổi họp gia đình của chúng tôi. Gần như hàng tuần, mỗi gia đình Israel đều có buổi họp mặt định kỳ. Theo chuyên gia giáo dục Israel: Thảo luận hoặc giải quyết vấn đề về con cái (từ bốn tuổi trở lên) trong buổi họp gia đình được tổ chức mỗi tuần một lần có thể giảm bớt rất nhiều rắc rối cho cha mẹ. Nhiều vấn đề có thể được giải quyết thông qua buổi họp gia đình, song đây chỉ là lợi ích phụ mà nó đem đến cho bạn. Lợi ích quan trọng hơn của buổi họp gia đình nằm ở chỗ, nó giúp trẻ học kiến thức sinh tồn, như nắm được cách giải quyết vấn đề, học hỏi kỹ năng giao tiếp, biết hợp tác và tôn trọng lẫn nhau, bồi dưỡng trí sáng tạo, biết cách tổ chức thảo luận tập thể, biết chịu trách nhiệm và phát biểu cảm nhận, biết làm sao cho mọi người đều vui vẻ.

Các buổi họp gia đình đánh dấu quá trình chuyển biến tư tưởng của tôi và các con. Tôi xin chia sẻ một số tình tiết cụ thể trong buổi họp gia đình của chúng tôi. Buổi họp mở đầu bằng tách trà buổi sớm, thường do Muội Muội pha sau giờ ăn sáng thứ Bảy hàng tuần. Con bé mặc chiếc tạp dề nhỏ, bung món điểm tâm dâu tây ngon mắt nó tự làm, cẩn thận đặt từng phần nhỏ xuống trước mặt mọi người.

Về cơ bản, người chủ trì buổi họp không phải là tôi, mà do bọn trẻ luân phiên đảm nhận. Ngoài người chủ trì buổi họp ra, mỗi buổi họp gia đình còn có một trợ lý chịu trách nhiệm hỗ trợ người chủ trì và đảm nhận các công việc như điều phối thời gian, ghi biên bản buổi họp, những “chức vụ” này cũng là do bọn trẻ lần lượt nhận làm. Chủ trì và trợ lý đảm bảo buổi họp được triển khai theo đúng trình tự, nhiệm vụ của những người còn lại là tham gia thảo luận. Khi bắt đầu buổi họp, mỗi thành viên trong gia đình đều phải tích cực tham gia xây dựng ý kiến, vì chủ đề thảo luận là những vấn đề

thường gặp trong cuộc sống hàng ngày nên mỗi thành viên đều cảm thấy mình có điều cần nói, còn một khi đã nói thì phải nói ra hết.

“Tình hình học tập tuần này thế nào?”, “Đạo này có đối xử tốt với bạn bè hay không?”, “Tuần này ai trực nhật tốt?”, “Thực đơn tuần này thế nào?”, “Làm sao học tiếng Hebrew nhanh hơn?”, “Nem rán bỏ sung thêm vị cay liệu có đắt hàng không?”, “Thêm bột nêm gà sau cùng đỡ lãng phí hơn?”, “Cần chuẩn bị quà gì cho sinh nhật bạn học?”, “Con muốn tới tiệm bánh mì làm thêm liệu có được không?”, “Mẹ mở nhà hàng thì thế nào?”...vv.. Đó đều là những câu hỏi thảo luận trong buổi họp gia đình của chúng tôi. Nhìn qua, chúng đều là những vấn đề nhỏ nhặt, song thực tế lại rất quan trọng. Vào thời điểm thảo luận, đó thật sự là những vấn đề cấp bách chúng tôi cần phải giải quyết.

Buổi họp gia đình mang lại cho bọn trẻ cảm giác có một sợi dây liên kết các thành viên trong gia đình với nhau, chúng nhận ra mẹ chính là hậu thuẫn của chúng. Những lúc khó khăn nguy nan, cần sự trợ giúp, mẹ nhất định sẽ xuất đầu lộ diện. “Bữa ăn ở Jerusalem” xuất phát từ chính sự thương thảo trong một buổi họp gia đình.

Sau khi đến Israel, Dĩ Hoa và Huy Huy lần lượt nhập học trường ngôn ngữ. Trường ngôn ngữ Israel dạy tiếng Hebrew bằng tiếng Hebrew. Trên cánh cổng chính của trường treo một khẩu hiệu: “Khi bước vào trường, bạn hãy nói tiếng Hebrew.” Đối với những em nhỏ mới đến Israel, thầy cô giáo sẽ dạy chúng bằng ngôn ngữ cử chỉ. Chẳng hạn như khi dạy đến từ “mở cửa” trong tiếng Hebrew, thầy cô sẽ làm động tác “mở cửa.” Với trường hợp ngôn ngữ cử chỉ không thể biểu đạt rõ ý nghĩa, thầy cô sẽ vẽ hình minh họa. Vì thế cho nên khi đứa trẻ cất tiếng nói, ngữ cảm tiếng Hebrew trong trẻ đã được

hình thành, vấn đề ngôn ngữ nhanh chóng được giải quyết.

Trong một buổi họp gia đình, Dĩ Hoa và Huy Huy bảo tôi: “Mẹ, có vẻ như chúng con học tiếng Hebrew mà chẳng hiểu gì cả.” Sau khi trò chuyện với hai đứa, tôi nhận thấy nguyên nhân khiến chúng không qua được môn này không phải là do chúng không cố gắng. Nguyên nhân nằm ở chỗ, lớp học có quá nhiều học sinh Liên Xô cũ nên bắt buộc dĩ giáo viên phải điều chỉnh phương pháp dạy học, dùng tiếng Nga xen lẫn tiếng Hebrew. Kết quả là Dĩ Hoa và Huy Huy bị lẫn giữa tiếng Hebrew và tiếng Nga.

Tôi cảm thấy có vấn đề, hồi đó Israel và Trung Quốc mới thiết lập quan hệ ngoại giao, chúng tôi là gia đình Trung Quốc đầu tiên di dân về Israel. Ngoài hai anh em Dĩ Hoa và Huy Huy ra, ở trường ngôn ngữ của Israel không còn học sinh Trung Quốc nào khác, nên thầy cô giáo chắc chắn sẽ không đặt ra chế độ giảng dạy riêng biệt chỉ vì hai học sinh Trung Quốc. Giờ làm thế nào? Đắn đo suy nghĩ mãi, cuối cùng tôi quyết định đến Cục Giáo dục Jerusalem ngay trong đêm đó. Khi tôi vất vả đến nơi thì trời đã tối đen như mực, Cục Giáo dục đã hết giờ làm. Tôi cũng không biết mình lấy đâu ra can đảm ngủ qua đêm dưới tòa nhà không bóng người qua lại đó. Sáng sớm hôm sau, tôi vào văn phòng làm việc của Cục trưởng và cuối cùng cũng mời được một giáo viên dạy tiếng Hebrew giỏi nhất ở địa phương cho hai cậu con trai của mình. Người thầy tôi mời về từ Jerusalem quả đúng là giáo viên dạy tiếng tốt nhất mà tôi từng gặp. Dưới sự dạy dỗ hết lòng của thầy, tiếng Hebrew của Dĩ Hoa và Huy Huy đã tiến bộ vượt bậc.

Sự thành công của giáo dục ngôn ngữ Israel đã gợi mở cho tôi nhiều ý tưởng. Hằng ngày tôi thu thập các loại hoa văn, cắt và phân loại các kiểu tranh ảnh trên giấy báo rồi đem dán lên tấm bìa các tông. Khi Dĩ Hoa và Huy Huy từ trường về, tôi đưa tấm bìa các tông cho hai đứa, bảo chúng nhặt ra những từ mình chưa biết để đến trường hỏi lại thầy cô hoặc hỏi bọn trẻ hàng xóm. Đó cũng là lý do các con tôi luôn tin mẹ là hậu thuẫn mạnh mẽ nhất của chúng. Vì chúng biết, vào những thời khắc quan trọng, chắc chắn mẹ sẽ xuất hiện.

Cũng trong một buổi họp gia đình, tôi trịnh trọng hỏi bọn trẻ: “Mẹ muốn mở một quán cơm Trung Quốc, các con thấy được không?” Tôi đề nghị từng đứa phát biểu ý kiến của mình. Lúc đó, cô con gái của tôi mới học tiểu học, song nó cũng có quyền phát biểu ý kiến. Nhiều năm sau, các con tôi đều đã trưởng thành, nhưng cho đến bây giờ, mấy đứa vẫn nhớ cả nhà từng ngồi họp bàn về “Kế hoạch tăng trưởng GDP của gia đình.”

Tuy tôi là người đề xuất họp gia đình hàng tuần, nhưng cũng chính tôi – một bà mẹ Trung Quốc, lại không hứng thú với kiểu dân chủ hoàn toàn, nên những hành động thiếu dân chủ xuất hiện trong các buổi họp đại đa số đều bắt nguồn từ tôi. Tôi thường vô tình mang quyền làm mẹ của mình ra áp đảo bọn trẻ. Song cách hành xử của tôi ngay lập tức vấp phải sự lên án và phê

bình của các con. Chúng nghiêm mặt, trịnh trọng bảo tôi rằng: “Chúng con đề nghị mẹ chỉ phát biểu khi đến lượt mình, giờ chưa đến lượt mẹ.” Tôi vội vàng đáp: “Mẹ xin lỗi!” và dành tuân thủ chương trình làm việc của buổi họp, kìm nén uy quyền của mình, để các con có cơ hội thể hiện.

Israel có câu danh ngôn: Vì Đức Chúa Trời không thể chăm lo mọi việc nên ngài mới tạo ra người mẹ. Nói như vậy có nghĩa là người mẹ có đặc quyền trong tình huống đặc biệt. Tôi rất ít khi sử dụng thanh thượng phương bảo kiếm này, nhưng cũng có một số ngoại lệ, như trong vấn đề chọn trường của con cái. Môi trường xã hội của con là do bạn học của chúng quyết định, những người bạn này có thể trở thành bạn bè, đối tác làm ăn trong suốt đời của con, và đôi khi còn trở thành bạn đời của chúng. Ngoài ra, tổ chức của giáo viên cũng có mối liên hệ mật thiết tới tổ chức của từng học sinh. Vì vậy chọn trường là vấn đề lâu dài. Về vấn đề này, tôi từng có bất đồng với con gái và phải dùng đến thanh thượng phương bảo kiếm của mình. Khi đó, con bé không muốn đến trường tiểu học tôn giáo, vì trường tiểu học tôn giáo quy định giờ vào lớp sớm hơn các trường tiểu học công lập thông thường, lại còn quy định học sinh phải mặc váy đến trường và dành 40% thời gian học môn Do Thái học. Con gái tôi muốn học ở một ngôi trường nào đó sôi nổi, ồn ào hơn. Song tôi lại giúp nó tìm một trường tiểu học tôn giáo tốt nhất ở địa phương. Tôi đã suy nghĩ rất kỹ rồi mới đưa ra quyết định này.

Từ thập kỷ 1950 của thế kỷ trước, Israel khuyến khích con em của dân di cư mới vào học trường tiểu học tôn giáo, học một số kiến thức và giá trị quan truyền thống cơ bản của dân tộc Do Thái qua các môn học (đặc biệt là lịch sử, văn học và địa lý) và hoạt động ngoại khóa của trường. Cách học này giúp thế hệ sau của dân di cư mới nhanh chóng vượt qua rào cản văn hóa Hebrew, nhanh chóng thích nghi với văn hóa Israel, hòa nhập cuộc sống nhà trường và môi trường xã hội nơi đây. Tôi nghĩ, sau này lớn lên có thể con gái tôi không thừa nhận văn hóa Israel, nhưng con bé không thể không hiểu gì về nó. Ví dụ như: bộ đồ ăn dùng trong các chế phẩm từ sữa bắt buộc phải sử dụng riêng với bộ đồ ăn dùng trong các món chế biến từ thịt. Cá, trứng, nước hoa quả và rau củ (thực phẩm Pareve) có thể ăn chung với các loại thịt hoặc chế phẩm từ sữa. Bộ đồ ăn dùng trong các chế phẩm từ sữa và bộ đồ ăn dùng trong các món chế biến từ thịt cần được sử dụng, rửa và cất riêng...

Để giúp con gái có một khởi đầu tốt đẹp trước khi đến trường tiểu học tôn giáo, tôi thuê gia sư hằng ngày đến nhà dạy con bé hai mươi hai chữ cái trong tiếng Hebrew suốt một tháng. Trong tiếng Hebrew, từ “sabra” nghĩa là “người Israel sinh ra và lớn lên ở địa phương”, là ngôn ngữ dân tộc của người Do Thái và cũng là một trong những ngôn ngữ lâu đời nhất trên thế giới. Nó là một phân nhánh của nhóm ngôn ngữ Semitic thuộc hệ ngôn ngữ Semito - Hamitic Trung Đông, không có chữ cái nguyên âm mà chỉ có hai mươi hai chữ cái phụ âm, chữ viết được viết từ bên phải sang bên trái. Văn

Hebrew tuy đơn giản nhưng muốn giữ được nét dung dị, tự nhiên người viết cần phải hết sức cẩn thận. Tôi nhờ gia sư bắt đầu dạy con gái từ chữ cái đầu tiên đến chữ cái cuối cùng trong bảng chữ cái, còn con bé cứ học như vậy một tháng cho đến khi thuộc lòng.

Hồi mới đến trường tiểu học tôn giáo, con gái chưa hoàn toàn hiểu tâm nguyện tôi. Nhưng sau khi học được ba năm, những nét văn hóa và lễ nghi này đã ăn sâu, bén rễ vào tâm hồn con bé. Mọi Muội hiểu phong thổ và phong tục tập quán của Israel, con bé viết văn bằng tiếng Hebrew rất hay, kỹ năng tu từ cũng rất tốt. Nhờ nhận được sự giáo dục ôn hòa nên con bé đã trở thành cô gái được mọi người yêu mến.

Gửi con gái theo học một trường tôn giáo, để cho con bé học cách trở thành cô gái nết na. Trong thâm tâm, tôi vẫn luôn muốn tìm cơ hội để trò chuyện với con về quyết định thiếu tôn trọng của tôi đối với cá tính của con, tôi vẫn luôn muốn xin lỗi và nói với con rằng: lựa chọn này xuất phát từ toan tính riêng của người mẹ. Tôi tin, đến một ngày nào đó, khi tôi không còn tồn tại trên cõi đời này, thế hệ di dân thứ ba là những đứa cháu do con gái tôi sinh ra sẽ thấu hiểu nỗi khổ và tâm nguyện của bà ngoại nó.

Dù vậy, tôi cũng không kiên trì làm theo toan tính riêng của mình đến cùng. Sau khi con gái tốt nghiệp tiểu học, tôi thuận theo ý con bé, cho nó vào học ở một trường trung học cơ sở phổ thông. Bước vào cấp hai, thành tích tiếng Anh và toán học của con bé luôn đứng đầu lớp, đó là nhờ vào sự giáo dục vô cùng nghiêm khắc từ trường tiểu học tôn giáo.

Mười chín tuổi, con bé đã bắt đầu nhận được thành quả từ sự giáo dục của nhà trường trong những năm tháng đó, nó thông hiểu văn hóa và lễ nghi phong tục của Israel, được bạn bè Israel yêu mến và có mối quan hệ rất tốt với mọi người. Nó làm phiên dịch hỗ trợ Cục Cảnh sát, làm trợ lý cho luật sư, giúp các lao động Trung Quốc thừa kiện mà không gặp khó khăn gì về mặt văn hóa. Một hôm, đột nhiên con gái bảo tôi: “Nếu ban đầu mẹ không bắt con học trường tiểu học tôn giáo, có lẽ con sẽ mãi không hiểu được những điều sâu sắc trong tâm hồn.”

Cảm ơn sự trưởng thành của con gái.

Tuy ranh giới giữa lùi một bước và bỏ mặc là rất nhỏ, nhưng lại tồn tại sự khác biệt vô cùng lớn. Lùi một bước là một sách lược nhìn xa trông rộng trong giáo dục gia đình. Nhưng khi thực hiện phương án giáo dục đẩy trẻ lên “tuyên đầu” đúng lúc, những lúc trẻ cần được bảo vệ hoặc vấp phải khó khăn vượt quá tầm xử lý của chúng, phụ huynh phải có sự hỗ trợ trẻ thật kịp thời. Nói cách khác, cha mẹ cần đứng ở “cự ly an toàn” để bảo vệ, để trẻ biết rằng khi nguy cấp, mẹ nhất định sẽ xuất hiện!

Một số nguyên tắc cơ bản cần tuân thủ khi tổ chức buổi họp gia đình

1. Ăn định thời gian họp hàng tuần và tất cả các thành viên trong gia đình đều phải có mặt đầy đủ.
2. Công bố trước chủ đề sẽ thảo luận trong buổi họp gia đình (ghi ra giấy), để mọi người trong nhà đều có thể viết ý kiến lên đó.
3. Cho trẻ viết lại thông tin quan trọng cùng những thỏa thuận giữa các thành viên trong gia đình.
4. Tránh can thiệp, cần tắt ti vi và máy nghe nhạc trong lúc họp.
5. Mở đầu buổi họp bằng lời tán thưởng và cảm ơn. Như vậy, mỗi người trong gia đình đều có cơ hội khen thưởng và được khen thưởng, cảm ơn và được cảm ơn.
6. Chú ý lắng nghe ý kiến của từng người, vì thảo luận và lắng nghe cảm nhận của người khác luôn khiến đối phương cảm động và chuyển biến tích cực.
7. Không to tiếng, chê bai, quát tháo hay cắt ngang lời người khác trong buổi họp.
8. Không chiếm dụng khoảng thời gian xem phim hoạt hình của trẻ làm thời gian tổ chức buổi họp.
9. Dành chút thời gian thảo luận về những việc, kế hoạch sắp tới như kỳ nghỉ.
10. Chuẩn bị một ít thức uống và đồ điểm tâm trước khi bắt đầu buổi họp gia đình để buổi họp thêm phần vui vẻ.

Gieo nắng cho tình yêu

Con cái là thiên sứ của cha mẹ, là phúc phận ông trời ban tặng cha mẹ; con cái là báu vật của cha mẹ, dù nghèo đói hay giàu có, đối với cha mẹ con cái mãi mãi là người quan trọng nhất; con cái là niềm vui của cha mẹ, dù cuộc sống khổ cực thì cha mẹ cũng đã có con là niềm an ủi; con cái là hy vọng của chúng ta, mọi vinh hoa phú quý đều không thể sánh bằng lòng hiếu thảo của con trẻ. Như lời bài hát *Con yêu, con nghe chẳng*: “Con yêu, con nghe chẳng? Không cần con báo đáp mẹ bất cứ điều gì. Đêm ngày nuôi dạy con đã mang đến cho mẹ thời khắc đẹp nhất cuộc đời...”

Nguồn năng lượng để duy trì nhịp đập của cả gia đình không phải là uy quyền, mà là sự lạc quan và tình yêu cha mẹ dành cho con. Chính sự lạc quan rộng mở và tình yêu thương vô bờ mới là cội nguồn tinh thần, là bến đỗ an toàn, là động lực không ngừng tuôn chảy trong trái tim mỗi thành viên trong gia đình.

Trong việc thể hiện tình yêu ấy, các bậc cha mẹ Do Thái coi trọng phương pháp biểu đạt có tính lạc quan hơn.

Lúc gần gũi con, cha mẹ Do Thái thường bảo trẻ rằng: “Sống vui vẻ và hạnh phúc mỗi ngày là mục tiêu của cuộc sống.” Đó cũng là tinh thần giáo dục gia đình của dân tộc Do Thái được truyền qua các thế hệ.

Chúng ta thường quan niệm, một ngày là khoảng thời gian được bắt đầu từ sáng sớm và kết thúc vào lúc sẩm tối, nhưng người Do Thái lại nghĩ khác.

Một ngày của người Do Thái bắt đầu từ lúc mặt trời lặn. Rất nhiều người tò mò trước quan niệm thời gian kỳ lạ này: “Tại sao một ngày lại bắt đầu từ khi mặt trời lặn?” Người Do Thái cho rằng, so với cách tính thời gian bắt đầu bằng ánh sáng và kết thúc bằng bóng tối, cách tính thời gian bắt đầu bằng bóng tối và kết thúc bằng ánh sáng khiến con người ta cảm thấy hân hoan vui sướng hơn. Khi đặt chân vào một gia đình Do Thái, điều đầu tiên khiến bạn ấn tượng, chắc chắn là bầu không khí lạc quan của gia đình. Lạc quan là cội nguồn tinh thần các bậc phụ huynh Do Thái tạo ra cho con cái họ.

Hồi tôi còn nhỏ, cha tôi lấy mình làm gương, dạy tôi phải luôn mỉm cười đối diện với khó khăn. Khi bị phát xít Đức bức hại, cha tôi đã xoay xở bỏ trốn đến Thượng Hải. Với hai bàn tay trắng, ông đã tạo dựng công việc buôn bán các loại rượu và thảm trải sàn bằng sự hiểu biết, tinh thần lạc quan điển hình của người Do Thái, bắt đầu gây dựng lại cuộc sống. Ông dốc hết tâm trí của mình vào việc dạy tôi trở thành một người biết vượt lên khó khăn, ông thường nói: “Sara, khi con thấy tâm trạng mình không tốt, hệt hẵng chính là lúc con tự coi mình là kẻ bất hạnh nhất trên thế giới. Nếu con biết còn có người khổ sở hơn con nhiều, cha tin con sẽ vô cùng trân trọng những điều mình đang có. Tựa như bóng tối làm nền cho ánh sáng, điều không may cũng

làm nền cho may mắn. Khi con mỉm cười với cuộc sống, cuộc sống cũng sẽ mỉm cười lại với con.”

Tôi từng đọc một bài viết của Du Mẫn Hồng, Hiệu trưởng trường Tân Phương Đông, nói về cách tạo dựng cội nguồn tinh thần cho con cái của một gia đình tràn đầy tinh thần lạc quan và tình yêu thương. Du Mẫn Hồng đưa gia đình đi nghỉ, cả nhà cùng ngắm trăng bên bờ biển. Sau hơn một giờ ngắm trăng, ông lo con gái lạnh nên đề nghị mọi người quay về khách sạn. Nhưng con gái ông nói: “Con không về đâu, phải đợi đến khi trăng lên đến chỗ kia thì con mới về.” Câu nói của con gái khiến Du Mẫn Hồng nhận thấy tính quan trọng của việc để con lĩnh hội những ý thơ trong cuộc sống, và điều này cũng khiến ông ngộ ra rằng, chính thái độ sống tiêu dao, ung dung tự tại của cha ông năm xưa đã truyền lại tính cách cởi mở, thoải mái cho ông bây giờ. Khi gặp bất cứ khó khăn, trắc trở hay nỗi đau nào, tính cách này luôn phát huy tác dụng rất lớn.

Các bậc cha mẹ Do Thái coi tinh thần lạc quan và tình yêu thương là cội nguồn tinh thần, là huyết mạch sinh tồn của toàn gia đình. Còn tôi, chưa kịp suy nghĩ thấu đáo đã phải chấp hành nhiệm vụ này rồi.

Lúc mới trở về quê hương, mọi chuyện đều không như những gì tôi mừng tượng, chuyện tốt đẹp thường chỉ đến sau những khó khăn. Ban đầu tôi cứ ngỡ ít nhất Cục Di dân Israel sẽ sắp xếp cho tôi sống ở một thành phố tâm cỡ như Haifa, không ngờ họ sắp xếp cho gia đình tôi đến thành phố Kiryat Shmona gần biên giới nước Lebanon láng giềng. Đó là một thành phố nhỏ nằm ở phía tây bắc của Hula Valley với hai mươi hai ngàn dân.

Ba đưa con của tôi chưa hiểu gì, vì đây là lần đầu tiên xuất ngoại, nên được đi máy bay là bọn trẻ đã thích chí lắm rồi. Rời sân bay ồn ào và đám người xa lạ, bọn trẻ tựa như những chú chim khách bé nhỏ, riu rít lên xe ngồi, ô tô chạy thẳng về phía bắc Israel theo con đường quốc lộ nhấp nhô lên xuống. Đi, đi mãi, Dĩ Hoa và Huy Huy nhận thấy phong cảnh bên ngoài cửa xe càng lúc càng trở nên hoang vắng, so với Thượng Hải phồn hoa náo nhiệt cùng những tòa nhà chọc trời, nơi đây thật đơn điệu và yên ắng.

“Mẹ, sao chúng ta phải đến đây?”

“Vì đây là nơi đào tạo ra những viên chức ngoại giao xuất sắc nhất của Israel!” Đó là điều cán bộ của Cục Di dân cho tôi biết, tôi dùng nó vực dậy tâm trạng đang chuyển từ háo hức sang buồn chán của bọn trẻ.

Sau hơn ba giờ chạy, xe đến Kiryat Shmona, rồi dừng lại ở giữa những tòa nhà màu trắng vũng chãi. Thật ra thành phố Kiryat Shmona cũng rất đẹp, xa xa là rặng núi tuyết cao ngất trời của Lebanon, còn ở ngay trước mắt là hoa cỏ cây cối xanh tươi rậm rạp.

Bọn trẻ lớn lên ở Thượng Hải, chưa bao giờ được nhìn thấy núi tuyết nên lúc đó chúng đã phấn chấn lại ngay. Hơn nữa, những vị chủ nhân trong tòa nhà màu trắng nghe nói là dân di cư từ Trung Quốc về, đều nhiệt tình ra thăm hỏi

chúng tôi. Dựa vào chút vốn liếng tiếng Hebrew cổ được cha tôi dạy trước đây, tôi thực hiện một vài cuộc chuyện trò đơn giản với họ.

Đám trẻ hàng xóm nhiệt tình giúp chúng tôi mang hành lý lên tầng ba. Hệt như bố cục nhà tôi sống hồi nhỏ tại Hội Liên hiệp người Do Thái ở Thượng Hải, chỗ này cũng thiết kế tầng ba làm nơi ở, tầng trệt không có tường ngăn nên có thể dùng làm sân bóng cho bọn trẻ chơi đùa. Gia đình tôi ở căn hộ số chín gồm ba phòng ngủ, hai phòng khách và hai phòng vệ sinh với tổng diện tích sử dụng là hơn một trăm mét vuông, vừa đủ dùng. Tuy nhiên, căn hộ trống huơ trống hoác, không có đồ đạc gì cả, nên nhìn hơi thê thảm.

Bọn trẻ ôm hành lý của mình, vừa muốn đặt xuống lại vừa không muốn, thiếu não hỏi tôi: “Mẹ, tối nay chúng ta ở thế nào đây?”

“Các con đừng lo, để mẹ nghĩ xem nào.” Lúc đó, tôi không biết mình lấy đâu ra sự can đảm vô song đó. Nhân lúc mặt trời còn chưa lặn, tôi vội vàng chạy xuống tầng dưới tìm mấy thùng các tông, xé thành từng tấm, trải xuống sàn nhà rồi dỡ chăn đệm trong hành lý mang theo ra, bốn mẹ con mới tạm coi là có chỗ ngả lưng. Đến khi những người hàng xóm mang bữa tối sang, chúng tôi bắt đầu ngày đầu tiên của cuộc sống mới ở Israel. Tâm trạng bọn trẻ như thời tiết tháng sáu, thoát cái đã nắng vàng rực rỡ. Trong màn đêm u tối, tôi và bọn trẻ chơi trò oản tù tì, nắm tay to nắm tay nhỏ vung lên hạ xuống chung một nhịp, căn hộ sơ sài đầy ắp tiếng cười hạnh phúc.

Trước khi đi ngủ, tôi ôm bọn trẻ bảo: “Các con, mọi thứ khác có thôi. Dù nơi đây không phồn hoa bằng Thượng Hải, song nó mang đến chiếc nôi cho sự trưởng thành của các con và một ngôi trường hoàn toàn mới mẻ. Các con có biết người Do Thái đã tạo ra cho thế giới biết bao nhân tài không? Họ chính là những tấm gương cho các con noi theo. Sau nửa năm nữa, các con học tốt tiếng Hebrew, mẹ sẽ cố gắng chuyển nhà đến Tel Aviv hoặc Jerusalem, mẹ mong các con sẽ có một tương lai tươi sáng. Mẹ yêu các con. Mẹ hứa sẽ cho ba anh em một cuộc sống hạnh phúc.”

Cuộc sống lật sang trang mới. Theo quy định của nhà nước, mỗi người dân di cư mới chuyển đến Israel đều phải đến học ở trường ngôn ngữ, tham gia khóa đào tạo tiếng Hebrew từ ba đến sáu tháng. Tiếng Hebrew là ngôn ngữ dân tộc của người Do Thái, được xem là thứ ngôn ngữ lâu đời nhất trên thế giới hiện nay. Điểm khác biệt lớn nhất của tiếng Hebrew so với tiếng Trung là tiếng Hebrew có rất ít hình dung từ. Chẳng hạn khi miêu tả một sự vật, bạn sẽ phải sử dụng rất nhiều phép so sánh. Để rèn luyện khả năng so sánh cho các con trong thời gian ngắn nhất, mỗi tối tôi và bọn trẻ ngồi quây quần bên bàn ăn cùng chơi trò ngôn ngữ. Tôi chịu trách nhiệm đặt câu hỏi, ba đứa con tranh nhau trả lời. Ví dụ như tôi hỏi: “Các con, ai hình dung ra được ngày tối trời nhất thì như thế nào nhỉ? Hôm nay mẹ có món đùi gà, ai trả lời đúng sẽ được ăn trước!”

“Ngày tối trời nhất là: tối đen như mực!”

“Chưa phải là câu trả lời hay nhất!”

“Ngày tối trời nhất là: giơ tay ra trước mặt cũng không thấy gì!” Câu trả bằng tiếng Hebrew của Dĩ Hoa là hay nhất. Dĩ Hoa được cắn một miếng đùi gà trước tiên, ba đứa cười lăn với nhau.

“Yeheyesedr (mọi thứ nhất định sẽ tốt hơn)”. Đây là câu đầu tiên tôi nói với bọn trẻ vào mỗi buổi sáng sau khi thức dậy, nó cũng là câu cửa miệng quen thuộc của các bậc cha mẹ Do Thái.

Chỉ là một người phụ nữ bình thường, vào thời điểm đó tôi có lý do để buồn bã khóc lóc, thậm chí vô cùng lo sợ cho tương lai sau này; nhưng trên cương vị một người mẹ trưởng thành, tôi cần dùng thái độ lạc quan, kiên cường, đề ung dung đối mặt với mọi chuyện, tôi phải làm tốt vai trò đầu tàu gia đình của mình. Thực tế cuộc sống là tài liệu giảng dạy tốt nhất trong việc giáo dục con cái, thái độ nhiệt tình, kiên trì, không ngại khó và ý chí kiên cường của cha mẹ trong cuộc sống sẽ là trụ cột tinh thần vững chãi nhất của trẻ khi đứng trước khó khăn.

Trở về Israel, quần áo mấy mẹ con mang theo từ Thượng Hải không phù hợp với hoàn cảnh ở đây, chúng tôi liền nhặt quần áo trong giá đựng quần áo cũ ngoài đường đem về dùng. Điểm khác biệt giữa người Do Thái và người Trung Quốc, đó là người Do Thái thường giặt sạch, xếp gập gọn gàng những bộ đồ họ không dùng đến, rồi mang ra đặt vào giá đựng quần áo cũ cạnh thùng rác để những người nghèo khó có thể lấy về dùng. Có một thời gian, quần áo của cả nhà chúng tôi đều lấy từ đó.

Mấy năm sau, tình hình kinh tế của gia đình khá hơn, chúng tôi cũng làm như vậy, giặt sạch, gấp gọn chỗ quần áo cả nhà không dùng đến rồi mang ra xếp cạnh thùng rác, tặng lại những người cần sự giúp đỡ. Sau đó, tôi cẩn thận dặn Huy Huy: “Nếu thấy người khác mặc quần áo của nhà mình, con không được nói đó vốn là quần áo của tôi!”

Không ngờ, ngày hôm sau Huy Huy chạy về nhà rồi rít nói: “Mẹ, mẹ ơi, con nhìn thấy một người Liên Xô mặc quần áo của nhà mình! Nhưng con không nói gì đâu, con giả vờ mình không nhìn thấy, rồi đi lướt qua ông ấy.”

“Làm tốt lắm. Đúng là con ngoan của mẹ!” Biết tôn trọng người khác, bạn mới thật sự yêu thương họ, đồng thời nó cũng thể hiện nhân cách của chính con người bạn.

Trước đây khi chúng tôi nhặt quần áo thừa của người khác, lúc nào tôi cũng nghĩ Dĩ Hoa và Huy Huy đã đến tuổi thiếu niên, nếu chẳng may bạn học ở trường chúng bảo: “Ô! Quần áo cậu mặc là đồ của tớ” thì không biết bọn trẻ sẽ ra sao? Nên ở nhà tôi đã phải dặn trước mấy đứa: “Nếu có ai nói, quần áo các cậu mặc là đồ của tớ, thì các con phải nói là, cảm ơn cậu đã giúp đỡ.” Tôi nhắc nhở chúng tuyệt đối không được đáp trả: “Quần áo là do tớ nhặt ở chỗ thùng rác, cậu dựa vào cái gì mà nói là của mình?” Tôi mong bọn trẻ trân trọng sự giúp đỡ của người khác, dù sự giúp đỡ đó là trực tiếp hay gián tiếp.

Bọn trẻ chưa bao giờ hỏi tôi liệu chuyện này có xảy ra không, song tôi tin nếu thật sự có ai nói: “Quần áo bạn mặc là của tớ”, bọn trẻ sẽ lịch sự cảm ơn người đó.

Bức ảnh trên tôi chụp năm hai mươi hai tuổi tại một công viên ở Thượng Hải. Hôm đó, do tâm trạng không vui nên tôi đến công viên dạo, thấy có máy ảnh ở đây nên tôi mới chụp tấm này. Lúc bấy giờ tôi không nhìn thấy bất kỳ lối thoát hay chút hy vọng nào trong cuộc sống. Vì nghĩ đến lời răn dạy của cha tôi lúc sinh thời, và cũng là để động viên mình, tôi đã chụp bức ảnh này và còn viết một bài thơ vào mặt sau tấm ảnh:

“Trong mùa tươi đẹp nhất này,

Em không biết vì sao em không nghe thấy tiếng ca của anh,
Vì sao em không nhìn thấy nụ cười anh,
Anh hãy hát,
Anh hãy nhảy,

Chớ giầy vò bản thân vô vọng trong đợi chờ vô ích.”

Bên dưới là tấm hình tôi chụp năm 1992, vào ngày thứ hai trong lần quay về quê hương. Khi đó tôi còn chưa giỏi tiếng Hebrew, còn những suy nghĩ đang chất chứa như một tảng đá nặng trĩu trong lòng. Khi đi qua sạp hoa tươi, tôi quyết định chụp một bức ảnh trước sạp hoa với mong muốn bước chân và tâm trạng mình cũng tươi tắn như những bông hoa, để nụ cười của tôi có thể mang lại lòng can đảm và sức mạnh cho các con.

Từ khi tự mình xây dựng gia đình, trở thành mẹ của ba đứa con, chưa có giây phút nào tôi quên lời dạy từ người cha Do Thái của mình: Hãy để gia đình tràn ngập lời ca tiếng hát. Mọi người thường nói vợ chồng nghèo khó luôn gặp trăm chuyện sâu khổ, hoàn cảnh kinh tế gập ghềnh như là thứ có khả năng phá vỡ sức mạnh liên kết trong một gia đình nhiều nhất. Thực tế, những yếu tố khiến sức liên kết của gia đình khó có thể tách rời nhất chính là sự lạc quan và tình yêu thương của cha mẹ. Chính trong lúc các bậc làm cha làm mẹ chúng ta đang tìm đủ mọi cách đáp ứng nhu cầu này yêu sách nọ của con, liệu chúng ta có bao giờ nghĩ đến thứ quan trọng nhất chúng ta cần mang lại cho con là gì không? Nó không phải là vật chất, mà là tinh thần không chịu đầu hàng trước bất cứ nghịch cảnh nào, là phẩm chất đạo đức kiên cường, sự tự tin của cả gia đình, là tình yêu thương vô điều kiện, tính hiệu quả của vị thế người lớn trong gia đình đối với con trẻ. Chỉ có tinh thần lạc quan và tình yêu thương ấy mới tạo nên cội nguồn tinh thần vững vàng cho gia đình, mới khiến tình yêu thương cha mẹ, gia đình trong trẻ còn mãi khi chúng rời xa gia đình.

Bồi dưỡng thái độ lạc quan cho con

1. Cha mẹ và con cái cần phải xác lập niềm tin thay đổi tính cách. Cha mẹ nên nhận biết rõ ràng tính cách bi quan của trẻ. Tính cách có thể được uốn nắn, cha mẹ cần giúp cho con xác lập niềm tin rằng trẻ hoàn toàn có thể hình thành sự lạc quan trong tính cách của mình.

2. Giúp con phân tích bản thân mình một cách đúng đắn, hướng dẫn con thảo luận về tâm trạng tiêu cực. Khuyến khích con miêu tả sinh động nỗi lo lắng của chúng, vì cách miêu tả sinh động, giàu sắc thái sẽ giúp trẻ thư giãn và mang tác dụng trị liệu.

3. Tăng cường mối liên hệ tình cảm giữa trẻ với bạn bè của chúng. Tình bạn đóng vai trò quan trọng trong việc hình thành tính cách lạc quan ở trẻ. Cha mẹ cần khuyến khích con cái vui chơi với các bạn cùng độ tuổi, để trẻ học

được cách giao tiếp vui vẻ, hòa nhã với người khác.

4. Giúp trẻ điều chỉnh tâm trạng của bản thân. Hướng dẫn trẻ học cách tự gạt bỏ chướng ngại tâm lý, học cách kịp thời hóa giải tâm trạng bi quan.

5. Tích cực tham gia các hoạt động thể dục thể thao và làm việc nhà. Những hoạt động này không những giúp trẻ xóa bỏ cảm giác bất lợi và tâm trạng tiêu cực, nó còn giúp trẻ thấy được rằng bản thân trẻ có thể tự kiểm soát và điều khiển thế giới bên ngoài, bồi dưỡng cảm giác thành tựu và lòng tự tin của trẻ.

6. Giảm ham muốn chiếm hữu vật chất ở trẻ. Hãy giúp trẻ hiểu rằng hạnh phúc của cuộc đời không thể đánh đồng với sự giàu có về vật chất. Khi giảng giải đạo lý này với trẻ, cha mẹ nên hạn chế ham muốn vật chất của con.

7. Để trẻ có hứng thú phong phú. Nói về hứng thú và sở thích, cha mẹ hãy cung cấp cho trẻ nhiều kiểu lựa chọn khác nhau, cho trẻ những hướng dẫn thiết yếu, vì cuộc sống tràn đầy hứng thú sẽ dễ tạo cho con người cảm giác hạnh phúc.

8. Làm gương cho con noi theo. Cha mẹ tự kiểm điểm xem bản thân mình có vô tình lan truyền cảm giác lo lắng, buồn chán thái quá cho con hay không. Tuy cha mẹ không nên bảo vệ con quá mức, nhưng điều đó cũng không có nghĩa là cha mẹ không cần bảo vệ con trong chừng mực vừa phải.

9. Khi gia đình đang phải đương đầu với thử thách, cha mẹ càng phải lấy mình làm gương, ung dung đối diện với thử thách của cuộc sống, để trẻ cảm nhận được quyết tâm chiến thắng khó khăn cùng ý chí kiên cường của bạn. Bạn có thể tự nhủ với bản thân một số câu động viên trước mặt trẻ, đừng xem thường những câu nói tự khích lệ bản thân, vì trẻ có thể học cách tự khích lệ bản thân và tâm thế bình tĩnh từ chính bạn.

Đừng để những bất hạnh trong hôn nhân làm ảnh hưởng tới con

Hồi nhỏ, cha kể cho tôi nghe rất nhiều câu chuyện đẹp, trong số đó có một câu chuyện ngụ ngôn rất xúc động:

Ánh nắng mùa xuân sưởi ấm mặt đất. Một bông hoa nhỏ xinh khẽ đung đưa trong gió, muốn tìm kiếm sự tương ngộ đẹp nhất cho riêng mình. Một cái cây nhỏ đang đâm chồi thu hút sự chú ý của bông hoa, bông hoa bẽn lẽn, ngượng ngùng bày tỏ tình cảm của mình với cái cây. Và thế là chúng yêu nhau. Bông hoa xinh đẹp và cái cây chỉ có thể ngắm nhìn nhau từ xa. Cái cây cố hút lấy chất dinh dưỡng, mong mình có thể vươn dài cánh tay dưới lòng đất ra thật xa để an ủi vỗ về nỗi mong chờ của bông hoa.

Mùa thu đến, cánh tay mong chờ từ lâu của cây đã vươn ra chạm đến phần rễ yếu ớt của bông hoa.

Song bông hoa đã dần dần héo tàn trong gió thu.

Cái cây không vì mất cây hoa mà bi thương tuyệt vọng, nó ôm chặt lấy hạt của bông hoa. Mùa đông năm đó, cái cây cố hết sức đưa hạt hoa xuống phần rễ của mình.

Mùa xuân thứ hai lại về, bông hoa mọc lên cạnh cái cây. Khi bông hoa ngẩng đầu lên nhìn, thấy cái cây nhỏ giờ đã lớn, nó thanh thản mỉm cười. Từ đó về sau, mỗi khi mùa xuân về, mọi người đều thấy dưới gốc một cây to mọc lên một bông hoa rất đẹp. Họ nói: Đó chính là nhân duyên đời đời kiếp kiếp của bông hoa và cái cây.

Tình yêu và hôn nhân dẫn dắt trái tim người phụ nữ hướng đến cuộc sống hạnh phúc. Dưới sự chiếu rọi của vầng sáng này, người phụ nữ trở nên dịu dàng, can đảm, thông minh và cố chấp. Dẫu cuộc sống có khổ cực, có mệt mỏi, chỉ cần cảm nhận được sự bền vững của hôn nhân, mọi phong ba bão táp đều trở nên không còn u ám, mọi khổ nạn đều gieo mầm cho sự khởi đầu mới ngọt ngào. Dù thế nào chăng nữa, hôn nhân cũng để lại dấu vết trong cuộc đời người phụ nữ, hoặc là đau khổ, hoặc là hạnh phúc.

Tôi đã từng đi trên con đường hôn nhân hạnh phúc, nhưng thật không may, tôi lại là người vợ lặn độn trên con đường ấy.

Còn nhớ, hồi đó tôi và cha bọn trẻ đã ly hôn từ lâu, nhưng ở trước mặt con gái, hai người chúng tôi vẫn lặng lẽ che giấu con bé. Chỉ đến khi ở trong phòng, khoảng cách giữa tôi và cha nó mới thể hiện qua những cuộc cãi vã. Khi ấy con gái tôi mới bốn tuổi, song khả năng quan sát của con bé rất tốt. Trẻ con rất nhạy cảm. Tôi liên tục thấy con bé hé cửa quan sát hai chúng tôi. Một lát sau, bạn có thể không nghe thấy tiếng bước chân, nhưng thật ra con bé đang đứng chân trần ngoài cửa, tiếp sau một lát nữa, tôi lại nhìn thấy cặp

mắt to tròn của nó. Hành động của con gái khiến tôi cảm thấy vừa sùng sốt vừa đau đớn. Tôi đã không kiềm được nước mắt. Tôi muốn nói với con gái: Mẹ xin lỗi con. Vào giây phút ấy, tôi tự kiểm điểm lại bản thân thêm lần nữa, cảm thấy đủ mọi cảm xúc đan xen, lòng đau như dao cắt. Tôi chưa kịp chuẩn bị tinh thần trước cho con gái về việc ly hôn của cha mẹ. Những năm tháng sau này, tôi phải bỏ không biết bao nhiêu tâm huyết để bù đắp cho con. May thay, cuối cùng con bé cũng trở thành một cô gái nhã nhặn, tốt bụng, tích cực và có chí tiến thủ. Từ tháng 3 năm 2009, con bé bắt đầu thực hiện nghĩa vụ quân sự trong quân đội Israel. Dù bộ phận tình báo con bé tham gia dựng trại ngoài sa mạc vô cùng gian khổ, nhưng nó vẫn kiên trì chịu đựng đến cùng. Năm ngoái, một vài người bạn Thượng Hải của tôi sang Israel chơi và có gặp con bé. Lúc về nước họ bảo tôi: “Con gái bà thật hiểu chuyện. Con bé mặc bộ quân phục từ đầu đến chân trông rất hiên ngang mạnh mẽ, nhưng không khó gần. Con bé dẫn mấy người chúng tôi đi khắp trung tâm mua sắm, nhiệt tình làm phiên dịch giúp các bác, giới thiệu với các bác đủ loại đồ đặc. Điều khiến chúng tôi ấn tượng nhất là khi vào cửa hàng giày dép, con bé rất chịu khó chọn giày, chúng tôi cứ tưởng con bé chọn mua cho mình, không ngờ con bé chọn mua cho mẹ. Con bé nói chân mẹ cháu hơi to, nên nhìn thấy giày dép đẹp là cháu luôn để ý cho mẹ. Con bé còn nói mẹ cháu có tuổi rồi nên trách nhiệm càng lớn hơn. Con bé cũng nhờ chúng tôi khi quay về nước thì nhắn lại với mẹ nó là con bé sẽ học hành chăm chỉ để mẹ yên tâm.”

Một cặp vợ chồng không hạnh phúc có nên miễn cưỡng duy trì hôn nhân vì con cái? Cách làm này liệu có tốt cho bọn trẻ? Đến giờ những câu hỏi trên vẫn là vấn đề còn nhiều bàn cãi.

Theo kinh nghiệm của tôi, thường có ba cách thuyết phục con cái trong gia đình ly hôn như sau:

Cách thứ nhất: Cha mẹ đều là người hướng ngoại, trước giờ vẫn liên tục cãi nhau, cha không yêu mẹ, mẹ cũng không yêu cha, đây là một tấn bi kịch hôn nhân, trong đó con cái mới là người chịu ảnh hưởng nặng nề. Đối với trẻ mà nói, chuyện ly dị của cha mẹ là một sự giải thoát. Trong suy nghĩ của đứa trẻ, việc hai bên cha mẹ đều muốn giành quyền nuôi con trong bản thỏa thuận ly hôn chỉ là sự bù đắp tổn thương họ gây ra cho trẻ.

Cách thứ hai: Con cái chưa bao giờ thấy cha mẹ cãi nhau, cuộc hôn nhân giữa cha mẹ bất ngờ thay đổi, khiến trẻ không kịp trở tay. Lúc đó cha mẹ càng giỏi đóng kịch thì mức độ tổn thương của trẻ càng lớn, chúng cảm thấy mình bị ra rìa. Có khả năng trẻ sẽ đi theo hướng cực đoan, từ ngoan hiền biến thành hư hỏng.

Cách thứ ba: Xảy ra trong một số gia đình tương đối dân chủ. Con cái lờ mờ nhận ra cha mẹ mình không còn hạnh phúc, vui vẻ nữa. Bầu không khí này khiến đứa trẻ cảm nhận thay cha mẹ rằng cha mẹ quá mệt mỏi. Vì trẻ tận mắt

chúng kiến nỗi đau khổ cha mẹ chúng phải chịu đựng khi phải đóng kịch vì chúng. Trẻ có thể trưởng thành hơn một bậc, tạm thời không nghĩ đến mình mà nghĩ thay cho cha mẹ. Trẻ sẽ nói, chuyện ly hôn thì cha mẹ tự quyết định, nhưng đã là gia đình thì phải vui vẻ, phải có bầu không khí hòa hợp ấm cúng.

Sớm muộn gì cuộc sống hôn nhân cũng có lúc gặp trục trặc, cách giải quyết tốt nhất là các bậc cha mẹ cần khắc phục những trục trặc, vướng mắc trong gia đình để làm gương cho con cái. Sau này con trẻ sẽ biết cách giải quyết các vấn đề phát sinh trong cuộc sống hôn nhân của mình.

Nhưng một khi gia đình không khắc phục được những trục trặc trong hôn nhân thì cha mẹ nên yêu con như thế nào? Và làm sao thể hiện tình yêu đó?

Israel còn mở một số trường phụ đạo chuyên biệt, nhằm giúp đỡ những vị phụ huynh đơn thân hay gặp phải sai lầm trong cách yêu thương con. Tôi cũng từng tới những trường phụ đạo này, những “kinh thư” của nhà trường đã phổ độ tâm hồn mê muội của tôi khi ấy, tôi dần biết cách xây dựng cuộc sống tốt đẹp và lạc quan bằng tình yêu thương, khiến cho các con tôi cảm nhận được tia nắng ấm áp trong cuộc sống của bốn mẹ con. Cũng nhờ nội tâm thanh thản, kiên cường của người mẹ, mà những phiền não khó tránh khỏi trong cuộc sống không thể bắt chúng tôi ngừng cất cao bài hát *Auf Flügeln des Gesanges*. Cuộc sống lại bắt đầu tươi mới, căng tràn.

Tôi học tập “mẫu thân Mạnh Tử ba lần chuyển nhà”, đưa các con về Israel, mong muốn mang lại một tương lai rộng mở hơn cho chúng trong khả năng cho phép của mình; khi tôi nhận ra quan niệm giáo dục của mình có thể kìm hãm sự trưởng thành của các con, tôi hạ quyết tâm làm một người mẹ gương mẫu, thực hiện cải cách giáo dục tại gia, bước ra khỏi phương pháp giáo dục chất lượng thấp, nhen nhóm kỹ năng và tổ chất vào sâu thẳm tâm hồn con.

Trên vạn dặm đường đời, tình mẹ luôn thiết tha sâu lắng. Giờ ba đứa con của tôi đều đã trưởng thành, xuất sắc hơn cả những gì tôi tưởng tượng, hai cậu con trai giống như năm xưa từng hứa, một đứa tặng tôi một chiếc chìa khóa của căn biệt thự, một đứa tặng tôi một chiếc chìa khóa ô tô. Còn cô con gái út, tuy vẫn chưa tặng tôi chiếc khóa két sắt chứa đầy châu báu, nhưng tôi tin rằng, ngày tôi được cầm chiếc chìa khóa ấy không còn bao xa nữa.

Các con tôi lần lượt tìm bến đỗ cuộc đời mình, cánh buồm của tôi cũng phải bắt đầu một hành trình mới. Năm 2003, sau một thời gian quen biết thầy giáo Trần, giảng dạy tại một trường cao đẳng ở Thượng Hải, tôi báo tin mình sắp kết hôn cho các con biết. Dĩ Hoa tới gặp vị hôn phu của tôi, nó thăm nghĩ, gọi thầy giáo Trần bằng chú thì không thích hợp, không tôn trọng mẹ, còn ngay lập tức gọi thầy là cha thì nó cũng cảm thấy ngượng ngùng.

“Dượng, con chào dượng!” Trong tích tắc, Dĩ Hoa chợt nhớ ra một cách xưng hô phù hợp hơn cả.

“Dượng, con mời dượng hút thuốc.” Dĩ Hoa kính cẩn đưa một điếu thuốc lá

mời thầy giáo Trần.

“Xin lỗi con, đừng không hút thuốc.” Thầy giáo Trần không có thói quen hút thuốc.

“Như vậy tốt hơn, hút thuốc có hại cho sức khỏe.” Dĩ Hoa nói.

Tôi không ngờ Dĩ Hoa xưa nay vẫn là đứa hướng nội vậy mà nó có thể nói ra những câu tình sâu nghĩa nặng: “Đừng, con cảm ơn đừng đã ở bên mẹ con trong những lúc cô đơn, chúng con là phận làm con nhưng đều không thể ở bên, bầu bạn cùng mẹ”.

Dĩ Hoa viết số điện thoại của mình ra giấy rồi nói tiếp, “Đây là số điện thoại di động của con, nếu mẹ con và đừng có chuyện gì mâu thuẫn, không có chỗ nào trút bầu tâm sự, thì đừng cứ gọi điện cho con. Con sẽ có mặt trong vòng hai mươi bốn tiếng. Xin đừng tin tưởng, chúng con sẽ phân xử công bằng, nếu mẹ con bắt nạt đừng, đừng nhất định phải báo cho chúng con biết đấy. Anh em con hết sức ủng hộ đừng.”

Nói xong, Dĩ Hoa bước lên phía trước, ôm thầy giáo Trần, trịnh trọng nói: “Giao mẹ cho đừng rồi, chúng con không còn lo lắng về mẹ nữa. Chúng con rất vui, cảm ơn đừng!”

Sau khi gặp Dĩ Hoa, rất lâu sau thầy giáo Trần vẫn chưa thể lấy lại bình tĩnh. Lúc thì ngồi trầm ngâm trên ghế sofa, lúc thì đứng dậy đi lại trong phòng khách, rồi nói với tôi rằng: “Làm sao con em lại xuất sắc đến vậy? Phần lớn các bậc cha mẹ tái hôn đều phải mời con cái tới, dùng đủ mọi cách thuyết phục chúng, mong chúng thông cảm. Đằng này các con của em lại nói cảm ơn với anh.”

Trước khi tới gặp thầy giáo Trần, ba đưa con tôi đã bàn bạc trước với nhau, chúng nhất trí để Dĩ Hoa ra mặt đại diện. Dĩ Hoa gặp thầy giáo Trần, có lòng chúc phúc cho tôi: “Chúng con đều rất yêu mẹ, đây là gia đình mới của mẹ, chúng con hy vọng nó sẽ tiếp thêm động lực để mẹ vui sống khi không có chúng con ở bên!”

Đôi khi sự quan tâm các con dành cho thầy giáo Trần còn làm tôi hơi ghen tỵ.

Chúng đi nước ngoài về đều mua quà cho thầy giáo Trần trước. Con trai lớn mua đồng hồ, con trai thứ mua giày. Thỉnh thoảng, tôi hỏi các con sao không mua quà cho mẹ, chúng sẽ nói đùa: “Vì mẹ sẽ tự đi mua mà.”

Điều làm tôi cảm động hơn là bọn trẻ còn cẩn thận mua một số sách chăm sóc sức khỏe cho thầy giáo Trần đọc, vì chúng biết ông ấy phải hạn chế ăn đường nên sợ tôi nấu nướng không đúng tiêu chuẩn. Chúng giả bộ nghiêm túc nói: “Mẹ tuyệt đối không được làm đồ ngọt cho đừng ăn, nếu không chúng con khóa tủ lạnh trong nhà lại đấy!”

Ly hôn có làm tổn thương con cái về lâu dài hay không? Giới giáo dục hôn nhân gia đình hiện vẫn đang nghiên cứu tìm hiểu đề tài này, ai cũng bảo vệ ý kiến riêng mình và chưa có phán quyết rõ ràng. Nhưng có một điều chắc

chấn là, nếu như ly hôn là không thể tránh khỏi, thì các bậc cha mẹ đơn thân sau khi ly hôn nhất định phải biết cách yêu thương con cái.

Tôi có một điều ước tốt đẹp trong tiệc sinh nhật.

Thuở nhỏ, Tổng thống Mỹ Barack Obama cũng sống trong cảnh cha mẹ ly dị như vậy. Sau khi chia tay chồng, mẹ ông cho ông tiếp cận cơ hội giáo dục tốt đẹp, còn cha ông vẫn thường xuyên khích lệ ông quyết chí vươn lên, theo đuổi lý tưởng của mình qua những lá thư qua lại. Vì thế cuốn sách đầu tiên ông viết lấy tựa đề *Cha tôi*. Từ đó có thể thấy, các bậc cha mẹ ly dị đều có thể đem đến cho con em mình sự mạnh mẽ khi trưởng thành, quan trọng là phải biết thể hiện tình yêu với con.

Bốn sai lầm trong cách yêu con của cha mẹ đơn thân

Sai lầm thứ nhất: Quá nhiều ám thị tình cảm

Khi xuất hiện mâu thuẫn và các vấn đề trong quá trình trưởng thành của con, nhiều phụ huynh thường quy kết, đổ lỗi cho sự không hoàn chỉnh của gia đình, truyền cho con tư tưởng gia đình đơn thân là không bình thường, khiến bản thân con cũng nghĩ mình khác với các bạn cùng trang lứa. Ví dụ, một số phụ huynh thường nói những câu tương tự như “con thật đáng thương” làm trẻ có cảm giác mặc cảm, tự ti. Thật ra, cha mẹ thường xuyên cãi nhau cũng làm ảnh hưởng rất lớn tới sự trưởng thành của trẻ. Cha mẹ đơn thân là một hiện tượng bình thường của xã hội, miễn sao phụ huynh không cho con những ám thị tình cảm sai lầm. Nếu chúng ta biết cách xử lý tốt, những bất hạnh trong hôn nhân không thể ảnh hưởng tới sự trưởng thành của con cái, con trẻ vẫn có thể sống vui vẻ, khỏe mạnh cả về tâm lý và thể chất.

Sai lầm thứ hai: Liên tục bài xích đối phương

Rất nhiều cặp vợ chồng sau ly hôn, bên nuôi con thường không muốn người kia tiếp xúc với con, có khi còn chuyển chỗ ở tới nơi người kia không tìm được, ngăn con không gặp được cha hoặc mẹ của nó. Còn có phụ huynh cảm thấy đối phương vô cùng xấu xa, nên truyền cho con ý nghĩ thù hận như “Tuyệt đối không được giống cha (mẹ) mày”, con nghe nhiều sẽ hình thành tâm lý bác bỏ cha (mẹ). Đây là một trong những nguyên nhân quan trọng giải thích tại sao con cái của các gia đình đơn thân lại thường có tính cách lệch lạc.

Sai lầm thứ ba: Quá nuông chiều con

Nuông chiều con cái là bệnh chung của rất nhiều gia đình và thường thể hiện rõ hơn ở phụ huynh đơn thân. Phụ huynh đơn thân cho rằng, cha mẹ ly dị là rất có lỗi với con, nên khi con có bất cứ yêu cầu gì, bất luận về tinh thần hay về vật chất, phụ huynh đều đáp ứng một cách vô điều kiện. Lâu dần, trẻ sẽ dễ hình thành khiếm khuyết trong tính cách như làm lì, tự kiêu, buông thả, ích kỷ.

Sai lầm thứ tư: Suy sụp tinh thần

Trước hết, người mẹ đơn thân cần phải tự động viên, không được suy sụp tinh thần, đặc biệt là ở trước mặt các con, người mẹ phải tỏ ra ung dung điềm đạm, như vậy mới có thể khiến trẻ có cảm giác an toàn. Khi đối diện với những lời đồn thổi, suy đoán lung tung, người mẹ đơn thân vẫn cần giữ vững tinh thần trách nhiệm, cần biết quý trọng bản thân mình và yêu cuộc sống để làm lá chắn cho con.

Lời Cuối: Yêu Con Trọn Đời

Qua mười năm tiếp cận nền giáo dục xuyên quốc gia, đến nay trong đầu tôi liên tục xuất hiện hai hình ảnh sống động: Hình ảnh thứ nhất khắc họa một số cha mẹ Trung Quốc yêu thương con cái giống như hình tử cung; hình ảnh thứ hai khắc họa các bậc cha mẹ Do Thái yêu thương con cái giống như hình ngọn lửa.

Bức vẽ tử cung đẹp nhất xuất hiện trong bản thảo của Leonardo da Vinci, thời kỳ Phục Hưng, thể hiện hoàn hảo ý nghĩa “cung điện của đứa bé.” Con cái tựa như tác phẩm được sinh ra từ tử cung của người mẹ, sau khi chào đời, nếu cha mẹ vẫn không cắt đứt “tử cung hư cấu” do chính mình tạo ra để tiếp tục “yêu” con, thì dần dần phụ huynh sẽ bồi dưỡng con thành kẻ tầm thường, không có tài cán gì.

Với hình ảnh ngọn lửa, các bậc cha mẹ Do Thái dùng ngọn lửa nhóm lên cuộc đời và tiền đồ cho con. Nhìn từ xa, họ giống như mặt trời trong buổi ban mai.

Tình yêu cha mẹ dành cho con cái trong hình tử cung và tình yêu cha mẹ dành cho con cái trong hình ngọn lửa, liệu có mâu thuẫn với nhau không? Thưa, hoàn toàn không! Không có tình yêu giống như tử cung, làm sao có sự dâng hiến, có lòng hy sinh; nhưng nếu không dùng đến tình yêu như hình ngọn lửa, thì sự nhiệt tình của cha mẹ chỉ là hành động theo cảm tính, không có lý trí, là sự hy sinh chỉ có vất vả mà không mang lại lợi ích lâu dài cho con, là tình yêu mù quáng không sáng suốt và thiếu tính nghệ thuật.

Trong thế kỷ XXI, con cái phải đối mặt với môi trường cạnh tranh khốc liệt, tôi tin rằng tất cả các bậc cha mẹ trên thế giới đều có chung nhận định, cách bao bọc con trong một tử cung hư cấu là cách dạy mang tính hủy hoại. Song điều đáng lo là không ít bậc phụ huynh lún sâu vào sai lầm đó lại không hề nhận ra rằng chính bản thân họ là người mang đến cho con món quà đáng sợ nhất.

Tôi không muốn khoe khoang phương pháp dạy con của mình chỉ vì các con tôi đã trở thành triệu phú. Bởi tôi cũng từng là một bà mẹ không tìm được phương hướng, từng bị một bà mẹ khác phê bình tình mẫu tử của mình, cho nên tôi càng thấu hiểu tâm tình của các bậc cha mẹ ngày nay. Cũng bởi vậy, tôi mong muốn được chia sẻ tất cả kinh nghiệm cũng như sự phấn đấu của mình với mọi người. Làm mẹ cũng cần phấn đấu sao? Nếu bạn có thể leo một cương vị cao mà không cần dựa vào bằng cấp, thì đó là cương vị làm mẹ. Chỉ có điều, người giữ cương vị này phải có kiến thức uyên thâm, “thi đầu vào” thì dễ, “tốt nghiệp” mới khó. Giống như Maksim Gorky từng nói: sinh con là việc ngay cả gà mái cũng biết làm, yêu con là việc khác. Khi tình thân đã được nhân loại khoác trên mình sứ mệnh giáo dục, mà các bậc cha

mẹ vẫn chỉ biết dành cho con tình yêu thương đông đầy là hoàn toàn chưa đủ, họ cần phải nắm bắt quan điểm khoa học, nắm bắt nghệ thuật và học vấn để yêu thương con. Còn những quan niệm và phương pháp giáo dục không phù hợp, rốt cuộc kết quả nhận được sẽ hoàn toàn đi ngược lại mong đợi của cha mẹ.

Mỗi bậc cha mẹ đều kỳ vọng con mình thành tài, đều tích cực yêu thương con, song lớn lên mỗi đứa trẻ lại có một tương lai khác nhau. Có trẻ tài năng xuất chúng, có trẻ vô cùng tâm thương, tại sao lại có sự khác biệt lớn như vậy? Nguyên nhân dẫn đến sự khác biệt ấy chỉ đơn giản là gia đình có chọn cách yêu con khoa học hay không, có ngăn chặn thất bại hay không.

Trong cuốn sách này, tôi luôn nhấn mạnh đến việc tình yêu thương cha mẹ dành cho con cái cần phải có ý nghĩa, có giá trị và có thành tựu. Việc sau này lớn lên trẻ có được cuộc sống tốt hơn hay không liên quan mật thiết đến nỗ lực của cha mẹ. Là một người mẹ sống trong thời kỳ đất nước Trung Quốc thay đổi, chuyển mình đến chóng mặt, cảm nhận được sự khác biệt trong nền giáo dục đa quốc gia của Trung Quốc và văn hóa Do Thái, tôi đã phải trải qua rất nhiều vất vả và phải tự xem xét lại mình.

Tôi ghi lại ba nội dung chính và kỹ xảo tương ứng của phương pháp *Vô cùng tàn nhẫn vô cùng yêu thương*, đó chính là những kinh nghiệm, nỗ lực và sự suy xét của tôi. Đây không chỉ là cuốn sách tham khảo dành riêng cho các gia đình khá giả, mà nó còn thôi thúc họ đổi mới cách yêu con. Tuy cuốn sách lấy phương pháp giáo dục của người Do Thái làm chuẩn mực, song tôi cho rằng trong bối cảnh toàn cầu hóa hiện nay, một số đạo lý trong này đều có thể được áp dụng chung cho cả thế giới. Còn tâm lòng những người làm cha làm mẹ dành cho con cái thì ở đâu cũng giống nhau. Tôi hy vọng cuốn sách có thể giúp các bậc cha mẹ lĩnh ngộ một số kỹ năng dẫn dắt của cha mẹ đối với con cái.

Vì vậy, nếu các bạn hỏi tôi những câu hỏi đại loại như, “Làm cha mẹ như thế nào, yêu con như thế nào, triển khai giáo dục gia đình ra sao, làm sao cho con lớn lên có một cuộc sống tốt hơn”, tôi sẽ luôn trả lời các bạn theo phương châm của cuốn sách này: Tình yêu cha mẹ dành cho con cái mãi mãi vô hạn, nhưng cũng có tiêu chuẩn kiểm tra chất lượng của tình yêu ấy, đó là tình yêu chất lượng cao, đem lại cho con lợi ích suốt đời.

Cuối cùng, từ cuốn sách này, một lần nữa chúng tôi muốn chia sẻ với các bậc cha mẹ những quan niệm và kỹ xảo mang lại lợi ích suốt đời cho con.

Người Do Thái xếp “giáo dục sinh tồn đứng hàng đầu trong các chương trình giáo dục trẻ em”, trong đó “nguyên tắc có làm có hưởng” là tinh hoa của giáo dục sinh tồn, nó chẳng những khiến cho con cháu của họ trở nên tài giỏi và giàu có, mà còn khiến họ dù phiêu bạt đến bất cứ nơi nào, sự nghiệp cũng như điều gặp gỡ. Theo phụ huynh Do Thái, giáo dục tố chất bao gồm âm nhạc, múa, mỹ thuật, tennis đều là chất dinh dưỡng cần thiết cho sự sinh

trưởng của con, nhưng những môn học ấy không thể cung cấp cho trẻ một “sân huấn luyện” kinh nghiệm cuộc sống. Đứa trẻ chỉ có thành tích học tập xuất sắc chưa chắc thành công trong cuộc sống, nói cách khác, trẻ chỉ có thành tích học tập xuất sắc không có nghĩa là nó sẽ thực hiện suôn sẻ giá trị cá nhân và giá trị xã hội trong cuộc sống sau này.

Tạp chí *Giáo dục gia đình* của Israel từng tiến hành một cuộc điều tra cho thấy: Tỷ lệ thất nghiệp của những đứa trẻ thích làm việc nhà và những đứa trẻ không thích làm việc nhà là 1:15, thu nhập bình quân của những đứa trẻ thích làm việc nhà cao hơn những đứa trẻ không thích làm việc nhà là 20%. Trẻ hiểu lý luận học về lao động ngay từ khi còn nhỏ, tìm được phương hướng cuộc đời trên nền tảng không ngừng thể nghiệm cuộc sống, ngày sau càng dễ thành công trong sự nghiệp. Xét về cải cách giáo dục trong gia đình tôi, từ khi thực hiện nguyên tắc có làm có hưởng, tôi nhận thấy các con tôi giỏi giang hơn những gì tôi tưởng tượng, chúng có ý thức thời gian, ý thức chi phí, ý thức quản lý bản thân và ý thức trách nhiệm hơn trước.

“Trì hoãn sự thỏa mãn, biết yêu đồng thời cũng biết dạy.” “Đặt mình vào vị trí của trẻ” vốn là kết quả của sự quan sát khoa học với trẻ em, nó thể hiện sự tôn trọng và thấu hiểu của xã hội ngày nay đối với trẻ. Tuy nhiên, “đặt mình vào vị trí của trẻ” không phải là xúi giục phụ huynh cho con cái ngồi trên ghế cao đề đầu cưỡi cổ mình, đó là nhận thức sai lầm. Đặt mình vào vị trí của trẻ nhấn mạnh tính quan trọng của việc tương thông giữa tâm hồn cha mẹ và con cái, nhưng không cho phép cha mẹ thỏa mãn vô hạn yêu cầu của con hoặc là dễ dàng thỏa mãn, thỏa mãn quá mức.

Tôi rất thích tham gia các buổi họp phụ huynh ở các trường học Israel, vì mỗi buổi họp đều khiến tôi mở rộng tầm mắt, các bậc phụ huynh thường xuyên đưa ra những góc nhìn của mình về quan niệm bồi dưỡng “trì hoãn sự thỏa mãn” cho trẻ, như “tham quan một ngày của cha mẹ”, “mô phỏng hoàn cảnh gia đình.” Sự xuất hiện của vô vàn các nhân tài Do Thái trên khắp thế giới là minh chứng cụ thể cho những lợi ích không nhỏ mà truyền thống giáo dục gia đình của người Israel mang lại.

Hiện giờ, chúng ta là người cha người mẹ yêu thương con cái nhất, chúng ta có khả năng đáp ứng tất cả các yêu cầu của con. Nhưng đến khi đứa trẻ vốn quen đắm mình trong cảm giác thỏa mãn đó bước ra xã hội, xã hội liệu có thể đáp ứng yêu cầu của nó? Nếu như xã hội không thể đáp ứng yêu cầu của nó, vậy tâm lý của nó có suy sụp hay không? Nếu bạn không muốn nộp khoản học phí quá đắt đỏ ấy cho con, thì trước hết phải triển khai các bài học từ chối sự thỏa mãn ở mức độ vừa phải trong phạm vi gia đình. Một mặt khiến trẻ biết trì hoãn sự hưởng thụ, có kỳ vọng vào cuộc đời, một mặt tăng cường tâm lý chịu đựng của trẻ sau khi bị từ chối, mua “bảo hiểm tâm lý” cho trẻ.

“Lùi một bước, học buông tay, không bồi dưỡng ‘thai nhi quá hạn’, không

làm cha mẹ trực thăng.”

Nhờ các bà mẹ Do Thái soi sáng, tôi hiểu làm mẹ – môn nghệ thuật sâu sắc nhất không phải là làm tổng quản ôm đồm mọi việc, mà làm quân sư có trách nhiệm “quan sát, nhắc nhở và tham mưu” cho con. Các bậc cha mẹ thật sự nghĩ cho hạnh phúc của con em mình, phải có con mắt đầu tư lâu dài, biết lùi về phía sau một bước, trao cho trẻ nhiều cơ hội sáng tạo, tìm kiếm thông tin bên ngoài, chứ không đứng mũi chịu sào, một tay lo hết mọi việc, che khuất tầm nhìn tương lai của trẻ.

Từ những kinh nghiệm cuộc sống được tích lũy trong hàng chục năm trời, chúng ta cần phải cho con biết: Con hãy xem mình có hứng thú với cái gì, có năng khiếu gì? Con muốn trở thành người như thế nào, con đã chuẩn bị tinh thần học tập suốt đời chưa? Làm cha mẹ, chúng ta cần phải rèn luyện kỹ năng suy nghĩ độc lập, kỹ năng lựa chọn, kỹ năng xây dựng lý tưởng và kỹ năng tìm kiếm giá trị cho con.

Ở Israel lưu truyền một câu danh ngôn của Albert Einstein, hậu duệ tài ba của người Do Thái: Mục đích của giáo dục là mỗi cá nhân đều phải tôi rèn thành một người có tư tưởng độc lập.

Tôi muốn nhấn mạnh một điều, tôn chỉ duy nhất mà *Vô cùng tàn nhẫn vô cùng yêu thương* muốn đem lại cho các độc giả đã đang và sắp làm cha làm mẹ, đó là giúp họ hoạch định tầm nhìn và tư duy giáo dục gia đình một cách hợp thời nhất, giúp cho trẻ có một xuất phát điểm tốt hơn cho cuộc sống sau này, đó là cha mẹ chỉ ẩn giấu đi một nửa trái tim mình, chứ không phải vứt bỏ phân nửa tình yêu thương ấy, có như vậy thì tình cảm cha mẹ dành cho con cái mới trở nên lý trí, khoa học và nghệ thuật hơn, chứ không phải ngày càng nặng nề, ngày càng mù quáng.

Qua quá trình quan sát trẻ em Do Thái, tôi nhận thấy phương pháp giáo dục gia đình “vô cùng tàn nhẫn vô cùng yêu thương” không hề làm cha mẹ và con cái trở nên xa cách, mà còn tăng thêm tính liên kết trong gia đình, tăng thêm cảm giác an toàn của trẻ. Tình cảm giữa cha mẹ và con cái cũng gắn bó hơn.

Trong hàng chục ngàn công việc khác nhau trên thế giới, nuôi dạy con cái là công việc quan trọng nhất và đòi hỏi nhiều thử thách nhất. Rất nhiều bậc cha mẹ sử dụng phương pháp nuôi dạy con cái bằng thực tiễn, mò đá qua sông, nhưng đến khi sang được bờ bên kia họ lại thường hướng ánh nhìn tiếc nuối sang bờ bên này. Đó là điều không tránh khỏi, vì tình thương dành cho con cái là vô bờ. Nhưng những tiếc nuối ấy có thể bức xạ trên diện tích nhỏ hơn hay không?

Erich Fromm, nhà tâm lý học người Mỹ từng nói một câu như sau: Yêu thương giống như một môn nghệ thuật, chúng ta cần phải học tập thì mới nắm bắt được nó. Mỗi người cha người mẹ phải biết “yêu thương” thông qua quá trình học tập và nỗ lực của mình. Như vậy là ông đang nói đến việc tri

thức có khả năng thay đổi số phận, nếu như chúng ta nắm vững tinh hoa chân chính của quan niệm giáo dục gia đình, chẳng phải có thể thay đổi vận mệnh của cả gia đình hay sao?

Trở thành cha mẹ, đồng nghĩa với sự song hành của khó khăn và vĩ đại, vất vả và hạnh phúc, vậy chúng ta hãy áp ủ ước mơ và hy vọng, không ngừng trau dồi yêu thương và tin tưởng vào một tương lai tươi sáng hơn, hạnh phúc hơn đang ở phía trước!

Cảm nhận sau khi đọc cuốn sách

“Thỏa mãn quá mức” là sự bạo hành trong giáo dục gia đình

- ĐỒNG ĐẠI HOÁN

Vô cùng tàn nhẫn vô cùng yêu thương thật sự là một cuốn sách hay. Tôi đã dành riêng mấy ngày, ngẫu nhiên đọc hết cuốn sách này và cảm thấy tiếc nuối vì mình đọc được nó quá muộn. Nay con tôi đã học lớp 9, nếu như tôi đọc được cuốn sách này khi con tôi mới học những năm đầu tiểu học, có lẽ sẽ tốt hơn cho quá trình trưởng thành của cháu rất nhiều. Tất nhiên bây giờ tôi đọc nó vẫn còn kịp, chỉ có điều thời gian thấm thoát thoi đưa, nhiều nhất ba năm nữa con tôi cũng phải rời xa cha mẹ, một mình bươn chải ngoài xã hội.

Đa số các vấn đề về giáo dục của Trung Quốc đều xuất phát từ phụ huynh, cụ thể là giáo dục trong gia đình. Từ cha mẹ cho đến thầy giáo đều ra sức nhồi nhét kiến thức vào đầu con trẻ, mà không nghĩ cách khuyến khích chúng tự giác, chủ động học tập. Chúng ta đang cho trẻ đi tàu bay giấy, tách rời những tri thức và thói quen sách vở với bồi dưỡng đạo đức và trí tuệ sinh tồn. Trên thực tế, trí tuệ sinh tồn là cội nguồn của mọi tri thức và trí tuệ. Trẻ em nhà nghèo sớm biết làm việc nhà vì cha mẹ chúng quán triệt giáo dục sinh tồn ngay từ đầu, bồi dưỡng kỹ năng sinh tồn cho con từ khi chúng còn nhỏ.

Vô cùng tàn nhẫn vô cùng yêu thương nhắc đến việc người Do Thái coi việc “thỏa mãn quá mức” là bạo hành trong giáo dục gia đình. Về học tập, cách giáo dục con cái của chúng ta giống như cây gậy, không ngừng gia tăng áp lực cho trẻ (kể cả học nghệ thuật); nhưng đối với những vấn đề trong cuộc sống hằng ngày, thì cách giáo dục con cái của chúng ta lại như mật ngọt, cha mẹ com bung nước rót cho con và đáp ứng mọi đòi hỏi của chúng. Từ đó dẫn đến hệ quả, rất nhiều người Trung Quốc suốt đời dựa dẫm cha mẹ giống như hổ Hoa Nam được nuôi nhốt, bảo vệ cẩn thận nên thiếu kỹ năng sinh tồn khi trở về môi trường hoang dã. Ngày sau lớn lên con cái chúng ta chỉ biết ca cẩm phàn nàn và trông chờ vào sự giúp đỡ của cha mẹ, mà không chịu nỗ lực phấn đấu, chỉ biết than mình sinh ra không gặp thời, than tài năng của mình không được đánh giá cao.

Bà Sara, tác giả cuốn *Vô cùng tàn nhẫn vô cùng yêu thương* một mình nuôi dạy ba người con trong khi kinh tế gia đình sa sút, bà chưa bao giờ yêu cầu các con phải trở thành triệu phú hay ngôi sao, song bà từng bước bồi dưỡng họ trở thành người tự lập, kiên toàn, hiếu thảo, có trí tuệ sinh tồn, có khả năng và hứng thú học tập suốt đời, có ước muốn để theo đuổi và có động lực sống. Người con 7x của bà đã tặng mẹ chiếc chìa khóa của một căn biệt thự ở thành phố Thượng Hải sầm uất khi mới hai mươi ba tuổi, và chưa đến ba mươi tuổi anh đã trở thành triệu phú, đó mới chỉ là kết quả phụ từ cách nuôi dạy con cái theo phương pháp này. Cuốn sách này cho chúng ta thấy phương pháp giáo dục sinh tồn, trì hoãn thỏa mãn, khéo léo từ chối thỏa mãn, rèn luyện kỹ năng quản lý thời gian... cho con ngay từ khi chúng còn nhỏ sẽ giúp trẻ hình thành tư tưởng dựa vào chính mình. Khác với những cuốn sách bồi dưỡng “nhân tài” chúng ta vẫn thường đọc chỉ có thể khiến người ta ngược nhìn mà không thể theo kịp, ở đây mỗi phụ huynh chỉ cần dụng tâm đều có thể lĩnh hội và thực hiện được phương pháp nuôi dạy con thành tài.

Chiều con là hại con

- QUÁCH THIỆU VŨ

Sáng thứ bảy, trên đường đi làm, tôi tình cờ nghe MC Hiểu Lợi, đồng nghiệp của tôi giới thiệu với bạn nghe đài cuốn sách mới *Vô cùng tàn nhẫn vô cùng yêu thương* của bà Sara - một bà mẹ Do Thái, nói về tư tưởng và khuôn mẫu giáo dục gia đình của người Do Thái, trong chương trình *Hoa phụ nữ*. Tôi ngồi trong xe, chú tâm nghe, đặc biệt là đoạn Hiểu Lợi nói quan niệm dạy con chủ đạo của bà Sara là “trì hoãn sự thỏa mãn”, tôi bỗng cảm thấy lòng mình xao động, quan niệm của bà khác hẳn với quan niệm cố gắng đáp ứng tất cả các yêu cầu của con ở hầu hết các bậc phụ huynh Trung Quốc. Vì vậy tôi rất tò mò, đến cơ quan, tôi đi thẳng vào phòng phát thanh, mượn cuốn *Vô cùng tàn nhẫn vô cùng yêu thương* trên tay Hiểu Lợi ngay khi cô ấy vừa thực hiện xong chương trình *Hoa phụ nữ*, và đọc một mạch hết hai trăm năm mươi ngàn chữ trong hai ngày nghỉ cuối tuần.

Do Thái là một dân tộc huyền bí, trong lịch sử từng xuất hiện nhiều triết học gia vĩ đại, các doanh nhân thành đạt ở khắp mọi nơi rất nhiều người có nguồn gốc Do Thái. Họ là một dân tộc ít người nhưng có sức mạnh cực kỳ lớn lao, chưa biết chừng còn nắm giữ huyết mạch của cả thế giới. Còn riêng cuốn sách của một người phụ nữ Do Thái sinh ra và lớn lên ở Thượng Hải, chỉ có trình độ học vấn cấp hai này cũng đủ để chúng ta phải suy ngẫm về câu hỏi làm cha làm mẹ như thế nào và khiến tôi một lần nữa phải thốt lên rằng: người Do Thái quá giỏi.

Năm nay bà Sara năm mươi tám tuổi, cha bà là một người Do Thái từng trốn đến Thượng Hải lánh nạn trong Chiến tranh thế giới thứ Hai. Để tạo cho các

con một môi trường phát triển hoàn toàn mới, bà Sara đưa cả nhà sang Israel. Thời gian đầu, cuộc sống của bà gặp vô vàn khó khăn vất vả, bốn mẹ con sống dựa vào nghề bán nem rán, vậy mà bà vẫn đi theo nguyên tắc dù mình có khổ thế, khổ nữa cũng không được để cho con khổ, bà là máy giặt, là tủ lạnh, là ngân hàng của các con, không khiến chúng nhúng tay vào việc buôn bán và cả việc nhà nặng nhọc. Giả dụ bà Sara không di dân, không gặp được những người hàng xóm tốt bụng ở Israel, chắc hẳn bà cũng ôm hết những khó khăn trong quá trình trưởng thành của con mình, giống như phần lớn các bà mẹ Trung Quốc.

Nhưng từ khi đến Israel, sự việc dần dần thay đổi. Một hôm, người hàng xóm sang nhà bà chơi, tận mắt chứng kiến mọi việc, thẳng thắn mắng con trai lớn của bà: “Cháu đã lớn rồi, phải biết đỡ đần mẹ chứ, không được như đồ vô dụng, trơ mắt nhìn mẹ mình bận rộn tít tít.” Tuy bà hàng xóm mắng người con, nhưng từ khi nghe được câu nói này, bà Sara đã bắt đầu thay đổi quan niệm giáo dục, bà cho các con tự trải nghiệm những khó khăn trong cuộc sống. Ba người con của bà dần trưởng thành trong quá trình quan tâm, giúp đỡ lẫn nhau và ứng phó với khó khăn, họ không ngừng học tập, cuối cùng lập nên sự nghiệp của mình.

Như bà Sara từng chia sẻ trong cuốn sách này: Gà mái cũng biết đẻ con, nhưng dạy con là một chuyện khác. Phần lớn phụ nữ sinh con trong khi họ còn chưa biết cách dạy con như thế nào, nhất là phụ nữ thành thị ở Trung Quốc hiện nay. Họ có một cuộc sống tốt nên thường chọn cách nuông chiều con cái, thỏa mãn trước, thỏa mãn quá mức yêu cầu của con, mà không biết rằng: “Người nào nuông chiều con cái, ắt có ngày người đó phải băng bó vết thương cho con. Mềm mỏng là hại, tàn nhẫn là yêu!”

Các bậc cha mẹ hãy dắt tay con đi hoặc nhìn con tự bước đi, tuyệt đối không bế con! Và hãy xuất hiện vào những lúc con cần cha mẹ nhất hay những lúc cha mẹ bắt buộc phải xuất hiện, chứ chúng ta vĩnh viễn không được trưởng thành thay con.

Từ ánh mắt cương nghị của bà Sara, tôi nhìn ra tấm lòng của một bà mẹ kiên cường.

Rất nhiều các bà mẹ trên thế giới cũng có chung nhận định chiều con là hại con, nhưng thật sự chúng ta rất khó có thể cứng rắn với con, tự tạo ra nghịch cảnh cho con, trì hoãn thỏa mãn và nhất là ý thức bồi dưỡng chỉ số EQ, AQ, FQ cho con. Người nào làm được những điều này, người đó mới chính là bà mẹ nhân từ và vĩ đại.

Tuy bà Sara có trình độ học vấn không cao nhưng khả năng hiểu biết, khả năng học tập và khả năng viết của bà không thua kém gì trình độ của các giáo sư. Có điều ở đây, chúng ta không tán thưởng lời văn đẹp đẽ của bà, mà chỉ hy vọng tìm ra bí quyết thành công trong giáo dục con cái ẩn sau lời văn chân thực, giản dị ấy. Bà Sara quả là một tấm gương tốt cho các bậc cha mẹ

noi theo, dẫn dắt chúng ta đi vào con đường giáo dục gia đình hiệu quả. Giáo dục con cái là một môn học, một nghệ thuật mà tất cả mọi người đều phải học tập. Nếu cha mẹ không học cách nuôi dạy con đúng đắn thì chắc chắn sẽ chuốc lấy hậu quả đáng sợ và đáng tiếc. “Con muốn học mà cha mẹ không dạy” cũng bi thương như “con muốn nuôi, mà cha mẹ không còn sống.” Cha mẹ cần dạy dỗ con một cách khoa học như thế nào? Đó là một câu hỏi và cũng là một vấn đề lớn có liên quan mật thiết đến thành công hay thất bại của một người và cũng là sự hưng thịnh hay suy vong của cả một dân tộc.

Phương Đông hừng sáng

Phương Đông hừng sáng, ánh nắng lên vào phòng bệnh, rơi trên khuôn mặt trắng đầy gió sương. Chạm tay của bạn tiếp thêm sức mạnh, lau đi những giọt nước mắt. Khẽ khàng cất tiếng hát, tôi mong bạn khỏe lại. Ngày hôm nay qua đi, ngày mai sẽ tươi sáng hơn hôm nay!

Phương Đông hừng sáng, ánh nắng chạy vào phòng bệnh, hỏi thăm đôi mắt nhắm nghiền. Khát vọng của bạn chảy đầy trong tim, đáy mắt khô cạn khiến bạn cảm thương, nói với ánh nắng rằng tôi luôn kề bên bạn, ước nguyện của bạn sẽ có tôi giúp, tiếp thêm can đảm cổ vũ cho bạn, ngày mai sẽ mạnh mẽ hơn hôm nay!

Phương Đông hừng sáng, ánh nắng nhảy vào phòng bệnh, đuổi theo dòng xe qua lại. Sau này khi có phương hướng, bạn hãy đứng gác cùng tôi. Mở cửa sổ ra, những ngôi sao lấp lánh trên bầu trời là ánh mắt cảm ơn tâm hồn con người, bạn là niềm vui, là ánh nắng của tôi, là sức khỏe và là kỳ vọng của tôi, ngày mai sẽ rộng mở hơn hôm nay!

Chú thích: Khi tôi đang ngồi trên chuyến bay sớm nhất từ Thượng Hải đi Tế Nam, bỗng nhiên có tia nắng chiếu qua cửa kính vào khoang máy bay, tôi lặng nhìn tia nắng và có những chiêm nghiệm sâu sắc về quãng thời gian kéo dài suốt bảy năm làm tình nguyện ở Trung Quốc. Mang hơi ấm đến với rất nhiều người cần sự giúp đỡ là một phần vinh quang của tôi. Trong phút chốc cảm hứng dâng trào, tôi sáng tác bài thơ Phương Đông hừng sáng.

Table of Contents

[Thông tin ebook](#)

[Lời giới thiệu](#)

[Chương I. Vô Cùng Tàn Nhẫn, Vô Cùng Yêu Thương](#)

[Phương pháp giáo dục giúp con đạt được giấc mơ triệu phú đô-la](#)

[Tôi từng là một bà mẹ Trung Quốc điển hình](#)

[Đừng đem kiểu giáo dục đó đến Israel](#)

[Tình yêu hình ngọn lửa và tình yêu hình tử cung](#)

[Bước ra khỏi bốn sai lầm lớn trong cách thương yêu con](#)

[Vô cùng tàn nhẫn, vô cùng yêu thương](#)

[Chương II. Yêu Con Trong Nguyên Tắc Có Làm Có Hưởng](#)

[“Nô lệ của con” và “thế hệ ăn bám”](#)

[Con trẻ nên nắm bắt phương pháp quản lý tài sản từ nhỏ](#)

[Biết làm việc nhỏ mới có thể làm việc lớn](#)

[Giáo dục sinh tồn với giáo dục kỹ năng](#)

[Phát huy tố chất làm giàu ở mỗi đứa con](#)

[Chỉ biết làm việc là chưa đủ](#)

[Chiếc chìa khóa tâm hồn giúp con kết giao với người khác](#)

[Có ý thức bồi dưỡng kỹ năng quản lý cho con](#)

[Triệu phú thế giới đi lên như thế](#)

[Chương III. Trì Hoãn Sự Thỏa Mãn Trên Danh Nghĩa Của Tình Yêu](#)

[Quá thỏa mãn yêu cầu của con sẽ đem lại nỗi khổ cho phụ huynh](#)

[Làm sao để con hiểu cha mẹ](#)

[Nghệ thuật từ chối thỏa mãn](#)

[Thỏa mãn quá mức tạo ra “gia tộc dâu tây”](#)

[Vừa tán thưởng, vừa làm khó](#)

[Ưu điểm của việc mô phỏng hoàn cảnh gia đình](#)

[Không lo cha mẹ không yêu con chỉ lo biết yêu mà không biết dạy](#)

[Chương IV. Càng Yêu Con Càng Cần Lùi Bước](#)

[“Bao bọc quá độ” và “nuôi chăm”](#)

[Dây dưa làm rối cuống rốn](#)

[Không bồi dưỡng con thành “thai nhi quá hạn”](#)

[Để sự hứng thú thôi thúc con học tập](#)

[Tìm tấm gương tốt cho con học tập](#)

[Đừng làm quản gia, hãy làm quân sư](#)

[Cho con cá không bằng cho cần câu](#)

[Chương V. Cha Mẹ Nhẫn Tâm Để Yêu Thương Con Sâu Đậm](#)

[Cùng vun vén cho tình yêu](#)

[Khoảng cách tâm hồn bằng không](#)

Lùi bước không có nghĩa là bỏ mặc

Gieo nắng cho tình yêu

Đừng để những bất hạnh trong hôn nhân làm ảnh hưởng tới con

Lời Cuối: Yêu Con Tron Đời

